

ทบพาทกรท่งเท่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
: กรณีกีษาจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ

นางกาญจนา สีลากุล

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนภาค ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2546
ISBN : 974-17-5450-7
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**THE ROLES OF TOURISM ON THE LOWER NORTH EASTERN REGION
: A CASE STUDY UBON RATCHATHANI, SISAKET, YASOTHON AND AMNAT CHAROEN**

Mrs Kanjana Seelakol

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning in Regional Planning**

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-5450-7

กาญจนา สีลากุล : บทบาทการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง : กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ
ยโสธร และอำนาจเจริญ (THE ROLES OF TOURISM ON THE LOWER NORTH EASTERN REGION : A CASE
STUDY UBON RATCHATHANI, SI SA KEI, YASOTHON AND AMNAT CHAROEN) อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์
ดร.ศักดิ์ชัย ศิริจันทร์ภาณุ, 218 หน้า, ISBN 974-17-5450-7

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพและความเชื่อมโยงของการท่องเที่ยว ศึกษาบทบาทการท่องเที่ยวในพื้นที่
ศึกษา รวมทั้งเสนอแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ โดยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและการสำรวจภาคสนามตลอดจนการสอบถาม
ประชาชนและนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา เพื่อทำการวิเคราะห์ศักยภาพปัญหาและข้อจำกัดของพื้นที่รวมทั้งทัศนคติและความคิดเห็นของผู้ที่
มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว

ผลการศึกษานี้พบว่าพื้นที่ศึกษามีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว คือ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีระบบโครงข่ายการ
คมนาคมขนส่งที่สมบูรณ์ มีความพร้อมด้านการบริการการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยว โดยวิเคราะห์จากที่ตั้ง
ของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้สามารถจัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวได้ 6 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอำเภอเมืองอุบลราชธานี - อำเภอวาร
ินชำราบ ซึ่งมีศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวทางด้านโบราณสถาน และขนบธรรมเนียมประเพณี และมีความพร้อมในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
ความสะดวกด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้กับชุมชนเมืองอุบลราชธานี ซึ่งเป็นศูนย์กลางการบริการการท่องเที่ยว
เที่ยว สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ภายในเวลา 1 วัน แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในกลุ่มนี้ ได้แก่ วัดทุ่งศรีเมือง วัดปานานาชาติ วัดหนองป่าพง
และแหล่งท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม ได้แก่ ประเพณีแห่เทียนพรรษา (2) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอำเภอโขงเจียม - อำเภอสิรินธร -
อำเภอพิบูลมังสาหาร แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ โดยแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่
ทิวทัศน์ริมฝั่งโขง อุทยานแห่งชาติ ผาน้ำดี อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ และแก่งสะพือ เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้อยู่ห่างจากชุมชนเมือง
อุบลราชธานี ประมาณ 89 กิโลเมตร และสามารถเดินทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มเมืองปากเซ ประเทศ สปป.ลาว ตาม
ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 217 และเชื่อมโยงกับเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 17 ของประเทศ สปป.ลาว (3) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอำเภอ
เมืองศรีสะเกษ-อำเภออุทุมพรพิสัย มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และโบราณสถาน เช่น ปราสาทหินวัดสระกำแพง
ใหญ่ ปราสาทหินวัดสระกำแพงน้อย แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มที่ 3 อยู่ห่างจากตัวชุมชนเมืองศรีสะเกษ ประมาณ 45 กิโลเมตร สามารถเดินทาง
ไปกลับได้ภายใน 1 วัน (4) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอำเภอขุนหาญ-อำเภอกันทรลักษ์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ (ผามออีแดง) ปราสาท
เขาพระวิหาร (5) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดยโสธร มีความสำคัญทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ได้แก่ ประเพณีบุญบั้งไฟ และหัตถกรรมพื้น
บ้าน ลักษณะการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธร มีข้อจำกัดในเรื่องฤดูกาล ท่องเที่ยว ซึ่งไม่สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดฤดูกาล (6) กลุ่มแหล่ง
ท่องเที่ยวจังหวัดอำนาจเจริญ มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ วัดคำ แสงเพชร พุทธอุทยานและพระมงคลมิ่งเมือง เป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยว
ที่อยู่ใกล้ชุมชนเมืองอำนาจเจริญ พื้นที่ศึกษานอกจากจะมีศักยภาพและความเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวแล้วการท่องเที่ยวยังส่งผลต่อการ
พัฒนาพื้นที่ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม กล่าวคือ การท่องเที่ยวมีผลต่ออาชีพและการจ้างงานของประชาชนในพื้นที่ โดยการ
ศึกษาครั้งนี้ ได้อ้างอิงผลการศึกษารองดอบันบัดคิด พัฒนบริหารศาสตร์ ในเรื่องของการทำงานในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยนัก
ท่องเที่ยวชาวไทย 73 คน ก่อให้เกิดการจ้างงาน 1 คน ดังนั้น การศึกษานี้ ทำให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่ ในปี พ.ศ.2564 จำนวน 44,804
คน และก่อให้เกิดการกระจายรายได้และเงินหมุนเวียนในพื้นที่ ช่วงปีเดียวกัน ประมาณ 2,435,109,279 บาท นอกจากนี้การท่องเที่ยวยัง
ช่วยลดปัญหาการว่างงาน และทำให้ประชาชนสามารถเลือกประกอบอาชีพได้มากขึ้น ส่วนผลทางด้านกายภาพ ได้แก่ ปัญหาทางด้านสิ่ง
แวดล้อม ปัญหาทรัพยากรการท่องเที่ยวเสื่อมโทรม และปัญหาทัศนจาก เป็นต้น

จากผลการศึกษาดังกล่าวจึงได้เสนอแนวทางในการพัฒนาตามศักยภาพของพื้นที่ คือ ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี และศรีสะเกษ
กำหนดให้แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ และโบราณสถาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก และกำหนดให้แหล่งท่องเที่ยวประเภท
ธรรมชาติเป็นแหล่งท่องเที่ยวรอง พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอำนาจเจริญเพื่อสนับสนุนกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัด
อุบลราชธานี และกลุ่มประเทศอินโดจีน นอกจากนี้แนวทางพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานกำหนดให้จังหวัดอุบลราชธานีเป็นศูนย์กลางการ
คมนาคมขนส่งและพัฒนาให้จังหวัดยโสธรเป็นจุดแวะพักวงจรท่องเที่ยวในกลุ่มอนุภาคอีสานบนและอีสานใต้ ส่วนแนวทางพัฒนาด้านสิ่ง
แวดล้อม ใช้หลักการมีส่วนร่วมประชาชนและหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ภาควิชา..... การวางแผนภาคและเมือง.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา..... การวางแผนภาค.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา..... 2565.....

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้รับความกรุณาจากบุคคลต่างๆ จากหลายหน่วยงานจนทำให้การศึกษาล่วงผ่านอุปสรรคต่างๆไปได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย ศิริจันทร์ภาณุ อาจารย์ที่ปรึกษา เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาเอาใจใส่ให้คำแนะนำ คำปรึกษา และช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ

ขอขอบพระคุณ ประธานและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่ได้สละเวลาช่วยชี้แนะ ปัญหาและข้อบกพร่อง ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ทุกๆ หน่วยงานที่เชื้อเพื่อข้อมูลทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นที่ๆ นื่องๆ จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมโยธาธิการและผังเมือง สำนักงานจังหวัด กรมการปกครอง กรมป่าไม้ กรมพัฒนาชุมชน และอีกหลายๆ หน่วยงานที่มีได้กล่าวถึงในที่นี้

นอกจากนี้ยังมีบุคคลอีกหลายท่านซึ่งกรุณาให้ความร่วมมือและช่วยเหลือผู้ศึกษา ซึ่งมีอาจกล่าวถึงได้หมด ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านทั้งหลายและขอแสดงความขอบคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

กาญจนา สีลากุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนที่.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา.....	3
1.4 วิธีการศึกษา.....	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในการศึกษา.....	4
1.6 ข้อจำกัดในการศึกษา.....	5
บทที่ 2 แนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	6
2.2 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	21
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	22
บทที่ 3 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	
3.1 ขอบเขตการปกครอง.....	34
3.2 สภาพทั่วไปทางด้านกายภาพ.....	36
3.3 สภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจ.....	56
3.4 ประชากรและแรงงาน.....	64
3.5 สภาพทั่วไปด้านสังคม.....	73

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.6 ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก.....	74
3.6.1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว.....	74
3.6.2. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว.....	87
บทที่ 4 ตลาดการท่องเที่ยว	
4.1 ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาพื้นที่.....	94
4.2 สถานการณ์การท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	95
4.3 การท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา.....	96
4.4 ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว.....	119
4.5 การประมาณการณ์จำนวนนักท่องเที่ยว.....	122
4.6 ความคิดเห็นอื่นๆที่มีต่อการท่องเที่ยว.....	122
บทที่ 5 การวิเคราะห์ศักยภาพและผลของการพัฒนาการท่องเที่ยว ต่อพื้นที่ศึกษา	
5.1 การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่.....	127
5.1.1. การวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์การส่งเสริมการท่องเที่ยว ในภาพรวม.....	126
5.1.2. การวิเคราะห์พื้นที่ศึกษารายจังหวัด.....	129
5.2 การจัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา.....	141
5.3 ศักยภาพของพื้นที่ทางด้านการท่องเที่ยว.....	152
5.4 ผลของการท่องเที่ยวต่อพื้นที่ศึกษา.....	153
5.4.1. ผลทางด้านเศรษฐกิจ.....	154
5.4.2. ผลทางด้านสังคม.....	160
5.4.3. ผลของการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ.....	161
5.5 แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ศึกษา.....	167

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	
6.1 สรุปการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา.....	178
6.2 ศักยภาพรองพื้นที่ทางการท่องเที่ยว.....	178
6.3 ปัญหาและอุปสรรคด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา.....	180
6.4 ผลรองการท่องเที่ยวต่อพื้นที่ศึกษา.....	191
6.5 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	184
รายการอ้างอิง.....	185
ภาคผนวก.....	188
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	218

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 3.1	แสดงระยะทาง การแบ่งเขตการปกครองและพื้นที่ของจังหวัด ในพื้นที่ศึกษา.....	34
ตารางที่ 3.2	แสดงสถิติการใช้ไฟฟ้า ปี พ.ศ.2540-2544.....	53
ตารางที่ 3.3	แสดงขอบเขตการให้บริการไฟฟ้า ปี พ.ศ. 2544.....	54
ตารางที่ 3.4	โครงสร้างการใช้น้ำประปา ปี พ.ศ.2544.....	55
ตารางที่ 3.5	สถิติการใช้โทรศัพท์ ปี 2543.....	55
ตารางที่ 3.6	แสดงผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ ราคาคงที่ ปี 2544.....	59
ตารางที่ 3.7	แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดอุบลราชธานี	60
ตารางที่ 3.8	แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดศรีสะเกษ	61
ตารางที่ 3.9	แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดยโสธร	62
ตารางที่ 3.10	แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดอำนาจเจริญ.....	63
ตารางที่ 3.11	แสดงความหนาแน่นประชากรในพื้นที่ศึกษา ระหว่างปี 2540-2544.....	64
ตารางที่ 3.12	แสดงข้อมูลแรงงานในพื้นที่ศึกษา ปี 2544.....	72
ตารางที่ 3.13	แสดงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา.....	77
ตารางที่ 3.14	แสดงจำนวนโรงแรมและห้องพักในพื้นที่ศึกษา จำแนกรายจังหวัด ปี 2539-2544.....	88
ตารางที่ 4.1	แสดงจำนวนนักท่องเที่ยว ปี 2541-2545.....	98
ตารางที่ 4.2	แสดงเพศและอายุของนักท่องเที่ยว.....	99
ตารางที่ 4.3	แสดงอาชีพของนักท่องเที่ยว.....	100
ตารางที่ 4.4	แสดงรายได้ของนักท่องเที่ยว.....	100
ตารางที่ 4.5	แหล่งที่มาของนักท่องเที่ยว.....	101
ตารางที่ 4.6	ลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยว.....	102
ตารางที่ 4.7	แสดงรูปแบบการเดินทาง.....	102
ตารางที่ 4.8	แสดงจุดประสงค์ของการเดินทาง.....	103
ตารางที่ 4.9	แสดงแรงจูงใจในการเดินทางของนักท่องเที่ยว.....	104
ตารางที่ 4.10	แสดงสถานที่ที่พักรวมของนักท่องเที่ยว.....	104
ตารางที่ 4.11	แสดงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับประเภทและ แหล่งท่องเที่ยวที่สนใจ.....	108

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 4.12	แสดงสถิติการใช้ไฟฟ้า ปี พ.ศ.2540-2544.....	115
ตารางที่ 4.13	แสดงขอบเขตการให้บริการไฟฟ้า ปี พ.ศ. 2544.....	116
ตารางที่ 4.14	โครงสร้างการใช้น้ำประปา ปี พ.ศ.2544.....	117
ตารางที่ 4.15	สถิติการใช้โทรศัพท์ ปี 2543.....	118
ตารางที่ 4.16	แสดงผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ ราคาคงที่ ปี 2544.....	120
ตารางที่ 4.17	แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดอุบลราชธานี	121
ตารางที่ 4.18	แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดศรีสะเกษ	124
ตารางที่ 4.19	แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดยโสธร	125
ตารางที่ 5.1	แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวและการจ้างงาน ปี 2544.....	155
ตารางที่ 5.2	แสดงการประมาณการณ้จ้างงานในอนาคต ปี 2564.....	155
ตารางที่ 5.3	แสดงความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับผลของการท่องเที่ยว ต่อด้านเศรษฐกิจ.....	156
ตารางที่ 5.4	แสดงการประมาณการณ้เงินทุนหมุนเวียน ที่น่ที่ศึกษา ปี 2546.....	157
ตารางที่ 5.5	แสดงการประมาณการณ้เงินทุนเวียนจากการท่องเที่ยวในที่ ศึกษา ตั้งแต่ปี 2544-2564.....	157
ตารางที่ 5.6	แสดงความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับผลของการท่องเที่ยว ต่อด้านสังคม.....	161
ตารางที่ 5.7	แสดงความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับผลของการท่องเที่ยว ต่อด้านกายภาพ.....	163

สารบัญแนบที่

		หน้า
แผนที่ 3.1	แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา.....	35
แผนที่ 3.2	แสดงภูมิสังฐาน.....	37
แผนที่ 3.3	แสดงลักษณะภูมิประเทศ.....	38
แผนที่ 3.4	แสดงปริมาณน้ำฝน.....	40
แผนที่ 3.5	แสดงพื้นที่ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	43
แผนที่ 3.6	แสดงพื้นที่ป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา.....	44
แผนที่ 3.7	แสดงระบบการคมนาคมขนส่ง.....	51
แผนที่ 3.8	แสดงระบบโครงข่ายเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน.....	52
แผนที่ 3.9	แสดงขนาดประชากร ปี 2544.....	68
แผนที่ 3.9/1	แสดงความหนาแน่นประชากร ปี 2540.....	69
แผนที่ 3.9/2	แสดงความหนาแน่นประชากร ปี 2544.....	70
แผนที่ 3.10	แสดงแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามประเภท จังหวัดอุบลราชธานี.....	79
แผนที่ 3.11	แสดงแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามประเภท จังหวัดศรีสะเกษ.....	80
แผนที่ 3.12	แสดงแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามประเภท จังหวัดยโสธร.....	81
แผนที่ 3.13	แสดงแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามประเภท จังหวัดอำนาจเจริญ.....	82
แผนที่ 3.14	แสดงแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามประเภท รวม 4 จังหวัด.....	83
แผนที่ 3.15	แสดงแหล่งท่องเที่ยวประเทศ สปป.ลาว และกัมพูชา.....	86
แผนที่ 3.16	แสดงแหล่งที่ตั้งโรงแรม ที่พัก.....	89
แผนที่ 3.17	แสดงจุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึก.....	91
แผนที่ 4.1	แสดงที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวและระยะห่างจากชุมชนเมืองอุบลราชธานี.....	109
แผนที่ 4.2	แสดงที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวและระยะห่างจากชุมชนเมืองศรีสะเกษ.....	110
แผนที่ 4.3	แสดงที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวและระยะห่างจากชุมชนเมืองยโสธร.....	111
แผนที่ 4.4	แสดงที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวและระยะห่างจากชุมชนเมืองอำนาจเจริญ.....	112
แผนที่ 4.5	แสดงที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวและระยะห่างจากชุมชน รวม 4 จังหวัด.....	113
แผนที่ 5.1	แสดงการจัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา.....	151
แผนที่ 5.2	แสดงสภาพปัญหาแหล่งท่องเที่ยว.....	164

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยว นับเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่นำรายได้จำนวนมากมาสู่พื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และมีบทบาทสำคัญต่อประเทศ จากการที่ผู้คนได้เดินทางท่องเที่ยวจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง ก่อให้เกิดภาพของการเคลื่อนไหวของกลุ่มนักท่องเที่ยว และการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ โดยในทุกขั้นตอนหรือกระบวนการการเดินทางของแต่ละบุคคลในแต่ละช่วงย่อมต้องมีการใช้จ่ายเกิดขึ้น ซึ่งกระบวนการของกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งธุรกิจที่ได้รับโดยตรงจากนักท่องเที่ยว และธุรกิจที่ได้รับผลโดยอ้อม ย่อมส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ ความสำคัญของการท่องเที่ยว นอกจากจะเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศที่สำคัญยิ่งแล้ว ยังช่วยสร้างงานอาชีพหลายแขนง เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจอันเป็นรากฐานที่สำคัญในการกระจายทรัพยากร และกระจายรายได้ (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม , ผลกระทบทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยว , มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) โดยเมื่อเทียบสัดส่วนของนักท่องเที่ยวกับความสามารถในการสร้างงานต่อคนในประเทศ พบว่าในส่วนของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 9 คน ก่อให้เกิดการจ้างงาน เพิ่มขึ้น 1 คน สำหรับนักท่องเที่ยวภายในประเทศ 73 คน ก่อให้เกิดการจ้างงาน เพิ่มขึ้น 1 คน (อ้างถึงใน นันทนา อนันต์ไทย : การศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี , ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง , 2537)

จากบทบาทและความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาประเทศ ดังกล่าว รัฐบาลจึงใช้การท่องเที่ยวเป็นยุทธวิธีหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเริ่มบรรจุแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) เป็นต้นมา โดยใช้มาตรการในการส่งเสริมและรักษุงให้ทั้งนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และชาวไทย เดินทางท่องเที่ยวในประเทศเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ในด้านสังคม การท่องเที่ยวก็เป็นการพักผ่อนที่ช่วยลดความเครียดพร้อมๆ กับสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้มาเยือนและเจ้าของท้องถิ่น การท่องเที่ยวจึงเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาวะเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีทั้งผลทางตรงและทางอ้อม เพราะถ้ามีการเดินทางเกิดขึ้นย่อมจะต้องมีการจ่าย การพักผ่อน การรับประทานอาหาร การใช้บริการของบริษัทนำเที่ยว และการซื้อสินค้าที่ระลึก ดังนั้น จึงมีผลต่อเนื่องในชุมชน คือ เกิดอาชีพใหม่มากขึ้น เช่น มีการจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ผลผลิตทางการเกษตร จัดบริการอาหารและที่พัก สามารถกระจายรายได้ไปสู่กลุ่มต่างๆ ในพื้นที่ได้ การที่รัฐบาลได้ส่งเสริมและผลักดันการท่องเที่ยวให้ไปสู่ท้องถิ่นมากเท่าใด ก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นที่มากเท่านั้น ในขณะที่การท่องเที่ยวกำลังขยายไปแทบจะทุกส่วนของ

สังคม จึงควรมีการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ เพื่อจะสามารถกำหนดนโยบายการพัฒนาให้เกิดความสมดุลและเป็นการเพิ่มศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ กล่าวคือ มีพื้นที่คิดเป็น 1 ใน 3 ของประเทศไทย และเป็นภูมิภาคที่มีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง มีสภาพภูมิอากาศที่แห้งแล้ง ในขณะที่ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งจากสภาพภูมิประเทศ และสภาพภูมิอากาศที่ไม่เอื้อต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงส่งผลให้เศรษฐกิจของภูมิภาคตกต่ำรายได้ต่อหัวต่ำกว่าภูมิภาคอื่น อย่างไรก็ตามภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังมีความได้เปรียบในเรื่องของความหลากหลายของประเภทแหล่งท่องเที่ยว ที่มีกระจายอยู่ทั่วไป ทั้งประเภท ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และประเพณีวัฒนธรรม และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เป็นจำนวนมาก จากสถานการณ์การท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างปี 2540-2545 โดยภาพรวมแล้วมีแนวโน้มดีขึ้น กล่าวคือ ในปี 2540 มีผู้มาเยี่ยมเยือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งสิ้นจำนวน 9,114,671 คน ในปี 2545 มีจำนวน 15,148,488 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2540 จำนวน 6,033,817 คน คิดเป็นอัตราการขยายตัว ร้อยละ 13.24 ต่อปี และในปี 2545 มีรายได้จากการท่องเที่ยว รวมเป็นเงิน ทั้งสิ้น 2,209.55 ล้านบาท จำแนกเป็นรายได้จากการท่องเที่ยวของชาวไทย จำนวน 2,087.23 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 94.46 และรายได้จากการท่องเที่ยวของชาวต่างประเทศ จำนวน 122.32 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 5.54 และในอนาคตยังมีการคาดการณ์ว่าจะยังคงมีแนวโน้มดีขึ้นอย่างต่อเนื่องอันเนื่องมาจากมาตรการกระตุ้นสภาพเศรษฐกิจของรัฐบาล จึงน่าจะส่งผลดีต่อสถานการณ์การท่องเที่ยวในทุกจังหวัดของภาค (โครงการสำรวจสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี 2540,2545 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ , การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)

จากสถิติการท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้น ทำให้พื้นที่ศึกษา ได้รับผลกระทบจากนักท่องเที่ยวโดยตรง ทั้งทางด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านเศรษฐกิจและทางด้านสังคม ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำไร่ ทำสวน หางานรับจ้าง มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างเคร่งครัด มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน กลายเป็นชุมชนที่มีการผสมผสานระหว่างเกษตรกรรมกับธุรกิจการค้า หรือกลายเป็นชุมชนสมัยใหม่มากขึ้น เกิดอาชีพใหม่ เช่น ประกอบธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร ขายของที่ระลึก ขายผลผลิตทางการเกษตร ขายสินค้าแปรรูป บริการรถรับส่งนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอาชีพที่เกิดขึ้นใหม่ นอกเหนือจากอาชีพเกษตรกรรมอย่างเดียว ซึ่งเป็นตัวชี้ให้เห็นว่าเมื่อชุมชนใดเป็นที่รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวย่อมได้รับผลกระทบไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (วิวัฒน์ชัย บุญยศักดิ์ , 2531 : 2-3)

จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ เป็นจังหวัดในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างหรือที่รู้จักกันในนาม "อีสานใต้" เป็นศูนย์รวมแห่งศิลปวัฒนธรรม ที่เก่าแก่ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ อีสานใต้ เป็นที่ตั้งของชุมชนเก่าแก่ที่มีอายุหลายร้อยปี ประชาชนในท้องถิ่นประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ และต่อมาชุมชนเกษตรก็ได้พัฒนาตนเองขึ้นจนเป็นดินแดน ที่มั่งคั่ง อุดมสมบูรณ์ไปด้วยศิลปวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงาม ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในระดับนานาชาติ ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศอย่างแพร่หลายจนกระทั่งทุกวันนี้ สามารถสร้างรายได้ให้กับจังหวัด และประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ได้แก่ งานเทศกาลบุญบั้งไฟ จังหวัดยโสธร งานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ และทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำโขง ที่จังหวัดอุบลราชธานี ผามออีแดง (อุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร) จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น และยังมีโครงการพัฒนาด้านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีบทบาทสำคัญในเรื่องการค้าชายแดน ให้เป็นประตูไปสู่อินโดจีน นอกจากแหล่งท่องเที่ยวหลักๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว พื้นที่ศึกษายังมีแหล่งท่องเที่ยวอีกหลายประเภท ที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวหลักๆ ในพื้นที่ศึกษา และกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวรอง สามารถเดินทางต่อเนื่องกันได้ดี ด้วยระบบคมนาคมขนส่งที่สะดวก

จากสภาพดังกล่าว จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาเพื่อหาคำตอบว่าเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้องกับพื้นที่ และทำให้เกิดการขยายตัวของกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว แล้วจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคมและสภาพทางด้านกายภาพของพื้นที่อย่างไร เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทาง ในการส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่จะเติบโต ควบคู่ไปกับความเจริญของพื้นที่ต่อไปในอนาคต

1.2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาศักยภาพของการท่องเที่ยวและความเชื่อมโยงของการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา
2. ศึกษาบทบาทและผลของการท่องเที่ยวต่อพื้นที่ศึกษา
3. เสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่ศึกษาในด้านการท่องเที่ยว

1.3. ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตพื้นที่ศึกษา ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ

2. ขอบเขตเนื้อหา ในการศึกษาครั้งนี้ จะทำการศึกษาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

2.1 แหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท

2.2 สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

2.3. เสนอแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป

1.4. วิธีการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ มีขั้นตอนวิธีการในการศึกษา ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นทุติยภูมิ ซึ่งจะได้จากการศึกษาค้นคว้าจากแนวความคิด ของนักวิชาการ รายงานวิจัย ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งการศึกษาข้อมูลต่างๆ จะอยู่ในส่วนของการศึกษาสภาพทั่วไป เศรษฐกิจ สังคม โครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ทรัพยากรการท่องเที่ยว และตลาดการท่องเที่ยว โดยได้แบ่งข้อมูลออกเป็นประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.1. ข้อมูลทางด้านกายภาพ

1.2. ข้อมูลทางสถานะเศรษฐกิจและสังคม

1.3. ข้อมูลด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1.4. ข้อมูลด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

1.5. ข้อมูลสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว

1.6. ข้อมูลด้านตลาดการท่องเที่ยว

1.7. ข้อมูลโครงการพัฒนาที่มีผลต่อการท่องเที่ยว

2. การรวบรวมข้อมูลขั้นปฐมภูมิ ซึ่งจะได้จากการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ภาคสนามและการออกแบบสอบถาม ซึ่งจะประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักท่องเที่ยว และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรการท่องเที่ยวบางประการ รวมทั้งเพื่อทราบถึงปัญหาของการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา (ภาคผนวก)

3. นำข้อมูล ผลจากแบบสอบถาม มาทำการวิเคราะห์และประมวลผลเพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาต่อไป

1.5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงบทบาทการท่องเที่ยวที่มีผลต่อการพัฒนาพื้นที่ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม อันจะนำไปสู่การส่งเสริมและวางแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ที่ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ

2. เป็นการเสนอแนวทางการพัฒนาภาค ซึ่งจะก่อให้เกิดความเจริญและประโยชน์ในด้าน
กายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาพื้นที่

3. สร้างความรู้สึกให้ประชาชนในท้องถิ่น เกิดความรัก ความหวงแหนและความภาคภูมิใจ
ในศิลปะ วัฒนธรรม และทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่นตนเอง เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ
ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นต่อไป

1.6. ข้อจำกัดในการศึกษา

1.6.1. ข้อมูลปฐมภูมิ ในส่วนของการออกสำรวจเพื่อทราบสภาพทั่วไปของบริเวณพื้นที่ศึกษา
มีข้อจำกัดในด้านเวลาและงบประมาณอันจะทำให้ข้อมูลภาคสนามไม่ครอบคลุมรายละเอียดได้ครบถ้วน
สมบูรณ์ และในขั้นตอนของการสอบถาม อาจจะได้ข้อมูลคลาดเคลื่อน เนื่องจากเหตุผลส่วนตัวของผู้
ผู้ถูกสัมภาษณ์หรือผู้ตอบ

1.6.2. ข้อมูลทุติยภูมิ อาจมีความคลาดเคลื่อนของการบันทึกค่าสถิติตัวเลขของหน่วยงานการ
ซึ่งในแต่ละแห่งมักไม่ตรงกัน เวลานั้นไปใช้ อาจจำเป็นต้องปรับตัวเลขและยึดหน่วยงานใด หน่วยงาน
หนึ่งเป็นหลัก จึงอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงไปบ้าง ทำให้ผลที่ได้ อาจจะมีข้อมูล
ที่ไม่สมบูรณ์

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาบทบาทการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาพื้นที่ ในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษา ค้นคว้าจากตำรา ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษา ดังนี้

- 2.1. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- 2.2. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- 2.3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2.1.1 ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว

2.1.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

องค์การสหประชาชาติ ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง 3 ประการ คือ

1. ต้องมีการเดินทาง
2. ต้องมีสถานที่ปลายทาง ที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน
3. ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง

เดกสรร ยวงนิษฐ์ (2536:11) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่าการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติ ไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ ตามวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ได้ที่มีไว้เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

เสรี วงศ์ไพจิตร (2534 :12) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง ผลของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ต่างๆที่เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์หรือการกระทำต่อกันและกันของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ รัฐบาลและชุมชนผู้เป็นเจ้าของบ้านในการดึงดูดใจและต้อนรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ จลองศรี ทิมลสมพงศ์ (2542 : 4) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อความเพลิดเพลิน และพักผ่อนหย่อนใจและเป็นการเดินทางที่มีเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการ คือ

1. เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เดินทางด้วยความสมัครใจ

3. เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ได้ แต่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

ดูย ชุมสาย (2518 : 41) อ้างจาก ศาสตราจารย์ชาวสวีต สองคน คือ ฮันซีเกอร์ และ ครีฟท์ ให้นักนิยามของการท่องเที่ยว ว่าการท่องเที่ยว เป็นความสัมพันธ์แบบเบ็ดเสร็จและปรากฏการณ์ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการพักอาศัยแบบชั่วคราวของคนต่างถิ่นกับท้องถิ่นที่พักอยู่ ทั้งนี้โดยมีเงื่อนไขว่ามีได้พักเพื่อกระทำธุรกิจ ส่วนใหญ่ให้เกิดผลเป็นกำไร

จากคำนิยามดังกล่าวเป็นการมองการท่องเที่ยวในแง่เศรษฐกิจ ในขณะที่นักสังคมวิทยามีความเห็นที่ นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่เปลี่ยนที่พำนักอาศัยชั่วคราวเพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น เพื่อผ่อนคลาย เพื่อพักผ่อน และเพื่อให้พลละกำลังที่สูญเสียไปในการทำงานกลับคืนมา ทั้งนี้จะกระทำได้ในสิ่งแวดล้อมใหม่อันแตกต่างไปจากสิ่งแวดล้อมเดิมที่เราดำรงชีวิตอยู่เป็นประจำ ซึ่งการกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐ จะสอดคล้องกับแนวความคิดเชิงสังคมวิทยาด้วย

จากความหมายของการท่องเที่ยว ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า การท่องเที่ยว คือ การเดินทางนอกที่อยู่อาศัยปกติเป็นการชั่วคราว ทั้งนี้ ต้องมิใช่การเดินทางที่เป็นการตั้งรกรากถิ่นฐาน เพื่อประกอบอาชีพ ทำให้เกิดผลเป็นกำไรและไม่เฉพาะการเดินทางเพื่อความรื่นเริง สนุกสนานแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะรวมถึงการประชุมสัมมนา ติดต่อธุรกิจหรือเยี่ยมญาติ ซึ่งการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ดังนี้

2.1.1.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของโลก มีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นสินค้าหลักในหลายประเทศ เป็นแหล่งรายได้เงินตราต่างประเทศที่สำคัญ ส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นและสร้างงาน สร้างอาชีพให้ประชาชนเป็นจำนวนมาก หลายประเทศถือเป็นนโยบายและให้การส่งเสริมอย่างจริงจัง ปรีชา แดงโรจน์ (2544 : 30-31) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในภาพรวม 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านพัฒนา (Development) เมื่อเกิดการเดินทางท่องเที่ยวเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาความเจริญก็ไปถึงภูมิภาคนั้นๆ เช่น ระบบสาธารณูปโภค การคมนาคม โรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

2. ด้านเศรษฐกิจ (Economic)

2.1. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก

2.2. รายได้จากการท่องเที่ยวจะมีผลทบทวีคูณ ในการสร้างรายได้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้ผลผลิตส่วนรวมของประเทศมีค่าทวีกว่า 2 เท่าตัว

2.3. การท่องเที่ยวช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตเป็นวงจรมุมเวียนภายในประเทศ และมีการกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาค ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพของประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการลดการว่างงานลง ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลให้รัฐบาลได้รับรายได้ในรูปของภาษีอากรประเภทต่างๆ

3. ด้านสังคม (Social)

3.1. การท่องเที่ยวมีส่วนในการส่งเสริมความสัมพันธ์ของมนุษยชาติ เป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม สร้างความเป็นมิตรไมตรีและความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน

3.2. การท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนา สร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมให้เกิดแก่ท้องถิ่น ทำให้ประชาชนมีรายได้จากการมีงานทำ จึงทำให้อยู่ดีกินดีมีความสุขโดยทั่วกัน

3.3. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟู มรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความสำนึกและตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการรักษาเอกลักษณ์ของชาติ

3.4. การท่องเที่ยวช่วยขจัดปัญหาความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท ช่วยบรรเทาการอพยพแรงงานจากชนบทสู่เมือง

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงของประเทศชาติให้เป็นที่รู้จักในสังคมโลก อันจะเป็นผลดีต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในเวทีระหว่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นอย่างดี ดังนั้น ประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงใช้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือพัฒนาชาติ บ้านเมือง กันอย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้ ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ (2545 : 9-12) ได้สรุปบทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ

1.1. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ โดยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา รายได้จากการท่องเที่ยวได้กลายเป็นรายได้ลำดับที่ 1 เมื่อเทียบกับรายได้จากสินค้าออกอื่นๆ

1.2. รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ได้มาในรูปของเงินตราต่างประเทศมีส่วนช่วยในการสร้างเสถียรภาพให้กับดุลยภาพชำระเงิน

1.3. การท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิต และนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งผลต่อการกระตุ้นการผลิต (Multiplier Effect) ของการท่องเที่ยวที่เคยสำรวจในประเทศไทยมีค่าทวีประมาณ 2.06 เท่า กล่าวคือ ถ้านักท่องเที่ยวเอาเงินมาใช้ 100 เหรียญ เงินนั้นจะกระจายไปกระตุ้นให้เกิดการผลิตในสาขาต่างๆ 2.06 เท่าตัว นั่นคือ เงิน 100 เหรียญ

จะหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยคิดเป็นมูลค่ารวมทั้งสิ้น 2.06 เทรียญ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2529 : 2)

1.4. อุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจ่าย อาจเรียกได้ว่าเป็น Limitless Industry เมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่นๆ ซึ่งการท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นเรื่องของความพึงพอใจของแต่ละบุคคล

1.5. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่มีขีดจำกัดในเรื่องการผลิต เพราะไม่ต้องพึ่ง ดินฟ้าอากาศเหมือนการเกษตรอื่นๆ ทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นรูปธรรมที่มีความยั่งยืนไม่ผันแปร หรือขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ เช่น การผลิตด้านเกษตรกรรม หรืออุตสาหกรรมอื่น ไม่ต้องลงทุนเป็นจำนวนมาก ดังนั้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงได้รับการสนับสนุนและหันมาใช้เป็นประโยชน์ต่ออาชีพเกษตรกรรม หรืออุตสาหกรรมที่มีอยู่เดิม นับเป็นความได้เปรียบอย่างมากของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

1.6. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญไปสู่ ภูมิภาคต่างๆ เมื่อเกิดการเดินทางจากภูมิภาคหนึ่งไปยังอีกภูมิภาคหนึ่งไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างประเทศ ก็ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะได้ช่วยสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น โรงแรม ภัตตาคาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งจะต้องมีผู้ลงทุนในหลายๆ ลักษณะเป็นการสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่น

1.7. รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชากร อย่างกว้างขวาง สร้างงาน สร้างอาชีพมากมายและเป็นการเสริมอาชีพด้วยอาชีพที่เกิดต่อเนื่องจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ การผลิตอาหารไปป้อนตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เป็นอาชีพเสริมที่ทำรายได้เป็นอย่างดี หรือในเมืองท่องเที่ยวก็อาจจะเป็นผู้นำเที่ยวด้วยการสร้างรายได้ให้คนในพื้นที่

1.8. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีบทบาทในการสร้างงาน สร้างอาชีพอย่างมาก เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ต้องใช้คนทำหน้าที่บริการ โดยเฉพาะในธุรกิจทางตรง เช่น โรงแรม ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว ฯลฯ ส่วนธุรกิจทางอ้อมอาจเป็นอาชีพเสริม เช่น หัตถกรรมพื้นบ้าน การใช้เวลาว่างมารับจ้างก่อสร้าง เป็นต้น จากการวิจัยการสร้างงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้พบว่า นักท่องเที่ยวชาติต่างประเทศ 1 คน จะมีส่วนสร้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อมเฉลี่ยประมาณ 1 คน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2529 : 2)

2. ด้านสังคม อุตสาหกรรมท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนฟื้นฟู อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

3. ด้านการเมือง

3.1. อุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นมาตรการที่ช่วยส่งเสริมความปลอดภัยและความมั่นคงให้แก่พื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวจะเลือกเดินทางไปทีใดก็จะต้องมีใจว่าจะมีความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวต้องมีความปลอดภัยเพียงพอ

3.2. อุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีส่วนช่วยเสริมสร้างสันติภาพ สัมพันธไมตรี และความเข้าใจอันดีด้วยเป็นหนทางที่มนุษย์ต่างสังคมได้พบปะทำความรู้จักและเข้าใจกัน เมื่อประชากรในประเทศเดียวกันมีความเข้าใจซึ่งกันและกันโดยการเดินทางไปมาหาสู่กัน ผลก็คือ ความสามัคคี ตมามอันท์ของคนในชาติ ในทำนองเดียวกัน การท่องเที่ยวระหว่างประเทศก็จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีที่จะนำไปสู่ความเป็นเพื่อนร่วมโลก ที่จะช่วยกันรักษาสัมพันธไมตรีให้มั่นคงเป็นการช่วยจรรโลงสันติภาพแก่โลก

รยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2530 : 56-57) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในเชิงสังคม วัฒนธรรม การเมือง และการพัฒนาเทคโนโลยี ดังนี้

1. ประโยชน์ด้านสังคม วัฒนธรรม และการเมือง

1.1. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวช่วยยกมาตรฐานการครองชีพให้แก่คนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ และสร้างโอกาสการจ้างงานไปสู่คนในท้องถิ่นมากขึ้น ทั้งทางตรง และทางอ้อม

1.2. ความสะดวกสบายจากกิจการสาธารณูปโภค ในประเทศที่พัฒนาแล้ว กิจการสาธารณูปโภค สาธารณูปการส่วนใหญ่จะพัฒนาขึ้นมาเพื่อบริการคนในท้องถิ่นเป็นหลักสำคัญ ส่วนนักท่องเที่ยวจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากกิจการในลักษณะผลพลอยได้ ซึ่งตรงข้ามกับประเทศที่ยากจน หรือด้อยพัฒนา ชาวบ้านไม่มีอำนาจทางเศรษฐกิจเพียงพอที่จะกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในกิจการสาธารณูปโภค แต่หากมีนักท่องเที่ยวไปเยือนมาก ก็จะมีแรงกระตุ้นให้นักธุรกิจลงทุนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเป็นประการสำคัญ ส่วนคนในท้องถิ่นมีโอกาสได้ใช้บริการถือเป็นผลพลอยได้

1.3. การเดินทางท่องเที่ยว ช่วยให้เกิดสันติภาพแห่งมวลมนุษยชาติ ดังคำกล่าวที่ว่า "การท่องเที่ยวทำให้โลกปราศจากพรมแดนทางการเมือง" เนื่องจากเป็นโอกาสที่จะได้สังสรรค์ ร่วมกิจกรรม แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น มีโอกาสใช้ชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกัน ได้เห็นขนบธรรมเนียม ประเพณี ต่างฝ่ายต่างมีโอกาสถ่ายทอดและรับรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และนำกลับไปเผยแพร่ยังภูมิภาคของตน

1.4. การท่องเที่ยวชี้ให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรนันทนาการ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และการละเล่นต่างๆ ทำให้เกิดความต้องการที่จะศึกษาค้นคว้า อนุรักษ์ และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม เป็นการรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติเอาไว้ได้

1.5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา ช่วยให้คนมีโลกทัศน์กว้างขึ้น โดยการนำความรู้ ประสบการณ์ที่ได้พบเห็นนั้นมาปรับใช้กับวิถีชีวิตในสังคมได้ ในขณะเดียวกันการเดินทางท่องเที่ยวอาจจุดชนวนกระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาให้ลึกซึ้งเฉพาะเรื่องเฉพาะแห่งได้ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เป็นเสมือนห้องปฏิบัติการตามธรรมชาติ

1.6. การท่องเที่ยวช่วยลดปัญหาการอพยพหลังไหลเข้าไปแออัดในเมืองหลวง เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่น ได้ประกอบอาชีพรายย่อยหรือทำอุตสาหกรรมหัตถกรรมในครัวเรือน เมื่อคนในท้องถิ่นมีอาชีพ มีรายได้ ย่อมไม่อพยพไปแออัดยัดเยียด เสี่ยงโรคในเมืองหลวง และเสี่ยงต่อโอกาสถูกหลอกลวงและเอาเปรียบในด้านแรงงานในเมือง

1.7. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นที่จะนำเอาทรัพยากรส่วนเกิน หรือใช้ค่ามาประดิษฐ์คิดค้นเป็นของใช้ ของที่ระลึกในรูปของสินค้าพื้นเมือง จำหน่ายให้นักท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากจะเป็นการหารายได้มาจุนเจือให้กับครอบครัวแล้ว ยังเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรบางประเภทที่ถูกทอดทิ้งใช้ค่าและยังเป็นช่องทางในการพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้ดีขึ้น

1.8. ความประทับใจจากการเดินทางท่องเที่ยว อาจจะทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อสภาพที่พบเห็นอยู่ตลอดเวลา

2. ประโยชน์ทางด้านการพัฒนาเทคโนโลยี ปัจจุบันความต้องการเดินทางท่องเที่ยวมีจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดการกระตุ้นให้มีการคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีมากขึ้น ดังนี้

2.1. ด้านยานพาหนะ มีการปรับปรุงทั้งด้านคุณภาพ และสมรรถนะในการใช้งานเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เดินทางให้ได้รับความสะดวก สบายมากขึ้น มีหลากหลายประเภทให้เลือก และแต่ละประเภทก็มีสมรรถภาพสูงในการเคลื่อนที่ เป็นต้น

2.2. ด้านการให้บริการ ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ก็ได้รับการพัฒนาเพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดอาจจะสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวมีประโยชน์ และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาพื้นที่ทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ถ้าหากมีมาตรการ และการจัดการที่เหมาะสม โดยมีผู้กล่าวไว้ว่า "อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเหมือนกับไฟ" ที่มีคุณอนันต์ หากรู้จักใช้ และเป็นโทษมหันต์ หากไม่รู้จักใช้ หรือใช้ไม่ถูกทาง ซึ่งการท่องเที่ยวมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

2.1.2. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

โดยปกติทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรที่ใช้ไม่มีวันหมด เพราะรูปแบบการใช้มักเป็นการสัมผัสแต่ภายนอก โดยไม่มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรใดๆ อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว อาจมีการแปรรูปไปบ้างตามกาลเวลา หรืออาจจะมีผลกระทบเกิดขึ้น

กับระบบย่อยต่างๆ ในองค์ประกอบของการท่องเที่ยว รวมทั้งผลต่อสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ดังนั้น การท่องเที่ยวที่ขาดระบบการจัดการที่ดี นอกจากอาจจะไม่ประสบผลสำเร็จแล้ว ยังอาจจะเป็นโทษอย่างมหันต์ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วซึ่ง สมบัติ กาญจนกิจ (2544 : 87-88) ได้กล่าวว่ องค์ประกอบของการท่องเที่ยว มี 3 ประการ ดังนี้

2.1.2.1. แหล่งท่องเที่ยว (ยุทติ เศรษฐกรณ : 189) ได้ให้ความหมายของแหล่งท่องเที่ยวไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม และวัฒนธรรม ประเพณีที่สะท้อนให้เห็นอารยธรรมของท้องถิ่น มีความเด่นเป็นเอกลักษณ์ที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้มาเยือน ซึ่ง Peters (1969) ได้จัดหมวดหมู่ของแหล่งท่องเที่ยวเป็น 5 ประเภท ดังนี้

- 1) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attractions)
- 2) แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงออกถึงประเพณีต่างๆ (Traditional Attractions)
- 3) แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงถึงความงดงามในรูปแบบต่างๆ ของภูมิประเทศ (Scenic Attractions)
- 4) แหล่งท่องเที่ยวประเภทที่ให้ความบันเทิง (Entertainment Attractions)
- 5) แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่มีลักษณะเฉพาะตัว (Other Attractions)

ในขณะที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้แบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์โบราณคดี และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิงนั้น จัดเป็นส่วนหนึ่งในสถานบริการนักท่องเที่ยว

2.1.2.2. บริการการท่องเที่ยว เป็นบริการที่รองรับให้เกิดความสะดวกสบาย และความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยวซึ่งอาจเป็นตัวดึงดูดและช่วยในการตัดสินใจมาใช้บริการได้เช่นกัน บริการการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ที่พัก อาหาร แหล่งจำหน่ายสินค้า แหล่งบันเทิง แหล่งกิจกรรม และบริการอื่นๆ รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นอื่นๆ ด้วย

2.1.2.3. ตลาดการท่องเที่ยว เป็นการแสดงออกของอุปสงค์ ซึ่งมีความปรารถนาในการท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจและเพื่อกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งในกระบวนการจัดการ หมายถึง การส่งเสริมและพัฒนาการขาย และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ยังได้ให้ความหมายขององค์ประกอบ การท่องเที่ยวไว้ ดังนี้ องค์ประกอบการท่องเที่ยว หรือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว หมายถึง ธุรกิจและการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่สิ่งต่างๆ ดังนี้

1. การคมนาคมขนส่ง ซึ่งหมายถึง การคมนาคมขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ
2. ที่พัก
3. ร้านอาหารและภัตตาคาร

4. บริการนำเที่ยว
5. สิ่งดึงดูดใจให้เกิดการท่องเที่ยว
6. ร้านขายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง
7. ความปลอดภัย
8. การเผยแพร่และโฆษณา

2.1.3. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยว

ระพีพรรณ ทองหล่อและคณะ (2545:12-13) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยว คือ

1. ความเคร่งเครียดจากการทำงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ร่างกายควรได้รับการพักผ่อนตามความเหมาะสม ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละช่วงเวลาก็มีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสถานที่ ระยะเวลาและสถานภาพของตนเอง
2. รายได้ของประชากรดีขึ้น เมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น ทำให้มีเงินออมและเหลือพอที่จะนำไปใช้เพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ทำให้ปรารถนาที่จะเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อการพักผ่อนหรือเพิ่มพูนความรู้
3. การคมนาคมสะดวก จากการพัฒนาการขนส่งของภาครัฐ ทำให้การท่องเที่ยวเป็นไปได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย และประหยัดค่าใช้จ่าย ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวที่กระจัดกระจายอยู่ในท้องถิ่นที่ห่างไกลมีประชากรเข้าไปเที่ยวมากขึ้น
4. การนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประกอบในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทำให้มีการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ กระทำได้รวดเร็ว ทำให้คนมีเวลาว่างเพิ่มขึ้น ซึ่งองค์ประกอบด้านเวลา เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว
5. จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ทำให้ชุมชนเมืองมีสภาพแออัด สิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปเกิดมลพิษ ในขณะเดียวกัน สถานที่ท่องเที่ยวตามแหล่งต่างๆ ได้มีการพัฒนาอย่างมาก เพื่อตอบสนองความต้องการสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชากรที่เพิ่มขึ้น
6. เหตุผลส่วนบุคคล จุดประสงค์ของการเดินทางแต่ละครั้ง และแต่ละบุคคลอาจแตกต่างกัน แต่จะมีจุดประสงค์ของเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวแฝงอยู่ด้วยตลอดเวลา

สมบัติ กาญจนกิจ (2544 : 76) กล่าวว่าปัจจัยที่ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีการขยายตัวของการเดินทาง และก่อนที่จะเกิดการเดินทาง มีสองประการด้วยกัน คือ สภาพเอื้อต่อการท่องเที่ยว (Enable Condition หรือ Travel Facilitator) และแรงจูงใจเพื่อการท่องเที่ยว (Travel Motivation) ดังนี้

1. สถานภาพเพื่อการทำงานที่เร็ว ได้แก่ เวลา และรายได้
2. แรงจูงใจเพื่อการทำงาน เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการทำงานที่สำคัญ คือ การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมต่างๆ เช่น การขนส่ง การคมนาคม และที่พัก เป็นต้น

2.1.4 สิ่งกระตุ้นการทำงาน มีนักวิชาการหลายท่าน ได้พยายามศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้คนต้องเดินทางเพื่อการทำงาน ซึ่งก็ได้มีนักจิตวิทยาการทำงานท่านหนึ่ง คือ Mc Intosh. ได้กล่าวว่า สิ่งกระตุ้นที่ก่อให้เกิดการทำงาน มี 4 ประการ คือ

1. PHYSICAL MOTIVATORS เป็นตัวกระตุ้นเพื่อต้องการผ่อนคลายทางด้านร่างกาย เป็นการพักผ่อนรูปแบบหนึ่ง เช่น กิจกรรมทางกีฬา บางครั้งยังรวมไปถึงการพักผ่อน และการบำบัดทางการแพทย์ด้วยวิธีพิเศษ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของแต่ละบุคคล

2. CULTURAL MOTIVATORS เป็นตัวกระตุ้นที่ก่อให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของคนในประเทศอื่น ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวชมสิ่งสำคัญ ๆ เช่น โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม นิทานพื้นบ้าน เป็นต้น

3. INTERPERSONAL MOTIVATORS เป็นตัวกระตุ้นในลักษณะของความต้องการที่จะไปเยี่ยมญาติ เพื่อนฝูง หรือพบปะผู้คนที่มีความคิดใหม่ๆ หรือต้องการหลบออกจากงาน ที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เป็นต้น

4. STATUS AND PRESTIGE MOTIVATORS เป็นตัวกระตุ้นในลักษณะของการเดินทาง เพื่อการศึกษาดูงาน หรือเพื่อประกอบธุรกิจในตำแหน่งการงานของตน

นอกจากนี้ หม่อมหลวง ดุ้ย ชุมสาย ยังได้กล่าวว่ามีแรงจูงใจที่ทำให้คนท่องเที่ยวได้แก่

1. การท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานและความบันเทิง ในช่วงวันหยุดงานเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ

2. การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน หรือเพื่อระจัดความเมื่อยล้าทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ หรืออาจจะเป็นการพักผ่อนเนื่องจากเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวมักจะเลือกสถานที่ที่มั่นใจว่าสงบจริงๆ เช่น ชายหาดไกลๆ ผู้คน หรือบนเขาบนดอยที่ห่างไกลจากความจอแจ อีกทั้งการพักผ่อนเป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเป็นการศึกษาชีวิต ความเป็นอยู่ในแง่ของมนุษยวิทยาและสังคมวิทยา ซึ่งส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวจะเลือกสถานที่ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยุ้จักของบุคคลทั่วไป

4. การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา แบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ การท่องเที่ยวเพื่อไปชมการแข่งขันกีฬาครั้งใหญ่ๆ ของโลก เช่น กีฬาโอลิมปิก กีฬาเอเชียนเกมส์ กีฬาแหลมทอง เป็นต้น และการท่องเที่ยวเพื่อไปเล่นกีฬาที่ตนชอบ เช่น สกิ เรือใบ ปีนเขา เป็นต้น

5. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากที่ธุรกิจได้เสร็จสิ้นแล้ว

6. การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม สัมมนาและเพื่อการศึกษา

เมื่อนักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ หรือที่หนึ่งที่ใดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อพื้นที่นั้นๆ ซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสีย ถ้าหากได้มีการวางแผนเพื่อที่จะรองรับ และป้องกันในส่วนที่จะเป็นผลตามมาจากกาที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นแล้ว ย่อมจะส่งผลในแง่ดีมากกว่าผลเสียที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

ในการเดินทางแต่ละครั้ง นักท่องเที่ยวย่อมมีเหตุผล หรือสิ่งจูงใจในการเดินทางที่แตกต่างกัน ในขณะเดียวกันก็ต้องพบอุปสรรคต่างๆ ที่ขัดขวางมิให้สามารถเดินทางได้ ดังที่ Lansing และ Blood (1964) ได้กล่าวถึงอุปสรรคที่ขัดขวางมิให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว ดังนี้

1. ค่าใช้จ่าย (expense) ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดที่สำคัญของบุคคล หรือครอบครัวที่จะเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว

2. ไม่มีเวลา (lack of time) สำหรับอาชีพการงานต่างๆ ซึ่งบางครั้งอาจใช้เวลาของส่วนที่เป็นเวลาว่างเพื่อการพักผ่อน ไปใช้สำหรับการทำงานล่วงเวลา หรือเพื่อรายได้พิเศษ เป็นต้น

3. ข้อจำกัดด้านสุขภาพ (Physical limitations) สำหรับบุคคลที่สุขภาพไม่สมบูรณ์ หรือคนสูงอายุ ตลอดจนโรคประจำบางประเภท มักจะมีข้อจำกัดในการเดินทางโดยเฉพาะการเดินทางในระยะทางไกล

4. สภาพแวดล้อมของครอบครัว (family circumstances) ครอบครัวที่มีเด็กหรือผู้สูงอายุ ซึ่งต้องดูแลและเอาใจใส่เป็นพิเศษ ทำให้ไม่สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้

5. ขาดความสนใจในการท่องเที่ยว (lack of interest) เช่น ไม่ทราบว่าจะตัดสินใจไปเที่ยวที่ไหนดี ขาดข่าวสารด้านการท่องเที่ยว บางคนมีความเชื่อยชาที่จะเดินทางท่องเที่ยว ไม่ชอบการเดินทาง หรือไม่ชอบพบปะผู้คนแปลกหน้าเมื่อต่างสถานที่ เป็นต้น

6. ข้อจำกัดด้านจิตวิทยา (Psychological deterrents) ได้แก่ ความกลัวในการเดินทาง กลัวว่าจะไม่มีความปลอดภัยในสถานที่ท่องเที่ยว หรือกลัวการสนทนาภาษาต่างประเทศที่ตนเองไม่เข้าใจ เป็นต้น

2.1.5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าไปในสถานที่ต่างๆ ย่อมมีการติดต่อสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ ซึ่งผลที่ตามมาอาจจะมีทั้งผลทางด้านดีและด้านลบ แต่เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว จะเกิดผลดีมากกว่า เนื่อง

จากประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวที่วนั้นครอบคลุมประชาชนในท้องถิ่นมากมายหลายอาชีพทั้งทางตรงและทางอ้อม มีการสร้างงานหรืออาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวมากมาย ทำให้ฐานะและความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นดีขึ้น (วิชัย เทียนน้อย , 2540 : 8) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ดังนี้

2.1.5.1. ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวโดยตรง ได้แก่

1) งานหรืออาชีพเกี่ยวกับธุรกิจโรงแรม ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในกิจการท่องเที่ยวผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะเป็นคนที่อาศัยในท้องถิ่นนั้นๆ เมื่อกิจการท่องเที่ยวได้รับการส่งเสริม และมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้าไปใช้บริการ ก็จะส่งผลทำให้ประชากรในแหล่งท่องเที่ยวมีรายได้เพิ่มขึ้น

2) งานหรืออาชีพเกี่ยวกับร้านอาหาร ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ที่มีพืชพรรณ ธัญญาหารที่อุดมสมบูรณ์ และเป็นอาหารที่สามารถจัดหามาได้จากท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงราคาไม่สูงนัก ซึ่งผู้ที่ประกอบอาชีพ ตลอดจนพนักงานบริการและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ก็จะเป็นแรงงานที่ได้จากคนในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ถ้าท้องถิ่นมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ทำให้เกิดผู้ประกอบการจำหน่ายอาหาร ภัตตาคาร ตลอดจนผู้ซื้อสินค้า และนักท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

3) งานหรืออาชีพเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ มัคคุเทศก์คือผู้จัดการนำเที่ยวจะเป็นผู้ที่ให้ข่าวสารหรือข้อมูลทุกรูปแบบแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการ ดังนั้น มัคคุเทศก์จึงต้องมีความรู้และความสามารถให้ข่าวสารที่ถูกต้อง และคนในท้องถิ่นนั้นก็สามารถเป็นหรือประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ได้ เพียงแต่ต้องมีการฝึกฝนเพิ่มเติมเล็กน้อย ก็สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดี

4) งานหรืออาชีพเกี่ยวกับการขนส่ง คือ กิจการบริการขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ และการบริการขนส่งในท้องถิ่น ได้แก่ รถแท็กซี่ จักรยานสามล้อ รถยนต์โดยสารขนาดเล็ก เรือยนต์ การล่องแพและลูกหาบ เป็นต้น

5) งานเกี่ยวกับการจำหน่ายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง ของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง เป็นสิ่งของที่ประดิษฐ์ขึ้นจากฝีมือของชาวพื้นเมืองในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีงานทำและเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวมากยิ่งขึ้น

2.1.5.2. ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวโดยอ้อม ได้แก่

1) การผลิตสินค้าพื้นเมืองหรือผลิตของที่ระลึกซึ่งท้องถิ่นจะได้ประโยชน์จากการรับจ้างแรงงาน ถ้าหากสินค้าเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวและขายได้ปริมาณมาก ผู้ประกอบการก็ต้องจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น ทำให้รายได้อันเกิดจากการท่องเที่ยวกระจายไปสู่ชนบทอีกด้วย

2) การกสิกรรมทั้งการเลี้ยงสัตว์ และการปลูกพืชผัก ผลไม้ สำหรับส่งขายให้ร้านอาหาร ภัตตาคาร โรงแรม หรือร้านค้าต่าง ๆ ยังมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเท่าใด ก็ย่อมขายได้มากขึ้น ประชาชนก็จะมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

3) อาชีพการก่อสร้างและบริการอื่นๆ เนื่องจากเมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวขยายตัวออกไปในแหล่งท่องเที่ยวใด ย่อมมีการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่จะสนับสนุนกิจการการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ถนน ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนในบริเวณใกล้เคียงหรือแหล่งท่องเที่ยวมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ ยุพดี เสตพรรณ (2541: 228-231) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีต่อท้องถิ่น ดังนี้

ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ

1. ช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพ เนื่องจากเป็นแหล่งจ้างงานที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหลายๆ อาชีพ เช่น อาชีพเกี่ยวกับการขนส่ง อาชีพให้บริการด้านที่พัก อาชีพจัดบริการสิ่งดึงดูดการท่องเที่ยว อาชีพผลิตของที่ระลึก อาชีพที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลทางการท่องเที่ยว เป็นต้น

2. ทำให้เกิดการกระจายรายได้

3. รัฐบาลมีรายได้เพิ่มขึ้น

4. ช่วยกระตุ้นให้คิดค้นนำทรัพยากรส่วนเกินมาผลิตให้เกิดรายได้ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้ามากขึ้น

ประโยชน์ทางด้านสังคม

1. การพัฒนาสาธารณูปโภค เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลดีต่อส่วนรวมของประเทศ ประชาชนในท้องถิ่นพลอยได้รับความสะดวกสบายไปด้วย

2. ช่วยลดปัญหาการอพยพเข้าสู่เมืองหลวง เนื่องจากท้องถิ่นได้รับรายได้จากการท่องเที่ยว เป็นต้นว่าการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก อาหาร เครื่องดื่ม ที่พัก การบริการรถรับส่ง เป็นต้น การที่มีอาชีพที่มั่นคงและมีรายได้เพิ่มขึ้น ช่วยลดการอพยพเข้าไปหางานทำในเมืองได้มาก

3. ช่วยให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เป็นผลให้มีการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณี โบราณสถาน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ

4. ส่งเสริมให้เกิดความรัก ความผูกพัน ความเข้าใจดีต่อกันระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน

5. ประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้าแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทำให้มีโลกทัศน์กว้างขวางขึ้น

6. ประโยชน์ในด้านการพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทางให้รวดเร็วขึ้น ปลอดภัยมากขึ้น

2.1.6 ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (2533:90-92) ได้กล่าวถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ดังนี้

ผลกระทบด้านดี

1. เสริมสร้างระบบเศรษฐกิจให้ดีขึ้น
2. สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้คน เป็นการพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างบุคคล
3. เกิดความสามัคคีในสังคมและสร้างความร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว
4. กระตุ้นให้เกิดการรักษาสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น

ผลกระทบด้านเสีย

1. ความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวท้องถิ่น เนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่เข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นที่ไปเยือน เช่น แต่งกายไม่สุภาพ การประพฤติปฏิบัติตามธรรมเนียมตะวันตก ทำให้ท้องถิ่นเกิดความไม่พอใจ ไม่ยินดีต้อนรับและต่อต้านในที่สุด
2. การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของท้องถิ่น เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากนักท่องเที่ยว ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม ซึ่งถ้ามองการณ์ไกลจะเป็นการทำลายเอกลักษณ์ของตนเอง อันเป็นเสน่ห์ที่เคยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเยือนท้องถิ่นตนและทำให้ค่าใช้จ่ายในการครองชีพสูงขึ้น
3. การทำลายสภาพแวดล้อมและโบราณวัตถุสถาน เนื่องจากการเดินทางท่องเที่ยวที่ไม่ถูกวิธี หรือนักท่องเที่ยวไม่มีวินัยในการท่องเที่ยว อาจจะก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งที่มีได้เจตนา หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์
4. ความประณีตทางศิลปะเสื่อมลง เนื่องจากมุ่งเน้นแต่ในด้านปริมาณสินค้าและกำไรเป็นหลัก ทำให้คุณค่าของศิลปหัตถกรรมที่มีแต่ดั้งเดิมลดลง กลายเป็นศิลปะเพื่อการพาณิชย์ไป ซึ่งก็รวมถึงการแสดงศิลปวัฒนธรรมที่มีการดัดแปลงจนผิดเพี้ยนทำให้ขาดเอกลักษณ์ดั้งเดิมและด้วยคุณค่าไป

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้สรุปผลกระทบของการท่องเที่ยว ที่มีต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวสามารถทำรายได้เพิ่มให้แก่ท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพเพิ่มขึ้นมากมาย ในขณะเดียวกันก็ทำให้ราคาสินค้าและค่าครองชีพ

ต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวสูงชัน และมีผลทำให้เกษตรกรหันมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เป็นผลให้ผลผลิตของการเกษตรลดลงในขณะที่ความต้องการผลผลิตเพิ่มขึ้น

2. ผลกระทบต่อสังคม การพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้ทันสมัยได้มาตรฐาน สถานที่บางแห่งอาจถูกสงวนไว้เฉพาะนักท่องเที่ยวหรือแขกของสถานที่นั้น ซึ่งอาจทำให้เกิดความรู้สึกไม่เสมอภาคทางสังคมและความรู้สึกไม่เป็นมิตรต่อนักท่องเที่ยว จึงควรมีการประชาสัมพันธ์ให้คนในท้องถิ่นได้รับทราบถึงประโยชน์ที่พวกเขาจะได้รับจากการปรับสภาพสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่างๆ การฝึกอบรมวิชาชีพ การจัดหาเที่ยวที่จะช่วยกระจายรายได้ให้กับท้องถิ่นและให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสพบปะกับชาวบ้าน เป็นต้น

3. ผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ผลกระทบต่อศิลปกรรมจะแสดงออกในด้านการผลิตที่คำนึงถึงแต่ปริมาณเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว จนลืมคำนึงถึงความประณีต บรรจง ซึ่งเป็นศิลปะที่ละเอียดอ่อน หรือการผลิตศิลปวัตถุหรือโบราณวัตถุเทียมโดยไม่คงเอกลักษณ์เดิมไว้ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการทำลายคุณค่าทางศิลปะของโบราณวัตถุ โบราณสถาน ศาสนสถาน ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น การทำลายสภาพภูเขา ป่าไม้ ต้นน้ำ ลำธาร ทรัพยากรไดน้ำ เป็นต้น

นอกจากนี้ ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2538 : 32-41) ได้กล่าวถึงผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม และการเมือง จากการพัฒนาการท่องเที่ยว ไว้ดังนี้

1. ผลกระทบด้านดี

1.1 มาตรฐานการครองชีพดีขึ้น

1.2 ความสะดวกสบายจากกิจการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

1.3 การเดินทางท่องเที่ยวช่วยให้เกิดสัมพันธภาพแห่งมวลมนุษย

1.4 การท่องเที่ยวชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรและนันทนาการ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และการละเล่น ฯลฯ ของท้องถิ่นทำให้เกิดความต้องการที่จะค้นคว้าอนุรักษ์ และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมให้อยู่ในสภาพ ที่เหมาะสม รักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติเอาไว้ได้

1.5 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา ช่วยให้มีโลกทัศน์กว้างขึ้น สามารถนำมาปรับใช้กับวิถีชีวิตในสังคมได้ และการท่องเที่ยว อาจจุดชนวนกระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาให้ลึกซึ้งเฉพาะเรื่อง เฉพาะแห่ง

1.6 การท่องเที่ยวจะช่วยลดปัญหาการอพยพหลังไหลเข้าไปแออัดในเมืองหลวง

1.7 การท่องเที่ยวช่วยทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรไร้ค่าให้เกิดประโยชน์ กระตุ้นให้เกิดการคิดค้นที่จะนำเอาทรัพยากรส่วนเกินหรือไร้ค่ามาประดิษฐ์คิดค้นเป็นของใช้ ของที่ระลึกในรูปของสินค้าพื้นเมืองจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

1.8 เกิดทัศนคติที่ดี เมื่อเกิดความประทับใจจากการเดินทาง ทำให้บุคคลเกิดทัศนคติที่ดีต่อสถานที่นั้น ซึ่งความประทับใจในอดีตอาจเป็นแรงกระตุ้นให้ตัดสินใจในด้านที่เป็นคุณได้

1.9 การลดช่องว่างระหว่างประเทศร่ำรวยกับประเทศยากจน เมื่อเกิดการเดินทางจากประเทศที่ร่ำรวย ไปยังประเทศที่ยากจน การเดินทางจากเมืองสู่ชนบทจะช่วยให้เกิดความรู้สึกเข้าใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ช่วยลดปัญหาความตึงเครียดระหว่างประเทศให้ลดลงได้

2. ผลกระทบด้านลบ

2.1. การมีค่านิยมที่ผิดๆ ซึ่งอาจเกิดจากการเลียนแบบนักท่องเที่ยว หรือเกิดความเข้าใจผิด เช่น ค่านิยมในการอุปโภคสินค้าจากต่างประเทศ ค่านิยมมุ่งเน้นการค้าและวัตถุ หรือ การหันหลังให้อาชีพเกษตรกรรม ไปประกอบอาชีพรับจ้างแทน เป็นต้น

2.2. ความสัมพันธ์ในครอบครัว การทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดความล้มเหลวในสถาบันครอบครัวได้ง่าย เพราะเป็นการทำงานที่ไม่มีวันหยุดที่แน่นอน ทำให้บางครั้งไม่มีเวลาให้กับครอบครัว ก่อให้เกิดปัญหาหย่าร้าง หรือปัญหาเด็กขาดความอบอุ่น ส่งผลต่อสภาพปัญหาสังคมโดยรวมต่อไป

2.3. ปัญหาศีลธรรม เช่น

(1) การเอาไรต์เอาเปรียบนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวถูกหลอก ส่งผลให้เกิดจินตภาพด้านลบแก่แหล่งท่องเที่ยว

(2) ปัญหาโสเภณี

(3) ปัญหาการพนัน

(4) ปัญหาอาชญากรรม

(5) ปัญหาค่าครองชีพสูง มีรายได้ไม่พอรายจ่าย เกิดภาวะหนี้สินและมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำลง

(6) ความไม่เป็นธรรมในสังคม

(7) ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม เนื่องจากความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม ซึ่งอาจเป็นความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือจงใจก็ตาม ล้วนก่อให้เกิดความขัดแย้งทั้งสิ้น ถึงขั้นอาจมีการประท้วงต่อต้านและไม่ต้อนรับนักท่องเที่ยว

(8) การลดคุณค่าของวัฒนธรรมและงานศิลปหัตถกรรม จากพิธีกรรมที่มีความศักดิ์สิทธิ์ กลับกลายเป็นแค่ความรื่นเริง ทำให้อาจเกิดช่องว่างในการสืบต่อและสูญเสียเอกลักษณ์ไปในที่สุด

จากที่ได้กล่าวถึงผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ทำให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งความรุนแรงจะมีมากหรือน้อยย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมและการบริหารจัดการในแต่ละท้องถิ่นเป็นประการสำคัญ

2.2. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การที่จะเข้าใจบทบาทของการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาภาค ในพื้นที่ศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ ได้นั้น จะต้องเข้าใจบริบทของคำว่าบทบาท และการพัฒนา ซึ่งต้องอาศัยกรอบแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เป็นกรอบในการทำการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

2.2.1. ทฤษฎีการพัฒนาภาค (Theories of Regional Development) เป็นทฤษฎีที่มีเป้าหมายมุ่งเน้นการสร้างมาตรฐานสวัสดิการของประชาชนในภาคใดภาคหนึ่งเพิ่มขึ้นโดยมีกลไกในการพัฒนา 2 ประการ คือ กลไกในการพัฒนาที่เกิดจากภายนอกภาค (Growth from outside) และกลไกการพัฒนาที่เกิดจากภายในภาค (Growth from inside) (J.G.M.Hilhorst, 1967) ในระยะแรกมีปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การค้าระหว่างภาค แต่ยังไม่สะดวก เนื่องจากระบบการคมนาคมและการขนส่งที่ไม่ดี ทำให้การเคลื่อนย้ายประชากรและเงินทุนเป็นไปได้ยากต่อมากกระบวนการในการพัฒนาภาคดีขึ้น มีการติดต่อระหว่างภาคมากขึ้น เกิดการสร้างระบบการคมนาคมขนส่งและการติดต่อระหว่างกันมากขึ้น ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างภาค ที่เป็นกลไกในการพัฒนามาจากภายนอกภาค ดังนี้ (Gunnar Myrdal : 1975)

1. ผลการแพร่ขยาย (Spread effects) เป็นผลดีในทางบวกที่เกิดขึ้นกับภาคด้วยความเจริญ เนื่องจากเมื่อภาคใด ภาคหนึ่งเจริญขึ้น จะทำให้ภาคอื่นๆ ที่ตั้งอยู่รอบๆ ได้ประโยชน์ ซึ่งทัศนะของ Myrdal สอดคล้องกับทัศนะของ Hirschman (1970 : 105-120) ซึ่งผลที่เกิดขึ้นไม่ได้หมายถึงเฉพาะเรื่องการค้าเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการลงทุน และการจ้างแรงงานในภาคที่ด้วยความเจริญมากขึ้นด้วย

2. ผลการดูดกลับ (Backwash Effects) เป็นผลที่เกิดขึ้นทางลบกับภาคที่ด้วยความเจริญ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการแข่งขันทางการค้า และการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าให้กับภาคที่เจริญ ตลอดจนการดึงดูดการออมของประชากรในภาคด้วยความเจริญมายังภาคเจริญ เนื่องจากมีอัตราผลตอบแทนที่สูงกว่า

ที่กล่าวมาแล้ว เป็นผลการทำงานของกลไกที่เกิดขึ้นภายนอกภาค สำหรับ กลไกการพัฒนาจากภายในภาค ต้องพิจารณาจากฐานเศรษฐกิจของภาค (Economic base) กิจกรรมที่เป็นฐานเศรษฐกิจของภาคอาจจะเป็นการเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว บริการการขนส่งหรือบริการของรัฐบาล เป็นต้น โดยภาคสามารถนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้ได้ เมื่อเกิดการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ จะทำให้ปริมาณสินค้าออกสูงขึ้น อาจมีภาวะเงินเฟ้อเกิดขึ้น ค่าจ้างแรงงานก็สูงขึ้น ทำให้เกิดแรงจูงใจให้ประชาชนจากภูมิภาคอื่นหลั่งไหลเข้ามาหางานทำ เกิดกิจกรรมการผลิตเพิ่มขึ้น เกิดการลงทุนจาก

ภาคการผลิตอื่นๆ เพิ่มขึ้นเป็นลำดับซึ่งสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นนี้จะยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนโครงสร้างสินค้าออก ไม่ให้นั่นหนักประเภทใดประเภทหนึ่งโดยเฉพาะเพื่อเป็นการป้องกันสภาพการณ์หยุดชะงักของระบบเศรษฐกิจ เพราะทรัพยากรหมดไป

2.2.2. ทฤษฎีขั้วการพัฒนา (Development Poles) แนวความคิดนี้ เริ่มจากชาวฝรั่งเศส คือ F. Perroux (1955 : 1-2) ซึ่ง Perroux พบว่ากระบวนการในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นเกิดขึ้นเฉพาะแห่ง ไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกันทุกหนทุกแห่ง ซึ่งแปรู เรียกว่า Poles de croissance และเรามีความเชื่อว่าการพัฒนาต้องเริ่ม ณ จุดใด จุดหนึ่งก่อน (Polarized) ซึ่งในทัศนะของ แปรู นั้น Pole หมายถึง สภาพที่มีการกระจุกตัวกันของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ณ จุดใดจุดหนึ่ง และเขายังได้ให้ความหมายของคำว่า ขั้วความเจริญ (Growth Poles) ว่าหมายถึง จุดซึ่งเกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจขึ้น และแพร่ขยายไปทั่วทั้งระบบเศรษฐกิจ ในลักษณะการเข้าครอบงำทางเศรษฐกิจ (Economic dominance) ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Schumpeter (1949)

2.3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุรีย์ บุญญาบุหงศ์ (2539) ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว ศึกษากรณีจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ

- (1) ทำให้อัตราการขยายตัวของภาคบริการเพิ่มสูงขึ้น และมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่ามูลค่าการผลิตยังต่ำกว่าภาคเกษตรกรรม
- (2) ทำให้อัตราการขยายตัวอย่างมาก ทางด้านค้า การบริการ และการใช้ที่ดิน
- (3) ทำให้ประชากรในชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวมีรายได้สูงขึ้น มีโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น
- (4) ทำให้ค่าครองชีพของประชาชนสูงขึ้น
- (5) รายได้จากการท่องเที่ยวกระจุกตัวอยู่ในชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวและในกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว

ด้านสังคม

- (1) การพัฒนาการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการพัฒนาการบริการทางสังคมที่ดีขึ้น เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

(2) ชาวแม่ฮ่องสอนได้นำเอาวัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของนักท่องเที่ยว ที่แตกต่างจากวิถีชีวิตเดิมของชาวแม่ฮ่องสอน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนทำให้เกิดปัญหาสังคม ตามมา

(3) ความอ่อนแอ ทางวัฒนธรรมที่เกิดจากความล้มเหลวในการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ทำให้สังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ถูกทำลายโดยวัฒนธรรมที่มีความเข้มแข็งกว่าได้โดยง่าย สังคมปัจจุบันจึงได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมค่อนข้างชัดเจนและรวดเร็ว

(4) การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี มุ่งเน้นที่การดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว จนทำให้คุณค่าและจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมทางประเพณีดั้งเดิมถูกละเลย

ด้านสิ่งแวดล้อม

(1) การพัฒนากิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวทำให้เกิดการบุกรุกทำลายป่าไม้และพื้นที่เกษตรกรรม

(2) ทรัพยากรทางธรรมชาติถูกทำลาย ทั้งโดยนักท่องเที่ยวและผู้นำเที่ยวที่ไม่รู้คุณค่าและความสำคัญของทรัพยากร

(3) การเพิ่มจำนวนประชากรอย่างมากมายและรวดเร็ว ทำให้สภาพแวดล้อมถูกทำลายจนเกิดปัญหาขึ้นในทุกชุมชน เช่น ขยะ น้ำเสีย ความขัดแย้งของอาคารเก่าและใหม่ฯ

อัญชลี อินทรีย์รงค์ (2534) ศึกษาความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่โครงการอุทยานประวัติศาสตร์ : ศึกษากรณีชุมชนเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย โดยเปรียบเทียบระหว่างครัวเรือนที่อยู่ภายในและภายนอกเขตกำแพงเมือง พบว่า โครงการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของชุมชนเมืองเก่า บริเวณภายในเขตกำแพงเมืองซึ่งกลายเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ คือ การประกอบอาชีพรายได้ของครัวเรือน และทางด้านสังคม เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของชุมชน แต่ไม่พบความแตกต่างในการร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม เนื่องจากมีวัดเป็นศูนย์กลางการประกอบกิจกรรมทางวัฒนธรรม

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2531) ทำการศึกษาเรื่องขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเกาะสมุย พบว่าผลกระทบจากการท่องเที่ยว มีดังนี้

- (1) ประชากรมีงานทำ และรายได้เพิ่มขึ้น
- (2) อุบัติเหตุจากการใช้รถ ใช้ถนนสูง
- (3) มีการขายที่ดินมากขึ้น
- (4) ค่าครองชีพ สินค้าอุปโภค บริโภคสูงขึ้น

- (5) ความเอื้อเฟื้อ เมื่อแผ่ปล่อยลง ลักษณะความสัมพันธ์ เป็นแบบธุรกิจมากขึ้น
- (6) ปัญหาความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม ยาเสพติด โสเภณี การพนัน การลอกเลียนแบบจากนักท่องเที่ยว และปัญหามิชชันนารี
- (7) การแข่งขันทางธุรกิจ ผู้ประกอบการท้องถิ่นไม่สามารถแข่งขันได้ หรือมีแนวโน้มเป็นหนี้สินมากขึ้น และ/หรืออาจสูญเสียชีวิตไป
- (8) เกิดความไม่เป็นระเบียบ เสื่อมโทรม และธรรมชาติถูกทำลายมากขึ้น
- (9) มีปัญหามลภาวะจากส้วม ชยะ น้ำเสีย สัตว์ที่เป็นพาหนะนำโรคแพร่หลายอย่างรวดเร็ว
- (10) เกิดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร เช่น น้ำ หาดทราย และทางลงหาด
- (11) การบุกรุกที่สาธารณะโดยผู้ประกอบการบางราย

โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม (2529) ได้ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อิทธิพลของการท่องเที่ยวที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ

- (1) อิทธิพลการท่องเที่ยวที่มีผลโดยตรงต่อสังคมและวัฒนธรรมในด้านการสร้างงาน สร้างอาชีพ รายได้ และการเปลี่ยนแปลงทางประเพณี
- (2) อิทธิพลการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ในฐานะเป็นปัจจัยร่วมกับอิทธิพลอื่นการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว คือ ความสัมพันธ์ทางสังคม มลภาวะ การย้ายถิ่น โสเภณี อาชญากรรม การใช้ภาษาพื้นเมือง กิจกรรมทางศาสนา การแต่งกาย การรับประทานอาหารและค่านิยม
- (3) อิทธิพลการท่องเที่ยวเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว หรือเพิ่มมากขึ้น เช่น โสเภณี อาชญากรรม ศิลปะ การใช้ภาษา และค่านิยม

นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ทางสังคม การใช้เวลาว่าง รูปแบบของครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และประเพณี พบว่า การท่องเที่ยวไม่ได้มีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลง แต่มีอิทธิพลในลักษณะปัจจัยร่วม ทั้งนี้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นกับทุกสังคมและเป็นไปตลอดเวลาที่สังคมนั้นมีการติดต่อกับสังคมภายนอก การคมนาคม การรับข่าวสารที่แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว มีส่วนในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม การปรับตัวสู่ความทันสมัยมากกว่าจะเป็นการรับอิทธิพลจากนักท่องเที่ยว

ณัฐพร แสงประดับ (2527) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่เป็นผลจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลจากการท่องเที่ยวทำให้เกิดอาชีพต่างๆ เพิ่มขึ้น เช่น อาชีพทางด้านบริการ ตลอดจนความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น แต่มิได้ส่งผลต่อการจ้างงานคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ผู้ที่ได้รับประโยชน์ คือผู้ที่เข้าไปประกอบการลงทุนและผู้ย้ายถิ่นเข้าไปเท่านั้น

สุพล ศิริพรรณพร (2539) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบริเวณชายฝั่งทะเลเมืองระยอง พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง 3 ประการ คือ 1) การขยายตัวของสิ่งบริการสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ สถานที่พักชายทะเล ร้านค้า บริเวณชายหาด สาธารณูปโภค สาธารณูปการ กิจกรรมกีฬาทางน้ำ 2) การพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก ชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด และ 3) ปัญหารองสภาพแวดล้อม ได้แก่ คราบน้ำมันที่จับตัวบนชายหาด จากปัจจัยดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านกายภาพ

1. ปัญหาชายฝั่งถูกกัดเซาะพังทลาย
2. ปัญหาระยะที่มีปริมาณมาก
3. ปัญหาการระบายน้ำเสียและการบำบัดน้ำเสีย
4. ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณะริมทะเล และปัญหาการรุกรานพื้นที่ทะเล

ด้านเศรษฐกิจ

1. ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้จากการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น
2. ค่าครองชีพสูงขึ้น
3. มีการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
4. ปัญหาราคาที่ดินสูง

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

1. การเปลี่ยนค่านิยมของประชาชน ความริบหรี่ของประชาชนในท้องถิ่นกับเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติ

2. ประชาชนในท้องถิ่น เปลี่ยนมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น

วีระ กระสินธุ์ (2540) ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญมี 4 ประการ คือ

1. ด้านประเพณี วัฒนธรรม วัฒนธรรมประเพณี ของนักท่องเที่ยวบางอย่างไม่เหมาะสม ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีไทย ทำให้เกิดการเอาอย่างและทำลายความดั้งเดิมของวัฒนธรรมประเพณีไทย

2. ด้านสังคม สาธารณูปโภค ขยายตัวไม่ทัน เกิดการขาดแคลน เกิดปัญหาทางสังคม ได้แก่ อบายมุข และอาชญากรรมสูง

3. ด้านเศรษฐกิจ มีการส่งเสริมและสร้างอาชีพใหม่ มีรายได้สูง ค่าครองชีพสูง

4. ด้านสิ่งแวดล้อม มีการทำลายทรัพยากรเพื่อก่อสร้างสถานที่พัก สถานบริการอาหาร สถานบริการความบันเทิง ทำถนน ทำเรือ และสนามบิน

สมศักดิ์ แจ่มอุลิตร์ตัน (2542) ได้ทำการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ : โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนา ศึกษาเฉพาะกรณีเกาะเต่า-นางยวน อำเภอพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ พบว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ

ทางบวก

1. มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น เนื่องจากธุรกิจท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น มีการอพยพแรงงานต่างถิ่นเข้ามาประกอบอาชีพ และยังมีการขยายตัวทางด้านภาคธุรกิจอื่นๆ ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว

ทางลบ

1. สูญเสียศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน บุคคลภายนอกเข้ามาลงทุนเป็นเจ้าของกิจการและเป็นผู้บุกเบิกธุรกิจ การต้องพึ่งพาสินค้าจากภายนอกชุมชนทำให้ต้องสูญเสียการพึ่งพาตนเองและกระจายรายได้ไปสู่คนในท้องถิ่น

2. สูญเสียการพึ่งพาตนเอง ประชาชนเปลี่ยนอาชีพดั้งเดิมมาประกอบอาชีพธุรกิจท่องเที่ยวเป็นรายได้หลัก แต่เนื่องจากรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายทำให้เกิดหนี้สิน

3. ราคาสินค้าและค่าครองชีพสูง

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ทางบวก

1. ทำให้เกิดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ชุมชนเกิดความตระหนักถึงเอกลักษณ์ไทย เพราะนักท่องเที่ยวให้ความสนใจและเป็นจุดขาย ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและหวงแหนวัฒนธรรม

ทางลบ

1. ปัญหาการกลืนกลายวัฒนธรรม มีการเลียนแบบวัฒนธรรม โดยเฉพาะคนหนุ่มสาวในเรื่องการแต่งกาย การไว้ผม บุคลิก ลักษณะท่าทาง แต่ก็ไม่สามารถสรุปได้ว่าเกิดจากการท่องเที่ยวโดยตรงแต่เพียงอย่างเดียว

2. ปัญหายาเสพติดมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

3. ความขัดแย้งและแข่งขันกันระหว่างคนในชุมชนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวกับไม่ได้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ภาคเหนือ (2541) ได้ทำการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ

ทางบวก

1. ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้นและเพิ่มระดับการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจให้จังหวัด
2. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพ จากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคธุรกิจบริการมีการอพยพเคลื่อนย้ายจากชนบทเข้าทำงานตามสถานบริการต่างๆ
3. สร้างงานและสร้างรายได้ให้กับประชาชนจำนวนหนึ่ง เนื่องจากเกิดธุรกิจต่อเนื่องหลายประเภท เช่น ธุรกิจที่พักอาศัย ธุรกิจนำเที่ยว ขายของที่ระลึก ร้านอาหาร ร้านค้ารูป เป็นต้น

ทางลบ

1. ภาวะเงินเฟ้อ ค่าครองชีพสูงขึ้น นิสัยการบริโภคมีความฟุ้งเฟ้อมากขึ้น
2. ราคาที่ดินสูง ประชาชนขายที่ดินให้นายทุนทำให้พื้นที่ทำการเกษตรกรรมลดลง
3. โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดเด่นทางด้านบริการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
4. ผู้ประกอบการที่ลงทุนเป็นบุคคลนอกท้องถิ่น รายได้ที่เกิดขึ้นจึงตกอยู่กับกลุ่มคนจำนวนหนึ่ง ทำให้ผลประโยชน์เกิดกับประชาชนในท้องถิ่นน้อยลง
5. ระบบการจ่ายค่าตอบแทนของร้านขายของที่ระลึกในรูปคอมมิชชั่นที่สูงเกินไปทำให้นักท่องเที่ยวถูกเอารัดเอาเปรียบ
6. ธุรกิจนำเที่ยวมีการแข่งขันคึกคักกัน ทำให้คุณภาพการนำเที่ยวลดลง
7. การเก็บภาษีสินค้าที่ลดกรรม ทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้น
8. จำนวนห้องพักของโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่มีมากไม่สมดุลกับจำนวนนักท่องเที่ยว ทำให้ประสบปัญหาห้องพักกันตลาด โดยเฉพาะช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ทางบวก

1. การเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น
2. การอพยพย้ายถิ่นจากชนบทไปทำงานในเมืองมากขึ้น
3. โครงสร้างของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป เช่น การแต่งงานของชาย-หญิง เริ่มเลื่อนระยะเวลาออกไปขนาดครอบครัวเริ่มเล็กลงทุกครอบครัวเริ่มเห็นความสำคัญของการศึกษาซึ่งเป็นตัวกำหนดลักษณะงาน

ทางลบ

1. การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางสังคม สังคมชนบทดั้งเดิม กลายเป็นสังคมเมือง ส่งผลให้ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดแบบสังคมชนบทลดน้อยลง
2. องค์กรทางสังคม พบว่ากลุ่มสาวมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะกิจกรรม ทั้งนี้ เนื่องจากมีวัตถุประสงค์ทางการปกครองและการเมืองมาเกี่ยวข้อง
3. ลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัย เปลี่ยนแปลงจากลักษณะบ้านเรือนแบบล้านนาไทย เนื่องจากรับวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามา นอกจากนี้ยังพบปัญหาทัศนียภาพ เช่น ในแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ถูกบดบังด้วยอาคารสูง และสิ่งปลูกสร้างสมัยใหม่ ป้ายโฆษณา รวมทั้งสิ่งอันเป็นสาธารณูปโภค เช่น สายไฟฟ้า เสาไฟฟ้า สายโทรศัพท์ จนทำให้คุณค่าเสื่อมลง
4. การที่คนในพื้นที่มีโอกาสสัมผัสกับอารยธรรม และความก้าวหน้าสมัยใหม่มากขึ้น ค่านิยม และพฤติกรรมที่ยึดติดกับวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ดั้งเดิมเสื่อมถอยลง ผู้คนเริ่มผูกติดกับวิถีชีวิตสมัยใหม่มากขึ้น เช่น การละเลยที่จะพูดภาษาท้องถิ่นของตน การเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายประจำเผ่าหรือกลุ่มเพื่อให้เข้ากับความเร็วทางวัตถุที่เข้ามาสู่ชุมชน
5. ปัญหาโศกณณ์แม้ว่าปัญหาโศกณณ์จะมิได้เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยตรงแต่กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นตัวเร่งให้เกิดปัญหา เนื่องจากความต้องการบริการประเภทนี้มีมากขึ้น ซึ่งอาจจะส่งผลเชื่อมโยงไปถึงปัญหาโรคเอดส์ต่อไป
6. ปัญหาอาชญากรรม การท่องเที่ยวไม่ได้มีผลต่อการเกิดอาชญากรรมโดยตรง แต่ด้านองภาพรวมทั้งจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าฤดูกาลท่องเที่ยวจะเป็นช่วงที่มีอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น เช่น การล่อลวง ช่มชู้ นักท่องเที่ยว การขโมยของตามสถานที่ต่างๆ เช่น ที่สถานีขนส่ง โรงแรม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นตัวเร่งให้เกิดปัญหาอาชญากรรม
7. ปัญหายาเสพติด การท่องเที่ยวมีผลให้เกิดการซื้อขายและลักลอบนำยาเสพติดข้ามประเทศ
8. การท่องเที่ยวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงประเพณีพื้นเมือง ทั้งด้านขั้นตอนการปฏิบัติ และการปฏิบัติที่ลดลง และมีการผันแปรประเพณีดั้งเดิมเพื่อให้ตรงตามรสนิยมของนักท่องเที่ยว จนทำให้เอกลักษณ์ดั้งเดิมแปรเปลี่ยนไป
9. ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมือง ก่อให้เกิดความแตกแยกทางสังคม และก่อให้เกิดปัญหาสังคม
10. การต่อต้านจากองค์กรประชาชนและองค์กรศาสนา เช่น ปัญหาการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้น ดอยสุเทพ เป็นต้น
11. ปัญหาการเอาโรคเอดส์เปรียบนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
12. ปัญหาหมักคุดเทศก์เถื่อน

ด้านสิ่งแวดล้อม

ทางบก

1. สภาพภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งได้รับการพัฒนา และปรับปรุงให้อยู่ในสภาพ ดีขึ้น
2. ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่ง ถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่าง คุ่มค่า

ทางลพ

1. ด้านกายภาพ

1.1 พื้นที่ป่าไม้ส่วนหนึ่งถูกทำลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตอำเภอแมริม อำเภอสะเมิง และอำเภอหางดง เพื่อนำพื้นที่ไปสร้างเป็นรีสอร์ท ดอนรับนักท่องเที่ยว

1.2 พื้นที่ที่เป็นไร่ นา และป่าส่วนหนึ่ง ถูกเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินไปเป็นสนามกอล์ฟ กิจกรรมนี้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติพอสมควร เพราะนอกจากจะเป็นธุรกิจที่ต้องใช้พื้นที่กว้างแล้ว ยังเป็นธุรกิจที่ใช้ทรัพยากรน้ำค่อนข้างมาก แต่ผลที่ได้ไม่คุ้มค่านัก เนื่องจากตอบสนองความต้องการของคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีจำนวนน้อย

1.3 การท่องเที่ยวแบบทัวร์ป่า นอกจากจะทำให้เกิดการสูญเสียป่าไม้ส่วนหนึ่งตามเส้นทางท่องเที่ยวแล้วยังมีผลทำให้เกิดการพังทลายของดินด้วยเช่นกัน

1.4 ปัญหาไฟป่าอันเป็นผลมาจากความประมาท และความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยว

1.5 ปัญหาการรุกล้ำและทำเครื่องหมายไว้ตามโรคหินและต้นไม้ กิจกรรมเชิงทำลายลักษณะนี้มีมากพอๆ กับความนิยมในการเก็บพันธุ์พืชและการจับหรือทำลายสัตว์ซึ่งทำให้คุณค่าของความเป็นธรรมชาติเสื่อมโทรม

1.6 ระบบนิเวศน์ของพืชและสัตว์สูญหายไป เช่น การตัดถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งบริเวณที่มีความประปรายของระบบนิเวศน์เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปมากมีผลให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลง โดยมีผลทำลายทัศนียภาพและทำลายสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ เป็นต้น

1.7 การนำพืชพันธุ์ไม้จากป่ามาปลูกในพื้นที่เมือง

1.8 ปัญหาการถูกล้ำล่าน้ำปิง จากร้านอาหาร ภัตตาคาร คอนโดมิเนียมและโรงแรม

1.9 ปัญหาการขาดแคลนน้ำสำหรับอุปโภค บริโภค

1.10 ปัญหาดินทรุดตัว เนื่องจากธุรกิจโรงแรมและธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวหันมาใช้น้ำบาดาลทดแทนน้ำประปา ทำให้พื้นดินเกิดการทรุดตัว

2. ด้านมลภาวะ

2.1 การท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลต่างๆ ซึ่งพบได้ตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ตามเส้นทางทิวไรป่า น้ำตก ถ้า เป็นต้น นอกจากนี้ การขาดการจัดการ

ระยะมูลฝอยที่ถูกต้องเหมาะสมของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกัน

2.2 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสียที่เกิดจากสถานที่พักแรมของนักท่องเที่ยว ร้านอาหาร ภัตตาคาร ต่างๆ

2.3 ปัญหาอากาศเสีย ซึ่งเกิดจากการคมนาคมขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยวและระหว่างแหล่งท่องเที่ยว รวมไปถึงปัญหาการจราจรติดขัด

วุฒิเทพ อินทปัญญา (2528) ได้ทำการศึกษาผลทางด้านเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทย ในด้านการเพิ่มรายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การเพิ่มการจ้างงาน และผลต่อดุลชำระเงินระหว่างประเทศอันเกิดจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว โดยวิเคราะห์จากข้อมูลการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี 2526 และข้อมูลการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ปี 2525 ร่วมกับตารางปัจจัยผลผลิตขนาด 58×58 สาขาการผลิต โดยได้แบ่งค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวออกเป็น 6 หมวดด้วยกัน คือ ที่พัก อาหาร พาหนะในประเทศ บ้านพัก ซื้อของ และอื่นๆ พบว่าผลการท่องเที่ยวที่มีต่อการจ้างงานประมาณได้ว่าการท่องเที่ยวภายในประเทศ ในปี 2526 ก่อให้เกิดการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมประมาณ 309,303 คน คิดเป็นร้อยละ 1.19 ของการจ้างงานทั้งหมด ส่วนการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ก่อให้เกิดการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมประมาณ 243,917 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.99 ของการจ้างงานทั้งประเทศ โดยการจ้างงานในสาขาบริการมากที่สุด รองลงมาเป็นการจ้างงานสาขาอุตสาหกรรม ส่วนทางด้านรายได้ ผลจากการวิเคราะห์แสดงว่าอุปสงค์ของนักท่องเที่ยวภายในประเทศ 1 ล้านบาท จะทำให้เกิดรายได้โดยตรง 529,000 บาท และรายได้ทางอ้อม 1,532,000 บาท ในปี 2526 รายจ่ายของนักท่องเที่ยวภายในประเทศ 1 ล้านบาท จะก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น 2,061,000 บาท ส่วนการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ 1 ล้านบาท จะก่อให้เกิดผลทางตรงต่อรายได้ 524,000 บาท ผลทางอ้อม 1,536,000 บาท รวมแล้วทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น 2,060,000 บาท

ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (2529) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาวิจัยที่อาศัยการเก็บข้อมูล 3 วิธีผสมผสานกัน กล่าวคือ แบบสอบถาม สัมภาษณ์รายละเอียบบุคคล และศึกษาหมู่บ้านควบคุม (เป็นหมู่บ้านที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวน้อยที่สุด) โดยวิธีการวิเคราะห์ผลกระทบในการศึกษาวิจัย พิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ 3 แบบ คือ หมู่บ้านที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเมือง หมู่บ้านที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวนอกเมือง และหมู่บ้านควบคุม โดยอาศัยตัวแปร ดังนี้

1. ตัวแปรด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ อาชีพ ค่าครองชีพ และราคาที่ดินบริเวณที่พักของ ชุมชน

2. ตัวแปรทางด้านสังคม ได้แก่

2.1 รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม โดยพิจารณาด้านการเยี่ยมเยียนเพื่อนบ้านที่เจ็บป่วย การร่วมสละแรงงาน การไปงานศพ การแบ่งปันอาหารให้เพื่อนบ้าน

2.2 รูปแบบการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวและบุคคล ได้แก่ การแยกครอบครัวหลังแต่งงาน การเคารพในความเป็นผู้อาวุโส การใช้เวลาว่างและการพักผ่อนหย่อนใจ

2.3 รูปแบบการเปลี่ยนแปลงขององค์กรและเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ องค์กรทางสังคม ปัญหาอาชญากรรม ปัญหามลภาวะ ปัญหาโสเภณี การย้ายถิ่น บทบาทสตรี

ผลการวิจัยพบว่า อิทธิพลของการท่องเที่ยวที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ อิทธิพลการท่องเที่ยวที่มีผลโดยตรงต่อสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอาศัยตัวแปรทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ อาชีพ ค่าครองชีพ และราคาที่ดินบริเวณที่พักของชุมชน อิทธิพลการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในฐานะเป็นปัจจัยร่วมกับอิทธิพลอื่นๆ คือ ความสัมพันธ์ทางสังคม มลภาวะ การย้ายถิ่น โสเภณี อาชญากรรม การใช้ภาษาพื้นเมือง กิจกรรมทางศาสนา การแต่งกาย การรับประทานอาหาร คนตรีและค่านิยม และอิทธิพลการท่องเที่ยวที่เป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วหรือเพิ่มขึ้น เช่น การมีโสเภณี อาชญากรรม ศิลปะ การใช้ภาษา และค่านิยม

หน่วยงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ แห่งประเทศไทย ได้ทำการวิจัย เรื่อง บทบาทของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเป็นงานวิจัยที่เน้นเฉพาะด้านเศรษฐกิจ โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติ ซึ่งผลการวิจัย สรุปได้ว่า

การท่องเที่ยวสามารถเพิ่มรายได้ประชาชาติได้หลายเท่าตัว จากค่าของตัวทวีในการติดตามค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว 5 รอบ ได้ค่าของตัวทวีเป็น 2.6 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าของตัวทวีที่คำนวณได้จากแบบจำลองเศรษฐมิติ โดยใช้ข้อมูลจากปี พ.ศ.2505 ถึงปี พ.ศ.2518 ได้ค่าของตัวทวีในปี พ.ศ. 2517 เป็น 5.7 ซึ่งสูงกว่าค่าของตัวทวีจากการติดตามค่าใช้จ่ายประมาณ 2 เท่าตัว นอกจากนี้ยังพบว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีบทบาทในการสร้างงานในระบบเศรษฐกิจ ทั้งโดยตรงและทางอ้อม โดยพบว่าในปี พ.ศ.2517 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดการจ้างงานโดยตรง 207,334 คน และจ้างงานทางอ้อม 922,706 คน (รวมเป็น 1,130,040 คน) และการใช้จ่ายซื้อของที่ระลึกของนักท่องเที่ยวสามารถสร้างงานได้มากที่สุด คือ ก่อให้เกิดการจ้างงานโดยตรง 40,324 คน และโดยอ้อม 576,304 คน (รวมเป็น 618,628 คน) เมื่อเปรียบเทียบการลงทุนกับรายได้ประชาชาติในปี พ.ศ.2505-2518 พบว่าการลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ผลตอบแทนมากกว่า 100 เปอร์เซ็นต์ และรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นเนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากกว่า 2 เท่าของการลงทุน ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้านี้ ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าสมควรที่จะสนับสนุนการลงทุนทางด้านการศึกษาต่อไป เพราะสามารถทำให้รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นมากกว่าทรัพยากรที่เสียไป

ประชุม สุวัตติ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างงานในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยตรง พบว่า ธุรกิจแต่ละประเภทต้องการแรงงานที่มีความชำนาญต่างระดับกัน และระดับรายได้ที่ได้รับก็ต่างกันตามประเภทธุรกิจ ในส่วนของธุรกิจการจำหน่ายของที่ระลึกนั้น ได้ส่งผลทางอ้อมต่อการสร้างงาน โดยเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมผลิตของที่ระลึก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการใช้แรงงานผลิตจากภาคชนบท ซึ่งได้ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชนบท เกิดอาชีพและสร้างงานนอกฤดูกาลทำนาให้แก่เกษตรกร

Raph Wahnshaff ได้ทำการศึกษาเรื่อง การสร้างงานและการกระจายรายได้ที่พิศยา โดยสรุปได้ว่า การลงทุนในกิจการท่องเที่ยวมี 2 รูปแบบ คือ แบบเป็นแบบแผน (Formal Sector) กับแบบที่ไม่เป็นแบบแผน (Informal Sector) โดยการลงทุนที่เป็นแบบแผนจะเป็นการลงทุนที่ต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก มีการนำเทคโนโลยีขั้นสูงและอุปกรณ์ขั้นนำจากต่างประเทศเข้ามาใช้และการบริหารงานต้องใช้ผู้มีความสามารถ และมีความชำนาญในการดำเนินงานสูง ซึ่งบางพื้นที่ไม่สามารถใช้คนในท้องถิ่นได้ จำเป็นต้องจ้างคนต่างถิ่นหรือต่างชาติมาทำ ส่วนการลงทุนแบบไม่เป็นแบบแผนนั้น มักเกิดขึ้นเองเมื่อนักท่องเที่ยวเข้าไปในพื้นที่เป็นจำนวนมากๆ โดยคนในท้องถิ่นจะดัดแปลงหรือนำเอาความรู้ ความสามารถ ตลอดจนวัสดุ อุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นประกอบขึ้นมาใช้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยที่คนในท้องถิ่นนั้นเป็นเจ้าของ เป็นผู้ลงทุน และใช้ความสามารถดำเนินงานด้วยตนเองได้

ในกรณีของเมืองพิศยา การลงทุนอย่างเป็นแบบแผน ได้แก่ ธุรกิจโรงแรมหรือสถานตากอากาศ ชั้น 1 ตามมาตรฐานตะวันตก ซึ่งมีความหรูหราและมีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบถ้วน นอกจากนี้ยังมีธุรกิจต่อเนื่องอีกมากมาย ได้แก่ บาร์ ไนต์คลับ ภัตตาคาร ร้านอาหารสินค้าที่ระลึกและของที่ระลึกเมือง ฯลฯ ในขณะเดียวกันก็มีการลงทุนที่ไม่เป็นแบบแผนด้วย ได้แก่ ธุรกิจรถสองแถว ธุรกิจรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ธุรกิจบริการให้เช่าเก้าอี้หนัง เช่าชุดว่ายน้ำ หรือเรือท่องเที่ยว ซึ่งชาวประมงได้ดัดแปลงเรือประมงเดิมของตนให้เป็นเรือท่องเที่ยวเพื่อบริการนำนักท่องเที่ยวชมทิวทัศน์ได้น้ำ ธุรกิจแบบไม่มีแบบแผนนี้คนในท้องถิ่นจะเป็นเจ้าของและดำเนินธุรกิจเอง ซึ่งผลจากการศึกษายังพบว่าธุรกิจทั้ง 2 แบบ มีการขัดผลประโยชน์กันเกิดขึ้น เนื่องจากต่างฝ่ายต่างแย่งลูกค้ากลุ่มเดียวกัน คือ นักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามที่ผ่านมา การลงทุนแบบมีแบบแผน มักได้รับการสนับสนุนโดยหน่วยงานรัฐบาล ส่วนธุรกิจแบบไม่มีแบบแผนผู้ประกอบการที่เป็นคนในท้องถิ่นจะพัฒนาแบบไปตามสถานการณ์ ดังนั้น โอกาสในการพัฒนาจึงมีน้อย เพราะขาดการส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐบาลและมีข้อจำกัดด้านเงินทุนทำให้คนท้องถิ่นไม่มีโอกาสอย่างเต็มที่ในการรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของรายได้และประสบการณ์ก็มีความเป็นไปได้น้อย สถานภาพของคนในท้องถิ่นส่วนใหญ่จึงเป็นเพียงลูกจ้าง ให้กับโรงแรมหรือสถานตากอากาศ มีจำนวนน้อย ที่เป็นเจ้าของและดำเนินกิจการด้วยตนเองได้

อาจกล่าวได้โดยสรุปว่าการท่องเที่ยวภายในประเทศมีศักยภาพ และมีผลทางด้านเศรษฐกิจมากกว่า การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ดังนั้น รัฐบาลควรให้ความสนใจส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ ควบคู่กันไปกับการส่งเสริมนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศมากขึ้น สำหรับด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ควรจะต้องให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้มี รายได้ระดับต่างๆ

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจจะเห็นได้ชัดเจน และรวดเร็วกว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านอื่นๆซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเป็นสำคัญในขณะ ที่การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมยังไม่สามารถระบุได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้การที่การท่องเที่ยวเป็นเพียงปัจจัยร่วมที่นำ จะมีผลหรือกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วและเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

3.1. ขอบเขตการปกครอง

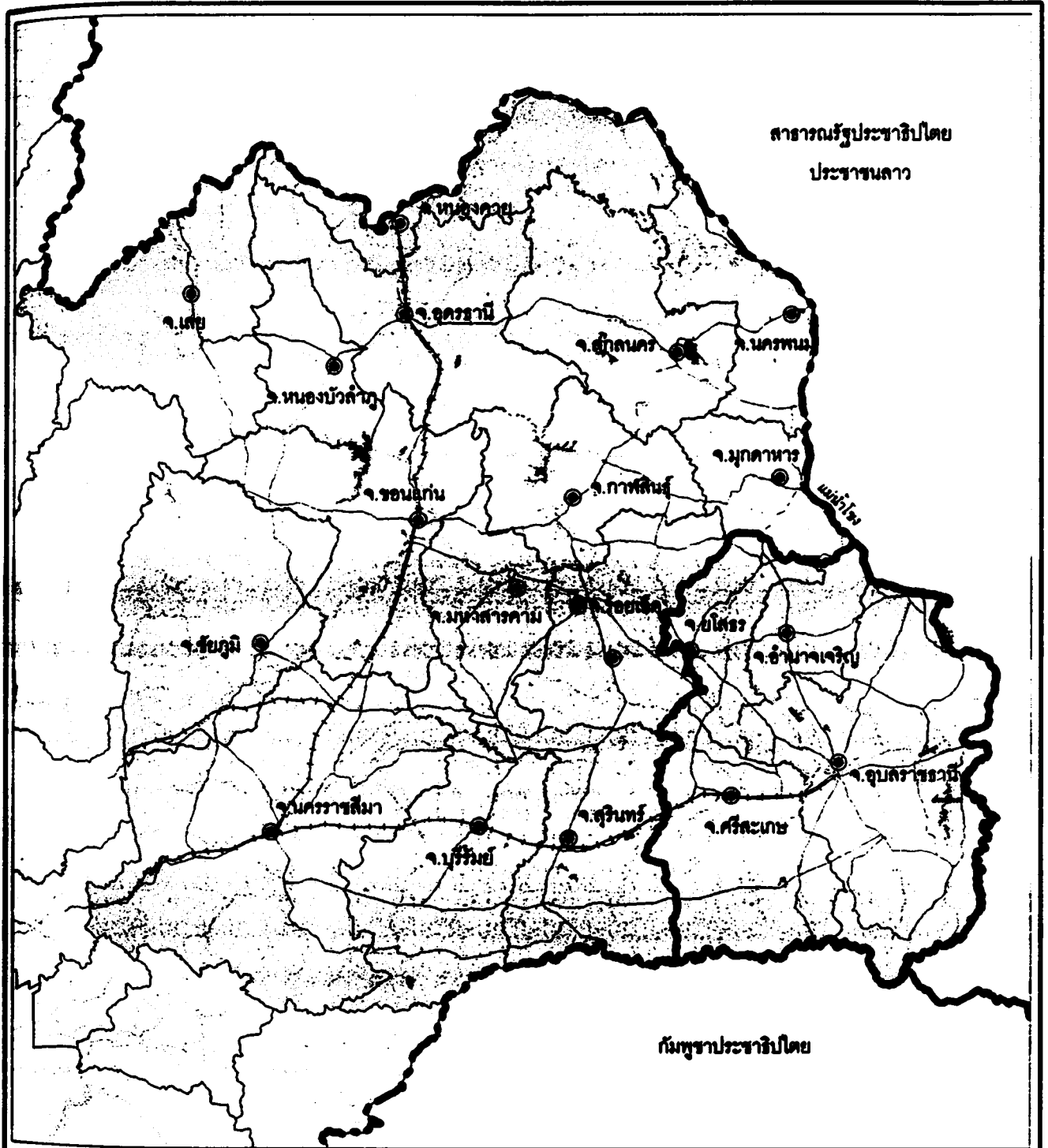
พื้นที่ศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธรและอำนาจเจริญ มีพื้นที่รวมทั้งหมดยังประมาณ 31,907.74 ตร.กม. คิดเป็นร้อยละ 18.73 ของภาค โดยจังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่มากที่สุด รองลงมา คือ ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ ตามลำดับ ในอดีตจังหวัดยโสธร และจังหวัดอำนาจเจริญเคยเป็นอำเภอที่ขึ้นอยู่กับจังหวัดอุบลราชธานี แต่ด้วยเหตุผลในด้านของการบริหารราชการและการให้บริการประชาชน ไม่ทั่วถึง และไม่ได้รับความสะดวก ต่อมาจึงได้มีการแบ่งเขตการปกครองใหม่ โดยจัดตั้งเป็นจังหวัดยโสธร และจังหวัดอำนาจเจริญ ในปี 2515 และปี 2536 ตามลำดับ พื้นที่ศึกษามีการแบ่งเขตการ ปกครองออกเป็น 52 อำเภอ 11 กิ่งอำเภอ 558 ตำบล และ 6,015 หมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดมุกดาหารและจังหวัดร้อยเอ็ด
 ทิศใต้ ติดต่อกับ ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดสุรินทร์

ตาราง 3.1 แสดงระยะทาง การแบ่งเขตการปกครอง และพื้นที่ของจังหวัดในพื้นที่ศึกษา

จังหวัด	ระยะทางจาก กรุงเทพมหานคร (กิโลเมตร)	การปกครอง				พื้นที่	
		อำเภอ	กิ่งอำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	ไร่	ตร.กม.
อุบลราชธานี	629	20	5	219	2,502	9,840,531	15,744.850
ศรีสะเกษ	571	17	5	204	2,155	5,524,985	8,839.976
ยโสธร	530	8	1	79	775	2,601,040	4,161.664
อำนาจเจริญ	568	7	-	56	583	1,975,780	3,161.248
รวม	2,298	52	11	558	6,015	19,942,336	31,907.738

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ , รายงานสรุปจังหวัด

แผนที่ 3.1 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์		
	ตำแหน่งที่ตั้งจังหวัด	
	ขอบเขตพื้นที่ศึกษา	
	ถนนสายหลัก	
	เส้นเขตประเทศ	ทางน้ำ
	เส้นเขตจังหวัด	

มาตราส่วน 1:3,080,000

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

3.2. สภาพทั่วไปทางด้านกายภาพ

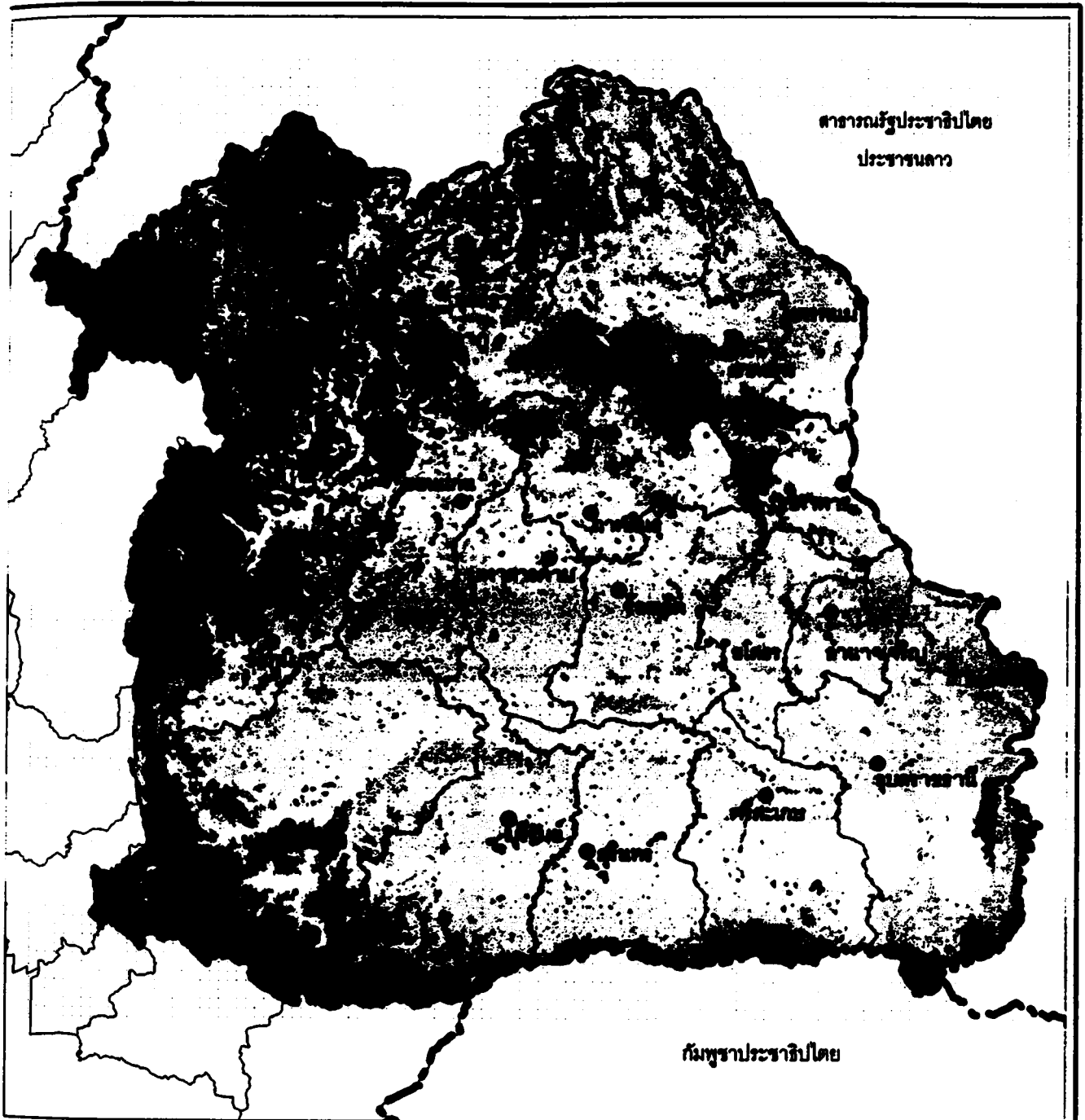
3.2.1. ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วยลักษณะที่เป็นภูเขา หรือทิวเขาในทิศตะวันออกค่อนไปทางทิศใต้ ที่ราบสูง ที่ราบลูกฟูก อยู่ถัดจากแนวเทือกเขา และที่ราบลุ่มแม่น้ำ อยู่บริเวณตอนกลางของพื้นที่

ลักษณะที่เป็นภูเขาหรือทิวเขาจะอยู่ด้านทิศตะวันออกค่อนมาทางทิศใต้ประกอบด้วยเทือกเขาภูพาน ซึ่งทอดตัวอยู่ทางด้านตะวันออกครอบคลุมบางส่วนของพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ และอุบลราชธานี และเทือกเขาพนมดงรัก อยู่ทางตอนใต้ค่อนไปทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ ครอบคลุมบางส่วนของพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดศรีสะเกษ และยังเป็นแนวกันพรมแดนระหว่างประเทศไทย และประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ซึ่งแนวเทือกเขาดังกล่าว ทำให้พื้นที่ปกคลุมด้วยป่าไม้และเป็นแหล่ง ดินน้ำธรรมชาติสำคัญๆ หลายสาย

ที่ราบสูงและที่ราบลูกฟูกที่เรียกกันว่าที่ราบสูงโคราช ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของพื้นที่ศึกษา มีความสูงเฉลี่ยประมาณ 200-500 เมตร อยู่ถัดจากแนวเทือกเขามาทางตอนกลางของพื้นที่ มีลักษณะเป็นเนินเขาสลับกับที่ราบลาดเทลงทางทิศตะวันออก มีลักษณะคล้ายรูปกระทะหงาย ที่ถูกปิดล้อมด้วยภูเขาและแม่น้ำ ไม่มีทางออกสู่ทะเล

ลักษณะที่ราบลุ่มแม่น้ำเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำที่เกิดจากการพัดพาดินตะกอนมาตามลำน้ำทับถมกันขึ้น ทำให้เกิดดินที่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่ทางด้านทิศตะวันออกของพื้นที่ศึกษาบริเวณพื้นที่จังหวัดยโสธร จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดอำนาจเจริญ บางส่วน ระบบแม่น้ำที่สำคัญๆ ได้แก่ แม่น้ำโขง เป็นแม่น้ำนานาชาติและมีบทบาทสำคัญต่อพื้นที่ทั้งด้านการเกษตรกรรมและการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในด้านการท่องเที่ยวจะพบว่าแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาที่ได้รับความนิยมจากผู้เยี่ยมชมทั้งในและนอกประเทศส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวตามลำน้ำโขง เช่น แม่น้ำสองสี อุทยานแห่งชาติ ผาแต้ม วัดถ้ำคูหาสวรรค์ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีแม่น้ำมูลและแม่น้ำชี ที่ถือเป็นแม่น้ำสายหลัก ไหลมารวมกันที่จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นร่องกระทะของแอ่งโคราช และไหลลงสู่แม่น้ำโขง ที่อำเภอ โขงเจียมเป็นจุดที่มีวิวทิวทัศน์สวยงามร่มรื่นและแปลกตาเนื่องจากสังเกตเห็นความแตกต่างของสายน้ำระหว่างแม่น้ำมูลที่ใสสะอาดเป็นสีคราม และแม่น้ำโขง ที่มีสายน้ำขุ่น เป็นสีปูน ซึ่งบริเวณอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจุดชมความงามของลำน้ำโขงที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ

การที่พื้นที่ศึกษามีลักษณะภูมิประเทศที่มีทั้งภูเขาและสายน้ำธรรมชาติที่สำคัญไหลผ่านหลายสาย ทำให้พื้นที่มีศักยภาพ สามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งการเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและการขนส่ง

แผนที่ 3.2 แสดงภูมิสังฐาน

สัญลักษณ์

- ตำแหน่งที่ตั้งจังหวัด
- — — เส้นเขตประเทศ
- — — เส้นเขตจังหวัด

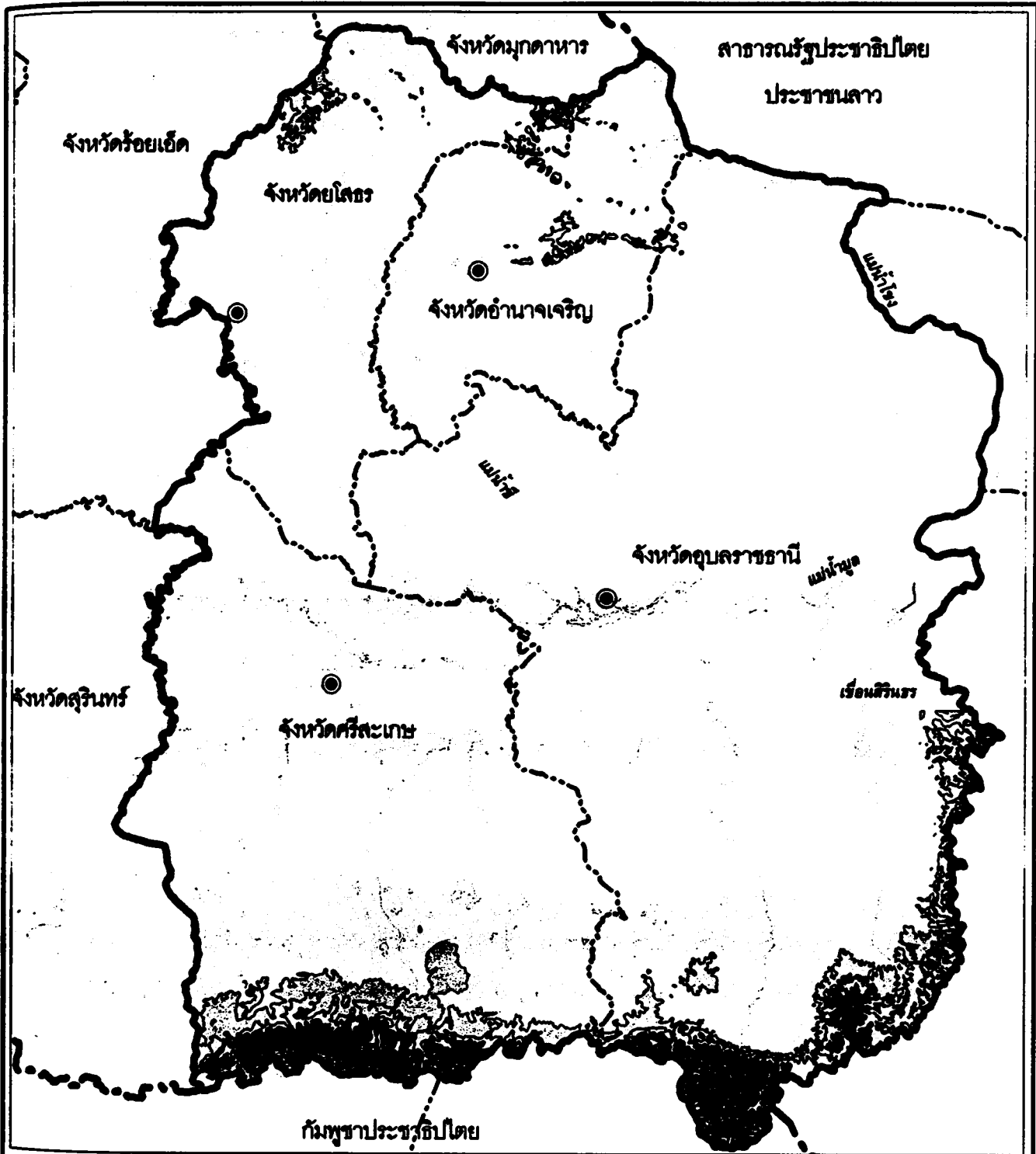

- ที่ราบน้ำท่วมถึง
- ที่ราบชั้นบันไดระดับต่ำ
- ที่ราบชั้นบันไดระดับกลาง
- ที่ราบชั้นบันไดระดับสูง
- พื้นที่ที่ถูกกีดกรรณบริเวณที่ลาดเชิงเขา
- พื้นที่ภูเขา
- แหล่งน้ำ

มาตราส่วน 1:3,000,000

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร

แผนที่ 3.3 แสดงลักษณะภูมิประเทศ

สัญลักษณ์

	ตำแหน่งที่ตั้งจังหวัด		ระดับความสูง 0 - 200 เมตร
	ขอบเขตพื้นที่ศึกษา		ระดับความสูง 200 - 500 เมตร
	เส้นเขตประเทศ		ระดับความสูง 500 - 1,000 เมตร
	เส้นเขตจังหวัด		
	แม่น้ำ, คลอง		

มาตราส่วน 1:1,220,000

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร

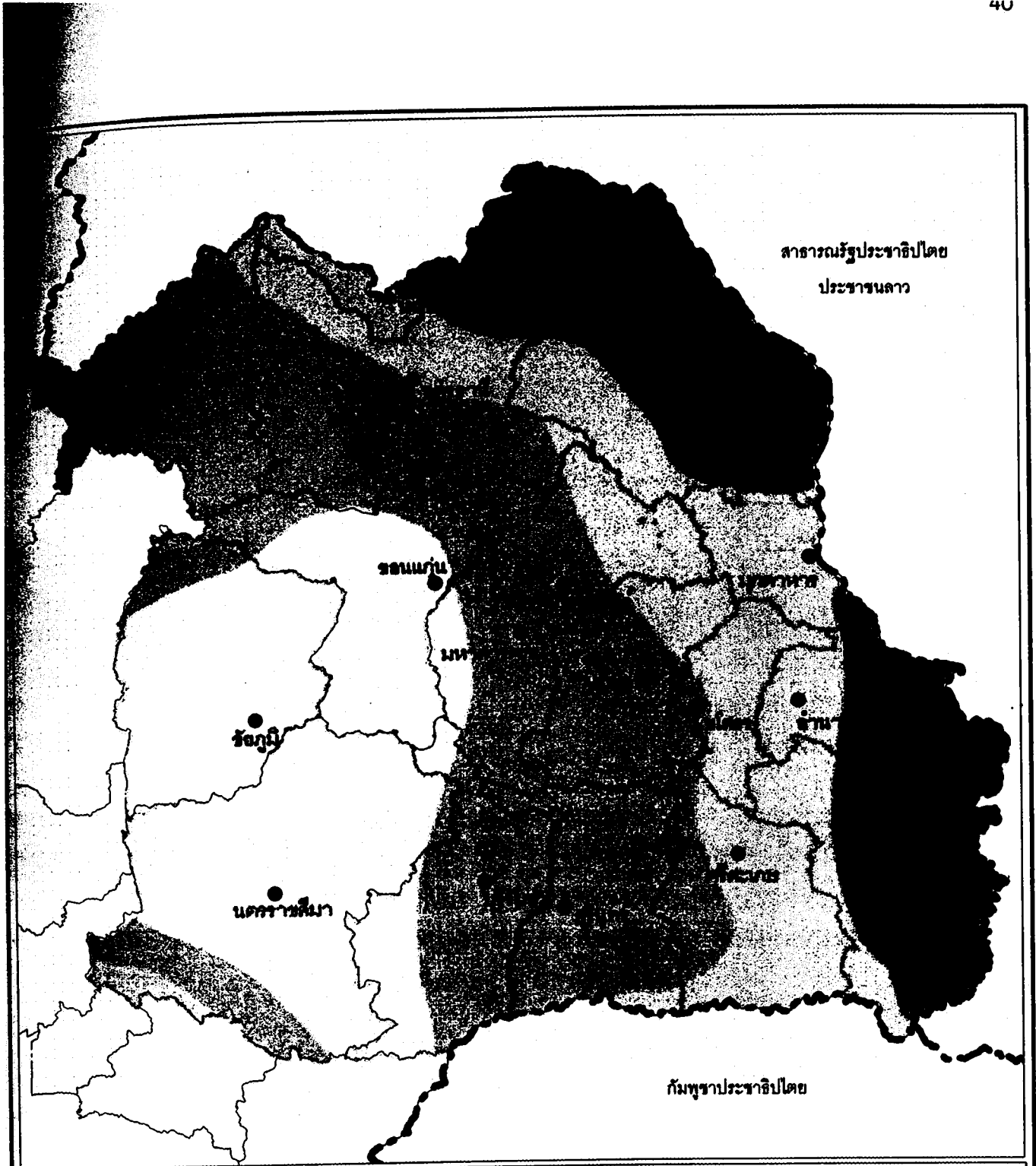
3.2.2. สภาพภูมิอากาศ ลักษณะภูมิอากาศของพื้นที่ศึกษาอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือทำให้เกิดฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวในแต่ละปี ดังนี้

1. ฤดูฝน เริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคม ถึงกลางเดือนตุลาคม
2. ฤดูหนาว เริ่มประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์
3. ฤดูร้อน เริ่มประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม

นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลจากพายุหมุนในลักษณะของไต้ฝุ่น พายุเขตร้อน หรือดีเปรสชัน ซึ่งมีแหล่งกำเนิดในทะเลจีนตอนใต้จะพัดเข้าสู่พื้นที่ทำให้มีฝนตกหนักในช่วงปลายฤดูฝนประมาณเดือนกันยายน - ตุลาคม ที่ชสวน ไร่ นา ประสบปัญหาน้ำท่วม แต่โดยเฉลี่ยแล้วในพื้นที่ศึกษาจะมีปริมาณน้ำฝนตกเฉลี่ย ปีละประมาณ 1,200 มิลลิเมตร ซึ่งไม่น้อยกว่าปริมาณน้ำฝนที่ตกในภาคกลางและภาคเหนือแต่ปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาจะมีช่วงระยะเวลาสั้นๆ และมีความไม่แน่นอนสูง การกระจายตัวของน้ำฝนไม่เท่าเทียมกันในแต่ละพื้นที่ ทำให้พื้นที่ในภาคอีสานส่วนใหญ่จะประสบปัญหาน้ำท่วม และภัยแล้งอย่างรุนแรงถึงแม้จะมีระบบแม่น้ำที่สมบูรณ์ก็ตาม

อุณหภูมิของอากาศในช่วงฤดูฝน อยู่ระหว่าง 27-29 องศาเซลเซียส ช่วงฤดูหนาวเฉลี่ย ประมาณ 21-26 องศาเซลเซียส และในเดือนธันวาคมจะมีอุณหภูมิต่ำสุด เฉลี่ย ประมาณ 22.9 องศาเซลเซียส ส่วนในฤดูร้อนอุณหภูมิเฉลี่ย ประมาณ 33-35 องศาเซลเซียส

จากสภาพภูมิอากาศที่มีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลาดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดฤดูกาล ตามสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนไป เช่น ในช่วงฤดูฝนจะเป็นช่วงที่ดอกไม้ป่าและทุ่งหญ้าออกดอกและปริมาณน้ำในลำน้ำธรรมชาติสูง จึงส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เช่น ชมน้ำตก และกิจกรรมล่องแก่ง เป็นต้น ส่วนในฤดูหนาว เมื่อมีอุณหภูมิลดลง ทำให้หญ้าและดอกไม้บางชนิดเริ่มผลิดอกออกช่อทำให้ธรรมชาติ บริเวณอุทยานมีความสวยงามมาก ส่วนในช่วงฤดูร้อน สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปจะแห้งแล้ง ท้องฟ้าแจ่มใส การท่องเที่ยว ธรรมชาติจะลดลง แต่จะมีความโดดเด่นทางด้านงานเทศกาลและประเพณี เช่น งานสงกรานต์ งานแห่เทียนพรรษา และงานบุญบั้งไฟ เป็นต้น

แผนที่ 3.4 แสดงปริมาณน้ำฝน

สัญลักษณ์

- ตำแหน่งที่ตั้งจังหวัด
- — — เส้นเขตประเทศ
- — — เส้นเขตจังหวัด

- ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 901 - 1100 มม.
- ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1101 - 1300 มม.
- ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1301 - 1500 มม.
- ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1501 - 1700 มม.
- ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1701 - 1900 มม.
- ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยมากกว่า 1900 มม.

มาตราส่วน 1:3,000,000

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา

3.2.3. ทรัพยากรดิน พื้นที่ศึกษามีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยในปี 2536 แต่ละพื้นที่มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละต่อพื้นที่ทั้งหมดของแต่ละจังหวัด เรียงลำดับ จากมากไปหาน้อย ได้แก่ จังหวัดอำนาจเจริญ ยโสธร ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี คิดเป็นร้อยละ 66.02 , 61.47 , 60.35 และ 47.70 ตามลำดับ (สำนักงานสถิติจังหวัด , 2536)

(1) ที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่ ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณอำเภอน้ำยืน บุณฑริก และนาจะหลวย ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี บริเวณอำเภอนามูนาน จังหวัดอำนาจเจริญ อำเภอกุศุม จังหวัดยโสธร และบริเวณอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งจะเป็นอำเภอที่ตั้งอยู่บริเวณชายขอบกระทะ ของพื้นที่

(2) พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการทำนาส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำมูล แม่น้ำชี และที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งจะอยู่บริเวณทางตอนใต้ของจังหวัดยโสธรและอำนาจเจริญ บริเวณตอนเหนือ ของจังหวัด ศรีสะเกษ และตอนเหนือขึ้นไปด้านตะวันออกของพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

(3) พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่ทั่วไปอาจเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์หรือปลูกต้นไม้โตเร็วเพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าและพื้นที่ป่าสงวนที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณชายขอบของพื้นที่บริเวณเทือกเขาภูพานที่อยู่ด้านตะวันออกและเทือกเขาพนมดงรักที่อยู่ทางด้านใต้ และค่อนข้างไปทางด้านตะวันออก

การใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษานอกจากจะประสบปัญหาความแห้งแล้งและความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำแล้วยังต้องประสบปัญหาดินเค็ม อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำและเป็นอุปสรรคสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาการเกษตรและแหล่งน้ำซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการสลายตัวและแพร่กระจายของหินเกลือที่อยู่ใต้ผิวดินการสลายตัวของแหล่งเกลือที่อยู่ในหน้าดินที่เสียสมดุลในการรักษาความชื้นตามธรรมชาติเพราะไม่มีต้นไม้ช่วยดูดซึมหรืออาจจะมีสาเหตุมาจากการทำลายป่าหรือปล่อยพื้นที่บริเวณเนินเกลือให้เป็นที่ว่างเปล่า ทำให้เกิดการแพร่กระจายขยายอาณาเขตของดินเค็ม ซึ่งบริเวณที่พบดินเค็มจะเป็นพื้นที่บริเวณที่เป็นส่วนต่อของขอบแอ่งกระทะ เช่นบริเวณทางด้านเหนือของจังหวัดศรีสะเกษ และบางส่วนของจังหวัดอำนาจเจริญ บริเวณอำเภอหัวตะพาน เป็นต้น (บรรยายสรุปจังหวัด , 2543)

3.2.4. ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดขึ้นและทดแทนกันได้ แต่สภาพปัจจุบันทรัพยากรป่าไม้มีแนวโน้มลดลงอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้มีความต้องการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรอื่นๆ ที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้น เช่น ทรัพยากรดินและที่ดิน เพื่อใช้ทำเกษตรกรรมและที่อยู่อาศัยทำให้ราษฎรบุกรุกพื้นที่ป่าอยู่ตลอดเวลาที่มีผลกระทบให้ทรัพยากรป่าไม้เสื่อมโทรมลงแต่สภาพพื้นที่ป่าไม้ที่เหลือในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นเขตต้นน้ำ ลำธารที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศน์ของพื้นที่ ซึ่งควรมีการจัดการวางแผนเพื่อดำเนินการต่อไป

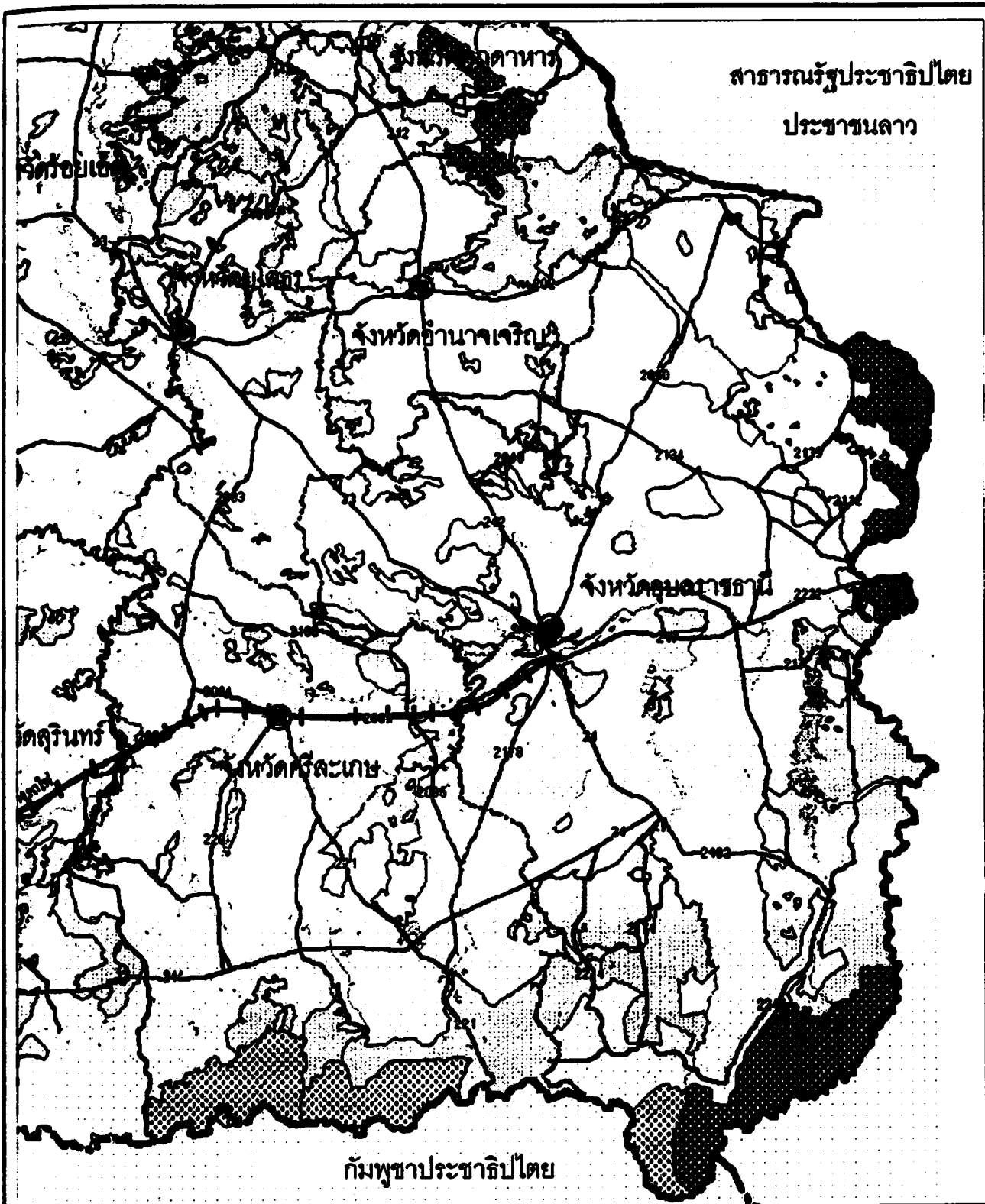
ในปี 2540 จังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่ป่าประมาณ 3.7 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.7 ของพื้นที่จังหวัด เป็นป่าสงวน 58 ป่า ในเนื้อที่ 4,067,855.63 ไร่ มีอุทยานแห่งชาติ 3 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม อุทยานแห่งชาติภูจอง-นายอย และอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ และนอกจากนี้ยังมีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลำโดมใหญ่ ในอำเภอน้ำยืน (บรรยายสรุปจังหวัด , 2540)

ในปี 2540 จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ป่าทั้งหมด 2,186.24 ตร.กม หรือประมาณ 1,366,400 ไร่ แบ่งเป็นป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 25 ป่า พื้นที่ 2038.90 ตร.กม. หรือ 1,274,312.5 ไร่ และเป็นป่าถาวรเตรียมการสงวน 4 ป่า พื้นที่ 147.41 ตร.กม. หรือ 92131.25 ไร่ อุทยานแห่งชาติ 1 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร แต่ป่าได้ถูกบุกรุกทำลายโดยมิได้มีการปลูกทดแทน จนกระทั่งในปี 2543 จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ป่าที่ยังคงสภาพสมบูรณ์พื้นที่ 722 ตร.กม. หรือ 451,250 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.17 ของเนื้อที่จังหวัด (เอกสารโรเนียว บรรยายสรุปจังหวัด 2541,2540)

จังหวัดยโสธร มีป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 27 ป่า เนื้อที่ 712,500 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27.39 ของพื้นที่จังหวัด ชนิดของป่าส่วนใหญ่เป็นป่าเต็งรังและป่าดิบแล้ง โดยที่อำเภอลือเมฆา เป็นอำเภอที่มีเนื้อที่ป่าสงวนมากที่สุด คือประมาณ 326,574 ไร่ รองลงมาคือ อำเภออุทุมม มีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ประมาณ 158,142 ไร่ (ข้อมูลการตลาด , 2540)

จังหวัดอำนาจเจริญ มีอุทยานแห่งชาติ 1 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว อยู่ในพื้นที่อำเภอสว่างคันคม 21,875 ไร่ และอำเภอชานุมาน 20,000 ไร่ และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 14 ป่า พื้นที่ประมาณ 412,286.02 ไร่ (ข้อมูลการตลาด , 2540)

ทรัพยากรป่าไม้มีความสำคัญต่อพื้นที่เป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำลำธารแล้วทรัพยากรป่าไม้ ในส่วนของอุทยานแห่งชาติยังมีความสำคัญในเรื่องของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในพื้นที่ศึกษามีแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากผู้มาเยือนหลายแห่งที่ตั้งอยู่ในบริเวณของอุทยานแห่งชาติ เช่น ผาแต้ม เขาเจ็ดยัง แก่งตะนะ ผามออีแดง (ปราสาทเขาพระวิหาร) และยังมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ สามเหลี่ยมมรกต ในพื้นที่อุทยานภูจอง-นายอย จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

แผนที่ 3.6 แสดงพื้นที่ป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา ปี 2540

สัญลักษณ์			
ขอบเขตพื้นที่ศึกษา		เส้นทางน้ำ	
เส้นเขตประเทศ		ตำแหน่งที่ตั้งจังหวัด	
เส้นเขตจังหวัด		พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	
ถนน		อุทยานแห่งชาติ	
ทางรถไฟ		เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	

มาตราส่วน 1:1,200,000

ที่มา : กรมป่าไม้

3.2.5. แหล่งน้ำธรรมชาติ แหล่งน้ำธรรมชาติเป็นแหล่งกำเนิดชีวิตของสัตว์และพืช และแหล่งน้ำยังมีความจำเป็นต่อการผลิตทั้งในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ซึ่งส่งผลสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญในพื้นที่ศึกษา สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่(กรมพัฒนาที่ดิน ,2528 : 32-39)

1. น้ำฟ้า หรือน้ำฝน นับว่าเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นต้นกำเนิดของแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญๆ
2. แหล่งน้ำผิวดิน ได้แก่ น้ำในแม่น้ำและลำน้ำต่างๆ ซึ่งมีแม่น้ำและลำน้ำที่สำคัญ ดังนี้

2.1 แม่น้ำโขง ไหลผ่านพื้นที่ศึกษาในท้องที่อำเภอขามเฒ่า อำเภอเขมราฐ อำเภอศรีเมืองใหม่ และไปบรรจบกับแม่น้ำมูล ในท้องที่อำเภอโขงเจียม มีความยาวรวมทั้งพื้นที่ศึกษาประมาณ 310 กิโลเมตร

2.2 แม่น้ำมูล เป็นลำน้ำที่ยาวที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดจากเทือกเขาในพื้นที่อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ไหลผ่านพื้นที่ศึกษา บริเวณพื้นที่อำเภอราษีไศล อำเภอยางชุมน้อยและอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษและอำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภอวารินชำราบ อำเภอพิบูลมังสาหาร และอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี แม่น้ำมูลไหลผ่านทิวเขาจึงมีแก่งขวางลำน้ำเกือบตลอดทาง แก่งที่มีผู้คนให้ความสนใจและเป็นที่ยู่งักกันดี คือ แก่งสะพือ แก่งตะนะ

2.3. แม่น้ำชี เป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำมูล มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ ไหลผ่านพื้นที่ จังหวัดอุบลราชธานี อำเภอเมืองยโสธร อำเภอมหาสารคาม จังหวัดยโสธร แล้วไหลมาบรรจบกับแม่น้ำมูลที่อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี ก่อนไหลไปรวมกับแม่น้ำโขง ที่จังหวัดอุบลราชธานี

นอกจากแม่น้ำและแหล่งน้ำที่สำคัญๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว พื้นที่ศึกษายังมีลำน้ำ แม่น้ำ บึง หนอง กระจายอยู่ทั่วไปแทบทุกพื้นที่ จึงเป็นปัจจัยส่งเสริมให้สามารถสร้างเขื่อนกั้นน้ำขนาดใหญ่เพื่อการเกษตรและผลิตกระแสไฟฟ้า ได้แก่ เขื่อนลำโดมน้อย หรือเขื่อนสิรินธร ตั้งอยู่ในเขตอำเภอพิบูลมังสาหาร ซึ่งสามารถผลิตน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรได้ถึง 150,000 ไร่ และเขื่อนปากมูล ตั้งอยู่ที่อำเภอโขงเจียม สามารถอำนวยประโยชน์ด้านการเกษตรได้ประมาณ 160,000 ไร่ (แผนการลงทุนจังหวัดอุบลราชธานี ,2539)

3. แหล่งน้ำใต้ดิน จากการสำรวจของกรมทรัพยากรธรณี พบว่าในพื้นที่ศึกษามีแหล่งน้ำใต้ดินหรือน้ำบาดาลกระจายอยู่ทั่วไปและเป็นน้ำที่มีคุณภาพดีสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งการอุปโภคบริโภค และเพื่อการเกษตร

3.2.6. โครงสร้างพื้นฐาน สภาพโครงสร้างพื้นฐานของพื้นที่ศึกษาในระหว่างที่ผ่านมามีการลงทุนและขยายโครงสร้างบริการพื้นฐานประเภทต่างๆ ในอนุภาคเป็นจำนวนมาก ได้แก่ ถนน รถไฟ สนามบิน ซึ่งมา

รถเชื่อมโยงระหว่างจังหวัด อำเภอ และภาคได้เป็นอย่างดี โดยมีการบริการโครงสร้างพื้นฐาน ที่สำคัญๆ ดังนี้

3.2.6.1. โครงข่ายถนนทางรถยนต์ ทางรถยนต์มีบทบาททางเศรษฐกิจอย่างมาก ซึ่งในพื้นที่ศึกษานับว่ามีเส้นทางคมนาคมทางถนนที่สะดวกสามารถเดินทางติดต่อเชื่อมโยงภายในและระหว่างพื้นที่ต่อเนื่อง และประเทศเพื่อนบ้าน ได้โดยสะดวก ใช้การได้ตลอดฤดู เส้นทางส่วนใหญ่อยู่ในสภาพดี มีทางหลวงเชื่อมติดต่อระหว่างกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

3.2.6.1.1. การเดินทางเชื่อมโยงพื้นที่ต่อเนื่อง ในพื้นที่ศึกษามีระบบโครงข่ายถนนเชื่อมโยงภายในกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

(ก) โครงข่ายถนนระหว่างจังหวัดอุบลราชธานี - ศรีสะเกษ สามารถติดต่อเชื่อมโยงกันหลายเส้นทางแต่ที่เป็นเส้นทางสายหลัก ได้แก่ เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 226 มีรถขนส่งสาธารณะวิ่งบริการตลอดเส้นทาง ผ่านอำเภอวารินชำราบ - อำเภอลำโดง - อำเภอกันทรารมย์ และอำเภอเมืองศรีสะเกษ เนื่องจากเป็นเส้นทางที่มีระยะห่างน้อยที่สุด ประมาณ 64 กม. สภาพถนนเป็นถนนลาดยางใช้การได้ดีตลอดปี ผ่านตัวชุมชนเมืองใหญ่ๆ ซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางการบริหาร การค้าและการบริการต่างๆ ถึง 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนเมืองอุบลราชธานี ชุมชนเมืองวารินชำราบและชุมชนเมืองศรีสะเกษ ถนนช่วงที่ผ่านตัวชุมชนเมืองอุบลราชธานี และชุมชนเมืองศรีสะเกษ จะเป็นถนน 4 ช่องจราจร แต่ช่วงที่ผ่านชุมชนเมืองวารินชำราบ เป็นถนน 2 ช่องจราจร ทำให้การจราจร บริเวณนี้ค่อนข้างจะรถติดในเวลาเร่งด่วน ซึ่งเส้นทางดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงจังหวัดทางตอนล่างของอนุภาค ได้แก่ นครราชสีมา-บุรีรัมย์-สุรินทร์-อุบลราชธานี และเชื่อมต่อกับเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ประเทศลาว โดยมีช่องทางออกที่ด่านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี และจากเมืองปากเซ สามารถผ่านเข้าไปยังเมือง โฮจิมิน ประเทศเวียดนามได้ และกรมทางหลวงมีแผนงานขยายถนนสายนี้ให้เป็น 4 ช่องจราจร ระหว่างยโสธร-อุบลราชธานี - ช่องเม็ก เพื่อรองรับการท่องเที่ยวและการขนส่ง

นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงกันได้ โดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 24 เชื่อมระหว่างอำเภอวารินชำราบ - อำเภอเดชอุดม - อำเภอกันทรลักษณ์ และเชื่อมต่อกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 221 เข้าสู่อำเภอเมืองศรีสะเกษ ด้วยระยะทางประมาณ 128 กม.ซึ่งสามารถเดินทางด้วยรถยนต์ขนส่งสาธารณะได้ระหว่างอำเภอ แต่ไม่มีบริการตลอดเส้นทาง ทำให้ไม่ได้รับความสะดวก และไม่เป็นที่นิยมในการเดินทาง

(ข) โครงข่ายถนนระหว่างจังหวัดอุบลราชธานี - อำนาจเจริญ ติดต่อกันโดยเส้นทางสายหลัก คือ หลวงแผ่นดิน หมายเลข 212 ระยะห่างประมาณ 75 กม. เป็นถนนเชื่อมระหว่างจังหวัด 2 ช่องจราจร แต่ไม่ผ่านชุมชนเมืองอุบลราชธานี และชุมชนเมืองอำนาจเจริญ เป็นถนน 4 ช่องจราจร เชื่อมต่อระหว่างอำเภอเมืองอุบลราชธานี - อำเภอม่วงสามสิบ - อำเภอลืออำนาจ-อำเภอเมืองอำนาจเจริญมีรถยนต์ขนส่งสาธารณะวิ่งบริการระหว่างอุบลราชธานี-อำนาจเจริญ ตลอดทั้งวัน

(ค) โคร่งข่ายถนนระหว่างจังหวัดอุบลราชธานี-ยโสธรเส้นทางสายหลัก คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 23 ผ่านอำเภอเมืองอุบลราชธานี - อำเภอเชียงใน - อำเภอคำเขื่อนแก้ว - อำเภอเมืองยโสธร มีรถยนต์ขนส่งสาธารณะวิ่งบริการตลอดทั้งวัน

(ง) โคร่งข่ายถนนระหว่างจังหวัดศรีสะเกษ-ยโสธรระยะห่าง 100 กม. ติดต่อกันโดยเส้นทางสายหลัก คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 23 ผ่านอำเภอเมืองยโสธร-อำเภอคำเขื่อนแก้ว-อำเภอมหาราชวิทย-อำเภอราชโศภ-อำเภอเมืองศรีสะเกษ ระยะทางประมาณ 100 กม. มีรถบัสดโดยสารประจำทางวิ่งบริการวันละ 1 เที่ยว โดยออกจากสถานีขนส่ง จังหวัดศรีสะเกษ เวลาประมาณ 8.30 น. และออกจากสถานีขนส่ง จังหวัดยโสธร ประมาณ 13.30 น. ถ้าหากต้องการจะเดินทางในช่วงเวลาอื่น ต้องไปขึ้นรถโดยสารประจำทางที่จังหวัดอุบลราชธานี จะมีรถบริการตลอดวัน

(จ) โคร่งข่ายถนนเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดยโสธร-อำนาจเจริญ ใช้เส้นทางหลักหมายเลข 202 ระยะห่าง 54 กม. ผ่านอำเภอเมืองยโสธร-อำเภอป่าติ้ว-อำเภอหัวตะพาน-อำเภออำนาจเจริญ

3.2.6.1.2. การเดินทางภายในจังหวัด สำหรับการเดินทางภายในแต่ละจังหวัดก็มีความสะดวกเช่นกัน โดยการเดินทางติดต่อระหว่างอำเภอภายในจังหวัดจะมีรถสองแถวหรือ รถบัสดโดยสารประจำทางไว้บริการตั้งแต่เช้ามีด โดยเที่ยวแรกจะเริ่มวิ่งเวลา ประมาณ 05.00 น. เพื่อบริการพ่อค้าแม่ค้า ไปจับจ่ายซื้อ-ขายที่ตลาดในตัวเมือง ซึ่งเป็นศูนย์กลางการบริการ ส่วนเวลากลางวัน ก็วิ่งรับ-ส่งผู้โดยสารตลอดทั้งวัน จนถึงเวลาประมาณ 17.00 น. อัตราค่าโดยสารมีกำหนดแน่นอนตามระยะทางส่วนการขนส่งภายในหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลก็จะมีรถโดยสารไว้บริการแต่ค่อนข้างจำกัดด้วยจำนวน และระยะเวลาโดยถ้าเป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลชุมชนมากๆ ก็จะมีรถบริการวันละ 1 เที่ยวเฉพาะช่วงเช้า ถ้าหากมีรถประจำเป็นแ่งคว่นก็ต้องใช้บริการรถรับจ้างที่มีบริการในหมู่บ้านซึ่งในเรื่องราคาต้องตกลงกันก่อนตามความเหมาะสม

สำหรับโคร่งข่ายการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวระหว่างภายนอกพื้นที่กับอนุภาคศึกษา ส่วนใหญ่จะใช้เส้นทางหลักหมายเลข 226 (บุรีรัมย์-สุรินทร์-ศรีสะเกษ-อุบลราชธานี) เชื่อมต่อกับเส้นทางหมายเลข 217 ในแนวตะวันออก - ตะวันตก เชื่อมโยงไปจนถึงเมืองปากเซ สปป.ลาว ส่วนโคร่งข่ายการเดินทางท่องเที่ยวภายในอนุภาคจะมีโคร่งข่ายการเดินทาง 2 แนว คือ แนวตะวันออก-ตะวันตก ระหว่างบุรีรัมย์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และแนวเหนือ-ใต้ ระหว่าง มุกดาหาร อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี (สำรวจจากโปรแกรมทัวร์ของบริษัทนำเที่ยวและผลการศึกษาดานการณการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)

สำหรับโคร่งข่ายการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ห่างไกลจากแหล่งชุมชนเมือง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะได้รับความสะดวกในการเดินทาง เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเกือบทุกแห่งสามารถเข้าถึงได้ทางรถยนต์ แต่จะไม่ได้ความสะดวกในด้านการได้รับการบริการขนส่ง เนื่องจากระบบขนส่งสาธารณะเข้าไม่ถึงแหล่งท่องเที่ยว แต่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้โดยรถยนต์ส่วนตัว

หรือรถรับจ้างภายในตัวเมือง โดยรถรับจ้างนั้นจะมีอัตราค่าเช่าคิดเหมาจ่ายเป็นรายวันพร้อมค่าน้ำมันและพนักงานขับ ซึ่งพฤติกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยวในอนุภาคนี้นิยมเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวอยู่แล้ว (สถานการณ์การท่องเที่ยวกวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2545) ดังนั้นจึงไม่มีปัญหาในเรื่องการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

3.2.6.2. โครงข่ายทางรถไฟในพื้นที่ศึกษา มีเส้นทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือผ่าน โดยมีจุดเริ่มต้นที่สถานีรถไฟหัวลำโพง (สถานีรถไฟกรุงเทพฯ) ผ่านพื้นที่ศึกษาในเขตจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 9 สถานี ในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ สถานีศรีสะเกษ และหนองแวง อำเภอเมือง ศรีสะเกษ สถานีบ้านค้อและกันทรารมย์ อำเภอกันทรารมย์ สถานีหนองแคน อุกุมพรพิสัย บ้านดัด บ้านนิยม อำเภออุทุมพรพิสัย สถานีห้วยทับทัน อำเภอห้วยทับทัน และจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 3 สถานี คือ สถานีวารินชำราบ ห้วยขยง และบึงหวาย มีขบวนรถโดยสารทั้งรถด่วน รถเร็ว และรถธรรมดา รวมเที่ยวขึ้นและเที่ยวลงวันละ 14 ขบวน แยกเป็นรถด่วน จำนวน 2 ขบวน รถเร็ว จำนวน 6 ขบวน รถด่วนพิเศษ จำนวน 2 ขบวน และรถธรรมดา จำนวน 4 ขบวน การเดินทางโดยรถไฟเป็นที่นิยมของประชาชนที่มีที่อยู่อาศัยใกล้กับเส้นทางรถไฟ โดยให้เป็นเส้นทางการเดินทางระหว่างจังหวัด มีจำนวนผู้ใช้บริการรวมทั้งปี จำนวน 2,617,566 คน หรือเฉลี่ยวันละ 7,171 คน มีรายได้จากค่าโดยสารรวมทั้งปี 213,894,152 บาท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2540)

การเดินทางโดยรถไฟในกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ได้รับความนิยมนเป็นอันดับ 2 รองจากการเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว โดยนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการรถไฟส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย มากกว่าชาวต่างชาติ (การสำรวจพฤติกรรมการเดินทางนักท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) ซึ่งการเดินทางโดยรถไฟอาจจะยังขาดความคล่องตัวในการเดินทาง เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ของระบบโครงข่ายที่ไม่สามารถเชื่อมโยงกันได้ทุกพื้นที่ และไม่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้โดยสะดวก ถึงแม้การเดินทางโดยรถไฟจะมีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าการเดินทางโดยรถยนต์โดยสารประจำทางเมื่อเปรียบเทียบระยะทางเท่ากันก็ตาม แต่การเดินทางโดยรถไฟ ก็มีความได้เปรียบในเรื่องของความปลอดภัยมากกว่า มีกำหนดเวลาเดินทางแน่นอน นักท่องเที่ยวสามารถวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวต่อเมืองได้

3.2.6.3. โครงข่ายคมนาคมทางอากาศ ในพื้นที่ศึกษามีสนามบินนานาชาติ 1 แห่ง คือ สนามบินนานาชาติอุบลราชธานี ซึ่งเป็นสนามบินนานาชาติแห่งเดียวในอนุภาคนี้อีกได้ ปัจจุบันเปิดให้บริการระหว่างอุบลราชธานี - กรุงเทพมหานคร และกรุงเทพมหานคร - อุบลราชธานี วันละ 2 เที่ยวบิน โดยให้บริการผู้โดยสารและขนส่งสินค้าภายในประเทศเป็นสำคัญ

เนื่องจากจังหวัดอุบลราชธานีเป็นที่ตั้งของสนามบินนานาชาติ ดังนั้น จึงมีบทบาทสำคัญในด้านการคมนาคมขนส่งทางอากาศ การค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวโดยเฉพาะในด้านการท่องเที่ยว จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดต้นทางของการท่องเที่ยว สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจาก

กรุงเทพมหานคร โดยเป็นจุดกระจายนักท่องเที่ยวไปสู่เส้นทางท่องเที่ยวตามจังหวัดต่างๆ เช่น ตามเส้นทางท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ หรือขึ้นไปทางด้านเหนือ ตามเส้นทางท่องเที่ยว นครพนม มุกดาหาร และอำนาจเจริญ ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมามีคนมาบินนานาชาติอุบลราชธานี มีอัตราการเติบโตของผู้เยี่ยมชมเยือนที่เดินทางโดยเครื่องบิน ในปี 2537-2545 เฉลี่ยร้อยละ 4.15 ต่อปี (โครงการสำรวจสถิตินักท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2537 , 2545) ซึ่งการเดินทางโดยเครื่องบิน ถึงแม้จะมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง แต่ก็มีผลดีในเรื่องของการประหยัดเวลาในการเดินทาง โดยเฉพาะพื้นที่ศึกษาซึ่งอยู่ห่างไกลจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 700 กิโลเมตร ถ้าหากเดินทางโดยรถยนต์ ต้องใช้เวลาเดินทางอย่างน้อยประมาณ 6 ชั่วโมง แต่ถ้าเดินทางโดยเครื่องบินใช้เวลาประมาณ 45 นาที ซึ่งจะเป็นผลดีต่อนักท่องเที่ยวที่มีเวลาค่อนข้างจำกัด แต่อยากจะท่องเที่ยวให้ทั่วถึงมากที่สุด

ปัจจุบัน กระทรวงคมนาคม มีแผนจะส่งเสริมสนามบินอุบลราชธานีเป็นศูนย์กลางการบินในภูมิภาคอีสานใต้ (HUB) เนื่องจากมีความได้เปรียบในด้านทำเลที่ตั้งที่อยู่ตรงจุด กึ่งกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ที่จะสามารถเชื่อมต่อไปยังกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน ได้โดยสะดวกทั้งทางรถยนต์ และทางอากาศ เช่น ต่อไปยังพม่า เวียดนาม (กัมพูชา) ไทจีมินท์ คาบัง (เวียดนาม) หรือเวียงจันทน์ จำปาสัก (สปป.ลาว) ซึ่งล้วนแล้วแต่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงจากนี้ สายการบินอุบลฯ ยังมีจังหวัดใกล้เคียงร่วมใช้ประโยชน์ด้วย ทั้งศรีสะเกษ ยโสธร สุรินทร์ ร้อยเอ็ด อำนาจเจริญ และมุกดาหาร โดยใช้เวลาเดินทาง ทางรถยนต์ไปยังจังหวัดดังกล่าวไม่เกิน 2 ชั่วโมง สำหรับในด้านสถานที่แล้ว ตัวอาคารสนามบินอุบลฯ สามารถรองรับผู้โดยสารได้ 400 คนต่อชั่วโมง มีรันเวย์ และเครื่องช่วยเดินอากาศที่มีความพร้อมสูง สามารถรองรับเครื่องบินแอร์บัส ขนาดใหญ่จากเส้นทางบินยุโรปได้โดยหากโครงการนี้สำเร็จจะเป็นการพัฒนาการขนส่งทางอากาศ และส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้เป็นอย่างดี

เนื่องจากการท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัดในพื้นที่ศึกษา มีจุดเด่นที่แตกต่างกัน แต่มีความน่าสนใจไม่แพ้กัน ดังนั้น การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว จึงมีความสำคัญและจำเป็น การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่ง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาพื้นที่ และมีส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งภายในและระหว่างจังหวัด จึงควรมีมาตรการในการปรับปรุง หรือส่งเสริมสนับสนุนการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการท่องเที่ยว ปัจจุบันหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบทางด้านคมนาคมขนส่งโดยตรงก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงพยายามปรับปรุงระบบโครงข่ายการคมนาคมขนส่งให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น เช่น โครงการส่งเสริมสนามบินอุบลราชธานีเป็นศูนย์กลางการบินในภูมิภาคอีสานใต้ (HUB) โครงการเพิ่มช่องจราจรจาก 2 ช่อง เป็น 4 ช่องจราจร ในเส้นทางคมนาคมสายหลักระหว่างจังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดมุกดาหาร, จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดอำนาจเจริญ โครงการขยายช่องจราจรจาก 2 ช่อง เป็น 4 ช่องจราจร เพื่อมีส่วนพัฒนาการท่องเที่ยว ในถนนสายรองเชื่อมต่อระหว่างอำเภอเมืองอุบลฯ และอำเภอรอบนอก ได้แก่ อำเภอเดชอุดม และอำเภอเชียงโน อำเภอกันทรลักษ์ณ์ อำเภอวารินชำราบ และอำเภอสำโรง เป็นต้น

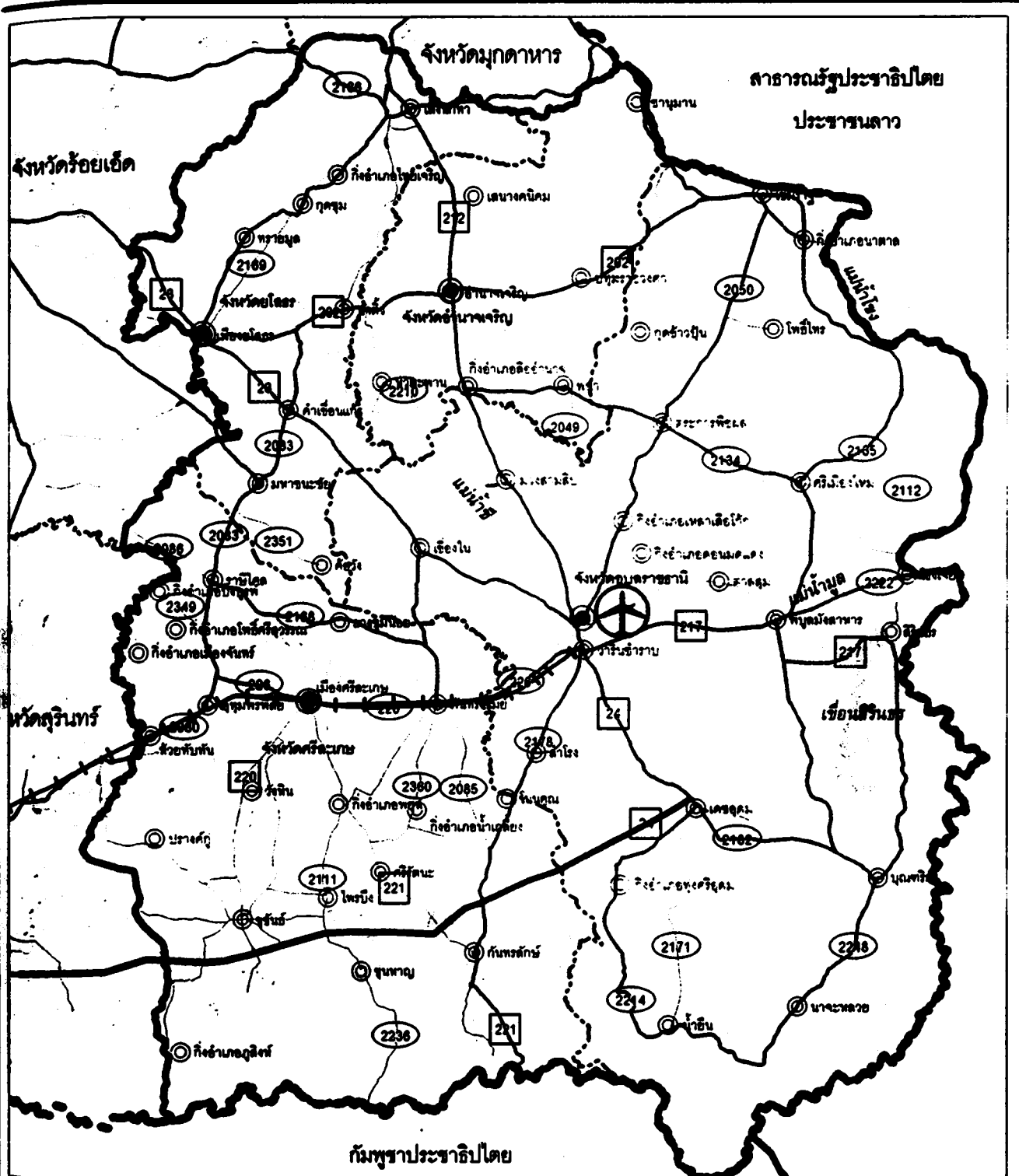
3.2.6.1.2. การคมนาคมเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน พื้นที่ศึกษานอกจากจะมีศักยภาพด้านการคมนาคมภายในพื้นที่แล้ว ยังสามารถติดต่อเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านข้างเคียง เช่น สปป.ลาว และกัมพูชา ได้ ทั้งทางบก และทางอากาศ ดังนี้

(1) อุบลราชธานี - ปากเซ ประเทศ สปป.ลาว เป็นเขตติดต่อภาคพื้นดิน ชายแดนระหว่างประเทศไทย ตรงจุดด้านชายแดนช่องเม็ก อำเภอสิริธร จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจุดสิ้นสุดทางหลวงหมายเลข 217 สามารถเดินทางเชื่อมต่อกับทางหลวงหมายเลข 16 และทางหลวงหมายเลข 13 ของ สปป.ลาว เชื่อมต่อไปยังเมืองปากเซ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง และเป็นจุดกระจายนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทางคอนไค้ของประเทศ สปป.ลาว

นอกจากการเชื่อมโยงการขนส่งทางบกแล้ว เมืองปากเซยังมีสนามบินจำนวน 1 แห่ง ซึ่งมีสายการบินและเที่ยวบินเชื่อมต่อ ระหว่างเวียงจันทน์ - ปากเซ และ เวียงจันทน์ - สะหวันนะเขต - ปากเซ นอกจากนี้ ประเทศ สปป.ลาว ยังมีโครงการขยายทางวิ่งสนามบินปากเซ ให้ได้มาตรฐานสากลขึ้น เพื่อให้สามารถรองรับเครื่องบิน Boeing ได้ สร้างอาคารบริการผู้โดยสารและที่ทำการเพิ่ม และเพิ่มโครงข่ายการบินเชื่อมโยงกับกัมพูชาและเวียดนาม ซึ่งจะส่งผลดีต่อการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวต่อไป

(2) อุบลราชธานี - ศรีสะเกษ - กัมพูชา ตามทางหลวงหมายเลข 24 สามารถติดต่อกับกัมพูชา ผ่านทางหลวงหมายเลข 221 อำเภอกันทรลักษ์ณ์ ไปยังเขาพระวิหารซึ่งเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญ นอกจากนี้ยังสามารถผ่านเข้าออกทางช่องฮานมา อำเภอน้ำยืน ซึ่งเป็นจุดผ่อนปรนการค้าชายแดน

นอกจากนี้ยังสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันได้ทางอากาศ ตามโครงข่ายเชื่อมโยงสายการบินระหว่างประเทศ จากกรุงเทพฯ - พนมเปญ และ กรุงเทพฯ-เสียมเรียบ

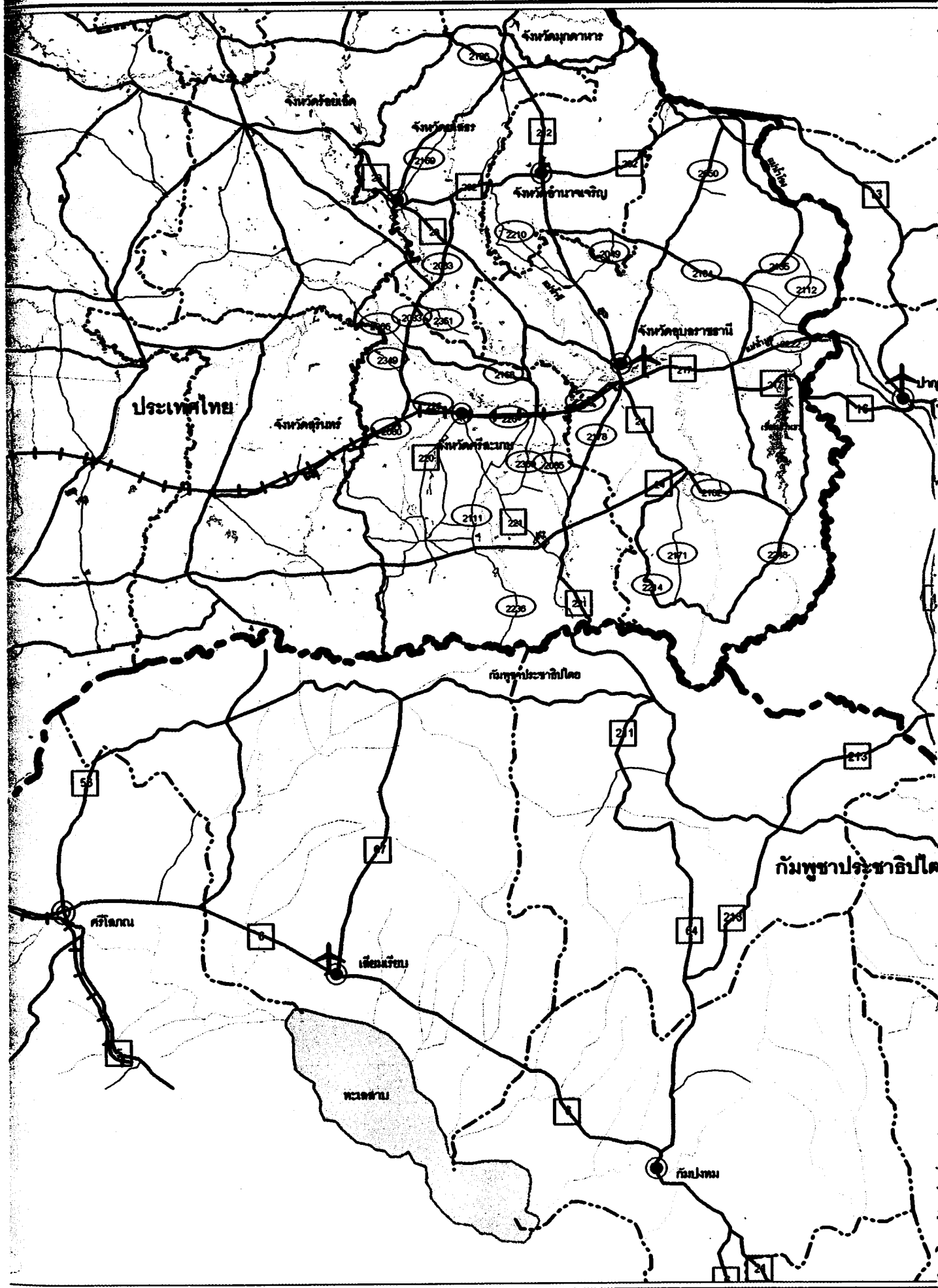

แผนที่ 3.7 แสดงระบบคมนาคมขนส่ง

	ขอบเขตพื้นที่ศึกษา		เส้นทางน้ำ
	เส้นเขตประเทศ		ตำแหน่งที่ตั้งจังหวัด
	เส้นเขตจังหวัด		ตำแหน่งที่ตั้งจังหวัด
	ถนนสายหลัก		
	ทางรถไฟ		

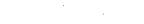

มาตราส่วน 1:1,200,000

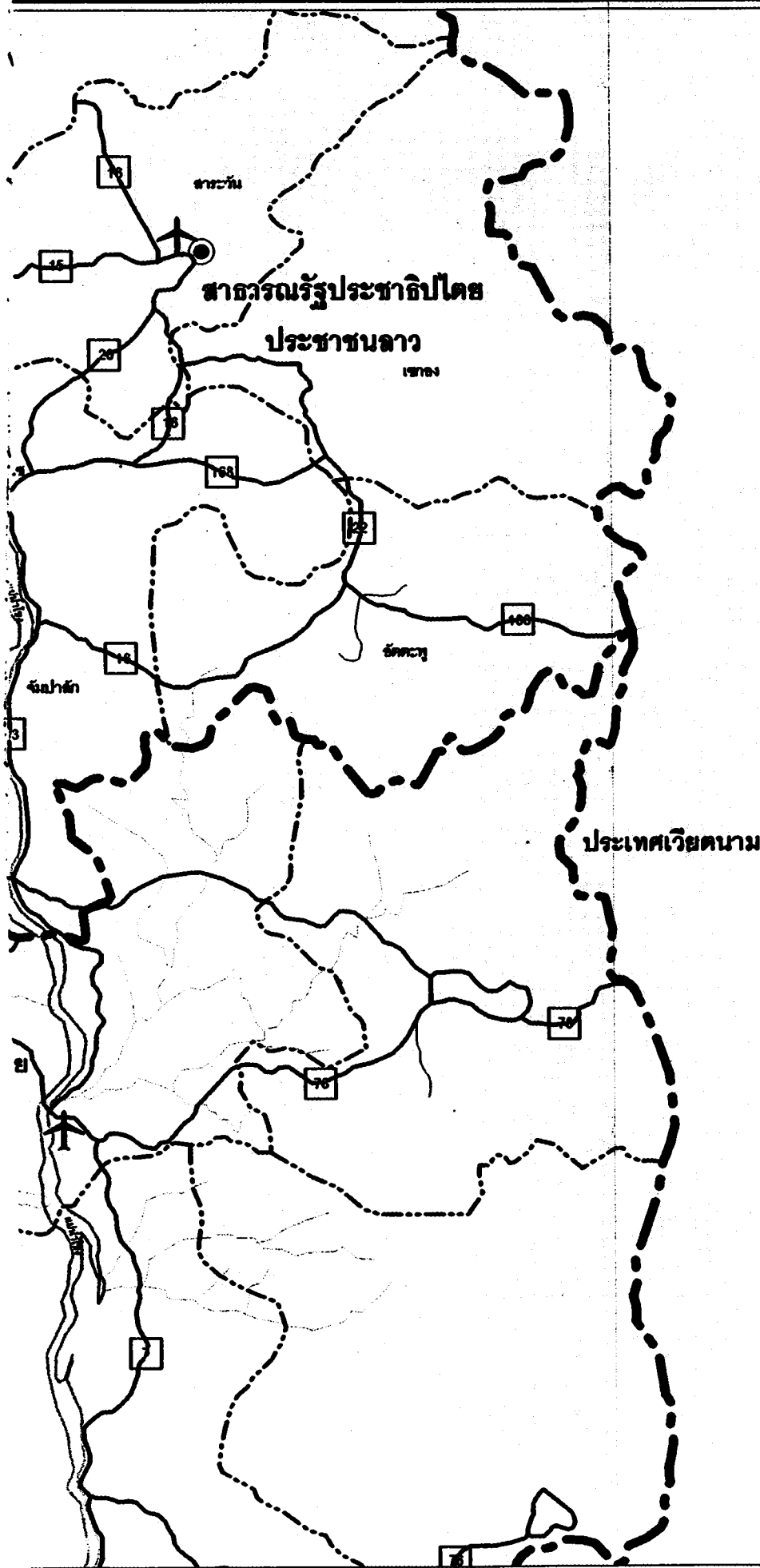
ที่มา : กรมแผนที่ทหาร

แผนที่ 3.8 แสดงเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยง
ระหว่าง ไทย ลาว กัมพูชา

สัญลักษณ์

- ขอบเขตพื้นที่ศึกษา
- เส้นเขตประเทศ
- เส้นเขตจังหวัด
- ถนนสายหลัก
- ทางรถไฟ
- เส้นทางน้ำ
- ตำแหน่งที่ตั้งจังหวัด

มาตราส่วน 1:1,750,000

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร
และ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

3.2.6.4. ไฟฟ้า ในพื้นที่ศึกษาอยู่ในเขตความรับผิดชอบของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 2 (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีเขตความรับผิดชอบครอบคลุมพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร ร้อยเอ็ด มหาสารคาม กาฬสินธุ์ มุกดาหารและอำนาจเจริญ มีแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำ 2 แห่ง ตั้งอยู่ที่เขื่อนปากมูลและเขื่อนสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี กำลังการผลิตกระแสไฟฟ้า 136 เมกกะวัตต์ และ 36 เมกกะวัตต์ ตามลำดับ (บรรยายสรุปจังหวัดอุบลราชธานี ,2543)

เมื่อพิจารณาถึงอัตราการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการใช้ไฟฟ้าพบว่าในช่วงเวลา 5 ปี ที่ผ่านมาระหว่างปี 2540-2544 กิจกรรมขนาดใหญ่มีอัตราการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นมากกว่า กิจกรรมประเภทอื่น ทั้งนี้ อาจจะเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจที่ขยายตัวกระตุ้นให้เกิดการลงทุนของสถานประกอบการขนาดใหญ่มากขึ้น โดยใน ปี พ.ศ.2544 ในพื้นที่ศึกษามีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า จำนวน 1,452,916 ครัว ส่วนใหญ่เป็นผู้ใช้ประเภทที่อยู่อาศัย รองลงมาเป็นประเภทกิจการขนาดเล็ก ส่วนราชการและองค์กร กิจการขนาดกลาง กิจการเฉพาะอย่างและไม่แสวงหากำไร และกิจการขนาดใหญ่ ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายจังหวัดพบว่าทุกพื้นที่มีส่วนของการให้บริการไฟฟ้าต่อครัวเรือนอยู่ในเกณฑ์สูง ทุกพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้มีโครงการขยายการบริการให้ครอบคลุมพื้นที่เพิ่มขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ชนบทมากขึ้น ดังมีรายละเอียดตามตารางที่ 3.2 และ 3.3

ตารางที่ 3.2 แสดงสถิติโครงสร้างการใช้ไฟฟ้า ในพื้นที่ความรับผิดชอบของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 2 จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2540-2544

ประเภทต่างๆ	ปี พ.ศ.					อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยต่อปี
	2540	2541	2542	2543	2544	
บ้านอยู่อาศัย(ไม่เกิน 150 หน่วย)	1,126,865	1,159,157	1,204,372	1,235,326	1,245,762	2.11
บ้านอยู่อาศัย (เกิน 150 หน่วย)	108,723	119,859	112,738	114,124	133,808	4.61
กิจการขนาดเล็ก	52,099	54,681	56,378	58,690	60,481	3.22
กิจการขนาดกลาง	828	814	831	905	934	2.56
กิจการขนาดใหญ่	12	16	17	17	22	16.67
กิจการเฉพาะอย่าง	58	66	66	70	76	6.21
ส่วนราชการและองค์กร	10,333	10,985	11,209	11,500	11,833	2.90
รวม	1,298,918	1,345,578	1,385,611	1,420,632	1,452,916	2.37

ที่มา : การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 2

ตารางที่ 3.3 การให้บริการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 2 จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2544

การไฟฟ้าจังหวัด	ครัวเรือนทั้งหมด	ใช้ไฟฟ้าแล้ว	
		รวม	% มีไฟฟ้า
อุบลราชธานี	322,446	308,431	95.65
ศรีสะเกษ	281,797	279,505	99.19
ยโสธร	109,439	108,975	99.58
ร้อยเอ็ด	250,272	249,837	99.83
มหาสารคาม	192,983	191,251	99.1
กาฬสินธุ์	198,885	195,996	98.55
มุกดาหาร	65,725	64,234	97.73
อำนาจเจริญ	106,820	102,116	95.6
รวม	1,528,367	1,500,345	98.17

ที่มา : การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 2

3.2.6.5. ประปา การบริการด้านประปาในเขตพื้นที่ศึกษา อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานประปา เขต 8 จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีพื้นที่ให้บริการ ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด และยโสธร การให้บริการน้ำประปาส่วนใหญ่จะให้บริการเฉพาะในเขตชุมชน คือเขตเทศบาลนอกนั้นจะเป็นการประปาที่ดำเนินงานโดยหน่วยงานท้องถิ่น เช่น ประปาหมู่บ้านและบ่อบาดาล แหล่งน้ำดิบที่นำมาผลิตน้ำประปาส่วนมากมาจากแหล่งน้ำผิวดินซึ่งในพื้นที่ศึกษามีแหล่งน้ำผิวดินมากเพียงพอสำหรับการผลิต โดยมีโครงสร้างการใช้น้ำ คือ ประเภท ที่อยู่อาศัย มีปริมาณการใช้น้ำประปามากที่สุด รองลงมา คือ สถานที่ราชการ ธุรกิจขนาดเล็ก ธุรกิจขนาดใหญ่ อุตสาหกรรมและรัฐวิสาหกิจ ตามลำดับ โดยจังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวนผู้ใช้น้ำประปา มากที่สุด รองลงมาคือ จังหวัดศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ ตามลำดับ จำนวน 35,797 12,940 11,253 3,786 ราย (การประปาภูมิภาค เขต 8 อุบลราชธานี) จึงอาจกล่าวได้ว่า การให้บริการด้านการประปาเพียงพอสำหรับชุมชนในตัวจังหวัด และการประปาส่วนภูมิภาคก็มี โครงการขยายการให้บริการออกไปตามชุมชนใหญ่ๆ รอบนอกออกไปอีกด้วย

ตารางที่ 3.4 แสดงโครงสร้างผู้ใช้น้ำ ในพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานประปาภูมิภาค เขต 8
จังหวัดอุบลราชธานี ปี พ.ศ.2544

ช่วงการใช้น้ำ (ลบ.ม/เดือน)	ประเภทผู้ใช้น้ำ							
	รวมทุกประเภท		ที่อยู่อาศัย (ลบ.ม)	ราชการ (ลบ.ม)	ธุรกิจขนาดเล็ก (ลบ.ม)	รัฐวิสาหกิจ (ลบ.ม)	ธุรกิจขนาดใหญ่ (ลบ.ม)	อุตสาหกรรม (ลบ.ม)
	(ราย)	(ลบ.ม)						
1-10	47,719	265,535	218,787	1,831	30,853	478	9,580	563
11-20	36,726	554,411	432,601	4,121	81,317	1,022	28,257	1,418
21-30	18,433	458,656	327,016	4,456	83,163	1,268	36,285	1,956
31-50	12,442	476,472	298,116	8,453	100,266	2,285	58,867	3,923
51-80	4,215	260,805	124,422	11,335	68,414	1,805	47,596	4,733
81-100	947	84,788	27,538	7,368	23,660	1,189	21,421	2,516
101-300	1,596	241,966	36,444	52,840	71,515	7,150	63,408	8,406
301-1,000	334	162,144	7,121	98,436	15,318	4,409	28,521	7,883
1,001-2,000	81	110,469	2,097	67,124	10,435	3,474	19,993	5,424
2,001-3,000	40	90,940	0	54,755	10,661	2,230	16,764	6,530
3,001 ขึ้นไป	51	262,751	0	219,629	6,565	0	25,069	11,488
รวม	133,943	2,968,937	1,474,142	530,348	502,167	25,310	355,761	54,840
ร้อยละ			49.65	17.86	16.91	0.85	11.98	1.85

ที่มา : การประปาภูมิภาค เขต 8 จังหวัดอุบลราชธานี

3.2.6.4 โทรศัพท์ การให้บริการโทรศัพท์ อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย เขตโทรศัพท์ภูมิภาค เขต 2 มีจำนวนชุมสายกระจายอยู่ทั่วไปทุกพื้นที่ รวม 119 ชุมสาย มีจำนวนเลขหมาย 31,076 เลขหมาย มีผู้เช่าเลขหมายรวม 29,905 ราย และในปัจจุบันมีจำนวนเลขหมายมากกว่าผู้เช่าทุกพื้นที่ ดังมีรายละเอียดตามตาราง 3.5

ตารางที่ 3.5 แสดงสถิติการใช้โทรศัพท์ ในพื้นที่ศึกษา ปี 2543

จังหวัด	จำนวน ชุมสาย	จำนวน เลขหมายที่มี	ประเภทผู้เช่า				
			รวม	ธุรกิจ	บ้าน	สาธารณะ	ราชการ
อุบลราชธานี	83	43,776	30,800	4,175	20,932	3,528	1,747
อำนาจเจริญ	6	4,864	3,416	615	2,182	173	398
ศรีสะเกษ	14	7,390	7,003	1,803	4,258	257	501

ตารางที่ 3.5 แสดงสถิติการใช้โทรศัพท์ ในพื้นที่ศึกษา ปี 2543 (ต่อ)

จังหวัด	จำนวน ชุมสาย	จำนวน เลขหมายที่มี	ประเภทผู้เช่า				
			รวม	ธุรกิจ	บ้าน	สาธารณะ	ราชการ
ยโสธร	16	11,933	10,375	1,284	7,203	1,109	611
รวม	119	31,076	29,905	7,278	18,793	1,018	2,218

ที่มา : องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย

3.3. สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ

3.3.1. ผลิตภัณฑ์จังหวัด ในปี พ.ศ.2544 เศรษฐกิจของจังหวัดต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทราบว่าจังหวัดนครราชสีมา มีผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดขอนแก่น และ อุบลราชธานี โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวม 63,093,000 44,575,000 และ 24,959,000 ล้านบาท ตามลำดับ โดยคิดเป็นร้อยละ 18.52 , 13.08 และ 7.32 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค และอีก 3 จังหวัดในพื้นที่ศึกษา มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมลดหลั่นกันลงมา คือ ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ (รายละเอียดตามตารางที่ 3.6) โดยมีโครงสร้างการผลิตในสาขาต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ สาขาอุตสาหกรรม สาขาการเกษตร สาขาพาณิชย์กรรม และบริการ ดังนี้

3.3.2. ผลิตภัณฑ์จังหวัดแยกตามโครงสร้างการผลิต

จังหวัดอุบลราชธานี

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดอุบลราชธานี ในปี 2544 ภาคการผลิตที่สำคัญที่สุด คือ ภาคการค้าและบริการ รองลงมา คือ ภาคเกษตรกรรม และภาคอุตสาหกรรม ตามลำดับ โดยมีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์คิดเป็นร้อยละ 62.20 , 22.55 และ 15.24 ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจจะเป็นเนื่องจากจังหวัดอุบลราชธานี มีบทบาทสำคัญในด้านการเป็นเมืองการค้าชายแดน เป็นศูนย์กลางการค้าส่ง ค้าปลีกขนาดใหญ่ มีขอบข่ายการให้บริการจังหวัดใกล้เคียง เช่น ยโสธร อำนาจเจริญ ศรีสะเกษและยังเป็นศูนย์กลางการค้าส่งผักผลไม้ขนาดใหญ่ที่ตลาดเจริญศรี เป็นเมืองท่องเที่ยว และเป็นศูนย์กลางธุรกิจด้านต่างๆ นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในเรื่องตลาดการค้าชายแดนไทย-ลาว ที่ช่องเม็ก ซึ่งในปี 2544 ไทยได้ดุลการค้า ประมาณ 86.72 ล้านบาท มีมูลค่าการค้าเฉลี่ยต่อวัน ประมาณ 60,000 บาทต่อวัน (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี , 2544)

ภาคเกษตรกรรม จังหวัดอุบลราชธานี ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ในปี พ.ศ.2544 จังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น 6,034,170 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 51.07 ของพื้นที่ทั้งหมด (สถิติการเกษตร, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) ทั้งนี้ อาจจะเป็นเนื่องจากจังหวัดอุบลราชธานี มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โดยเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำที่

สำคัญ 3 สาย คือ ร่มน้ำมูล ร่มน้ำชี และร่มน้ำโง โดยพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง พริกและยางพารา เป็นต้น

ภาคอุตสาหกรรม ในปี 2544 จังหวัดอุบลราชธานี มีการลงทุนประกอบกิจการอุตสาหกรรม นับจนถึงเดือนสิงหาคม 2544 รวมทั้งสิ้น 3,821 แห่ง มูลค่าเงินลงทุนรวม 10,550,733 ล้านบาท มีการจ้างงาน 13,330 คน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานขนาดเล็ก (เงินลงทุนน้อยกว่า หรือเท่ากับ 10 ล้านบาท) มีจำนวนถึง 3,747 โรง คิดเป็นร้อยละ 98.06 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด รองลงมาเป็นโรงงานขนาดกลาง (เงินลงทุนมากกว่า 10 ล้านบาท) มีจำนวน 67 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 1.76 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด และเป็นโรงงานขนาดใหญ่ (เงินลงทุน มากกว่า 100 ล้านบาท) มีจำนวน 7 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.18 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด โดยประเภทอุตสาหกรรมที่ประกอบกิจการมากที่สุด คือ โรงสีข้าว รองลงมาได้แก่ โรงซ่อมเคาะท่อนสิริกยนต์ และโรงงานทำเฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี นครอุดม เมืองโน วารินชำราบ ตามลำดับ

การเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดอุบลราชธานี ในช่วงปี 2537-2544 ภาคการผลิตที่มีความสำคัญและมีแนวโน้มการเติบโตมากที่สุด คือ ภาคเกษตรกรรม โดยสาขาการผลิตที่มีการเติบโตมากที่สุด คือ สาขาการเลี้ยงสัตว์ รองลงมา คือ การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย รองลงมาคือ ภาคการค้าและการบริการ โดยสาขาการผลิตที่มีอัตราการเติบโตมากที่สุด คือ สาขาการคมนาคมขนส่งและที่อยู่อาศัย ส่วนภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มการเติบโตลดลง โดยสาขาการก่อสร้างมีการเติบโตน้อยที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผลกระทบของภาวะวิกฤติเศรษฐกิจทำให้เกิดการระลอกการลงทุน (ตาราง 3.7)

จังหวัดศรีสะเกษ

ในปี พ.ศ.2544 โครงสร้างการผลิตของจังหวัดศรีสะเกษ ภาคการผลิต ที่สร้างมูลค่าให้เศรษฐกิจของจังหวัดศรีสะเกษ มากที่สุด คือ ภาคการค้าและการบริการ คิดเป็นร้อยละ 65.94 รองลงมาคือ ภาคเกษตรกรรม และภาคอุตสาหกรรม ตามลำดับ

สำหรับแนวโน้มการเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดศรีสะเกษ วิเคราะห์ตามโครงสร้างสาขาการผลิต พบว่า ในช่วงปี 2537-2544 ภาคการค้าและการบริการมีแนวโน้มการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 2.92 ต่อปี สูงกว่าภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม โดยสาขาการผลิตที่มีการเติบโตมากที่สุดในช่วงเวลาดังกล่าว คือ สาขาการคมนาคมและการขนส่ง สาขาการบริหารราชการ รองลงมาคือ ภาคเกษตรกรรม มีแนวโน้มการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 2.06 ต่อปี สาขาที่มีการเติบโตมากที่สุด คือ สาขาป่าไม้ และสาขาการแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย ตามลำดับ (ตาราง 3.8)

จังหวัดยโสธร

ภาคการผลิตที่สำคัญที่สุดของจังหวัดยโสธร คือ ภาคการค้าและการบริการ รองลงมา คือ ภาคเกษตรกรรม และภาคอุตสาหกรรม ตามลำดับ

การเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วง พ.ศ. 2537-2544 ภาคที่มีการเติบโตมากที่สุด คือ ภาคการค้าและการบริการ โดยสาขาการผลิตที่มีความสำคัญและมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยในระดับสูง คือ การคมนาคม และการบริการ รองลงมาคือ ภาคเกษตรกรรม สาขาที่มีความสำคัญและเติบโตในอันดับรองลงมา คือ สาขาประมง และแปรรูปเกษตรอย่างง่าย (ตาราง 3.9)

จังหวัดอำนาจเจริญ

ภาคการผลิตที่สำคัญที่สุดของจังหวัดอำนาจเจริญ คือ ภาคการค้าและการบริการ ภาคเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม ตามลำดับ ส่วนการเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงปี 2537-2544 สาขาการผลิตที่มีความสำคัญและมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยในระดับสูง คือ ภาคเกษตรกรรม การค้าและการบริการ และภาคอุตสาหกรรม ตามลำดับ (ตาราง 3.10)

ตารางที่ 3.6 แสดงผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2544 จำแนกรายจังหวัด
(ตามราคาคงที่ 2531)

หน่วย : ล้านบาท

ลำดับที่	จังหวัด	มูลค่า	ร้อยละ
1	ขอนแก่น	44,575	13.08
2	อุดรธานี	24,248	7.12
3	เลย	10,612	3.12
4	หนองคาย	12,833	3.77
5	มุกดาหาร	5,714	1.68
6	นครพนม	8,490	2.49
7	สกลนคร	13,592	3.99
8	กาฬสินธุ์	11,996	3.52
9	นครราชสีมา	63,093	18.52
10	ชัยภูมิ	19,034	5.59
11	ยโสธร	7,401	2.17
12	อุบลราชธานี	24,954	7.32
13	ร้อยเอ็ด	17,405	5.11
14	บุรีรัมย์	20,091	5.90
15	สุรินทร์	16,708	4.90
16	มหาสารคาม	12,949	3.80
17	ศรีสะเกษ	16,757	4.92
18	หนองบัวลำภู	5,904	1.73
19	อำนาจเจริญ	4,315	1.27
	รวม	340,671	100.00

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.7 แสดงโครงสร้างเศรษฐกิจ จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2537 และ 2544
(ณ ราคาคงที่ปี 2531)

หน่วย : ล้านบาท

สาขาการผลิต	ปี 2537		ปี 2544		อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยต่อปี
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	
ภาคเกษตรกรรม	4,547	19.31	5,627	22.55	3.39
กสิกรรม	2,826	12.00	3,643	14.60	4.13
ปศุสัตว์	957	4.06	1,144	4.58	2.79
ประมง	124	0.53	133	0.53	1.04
ป่าไม้	20	0.08	6	0.03	-9.62
บริการทางการเกษตร	324	1.38	328	1.32	0.18
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	296	1.28	373	1.49	3.68
ภาคอุตสาหกรรม	5,017	21.30	3,804	15.24	-3.45
เหมืองแร่และย่อยหิน	73	0.31	113	0.45	7.68
อุตสาหกรรม	1,946	8.26	2,200	8.82	1.86
การก่อสร้าง	2,634	11.18	894	3.58	-9.44
การไฟฟ้าและการประปา	364	1.54	597	2.39	9.18
ภาคการค้าและการบริการ	13,987	59.39	15,522	62.20	1.57
การคมนาคมและการขนส่ง	1,339	5.69	1,997	8.00	7.02
การค้าส่งและค้าปลีก	6,295	26.73	6,249	25.04	-0.10
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	1,255	5.33	757	3.03	-5.67
ที่อยู่อาศัย	1,047	4.45	1,430	5.73	5.23
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	1,524	6.47	1,999	8.01	4.45
การบริการ	2,526	10.73	3,089	12.38	3.19
รวม	23,550	100.00	24,954	100.00	0.85

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.8 แสดงโครงสร้างเศรษฐกิจ จังหวัดศรีสะเกษ ปี 2537 และ 2544

(ณ ราคาในปี 2531)

หน่วย : ล้านบาท

สาขาการผลิต	ปี 2537		ปี 2544		อัตราการเปลี่ยนแปลง เฉลี่ยต่อปี
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	
ภาคเกษตรกรรม	3,957	26.77	4,528	27.02	2.06
กสิกรรม	2,705	18.30	3,397	20.27	3.65
ปศุสัตว์	623	4.22	508	3.03	-2.64
ประมง	117	0.79	78	0.47	-4.76
ป่าไม้	12	0.08	27	0.16	19.38
บริการทางการเกษตร	270	1.83	228	1.36	-2.24
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	230	1.56	290	1.73	3.71
ภาคอุตสาหกรรม	1,651	11.17	1,179	7.04	-4.08
เหมืองแร่และย่อยหิน	45	0.31	57	0.34	3.60
อุตสาหกรรม	393	2.66	518	3.09	4.54
การก่อสร้าง	1,034	7.00	309	1.84	-10.02
การไฟฟ้าและการประปา	178	1.21	295	1.76	9.34
ภาคการค้าและบริการ	9,173	62.06	11,050	65.94	2.92
การคมนาคมและการขนส่ง	617	4.17	1,061	6.33	10.30
การค้าส่งและค้าปลีก	4,230	28.62	4,539	27.09	1.04
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	617	4.18	516	3.08	-2.36
ที่อยู่อาศัย	858	5.81	1,090	6.50	3.86
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	848	5.74	1,196	7.14	5.86
การบริการ	2,002	13.55	2,648	15.80	4.61
รวม	14,780	100.00	16,757	100.00	1.91

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.9 แสดงโครงสร้างเศรษฐกิจ จังหวัดยโสธร ปี 2537 และ 2544

(ณ ราคาในปี 2531)

หน่วย : ล้านบาท

สาขาการผลิต	ปี 2537		ปี 2544		อัตราการเปลี่ยนแปลง เฉลี่ยต่อปี
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	
ภาคเกษตรกรรม	1,554	24.33	1,820	24.59	2.45
กสิกรรม	998	15.63	1,251	16.90	3.62
ปศุสัตว์	297	4.65	271	3.66	-1.25
ประมง	41	0.64	76	1.03	12.20
ป่าไม้	3	0.05	1	0.02	-8.31
บริการทางการเกษตร	121	1.89	98	1.32	-2.72
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	93	1.46	122	1.65	4.42
ภาคอุตสาหกรรม	928	14.50	775	10.48	-2.32
เหมืองแร่และขอยหิน	4	0.07	8	0.11	13.34
อุตสาหกรรม	327	5.12	445	6.01	5.16
การก่อสร้าง	502	7.86	171	2.31	-9.42
การไฟฟ้าและการประปา	93	1.45	151	2.04	8.99
ภาคการค้าและบริการ	3,906	61.17	4,806	64.94	3.29
การคมนาคมและการขนส่ง	345	5.40	602	8.13	10.63
การค้าส่งและค้าปลีก	1,700	26.62	1,743	23.55	0.36
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	303	4.75	218	2.94	-4.03
ที่อยู่อาศัย	348	5.45	455	6.15	4.39
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	402	6.30	546	7.38	5.12
การบริการ	808	12.65	1,243	16.79	7.68
รวม	6,386	100.00	7,401	100.00	2.27

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.10 แสดงโครงสร้างเศรษฐกิจ จังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2537 และ 2544

(ณ ราคาคงที่ปี 2531)

หน่วย : ล้านบาท

สาขาการผลิต	ปี 2537		ปี 2544		อัตราการเปลี่ยนแปลง เฉลี่ยต่อปี
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	
ภาคเกษตรกรรม	1,021	28.04	1,411	32.71	5.46
กสิกรรม	705	19.36	1,122	26.00	8.45
ปศุสัตว์	148	4.07	94	2.18	-5.21
ประมง	3	0.08	27	0.63	114.29
ป่าไม้	6	0.17	8	0.18	3.16
บริการทางการเกษตร	102	2.80	90	2.08	-1.73
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	57	1.56	71	1.65	3.63
ภาคอุตสาหกรรม	655	18.00	614	14.23	-0.91
เหมืองแร่และขุดหิน	0	0.00	0	0.00	0.00
อุตสาหกรรม	301	8.27	383	8.88	3.89
การก่อสร้าง	299	8.21	148	3.43	-7.21
การไฟฟ้าและการประปา	55	1.52	83	1.92	7.08
ภาคการค้าและบริการ	1,964	53.96	2,289	53.06	2.36
การคมนาคมและการขนส่ง	158	4.34	274	6.35	10.48
การค้าส่งและค้าปลีก	728	20.01	763	17.68	0.68
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	108	2.97	109	2.53	0.14
ที่อยู่อาศัย	219	6.02	294	6.81	4.89
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	231	6.34	378	8.76	9.09
การบริการ	520	14.28	471	10.92	-1.34
รวม	3,641	100.00	4,315	100.00	2.64

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.4. ประชากรและแรงงาน

3.4.1. ขนาดประชากร ในปี พ.ศ.2544 พื้นที่ศึกษามีประชากร ประมาณ 4,175,967 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จำนวน 221,223 คน อำเภอกันทรลักษ์ จำนวน 198,932 คน และอำเภอวารินชำราบ จำนวน 152,490 คน ตามลำดับ (สำนักทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง และสถิติจังหวัด)

3.4.2. การกระจายตัวของประชากร ประชากรส่วนใหญ่จะรวมตัวอยู่หนาแน่นบริเวณกลุ่มพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภอวารินชำราบ และอำเภอเดชอุดม เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการบริหาร การปกครอง ศูนย์กลางการค้า การบริการของรัฐและมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน

3.4.3. การเปลี่ยนแปลงประชากร ในช่วงปี พ.ศ.2540-2544 พื้นที่ศึกษามีอัตราการเพิ่มประชากรเฉลี่ย ร้อยละ 1.17 ต่อปี จังหวัดอำนาจเจริญ มีอัตราการเพิ่มประชากรมากที่สุด คือ เฉลี่ยร้อยละ 3.84 ต่อปี รองลงมา คือ จังหวัดอุบลราชธานี ร้อยละ 1.13 ยโสธร ร้อยละ 0.39 และศรีสะเกษ ร้อยละ 0.93 อำเภอที่มีอัตราการเพิ่มประชากรสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ อำเภอภูสิงห์ อำเภอวังหิน อำเภอขุนทรักษ์ อำเภอขามเฒ่า และกิ่งอำเภอเหล่าเสือโก้ก เฉลี่ยต่อปีร้อยละ 2.16, 1.77, 1.69, 1.63 และ 1.58 ตามลำดับ และในปี 2544 อำเภอที่มีบทบาทในการรองรับประชากรสูง 5 อันดับแรก ได้แก่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภอเมืองกันทรลักษ์ อำเภอเดชอุดม อำเภอวารินชำราบ และอำเภออุษาคเนย์ ดังมีรายละเอียดตามตาราง 3.11

ตารางที่ 3.11 แสดงจำนวนประชากรและความหนาแน่นประชากรพื้นที่ศึกษา ระหว่างปี 2540 และ 2544

จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร				ความหนาแน่น		อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากร เฉลี่ยต่อปี
		ปี 2540		ปี 2544		2540	2544	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ			
อุบลราชธานี	15,739.13	1,696,795	43.01	1,792,774	42.93	108	114	1.13
อำเภอเมืองอุบลราชธานี	423	215,042	5.45	221,223	5.30	508	523	0.57
อำเภอภูซำปวน	330	37,525	0.95	39,761	0.95	114	120	1.19
อำเภอเขมราฐ	526.75	71,462	1.81	75,933	1.82	136	144	1.25
อำเภอเขื่องใน	782.82	107,938	2.74	110,573	2.65	138	141	0.49
อำเภอโขงเจียม	901.8	28,490	0.72	29,123	0.70	32	32	0.44
อำเภอเดชอุดม	1,270.00	158,107	4.01	159,197	3.81	124	125	0.14
อำเภอตระการพืชผล	1,336.00	117,298	2.97	119,961	2.87	88	90	0.45
อำเภอตาลสุม	303	30,387	0.77	31,686	0.76	100	105	0.85

ตารางที่ 3.11 แสดงจำนวนประชากรและความหนาแน่นประชากรพื้นที่ศึกษา ระหว่างปี 2540 และ 2544 (ต่อ)

จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร				ความหนาแน่น		อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากร เฉลี่ยต่อปี
		ปี 2540		ปี 2544		2540	2544	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ			
อำเภอนาจะหลวย	652	50,680	1.28	53,935	1.29	78	83	1.28
อำเภอน้ำยืน	1,252.00	90,885	2.30	67,442	1.62	73	54	-5.16
อำเภอบุณฑริก	1,416.00	82,315	2.09	89,251	2.14	58	63	1.69
อำเภอกัญจนมังสาหาร	878.63	129,333	3.28	130,240	3.12	147	148	0.14
อำเภอโพธิ์ไทร	558.15	38,798	0.98	41,666	1.00	70	75	1.48
อำเภอม่วงสามสิบ	927.54	80,003	2.03	83,621	2.00	86	90	0.9
อำเภวารินชำราบ	594	148,726	3.77	152,490	3.65	250	257	0.51
อำเภอศรีเมืองใหม่	1,330.00	59,732	1.51	64,435	1.54	45	48	1.57
อำเภอลำโดง	418	50,627	1.28	52,267	1.25	121	125	0.65
อำเภอสรรพยา	394.61	40,598	1.03	43,490	1.04	103	110	1.42
กิ่งอำเภอดอนมดแดง	213	25,374	0.64	26,503	0.63	119	124	0.89
กิ่งอำเภอทุ่งศรีเมือง	254	25,389	0.64	27,021	0.65	100	106	1.29
กิ่งอำเภอนาเขี้ยว	229	22,639	0.57	17,389	0.42	99	76	-4.64
กิ่งอำเภอเหล่าเสือโก้ก	284	23,421	0.59	25,274	0.61	82	89	1.58
กิ่งอำเภอนาตาล	194.84	33,443	0.85	35,063	0.84	172	180	0.97
กิ่งอำเภอสว่างวีระวงศ์	270	28,583	0.72	29,870	0.72	106	111	0.9
ศรีสะเกษ	8,839.98	1,394,082	35.34	1,458,969	34.94	158	165	0.93
อำเภอเมืองศรีสะเกษ	540.11	130,791	3.32	138,691	3.32	242	257	1.21
อำเภอกันทรลักษ์	1,236.58	187,529	4.75	198,932	4.76	152	161	1.22
อำเภอกันทรารมย์	664.21	99,130	2.51	102,673	2.46	149	155	0.71
อำเภอขุขันธ์	914.31	140,453	3.56	143,782	3.44	154	157	0.47
อำเภอขุนหาญ	723.06	97,708	2.48	103,387	2.48	135	143	1.16
อำเภอน้ำเกลี้ยง	257.83	40,072	1.02	42,105	1.01	155	163	1.01
อำเภอโนนคูณ	256.85	36,082	0.91	37,494	0.90	140	146	0.78
อำเภอบึงบูรพ์	49.58	10,668	0.27	10,870	0.26	215	219	0.38
อำเภอปรางค์กู่	285.48	68,791	1.74	69,873	1.67	241	245	0.31

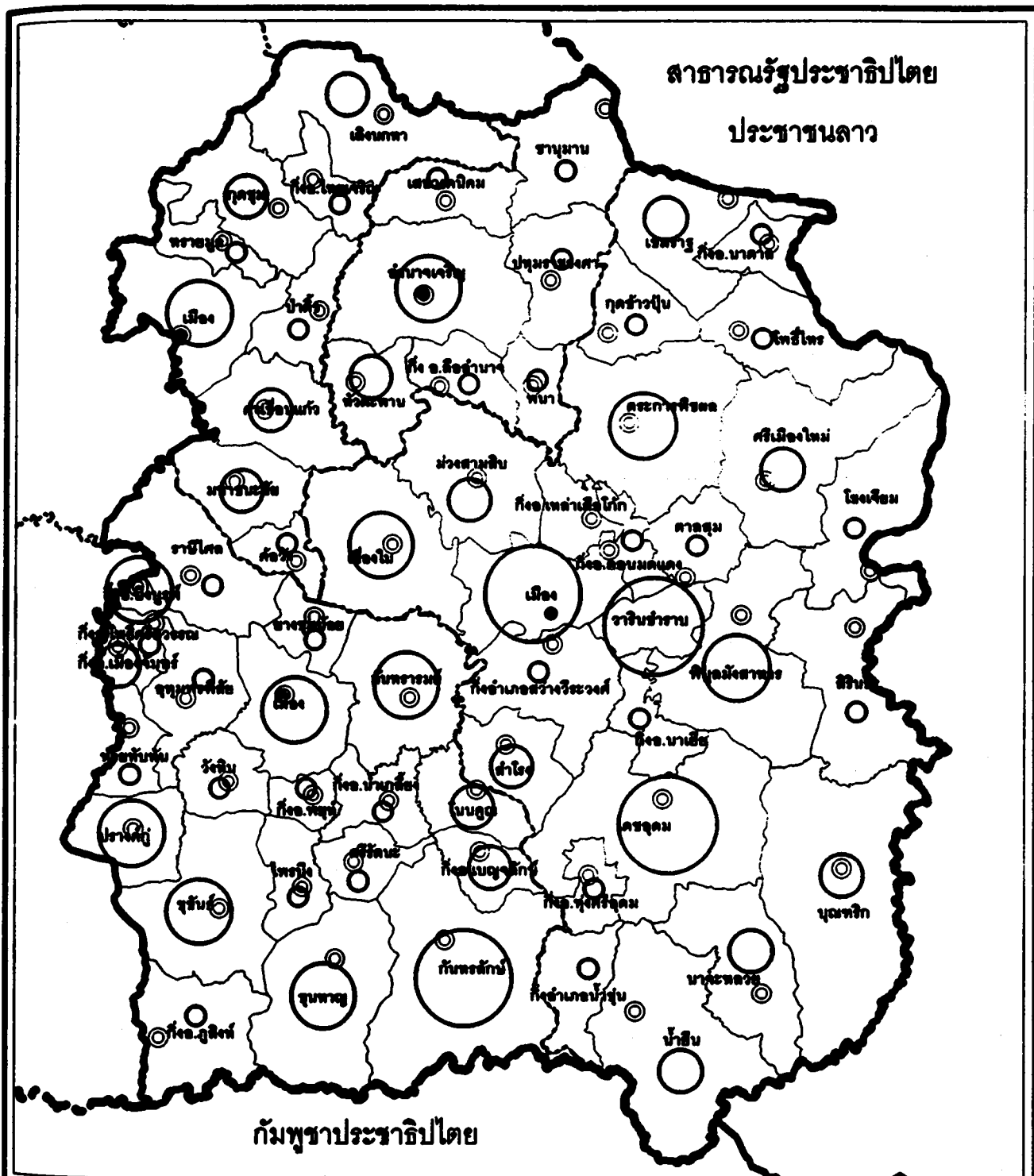
ตารางที่ 3.11 แสดงจำนวนประชากรและความหนาแน่นประชากรพื้นที่ศึกษา ระหว่างปี 2540 และ 2544 (ต่อ)

จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร				ความหนาแน่น		อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากร เฉลี่ยต่อปี
		ปี 2540		ปี 2544		2540	2544	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ			
อำเภอโพธิ์ทอง	248.85	46,240	1.17	48,008	1.15	186	193	0.76
อำเภอภูสิงห์	940.15	45,712	1.16	50,650	1.21	49	54	2.16
อำเภอยางชุมน้อย	209.55	35,922	0.91	37,063	0.89	171	177	0.64
อำเภอราษีไศล	636.67	101,943	2.58	79,341	1.90	160	125	-4.43
อำเภอลำดวน	237.62	42,414	1.08	46,174	1.11	178	194	1.77
อำเภอศรีรัตนะ	236.68	49,756	1.26	52,740	1.26	210	223	1.2
อำเภอห้วยทับทัน	194.59	38,408	0.97	41,037	0.98	197	211	1.37
อำเภออุทุมพรพิสัย	406.61	110,075	2.79	107,113	2.56	271	263	-0.54
กิ่งอำเภอเบญจลักษ์	330.2	34,784	0.88	36,005	0.86	105	109	0.7
กิ่งอำเภอพนม	225.46	36,941	0.94	33,145	0.79	164	147	-2.06
กิ่งอำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ	112.42	23,320	0.59	23,679	0.57	207	211	0.31
กิ่งอำเภอเมืองจันทร์	95.84	17,343	0.44	18,074	0.43	181	189	0.84
ยโสธร	4,161.66	543,283	13.77	553,864	13.26	131	133	0.39
อำเภอเมืองยโสธร	578.22	129,541	3.28	132,696	3.18	224	229	0.49
อำเภอกุดชุม	544	66,332	1.68	66,877	1.60	122	123	0.16
อำเภอค้อวัง	150	27,166	0.69	27,511	0.66	181	183	0.25
อำเภอคำชะโนด	638.4	73,507	1.86	73,762	1.77	115	116	0.07
อำเภอทรายมูล	272.78	32,010	0.81	32,581	0.78	117	119	0.36
อำเภอป่าดัว	308	35,814	0.91	35,734	0.86	116	116	-0.04
อำเภอมหาชนะชัย	45.27	58,509	1.48	59,512	1.43	1,293	1,315	0.34
อำเภอเลิงนกทา	942.8	91,679	2.32	95,265	2.28	97	101	0.78
อำเภอไทยเจริญ	272.2	28,725	0.73	29,926	0.72	106	110	0.84
อำนาจเจริญ	3,076.23	310,660	7.88	370,360	8.87	101	120	3.84
อำเภอเมืองอำนาจเจริญ	583.4	127,032	3.22	130,943	3.14	218	224	0.62
อำเภอขามแก่น	641.93	33,965	0.86	36,741	0.88	53	57	1.63
อำเภอปทุมราชวงศา	364.58	38,545	0.98	41,216	0.99	106	113	1.39

ตารางที่ 3.11 แสดงจำนวนประชากรและความหนาแน่นประชากรพื้นที่ศึกษา ระหว่างปี 2540 และ 2544 (ต่อ)

จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร				ความหนาแน่น		อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากร เฉลี่ยต่อปี
		ปี 2540		ปี 2544		2540	2544	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ			
อำเภอทนา	226.66	32,260	0.82	32,087	0.77	142	142	-0.11
กิ่งอำเภอลืออำนาจ	209.67	38,579	0.98	37,694	0.90	184	180	-0.46
อำเภอเสนางคนิคม	532	40,279	1.02	40,821	0.98	76	77	0.27
อำเภอห้วยตะพาน	518	49,584	1.26	50,856	1.22	96	98	0.51
รวม	31,817	3,944,820	100.00	4,175,967	100.00	123.98	131.3	1.17

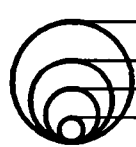

ที่มา : สถิติจังหวัด

แผนที่ 3.9 แสดงการกระจายตัวของประชากรปี พ.ศ.2544

สัญลักษณ์

- ขอบเขตพื้นที่ศึกษา
- เส้นเขตประเทศ
- เส้นเขตจังหวัด
- เส้นเขตอำเภอ

- มากกว่า 150,001 คน
- 100,001 ถึง 150,000 คน
- 50,001 ถึง 100,000 คน
- น้อยกว่า 50,000 คน

มาตราส่วน 1:250,000

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

แผนที่ 3.9/1 แสดงความหนาแน่นประชากร ปี 2540

สัญลักษณ์		ความหนาแน่นประชากร	
	ขอบเขตพื้นที่ศึกษา		มากกว่า 400 คน/ตร.กม.
	เส้นเขตประเทศ		201 - 400 คน/ตร.กม.
	เส้นเขตจังหวัด		101 - 200 คน/ตร.กม.
	เส้นเขตอำเภอ		น้อยกว่า 100 คน/ ตร.กม.

มาตราส่วน 1:250,000

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

แผนที่ 3.9/2 แสดงความหนาแน่นประชากร ปี 2544

สัญลักษณ์		ความหนาแน่นประชากร		
	ขอบเขตพื้นที่ศึกษา		มากกว่า 400 คน/ตร.กม.	
	เส้นเขตประเทศ		201 - 400 คน/ตร.กม.	
	เส้นเขตจังหวัด		101 - 200 คน/ตร.กม.	
	เส้นเขตอำเภอ		น้อยกว่า 100 คน/ ตร.กม.	

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

3.4.4. สภาพการจ้างงาน แรงงานและกำลังแรงงาน นับเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนในการพัฒนาพื้นที่ รวมทั้งการพัฒนาทางด้านกรท่องเที่ยวด้วย จากข้อมูลประชากรแรงงานและการมีงานทำของพื้นที่ศึกษา ใน พ.ศ. 2544 ทราบว่าพื้นที่ศึกษามีโครงสร้างประชากรวัยแรงงาน ที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 54.03 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งเป็นผู้มีงานทำร้อยละ 49.02 และผู้ว่างงาน ร้อยละ 4.58 ผู้มีงานทำในภาคเกษตรมีสัดส่วนร้อยละ 64.98 ของผู้มีงานทำทั้งหมด ส่วนผู้ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 33.66 โดยมีกำลังแรงงานในภาคโรงแรมและภัตตาคาร ซึ่งเป็นภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 18.02 โดยแต่ละจังหวัดมี โครงสร้างประชากรวัยแรงงาน ดังนี้ (ตามตาราง 3.12)

จังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวนแรงงานมากที่สุด รองลงมาคือ ศรีสะเกษ ยโสธรและอำนาจเจริญ ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนผู้มีงานทำ โดยจังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวนผู้มีงานทำมากที่สุด รองลงมา คือ ยโสธร ศรีสะเกษและอำนาจเจริญ และมีอัตราการว่างงาน ทราบว่าจังหวัดศรีสะเกษ มีอัตราการว่างงานมากที่สุด รองลงมาคือ อำนาจเจริญ ยโสธร และอุบลราชธานี ตามลำดับ (ตารางที่ 3.12)

ตาราง 3.12 ข้อมูลแรงงานในพื้นที่ศึกษา ปี 2544

ประเภทแรงงาน	จุด	ร้อยละ	อำนาจ	ร้อยละ	ศรัทธา	ร้อยละ	ยโธร	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
ประชากรรวม	1,705,089	100.00	361,889	100.00	1,420,556	100.00	587,967	100.00	4,075,501	100.00
แรงงาน	916,443	53.75	181,628	50.19	791,502	55.72	312,265	53.11	2,201,838	54.03
ผู้มีงานทำ	911,739	53.47	151,747	41.93	641,614	45.17	292,653	49.77	1,997,753	49.02
ว่างงาน	4,704	0.28	29,880	8.26	133,449	9.39	18,612	3.17	186,645	4.58
ผู้มีงานทำภาคเกษตรกรรม	637,089	37.36	77,983	21.55	387,371	27.27	195,652	33.28	1,298,095	64.98
ผู้มีงานทำนอกภาคเกษตรกรรม	274,650	16.11	73,764	20.38	254,243	17.90	69,821	11.87	672,478	33.66
ภาคโรงแรมภัตตาคาร	95,083	5.58	4,129	1.14	14,268	1.00	7,706	1.31	121,186	18.02

ที่มา สำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย

สำนักงานสถิติจังหวัด

3.5. สภาพทั่วไปด้านสังคม

สภาพสังคมปัจจุบัน ประชากรของพื้นที่ศึกษา ส่วนมากอาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท ประมาณร้อยละ 80 และเป็นประชากรในเขตชุมชนเมืองประมาณ ร้อยละ 74 ของครัวเรือนทั้งหมด (บรรยายสรุปจังหวัด) นอกนั้นประกอบอาชีพอื่นเช่น รับจ้าง ค้าขาย เป็นต้น พื้นที่ศึกษาเป็นจังหวัดเกษตรกรรม การว่างงานโดยทั่วไป จึงเกิดขึ้นหลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตเป็นส่วนใหญ่

สภาพสังคมปัจจุบันมีลักษณะดั้งเดิมกึ่งสังคมเมือง ประชากรส่วนใหญ่รักษารอบธรรมนิยม ประเพณีสืบเนื่องกันมา ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับเชื้อชาติหรือชนกลุ่มน้อย ภาษาที่ใช้พูดในปัจจุบันมีหลายภาษา ได้แก่ ภาษากลาง ภาษาไทย-อีสาน ภาษาเขมร มีพูดกันตามแนวชายแดนด้านอำเภอกันทรวิชัย และบางส่วนของอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ประชากรในพื้นที่ศึกษานับถือศาสนาพุทธ ประมาณร้อยละ 95 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 5 นับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอื่นๆ (บรรยายสรุป จังหวัด)

3.5.1. บริการการศึกษา ด้านการศึกษา ในพื้นที่ศึกษาอยู่ในเขตความรับผิดชอบของ เขตการศึกษา 10 (จังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร และอำนาจเจริญ) เขตการศึกษา 11 (จังหวัดศรีสะเกษ) มีสถานศึกษาทั้งในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งสิ้น 2,910 แห่ง โดย สถานศึกษาส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี รองลงมา คือ ศรีสะเกษ ยโสธรและอำนาจเจริญ ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายชื่ออำเภอพบว่าอำเภอที่มีสถานศึกษามากกว่า 100 แห่ง มีหลายอำเภอและกระจายอยู่ทุกจังหวัดในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภอเดชอุดม และอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี อำเภอเมืองอำนาจเจริญ และอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนระดับต้น ได้แก่ ระดับอนุบาลถึงประถมศึกษา มีให้บริการกระจายอยู่ทั่วไป มีการกระจายโอกาสทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ทั้งสถาบัน ของรัฐและเอกชน รวมทั้งมีการจัดตั้งวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ที่จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่มีความหลากหลายในสาขาวิชาที่สามารถตอบสนองความต้องการทางด้านวิชาการของชุมชนในท้องถิ่น โดยมีส่วนตะวันออกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยได้เปิดสอนหลายสาขาอาชีพซึ่งรวมถึงสาขากาท่องเที่ยว ที่มีทั้งหลักสูตรภาษาไทย และหลักสูตรนานาชาติ นอกจากนี้ในพื้นที่ศึกษายังมีโครงการที่จะสร้างมหาวิทยาลัยมณฑล ที่จังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการสำรวจแหล่งที่ตั้งที่เหมาะสมแต่โอกาสสร้างมีแน่นอน นอกจากนี้ยังมีวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่จังหวัดศรีสะเกษ และอุบลราชธานี และมีการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ วิทยาลัยสารพัดช่าง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน และยังมีบริการฝึกอบรมและพัฒนาฝีมือแรงงานทุกระดับตลอดจนการจัดหาเครื่องมือเครื่องจักร สำหรับฝึกอบรมแรงงานเพิ่มขึ้น โดยมีอัตราส่วนครูต่อ นักเรียน อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน และไม่แตกต่างกันมากนัก โรงเรียนมัธยมในเมืองใหญ่จะมีบทบาทรับนักเรียนจากอำเภอรอบนอกและชนบท จึงทำ

ไขจังหวัดใหญ่ซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ มีจำนวนนักเรียนต่อห้องสูง สัดส่วนของ ครู : นักเรียน ในแต่ละพื้นที่มีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานสถิติจังหวัด, 2544)

จังหวัดอุบลราชธานี	1:21	คน
จังหวัดศรีสะเกษ	1:21	คน
จังหวัดยโสธร	1:18	คน
จังหวัดอำนาจเจริญ	1:21	คน

3.5.2 ด้านสาธารณสุข ในอดีตการให้บริการของรัฐทางด้านสาธารณสุขยังไม่ทั่วถึงส่งผลให้ประชากรมีสุขภาพอนามัยอยู่ในมาตรฐานที่ต่ำกว่าทุกภาค แต่ปัจจุบันได้รับการเอาใจใส่จากภาครัฐมากขึ้น (ข้อมูลบรรยายสรุปจังหวัด ปี 2540) ในพื้นที่ศึกษามีโรงพยาบาลระดับจังหวัดกระจายอยู่ครบทุกจังหวัด โดยมีโรงพยาบาลอุบลราชธานี ทำหน้าที่เป็นโรงพยาบาลศูนย์กลางขนาดใหญ่และทันสมัยและยังมีโรงพยาบาลระดับอำเภอครบทุกอำเภอมีสถานีอนามัย ซึ่งเป็นบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานครบทุกตำบล นอกจากนี้ยังมีการให้บริการด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้นสำหรับนักท่องเที่ยวในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆ เช่น จุดให้บริการที่ผามออีแดง และด้านการค้าขายแค่นรื่องเม็ก ในพื้นที่ศึกษามีสัดส่วนส่วนแพทย์ ต่อประชากร จำแนกรายจังหวัด ดังนี้ (สำนักงานสถิติจังหวัด, 2544)

จังหวัดอุบลราชธานี	1:10,552	คน
จังหวัดศรีสะเกษ	1:22,427	คน
จังหวัดยโสธร	1:13,023	คน
จังหวัดอำนาจเจริญ	1:19,852	คน

3.6. ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก

3.6.1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวนับว่าเป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญมากประการหนึ่งของการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้แบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทธรรมชาติ ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานและศาสนา และประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม (โครงการอบรมมัคคุเทศก์, 2540 : 4)

ภาคอีสาน เป็นภูมิภาคที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล คิดเป็น 1 ใน 3 ของพื้นที่ประเทศ มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ ทิศเหนือ และทิศตะวันออกติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่งอาณาเขต ทิศใต้ ติดกับประเทศกัมพูชา โดยมีเทือกเขาสันกำแพงและพนมดงรักเป็นแนวแบ่งอาณาเขต ทิศตะวันตกมีเทือกเขาดงพญาเย็น และเพชรบูรณ์กั้นเขตแดนระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กับภาคกลาง และภาคเหนือ ลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ราบสูง บริเวณตอนกลางของภาคมีเทือกเขาภูพานพาดยาว ตั้งแต่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ถึงทิศตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้พื้นที่บริเวณด้านเหนือและด้านตะวันออกเฉียงเหนือของ

ภาค ลาดเชียงสู่แม่น้ำโขง เรียกบริเวณนี้ว่า แอ่งสกอนคร มีลำน้ำสายสั้น ๆ เช่น ลำน้ำเลย ลำน้ำสงคราม ห้วยหลวง ลำน้ำก่ำ ลำน้ำอุบล และลำน้ำพุง ไหลลงแม่น้ำโขง ส่วนด้านทิศใต้ของเทือกเขาภูพาน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ เรียกว่า แอ่งโคราช มีแม่น้ำสายสำคัญ คือ แม่น้ำมูลและแม่น้ำชี จากความแตกต่างของสภาพลักษณะภูมิประเทศ ที่มีสภาพเป็นทั้งที่ราบลุ่ม ที่ราบสูง และภูเขา ส่งผลให้เกิดความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่มากมาย ทั้งน้ำตก ภูเขา การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น ที่ได้เป็นแม่เหล็กในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม ได้แก่ ทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำโขง ที่จังหวัดอำนาจเจริญ หรือแม่น้ำสองสี และลักษณะเด่นแห่งความเป็นตะวันออกสุดของอีสาน ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี สวนพฤกษชาติป่าคำชะโนดใหญ่ที่สุดในอีสาน มีความเป็นธรรมชาติ ที่จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงเข้ากับกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ กับประเทศ สปป.ลาว เช่น กลุ่มปากเซ ซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวหลักของ สปป.ลาว ผ่านทางด่านช่องเม็กของประเทศไทย เป็นต้น

ในด้านศิลปวัฒนธรรม และชาติพันธุ์ ภาคอีสานเป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นและแต่ละจังหวัด ศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเชื่อ ค่านิยม ศาสนาและรูปแบบการดำเนินชีวิตตลอดจนอาชีพของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี สาเหตุที่ภาคอีสานมีความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรมประเพณี ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการเป็นศูนย์รวมของประชากรหลากหลายเชื้อชาติ และมีการติดต่อสัมพันธ์กับประชากรในประเทศใกล้เคียง จนก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมขึ้น เช่น ประชาชนชาวอีสานแถบจังหวัดเลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานีและอำนาจเจริญ ที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศลาว ประชาชนของทั้งสองประเทศมีการเดินทางไปมาหาสู่กัน ทำให้เกิดการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมและประเพณีระหว่างกัน ซึ่งเราจะพบว่าชาวไทยอีสานและชาวลาวแถบลุ่มแม่น้ำโขง มีศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายๆกันและรูปแบบการดำเนินชีวิตก็มีความคล้ายคลึงกันด้วย รวมทั้งชาวเวียดนามที่อพยพเข้ามาในช่วงสงครามเวียดนาม ก็ได้นำเอาศิลปวัฒนธรรมของเวียดนามเข้ามาด้วย แต่ปัจจุบันวัฒนธรรมของชาวเวียดนามได้ปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมของท้องถิ่นอีสานเพื่อให้การดำรงชีวิตเป็นไปอย่างราบรื่นโดยเฉพาะชาวเวียดนามที่เป็นวัยรุ่นในปัจจุบันได้รับการศึกษาที่ดีเหมือนกับชาวไทยทุกประการจนแยกไม่ออกว่าเป็นคนไทยอีสานหรือคนเวียดนามกันแน่ ส่วนประชากรที่อยู่ทางจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ มีการติดต่อกันกับประชาชนชาวกัมพูชาก็จะรับเอาวัฒนธรรมของกัมพูชามาประยุกต์ใช้ซึ่งส่วนใหญ่แล้ววัฒนธรรมประเพณีของคนทั้งสองเชื้อชาติก็มีความคล้ายคลึงกันอยู่แล้ว

ภาคอีสานเป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และวัฒนธรรมต่างๆ ก็มีความแตกต่างกันตามแต่ละท้องถิ่นและแตกต่างจากภูมิภาคอื่นๆของไทย ทั้งวัฒนธรรมทางด้านการดำรงชีวิต และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ซึ่งเราสามารถเรียนรู้รูปแบบวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาวอีสานผ่านทางประเพณีต่างๆ ที่ชาวอีสานจัดขึ้นและสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมอีสานได้เป็นอย่างดี เช่น ประเพณี

แห่งเทียนพรรษา ที่จังหวัดอุบลราชธานี ประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดยโสธร เป็นต้น งานบุญ งานประเพณีต่างๆ ที่ชาวอีสานในท้องถิ่นได้จัดขึ้น นับว่าเป็นสิ่งที่ดีในการถ่ายทอดแนวความคิดค่านิยม ความเชื่อ ศาสนา วิถีการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่นนั้นๆ และเป็นปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากการศึกษาเพื่อพัฒนาโครงข่ายและแบบแผนในการเดินทางท่องเที่ยวภายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพบว่า นักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางมาภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่จะประทับใจในวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีความเป็นอยู่ของคนอีสาน

สำหรับการศึกษาค้นคว้าได้แบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยว โดยอ้างอิงแนวทางที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มีการจัดแบ่งไว้ โดยกำหนดนิยามและความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ (รายงานฉบับสมบูรณ์แผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : 2545.3-2)

1) แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา น้ำตก ถ้ำ อุทยานแห่งชาติ สวนอุทยาน ทะเล หาดทราย เป็นต้น

2) แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุและศาสนา หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี หรือศาสนา ได้แก่ โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น

3) แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม กิจกรรม วิถีชีวิต หมายถึง ทรัพยากรท่องเที่ยวในลักษณะของวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ศูนย์วัฒนธรรม ไร่ สวน เป็นต้น

3.6.1.1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา จากข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ทำการสำรวจและรวบรวมโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทราบว่าพื้นที่ศึกษามีจำนวนแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในปัจจุบัน และมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปชมกันแล้ว ตั้งแต่นักท่องเที่ยวชาวท้องถิ่นใกล้เคียง จนถึงนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เป็นจำนวน 87 แห่ง แยกเป็นจังหวัดอุบลราชธานี 48 แห่ง ศรีสะเกษ 13 แห่ง ยโสธร 10 แห่ง และอำนาจเจริญ 16 แห่ง แบ่งได้ 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 38 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนา 35 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวที่แสดงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี 16 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 ประเภท จะกระจายอยู่ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีค่อนข้างมาก ส่วนจังหวัดศรีสะเกษ จะมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และศาสนากระจายอยู่มากที่สุด ส่วนแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดยโสธรและอำนาจเจริญ จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักกันในระดับท้องถิ่น (เพ็ญพักตร์ ศรีทอง , ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว จังหวัดอุบลราชธานี เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างและภูมิภาค อื่นใดเงิน : 2541)

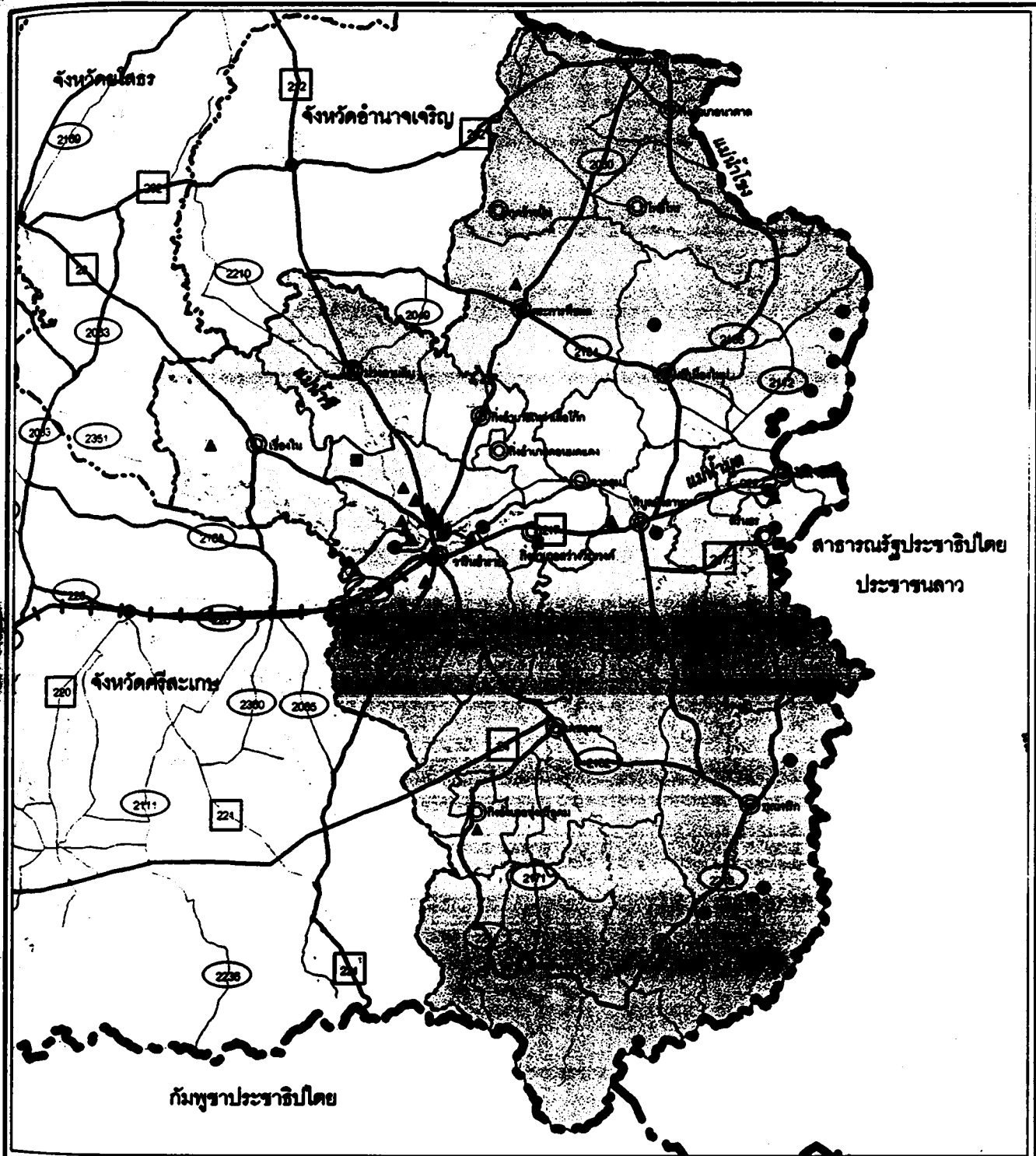
ตารางที่ 3.13 แสดงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา แยกประเภทรายจังหวัด

จังหวัด	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว		
	ธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์	ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี
อิสรา	อุทยานภูถ้ำพระ ภูทางเกวียน	พระธาตุถ้ำถ้ำน้อย หอไตร บ้านสงเปือย	วัดมหาธาตุ บ้านศรีฐาน (หมอนหิน) พระพุทธบาทจำลองบ้านหนองยาง สวนสาธารณะพญาแถน ประเพณีบุญบั้งไฟ จัดขึ้นในวัน เสาร์-อาทิตย์ที่ 2 ของเดือน พฤษภาคม
ศรีสะเกษ	สวนลิมบ้านห้วย บึงนกเป็ดน้ำ น้ำตกสำโรงเกียรติ น้ำตกห้วยจันทร์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า- พนมดงรัก สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์	ปราสาทสระกำแพงน้อย ปราสาทสระกำแพงใหญ่ ปราสาทบ้านปราสาท ปราสาทภู ปราสาทบ้านสมอ ปราสาทเขาพระวิหารและ- ผามออีแดง ปราสาทภูผ้าย	
อุบลราชธานี	หาดวัดใต้ หาดคูเคื่อ อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ ถ้ำเขวาสินรินทร์ เสาเฉลียง แก่งตะนะ น้ำตกตาดโตน แม่น้ำสองสี อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ถ้ำมิด	วัดหนองบัว วัดสุปฏิหารามวรวิหาร วัดมฆานาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดศรีอุบลรัตนาราม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ- อุบลราชธานี วัดแจ้ง วัดบูรพาราม	หมู่บ้านหัตถกรรมและผลิต- ดอกไม้อำเภอวารินชำราบ ประเพณีแข่งเรืออำเภอพิบูล- มังสาหาร ประมาณเดือน พฤศจิกายนของทุกปี ประเพณีไหลเรือไฟอุบลราชธานี จัดขึ้นประมาณเดือนพฤศจิกายน ของทุกปี กลุ่มทอผ้าไหมบ้านปะอ่าว กลุ่มแม่บ้านทอผ้ากักกระตัก -

ตารางที่ 3.13 แสดงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา แยกประเภทรายจังหวัด (ต่อ)

จังหวัด	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว		
	ธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์	ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี
	น้ำตกสร้อยสวรรค์ น้ำตกทุ่งนาเมือง น้ำตกแสงจันทร์ น้ำตกห้วยทรายใหญ่ อุทยานแห่งชาติ- ภูจอง-นายอย น้ำตกถ้ำดึกเตา เขื่อนสิรินธร แก่งสะพือ ป่อน้ำบัน ป่าดงนาทาม	วัดบ้านนาเมือง แหล่งโบราณคดีบ้าน- ก้านเหลือง ผาแต้ม วัดถ้ำภูผาสวรรค์ วัดภูเขาแก้ว วัดหนองป่าพง แหล่งโบราณคดีและ ศิลปบ้านชีทวน หอไตรกลางน้ำบ้านหนอง ปราสาทบ้านเปือย วัดบ้านนาชาติ	บ้านโนนสว่าง ประเพณีสงกรานต์แก่งสะพือ ประมาณวันที่ 13-15 เมษายน ของ ทุกปี ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประมาณ เดือนกรกฎาคม ของทุกปี บ้านปะอาว ราชแดนร่องเม็ก บ้านท่าซ้องเหล็ก
อำนาจเจริญ	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติภูสระ- ดอกบัว ภูผาแต้ม นามะเกลือ ลานหินบนภูวัด ภูผาหอม ภูสระดอกบัว ภูผาแตก ลานหินและป่าเต็งรังแควะ	พุทธอุทยานและพระมงคล มิ่งเมือง วัดถ้ำแสงเพชรหรือวัดศาลา ทัพห้อง วัดโพธิ์ศิลา วัดพระเหลาเทพนิมิต วัดไชยาศึกการาม	แหล่งทอผ้าไหมบ้านสร้อย ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ประมาณ เดือนพฤศจิกายน ของทุกปี

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

แผนที่ 3.10 แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามประเภท จังหวัดอุบลราชธานี

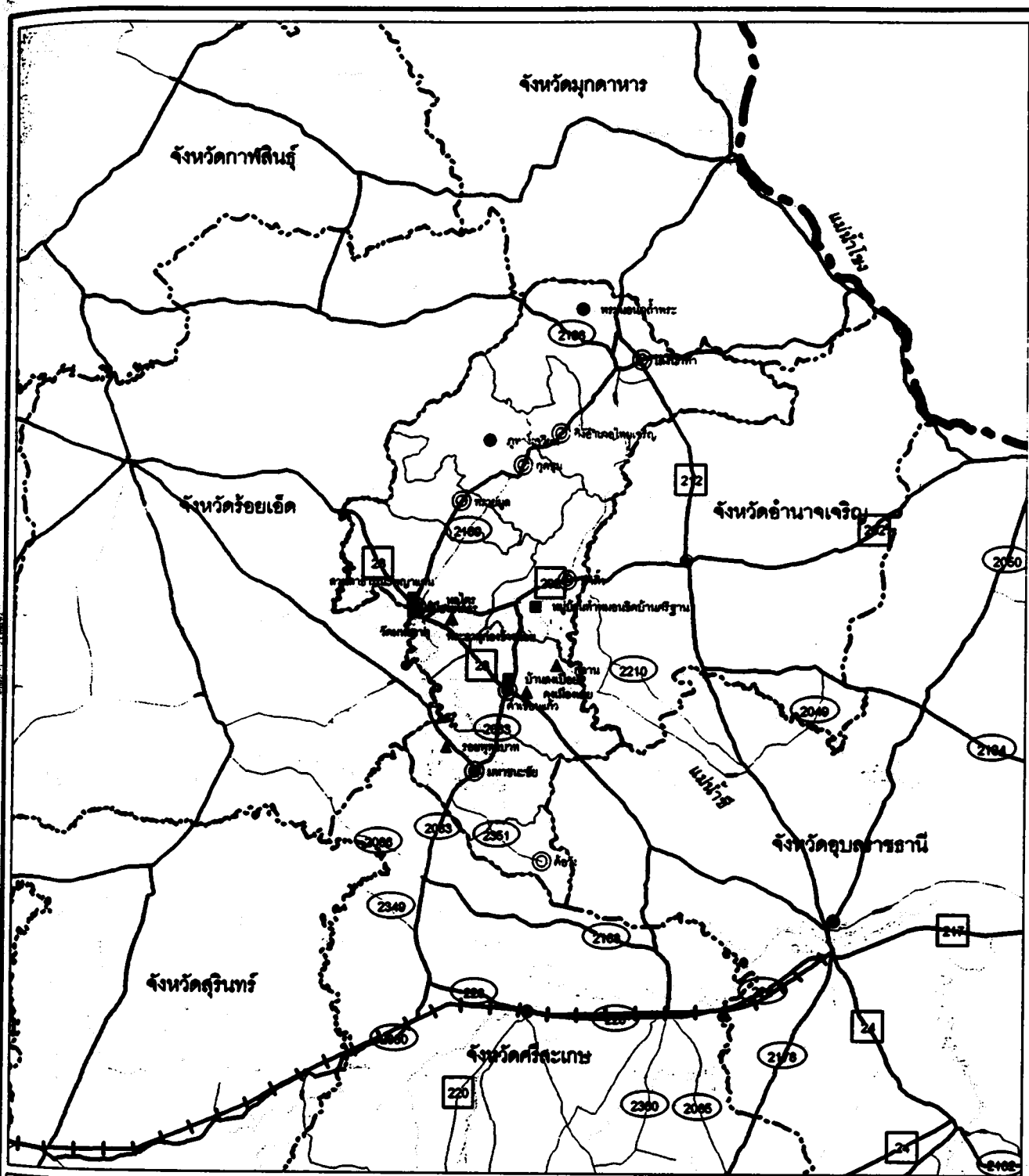
สัญลักษณ์

— — — — —	เส้นเขตประเทศ	●	แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ
- - - - -	เส้นเขตจังหวัด	▲	แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์
—————	ถนน	■	แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม
+ + + + +	ทางรถไฟ		
~~	เส้นทางน้ำ		

มาตราส่วน 1:1,100,000

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

แผนที่ 3.12 แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามประเภท จังหวัดยโสธร

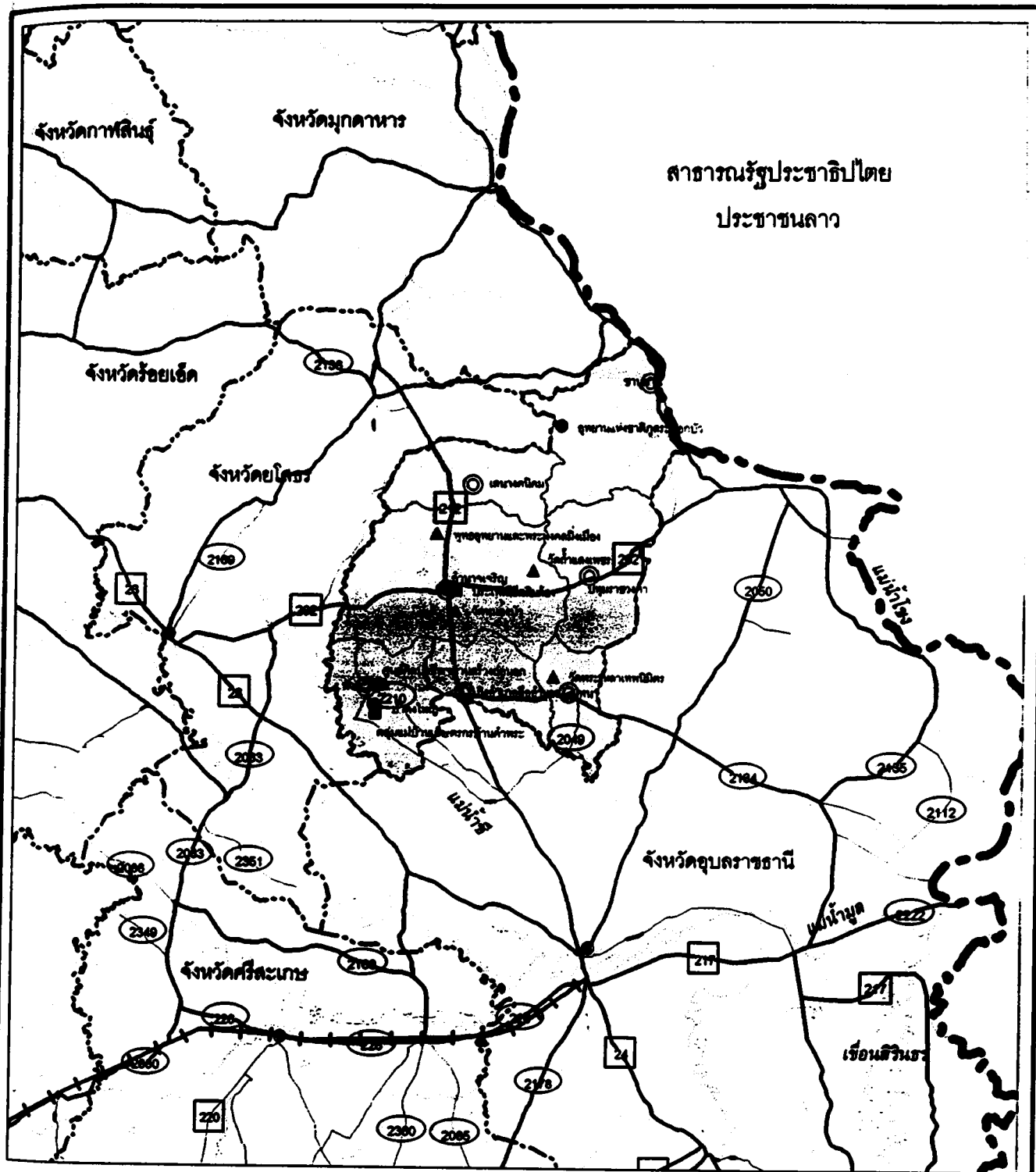
สัญลักษณ์

	เส้นเขตประเทศ		แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ
	เส้นเขตจังหวัด		แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์
	ถนนสายหลัก		แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม
	ทางรถไฟ		
	เส้นทางน้ำ		

มาตราส่วน 1:1,100,000

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

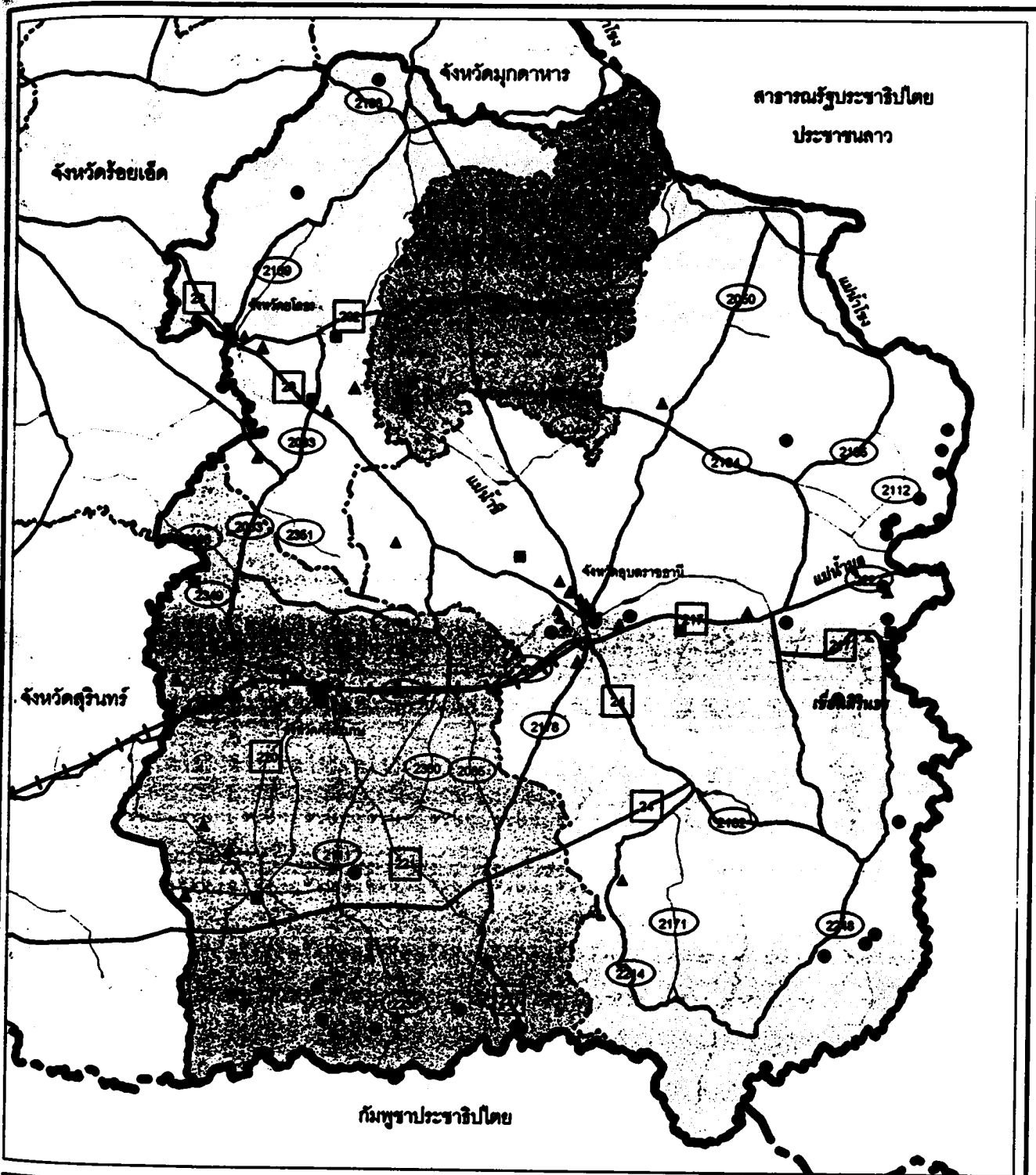

แผนที่ 3.13 แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามประเภท จังหวัดอำนาจเจริญ

สัญลักษณ์				
	เส้นเขตประเทศ		แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ	
	เส้นเขตจังหวัด		แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์	
	ถนน		แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม	
	ทางรถไฟ			
	เส้นทางน้ำ			

มาตราส่วน 1:1,100,000

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

แผนที่ 3:14 แสดงแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามประเภทรวมทั้ง 4 จังหวัด

สัญลักษณ์

	เส้นเขตประเทศ		เส้นเขตจังหวัด		ถนนสายหลัก		ทางรถไฟ		เส้นทางน้ำ		แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ
	เส้นเขตประเทศ		แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ		แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์		แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม				

มาตราส่วน 1:270,000

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

3.6.1.2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวในประเทศเพื่อนบ้าน พื้นที่ศึกษาทางด้านจังหวัดอุบลราชธานี มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศ สปป.ลาว และทางด้านจังหวัดศรีสะเกษ มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศ กัมพูชา ซึ่งทั้งสองประเทศมีบทบาทต่อพื้นที่ศึกษาทั้งด้านการค้าชายแดนและด้านการท่องเที่ยว ที่เป็นรู้จักกันอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักท่องเที่ยวและกลุ่มผู้เยี่ยมชม ได้แก่

(1) ประเทศ สปป.ลาว ด้านการค้าชายแดนช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจุดผ่านแดนถาวรไทย - ลาว ด้านการค้าชายแดนช่องเม็ก เป็นจุดเชื่อมต่อกับประเทศ สปป.ลาว เมืองปากเซ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการคมนาคม การค้าและการปกครอง ของแขวงจำปาสัก และเป็นจุดกระจายการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวของไทย ได้แก่ กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวปากเซ ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในพื้นที่เมืองปากเซ และใกล้เคียง ได้แก่ เมืองบางเจียงจะเริงตุก เมืองระนะสมบูน และเมืองโพนทอง ซึ่งมีเมืองปากเซ เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก และมีช่องเม็กเป็นด่านชายแดนติดต่อกับประเทศไทย ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้มี 11 แห่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ 2 แห่ง คือ น้ำตกตาดหลักแปด น้ำตกตาดฤๅษี แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ 1 แห่ง คือ วัดโพธิ์ แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม 6 แห่ง คือ วัดโพธิ์รัตนศาสดาราม วัดพระบาท ตลาดแลง (ชีวิตรชาบ้าน) ตลาดเช้า (สินค้าที่ระลึก) บ้านหลักสิบห้า บ้านสะพาย และแหล่งท่องเที่ยวสถาปัตยกรรม 2 แห่ง คือ สะพานฝรั่งเศส (ข้ามเมโดน) วังเจ้าบุญชุ่ม (โรงแรมจำปาสักพาลเอร) (โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาสามเหลี่ยมท่องเที่ยวเชื่อมโยง ไทยลาว กัมพูชา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) จากเมืองปากเซ สามารถเชื่อมต่อไปยังแขวงจำปาสักได้ทั้งโดยทางถนน (ข้ามแพขนานยนต์) และทางเรือ โดยใช้เวลาเดินทางเพียง 1.5 ชั่วโมง โดยแขวงจำปาสัก เป็นแขวงที่เก่าแก่ มีประวัติศาสตร์ยาวนาน และมีกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ทั้งประเภทธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม เป็นต้น

การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว ระหว่างประเทศไทย กับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การติดต่อเชื่อมโยงกับประเทศ สปป.ลาว นอกจากจะสามารถเชื่อมโยงกันได้ทางแหล่งท่องเที่ยว ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังสามารถเดินทางติดต่อเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวได้ทั้งทางรถยนต์และทางอากาศ ทางอากาศได้แก่ เส้นทางการบินจากกรุงเทพมหานคร ถึงนครเวียงจันทน์ จากนั้นก็เดินทางต่อจากเวียงจันทน์ ไปแขวงจำปาสัก โดยเครื่องบินภายในประเทศ แต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ที่เดินทางไปแขวงจำปาสัก นิยมเดินทางผ่านประเทศไทยทางด้านการค้าชายแดนช่องเม็กมากกว่า (โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาสามเหลี่ยมท่องเที่ยวเชื่อมโยง ไทย ลาว กัมพูชา , สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย , 2543) เนื่องจากสามารถเดินทางลงสนามบินอุบลราชธานี แล้วเดินทางต่อไปยังแขวงจำปาสักได้สะดวกกว่า แต่การเชื่อมต่อระหว่างสนามบินอุบลราชธานี กับสนามบินจำปาสักในปัจจุบันยังไม่มีเส้นทางการบิน

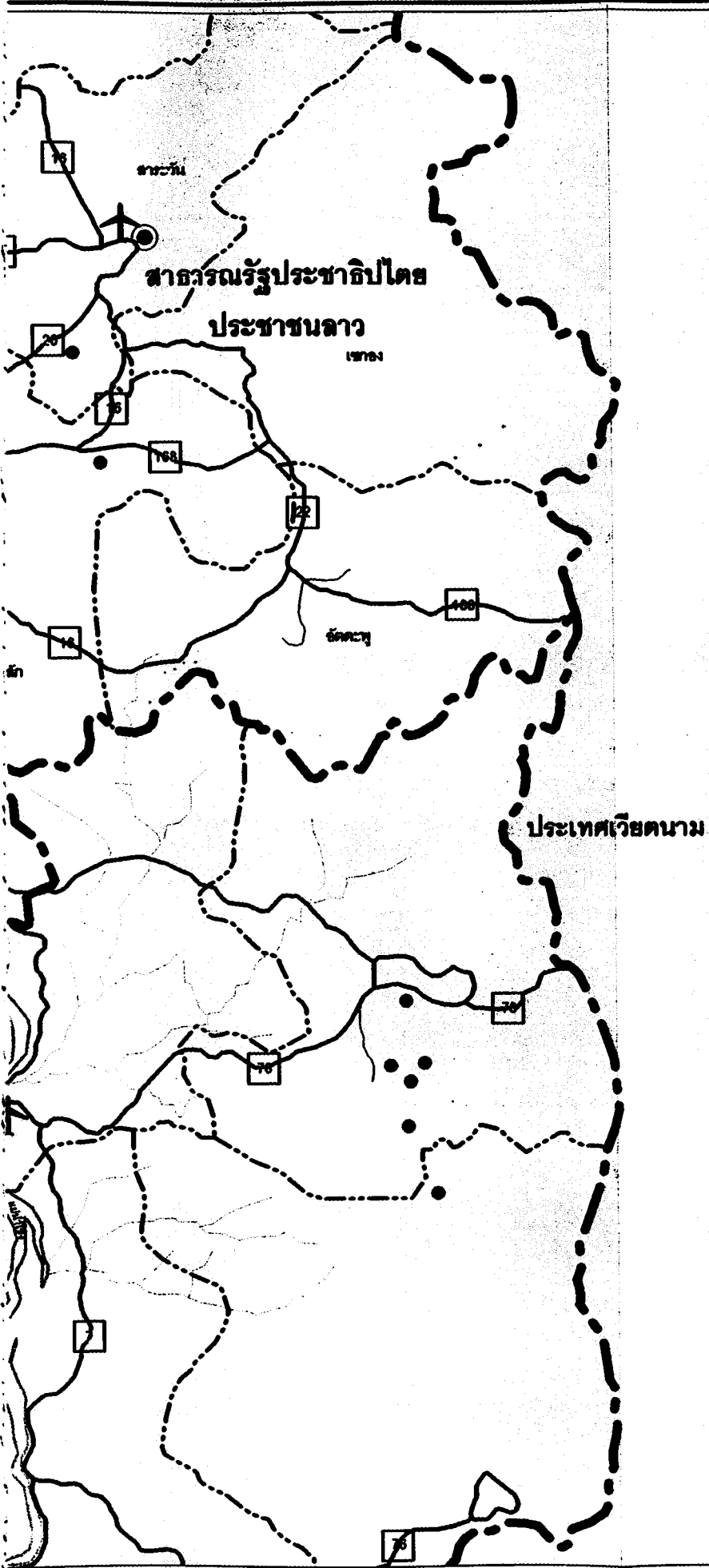
(2) ประเทศกัมพูชา การติดต่อเชื่อมโยงทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาทางด้านจังหวัดศรีสะเกษ ตรงกับแขวงเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย เช่น ประเภทธรรมชาติ ได้

ได้แก่ ถนนสาย ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของนกน้ำหลายชนิด และเป็นถิ่นที่อยู่ของโลมาน้ำจืด นอกจากนี้ยังมี แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ปราสาทตาพรหม ปราสาทบายน นครวัด และบัน ทายศรี ปราสาทเขาพระวิหาร ตรงข้ามกับจุดท่องเที่ยวผามออีแดงของไทย ตั้งอยู่บ้านภูมิลอด อำเภอ กันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ จุดขึ้นชมเขาพระวิหาร จะอยู่ตรงฝั่งไทย ถือเป็นจุดท่องเที่ยวที่สำคัญ จุดหนึ่งของไทย

การเดินทางติดต่อเชื่อมโยงกับประเทศกัมพูชา โดยมีจุดประสงค์เพื่อการค้า การ ลงทุน และการท่องเที่ยว สามารถเดินทางติดต่อเชื่อมโยงกันได้ ทั้งทางบกและทางอากาศ ทางบกได้แก่ บริเวณตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา บริเวณช่องอานม้า อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี และ ด้านการค้าชายแดนถาวรไทย-กัมพูชา ช่องสง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ และจุดท่องเที่ยวผามออี แดง (ปราสาทเขาพระวิหาร) ตรงจุดสิ้นสุดทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 221 อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ส่วนการเดินทางติดต่อเชื่อมโยงกันทางอากาศระหว่างไทยและกัมพูชา สามารถติดต่อเชื่อมโยงกัน ได้ 2 เส้นทาง คือ กรุงเทพฯ - ทนเมเปญ และกรุงเทพฯ - เสียมเรียบ ทั้งสองเส้นทางนี้เป็นเส้นทางเชื่อม โยงการท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่สำคัญ ระหว่างไทย-กัมพูชา

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ ที่อุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร และหอ การค้าจังหวัดอุบลราชธานี ถึงแนวนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดนี้ ทราบว่ากำลังมี โครงการเชื่อมโยงการท่องเที่ยว 3 ประเทศ ที่เรียกว่า "สามเหลี่ยมมรกต" ซึ่งจะเป็นการเชื่อมโยงกันทั้งใน ด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ระหว่างประเทศไทย ลาว และกัมพูชา ขณะนี้อยู่ในระหว่างกา รเจรจาต่อรองถึงเงื่อนไข ข้อตกลงอันเป็นที่ยอมรับของทั้ง 3 ฝ่าย คาดว่าน่าจะสำเร็จในเวลาอันใกล้นี้ ซึ่งจะ ส่งผลดีต่อภูมิภาคนี้ ทั้งในด้านการค้า การลงทุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในด้ว นการท่องเที่ยว ถ้าหากโครงการนี้สำเร็จจะเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้มากขึ้น เพราะสามารถเดินทางเชื่อมโยงท่องเที่ยวได้ทั้ง 3 ประเทศ โดยผ่านเข้าไปทางศรีสะเกษ กัมพูชาและเชื่อมต่อไป ยังประเทศลาวได้

แผนที่ 3.15 แสดงตำแหน่งสถานที่ท่องเที่ยว
ของ ไทย ลาว กัมพูชา

สัญลักษณ์

- ขอบเขตพื้นที่ศึกษา
- เส้นเขตประเทศ
- เส้นเขตจังหวัด
- ถนน
- ทางรถไฟ
- เส้นทางน้ำ
- ตำแหน่งที่ตั้งจังหวัด
- แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ
- แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์
- แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม

มาตราส่วน 1:1,750,000

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

3.6.2 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพราะในการเดินทางไปยังสถานที่เพื่อการท่องเที่ยว นั้น สิ่งนี้นักท่องเที่ยวจะคำนึงถึงเป็นอันดับแรก คือ ความสะดวก และความปลอดภัย ในการเดินทาง ถ้าหากนักท่องเที่ยวไม่ได้รับความปลอดภัยไม่ได้รับความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และถูกเอาเปรียบในการซื้อสินค้า ได้รับบริการอันไม่เป็นที่น่าพอใจ ย่อมทำให้เกิดผลเสียต่อกการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากและผลประโยชน์ ที่ท้องถิ่นหรือประเทศควรจะได้รับก็พลอยสูญหายไปด้วย

สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว นั้นมีทั้งประเภทที่เป็นธุรกิจเกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวโดยตรง ได้แก่ ธุรกิจด้านการขนส่ง ด้านโรงแรมและที่พัก ธุรกิจร้านอาหารและภัตตาคารและธุรกิจการจัดนำเที่ยว ร้านค้าปลีก เป็นต้น ส่วนธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวโดยอ้อม ได้แก่ ธุรกิจรถบัส ธุรกิจผลิตสิ่งพิมพ์การท่องเที่ยว การผลิตสินค้า เกษตรกรรม และสินค้าหัตถกรรมต่างๆ เป็นต้น (ดูจุมลาย , หลักวิชาการท่องเที่ยว : 138)

สำหรับการศึกษาในเรื่องบทบาทการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาพื้นที่ในครั้งนี้จะทำการศึกษาในส่วนของสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีผลต่อการท่องเที่ยวในเรื่องของที่พักโรงแรม ภัตตาคารและร้านอาหาร สินค้าพื้นเมือง และธุรกิจจัดนำเที่ยว เนื่องจากเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง และเนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลา และข้อมูลสนับสนุนในการทำการศึกษา

3.6.2.1. สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ศึกษา

(1) ที่พักและโรงแรม สถานที่พักแรมหรือที่พักแรม หมายถึง โรงแรมหรือสถานประกอบการที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้เป็นที่พักชั่วคราว สถานที่พักแรมเป็นปัจจัยสำคัญทางการท่องเที่ยว เนื่องจากก่อให้เกิดการหมุนเวียนของกระแสการเงินภายในและระหว่างประเทศ ซึ่งค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่จ่ายให้เป็นค่าที่พักแรมคิดเป็นสัดส่วนแล้วประมาณ 2 ใน 5 ส่วนของค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่จ่ายไปในการท่องเที่ยว รองจากค่าอาหารและค่าพาหนะในการเดินทาง (ศรีวิญา วรากุลวิทย์, ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว , 2546 : 143)

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัด และจากบรรยายสรุปภาพรวมจังหวัด ทราบว่าในปี 2544 พื้นที่ศึกษามีสถานที่พักแรมประเภทต่างๆ ทั้ง 4 จังหวัด รวม 74 แห่ง มีจำนวนห้องพัก 3,796 ห้อง (สถานการณ์การเข้าพักรแรม ปี 2544 , กองสถิติและวิจัย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) ซึ่งสถานที่พักแรมส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี บริเวณเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภอวารินชำราบ อำเภอโขงเจียม อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอสิรินธร อำเภอเขมราฐ อำเภอเดชอุดม อำเภอตระการพืชผล ส่วนอีก 3 จังหวัดที่เหลือแหล่งที่พักและโรงแรมจะกระจัดกระจายอยู่ในเขตอำเภอเมือง เมื่อพิจารณาแนวโน้ม การขยายตัวของธุรกิจด้านที่พักโรงแรม ในช่วงปี 2539 - 2544 ทราบว่ามีจำนวนที่พัก ขยายตัวเฉลี่ยต่อปี ร้อยละ 2.09 และจำนวนห้องพักขยาย

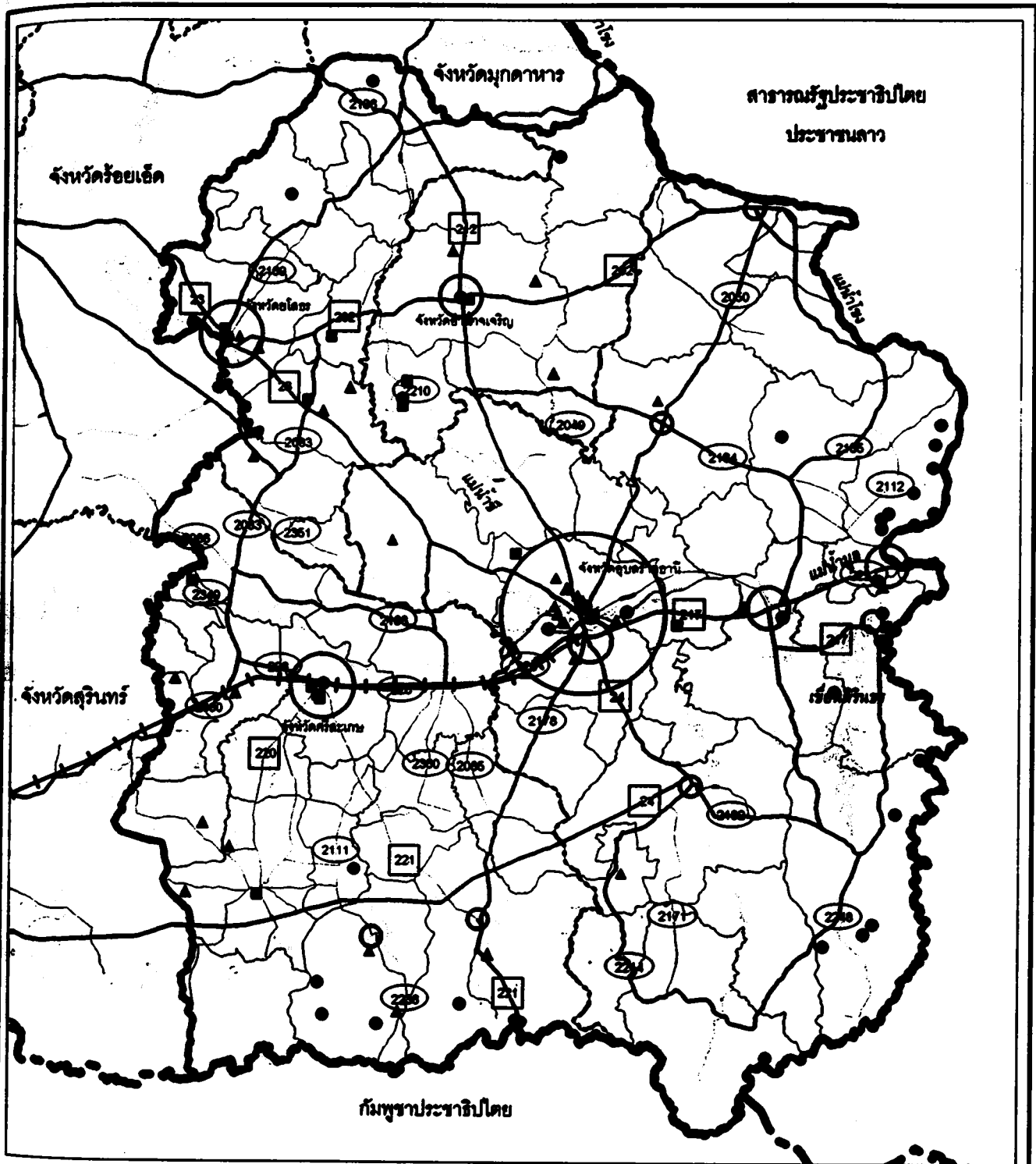
ตัวเฉลี่ย ร้อยละ 6.49 ต่อปี จังหวัดอุบลราชธานี มีอัตราการขยายตัวของจำนวนที่พักและห้องพักมากกว่าอีก 3 จังหวัด ส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ และยโสธร ไม่มีการขยายตัวของจำนวนที่พัก แต่มีการขยายตัวของจำนวนห้องพัก ในขณะที่จังหวัดศรีสะเกษ ลดทั้งจำนวนที่พักและห้องพัก แต่เมื่อพิจารณาข้อมูลด้านสถานการณ์การเข้าพักแรมของนักท่องเที่ยว ในปี 2544 พบว่าจังหวัดอุบลราชธานี และศรีสะเกษ ยังมีจำนวนห้องพักเหลือ คิดเป็นร้อยละ 52.09 และ 53.47 ของปริมาณห้องพักทั้งหมด (สถานการณ์การเข้าพักแรม ปี 2544, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) ดังนั้น ในแง่ของการบริการด้านที่พัก ก็ถือว่าเพียงพอต่อการให้บริการ ดังมีรายละเอียดตาม แผนที่ 3.14 และข้อมูลตามภาคผนวก

ตาราง 3.14 แสดงจำนวนโรงแรมและห้องพัก ในพื้นที่ศึกษา

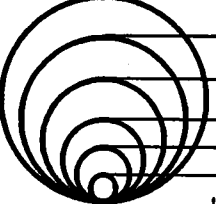

จำแนกภายในจังหวัด ปี 2539-2544

จังหวัด	2539		2544		อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยต่อปี	
	จำนวนที่พัก	จำนวนห้องพัก	จำนวนที่พัก	จำนวนห้องพัก	จำนวนที่พัก	จำนวนห้องพัก
อุบลราชธานี	35	1,836	46	2724	6.29	9.67
ศรีสะเกษ	14	572	12	550	-2.86	-0.77
ยโสธร	12	338	10	381	-3.33	2.54
อำนาจเจริญ	6	120	6	141	0.00	3.50
รวม	67	2866	74	3796	2.09	6.49

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

แผนที่ 3.16 แสดงแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามประเภทและที่พัก

<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> — ขอบเขตพื้นที่ศึกษา — เส้นเขตประเทศ - - - - - เส้นเขตจังหวัด — ถนนสายหลัก + + + + + ทางรถไฟ — เส้นทางน้ำ ◎ ตำแหน่งที่ตั้งจังหวัด 	 <ul style="list-style-type: none"> ● แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ▲ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ ■ แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม 	 <p>มาตราส่วน 1:1,300,000</p>
---	--	--

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และการสำรวจ

(2) ร้านอาหารและภัตตาคาร จากผลการศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์การลงทุนของธุรกิจการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเชิงเหนือ ซึ่งสำรวจโดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับบริษัท ซี. เอส. เอ็น. แอนด์ แอสโซซิเอท จำกัด ในช่วงปี 2533 ทราบว่าลักษณะของธุรกิจร้านอาหารและภัตตาคารในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.59 เป็นธุรกิจขนาดเล็ก และกระจายอยู่ทั่วไป ในพื้นที่ รวมทั้งบริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวที่เฉลี่ย ร้อยละ 7.41 เป็นร้านอาหารขนาดใหญ่และขนาดกลาง ซึ่งร้านอาหารขนาดใหญ่ ได้มาตรฐาน และบริการอาหารหลายประเภท ส่วนใหญ่จะอยู่ในอำเภอเมือง และจากการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น สำนักงานจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และเอกสารเผยแพร่ของทางการ ทราบว่าพื้นที่ศึกษา ทั้ง 4 จังหวัด มีร้านอาหารที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว จำนวน 57 ร้าน ส่วนใหญ่จะกระจายตัวอยู่ในเขตอำเภอเมือง ดังมีรายละเอียดตามภาคผนวก

(3) สินค้าที่ระลึก หมายถึง สินค้าที่นักท่องเที่ยวหรือจากแหล่งท่องเที่ยว ที่ไปเยือนและนำกลับไปยังภูมิลำเนาของตน ซึ่งสินค้าที่ระลึกจะมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นเป็นสินค้าที่หายาก ราคาถูก (ศรีวิญา วราภุสวิทย์ ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, 2543 : 200)

สำหรับสินค้าที่ระลึกและของฝากในพื้นที่ศึกษามีมากมายหลายประเภททั้งที่เป็นผลิตภัณฑ์จากผ้า เช่น ผ้าซิด ผ้าฝ้าย ยังมีเครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผาและเครื่องทองเหลือง เป็นต้น ซึ่งการเติบโตของกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความต้องการของฝากของที่ระลึก ทำให้เกิดการผลิตรายสินค้าที่ระลึกรูปแบบต่างๆ เป็นการพัฒนารูปแบบและเทคนิคการผลิต สินค้าพื้นเมืองให้เป็นสินค้าที่ระลึกที่มีมูลค่าสูงและมีคุณค่ามากขึ้นเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าพื้นเมือง โดยแหล่งจำหน่ายสินค้าที่ระลึกส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในบริเวณจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวหลักเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวมาเยือนเป็นจำนวนมาก เช่น อุบลราชธานี และศรีสะเกษ (อุบลราชธานี มีจำนวน 16 แห่ง ศรีสะเกษ จำนวน 3 แห่ง และยโสธร จำนวน 2 แห่ง) ซึ่งสินค้าที่เป็นของที่ระลึกส่วนใหญ่จะเป็นผลิตภัณฑ์จากผ้า เครื่องจักสาน อาหารแห้ง และสินค้านึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล จังหวัดอุบลราชธานี หาซื้อสินค้าประเภทอาหารได้บริเวณถนนเรือนธานี ใกล้กับโรงแรมราชธานี หรือบริเวณถนนพโยชัย ส่วนผลิตภัณฑ์จากผ้า หาซื้อได้ในตัวเมือง และบริเวณตลาดสดเทศบาล จังหวัดศรีสะเกษ หาซื้อของฝากได้บริเวณตลาดสดเทศบาล และบริเวณสถานีรถไฟ ซึ่งจะเป็นศูนย์รวมสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไว้จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป ส่วนจังหวัดยโสธร และอำนาจเจริญ นั้นยังไม่มีสถานที่ที่เป็นที่รวมสินค้าพื้นเมืองหรือของที่ระลึก แต่จะมีจำหน่ายตามแหล่งผลิตต่างๆ เช่น บ้านศรีฐาน ที่มีชื่อเสียงในด้านการผลิตหมอนชนิด หรือผ้าฝ้าย ในอำเภอป่าดิว จังหวัดยโสธร และบริเวณบ้านคำพระ จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นต้น

(4) การบริการขนส่ง การบริการขนส่งเป็นการบริการหนึ่งที่มีส่วนสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยว จากการสำรวจพื้นที่ เพื่อตรวจสอบข้อมูลด้านการขนส่ง ทราบว่าแหล่งท่องเที่ยว ที่มี การบริการขนส่งเข้าถึง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในตัวเมือง ที่สำคัญ ได้แก่ หาดวัดใต้ หาดคูเดื่อ วัดทุ่ง ศรีเมือง วัดหนองป่าพง วัดปานานาชาติ จังหวัดอุบลราชธานี สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ วัดระฆังแกมใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ พุทธอุทยาน จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นต้น ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่อำเภอรอบนอก แต่ การขนส่งสาธารณะเข้าถึง ได้แก่ ค่านการค้าชายแดนช่องเม็ก แก่งสะพือ จังหวัดอุบลราชธานี พระ เหลลาเทพนิมิต จังหวัดอำนาจเจริญ และผามออีแดง (ปราสาทเขาพระวิหาร) จังหวัดศรีสะเกษ แหล่ง ท่องเที่ยวที่เหลือ อีกประมาณ 3 ใน 4 ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด หรือประมาณ 75 เปอร์เซ็นต์ ยังไม่มี บริการขนส่งสาธารณะเข้าถึง

สำหรับบริการขนส่งในพื้นที่ศึกษาในแต่ละจังหวัดมีความคล้ายคลึงกัน กล่าว คือ การเดินทางภายในจังหวัดมีรถเมล์สองแถวสายต่างๆ วิ่งบริการภายในตัวเมืองและบริเวณอำเภอใกล้เคียง หากต้องการความสะดวกยิ่งขึ้นอาจใช้บริการรถสามล้อถีบหรือรถแท็กซี่รับจ้าง ที่วิ่งให้บริการผู้โดยสารในเขตตัวเมือง โดยมีการตกลงราคาก่อนการเดินทาง หากต้องการเดินทางระหว่างอำเภอ และต่าง จังหวัดก็สามารถขึ้นรถได้สถานีขนส่ง ซึ่งมีครบทุกจังหวัด

3.6.2.2 สิ่งอำนวยความสะดวกของประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากพื้นที่ศึกษามีอาณาเขต ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านทั้ง 2 ด้าน คือ ทางด้านประเทศ สปป.ลาว และประเทศกัมพูชา ดังนั้น การที่ทราบข้อมูล ในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกของประเทศเพื่อนบ้าน ก็อาจจะสามารถวิเคราะห์ถึงศักยภาพและความ เชื่อมโยงของการท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง

(1) ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในกรณีจะมองสิ่งอำนวยความสะดวก ใน ประเทศเพื่อนบ้านจะทำการศึกษาในภาพรวมของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านที่พัก ร้านอาหารและ ภัตตาคาร ซึ่งพื้นที่ศึกษามีจุดเชื่อมต่อกับประเทศ สปป.ลาว ที่ด้านการค้าชายแดนช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจุดการค้าชายแดนที่สามารถ ติดต่อกับเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ซึ่งอยู่ ทางตอนใต้ของประเทศ สปป.ลาว โดยในปี 2543 แขวงจำปาสัก มีโรงแรมที่พักที่ได้มาตรฐานเพียง 1 แห่ง และภัตตาคารที่ได้มาตรฐาน 1 แห่ง และมีภัตตาคารและร้านอาหารให้บริการนักท่องเที่ยว 9 แห่ง (โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาสานสัมพันธ์ท่องเที่ยวเชื่อมโยง ไทย ลาว กัมพูชา ,การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : 6-31/2)

(2) ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย จากการศึกษาโครงการจัดทำแผนปฏิบัติการ พัฒนาสานสัมพันธ์ท่องเที่ยวเชื่อมโยง ไทย ลาว กัมพูชา ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี 2543 ทราบว่า การบริการทางการท่องเที่ยวของกัมพูชาประชาธิปไตย จะกระจุกตัวอยู่ 3 บริเวณ ได้แก่ เมืองหลวงพนมเปญ เมืองเสียมเรียบ และเมืองสีหนุวิลล์ โดยสภาพการบริการด้านการท่องเที่ยว ที่เมืองเสียมเรียบ ซึ่งเป็นเมืองชายแดนที่อยู่ใกล้กับประเทศไทย ทางฝั่งอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ มีโรงแรมและภัต

เฮาส์ ให้บริการนักท่องเที่ยวนับจำนวน 440 แห่ง รวมห้องพัก 1,173 ห้อง มีบริการด้านภัตตาคารและ
สถานบันเทิงรวม 26 แห่ง รองรับลูกค้าได้ประมาณ 1,700 ที่นั่ง ซึ่งในปัจจุบันสถานบริการทั้ง 2
ประเภท มีสภาพเกินความต้องการ

ตลาดการท่องเที่ยว

4.1. ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาพื้นที่

นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) เป็นต้นมา การท่องเที่ยวได้เริ่มมีบทบาทและความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ ทั้งด้านการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมกล่าวคือด้านการพัฒนาพื้นที่ จะสะท้อนให้เห็นในรูปของการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การคมนาคม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว (ปรีชา แดงโรจน์ ,2544:30-31)ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวช่วยกระจายรายได้ให้มากขึ้นและก่อให้เกิดการจ้างงานและเพิ่ม อาชีพมากขึ้น (ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช : 257) ก่อให้เกิดการสร้างงานให้คนในประเทศ ซึ่งมีทั้งทางตรงและทางอ้อม การจ้างงานทางตรง ได้แก่ อาชีพในธุรกิจ การโรงแรม บริษัทนำเที่ยว การบินและการขนส่ง ร้านค้า ขายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง มัคคุเทศก์ ภัตตาคาร และร้านอาหาร สถานบันเทิงต่างๆ เป็นต้น สำหรับทางอ้อม ได้แก่ อาชีพทางการเกษตร กสิกรรม ประมง ซึ่งเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบด้านอาหาร อาชีพก่อสร้าง ธุรกิจที่ดิน เป็นต้น จากการสำรวจ ของสถาบันวิจัยทัศนศึกษาบริหารศาสตร์ ในปี 2523 ทราบว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลในด้านการจ้างงานใน ธุรกิจต่างๆ คือ ธุรกิจนำเที่ยว ก่อให้เกิดการจ้างงาน เฉลี่ย 38.5 คนต่อแห่ง ธุรกิจขนส่งด้านการบิน ก่อให้เกิด การจ้างงาน เฉลี่ยบริษัทละ 42 คน ด้านรถยนต์ก่อให้เกิดการจ้างงาน เฉลี่ยบริษัทละ 34 คน ด้านธุรกิจทัวร์ ก่อให้เกิดการจ้างงาน เฉลี่ยบริษัทละ 91 คน ธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึก ก่อให้เกิดการจ้างงาน เฉลี่ยร้อยละ 8.2 คน ธุรกิจภัตตาคารและสถานเริงรมย์ ก่อให้เกิดการจ้างงาน เฉลี่ย 87.4 คนต่อแห่ง (อ้างถึงในมโนบทา อนุพันธ์ไทย , 2538 : 57) ส่วนทางด้านสังคม การท่องเที่ยวช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตและทำให้ประชาชนมีความ เป็นอยู่ดีขึ้นอันสืบเนื่องจากผลทางด้านเศรษฐกิจเมื่อการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายรายได้ ก็สามารถเลือก ประกอบอาชีพได้มากขึ้น สร้างฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น และการท่องเที่ยวยังสะท้อนให้เห็นคุณค่าของภูมิ ปัญญาบรรพชน เช่น วัฒนธรรมนิยม ประเพณีที่แสดงถึงภูมิวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการ อนุรักษ์และพัฒนา (ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ , ปกิณกะบทความวิชาการด้านการท่องเที่ยว : 56-63)

จากบทบาทและความสำคัญของการท่องเที่ยวดังกล่าว รัฐบาลจึงใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญ ประการหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ในส่วน ของการพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจ รัฐบาลได้มีเป้าหมายให้ไทยเป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวที่สำคัญใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงได้ใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับการ เปลี่ยนแปลงในสาขาบริการ โดยการเพิ่มมาตรการการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว การสร้างความร่วมมือกัน ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนเพื่อหามาตรการจูงใจ ให้นักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพจากต่างประเทศใช้

เวลาทำนักในประเทศไทยมาวันขึ้นรวมทั้งส่งเสริมให้คนไทยท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น ปลูกฝังจิตสำนึกในการเป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ สร้างความร่วมมือกับกลุ่มอาเซียนและอินโดจีน พัฒนาการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนและอินโดจีน พัฒนาโครงข่ายการคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐานระหว่างเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคกับเมืองอื่น ๆ ทั่วประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน โดย เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฉบับที่ 9 คาดว่าจะมีการขยายตัวของนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 14.4 ล้านคน (ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 7-8 ต่อปี) ก่อให้เกิดรายได้เป็นเงิน 453,288 ล้านบาท มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 3,800 บาท ต่อคนต่อวันและให้คนไทยท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3 ต่อปี (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2544 : 9)

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนับได้ว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาพื้นที่ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาทางด้านกายภาพ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม

4.2. สถานการณ์การท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ตลอดจน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว แต่เดิมสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวได้มีการกระจุกตัวอยู่เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะการคมนาคมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีไม่ทั่วถึงไปยังท้องถิ่นห่างไกล แต่ในปัจจุบันสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในบทบาทเริ่มมีความสำคัญขึ้น ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะได้มีการพัฒนา ความรู้กับการโฆษณาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อให้เป็นที่รู้จักและเดินทางไปท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สร้างงานให้กับประชาชนและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ รวมทั้งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วทุกภูมิภาค ตามนโยบายรัฐบาล

สำหรับการพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและพื้นที่ศึกษาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ โดยให้มีกรอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยว ทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม เพื่อเป็นประตูเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศอินโดจีนโดยกำหนดให้หนองคาย มุกดาหารและนครพนม เป็นประตูการค้าชายแดนของภาค โดยมีอุบลราชธานี เป็นศูนย์กลางหลัก พร้อมทั้งพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจเชื่อมโยงกับภาคเหนือตอนล่างและพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยกำหนดให้กลุ่มจังหวัดนครราชสีมา ขอนแก่น เป็นศูนย์กลางการพัฒนา (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 : 57)

จากการสำรวจสถานการณ์การท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในปี 2545 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผู้เยี่ยมชมเยือนในพื้นที่จำนวน 15,148,488 คน จำแนก

เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 14,472,820 คน คิดเป็นร้อยละ 95.54 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จำนวน 675,688 คน คิดเป็นร้อยละ 4.46 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด โดยแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากที่สุด ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา ส่วนในพื้นที่ศึกษา คือ จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในลำดับที่ 4 และจังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในลำดับที่ 12 ส่วนจังหวัดยโสธร และอำนาจเจริญ ยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูล โดยมีระยะทำนักรเฉลี่ยโดยรวม 3.17 วันต่อคน จำนวนเป็นระยะเวลาทำนักรเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวไทย 3.18 วันต่อคน และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 2.84 วันต่อคน มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 619.68 บาท ต่อคนต่อวัน จำแนกเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของ นักท่องเที่ยวชาวไทย 600.08 บาทต่อคนต่อวัน และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 1,039.59 บาท ต่อคนต่อวัน โดยในพื้นที่ศึกษา คือ จังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันของนักท่องเที่ยว คือ 733.29 และ 507.90 บาทต่อคนต่อวัน ส่วนจังหวัด ยโสธรและอำนาจเจริญ ยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูลก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งสิ้น จำนวน 22,800.86 ล้านบาท จำแนกเป็นรายได้จากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย 21,615.85 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 94.80 และรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จำนวน 1,185.01 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 5.20 (สถานการณ์การท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2545, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)

4.3. การท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

สำหรับการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาจะทำการศึกษาใน 4 ประเด็นหลักๆ ที่เป็นองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ทั้งในแง่ของอุปสงค์ และอุปทาน ได้แก่ นักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและการคมนาคมขนส่ง ซึ่งข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ก็จะมีทั้งข้อมูลทุติยภูมิ ที่เป็นสถิติตัวเลขต่างๆ ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และส่วนราชการต่างๆ ได้จัดเก็บไว้ และข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม ดังนี้

4.3.1. นักท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่สามารถวัดการเติบโตทางด้านการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากพื้นที่ใดที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวมากย่อมจะส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่ทั้งทางด้านกายภาพ ที่ต้องมีการพัฒนาเพื่อรองรับการเติบโตทางด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ดังนั้น การทราบถึงสถานการณ์นักท่องเที่ยว จึงจะเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาพื้นที่ต่อไปในอนาคตได้ ซึ่งในการศึกษารั้งนี้ จะทำการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับจำนวนนักท่องเที่ยวและสภาพทั่วๆ ไปของนักท่องเที่ยว เช่น รายได้ แหล่งที่มา พฤติกรรมการเดินทางและวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวโดยข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จะมีทั้งข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิ ที่ได้จากแบบสอบถาม

(1) จำนวนนักท่องเที่ยว จากรายงานสำรวจสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2541 ทราบว่าในพื้นที่ศึกษา (จังหวัดอุบลราชธานี และศรีสะเกษ) มีผู้เยี่ยมชมเยือนทั้งสิ้น จำนวน 1,536,043 คน จำแนกเป็นผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทย จำนวน 1,496,076 คน คิดเป็นร้อยละ 97.41 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด ผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศ จำนวน 39,799 คน คิดเป็นร้อยละ 2.59 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด และในปี 2545 มีผู้เยี่ยมชมเยือนทั้งสิ้น จำนวน 1,654,240 คน จำแนกเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 1,603,832 คน คิดเป็นร้อยละ 96.95 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด ชาวต่างประเทศ จำนวน 50,408 คน คิดเป็นร้อยละ 3.05 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด จากปี 2541-2545 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย มีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 1.44 ต่อปี และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ มีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.33 ต่อปี ถ้าเทียบอัตราการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว ระหว่างชาวไทยและชาวต่างประเทศ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวชาวไทย อาจจะเป็นเนื่องมาจากมีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์มากขึ้น ประกอบกับการเดินทางมายังพื้นที่สะดวกมากขึ้น เนื่องจากมีสนามบินพาณิชย์ จึงมีผลทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเพิ่มขึ้น (ตาราง 4.1)

สำหรับในส่วนรองโครงสร้างนักท่องเที่ยว เช่น เพศ อายุ แหล่งที่มา อาชีพ เป็นต้น จะได้ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม โดยทำการออกแบบสอบถาม สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเที่ยวชม จำนวนทั้งสิ้น 140 ชุด แบ่งเป็นจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 50 ชุด ศรีสะเกษ ยโสธรและอำนาจเจริญ จังหวัดละ 30 ชุด (ตัวอย่างแบบสอบถามดูในภาคผนวก ก)

ตาราง 4.1 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยว ในพื้นที่ศึกษา ปี 2541-2545

จังหวัด	จำนวนนักท่องเที่ยว ปี 2541					จำนวนนักท่องเที่ยว ปี 2545					อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยต่อปี	
	ชาวไทย (คน)	ร้อยละ	ชาวต่าง ประเทศ (คน)	ร้อยละ	รวม	ชาวไทย (คน)	ร้อยละ	ชาวต่าง ประเทศ (คน)	ร้อยละ	รวม	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
อุบลราชธานี	864,247	95.89	37,048	4.11	901,295	1,007,844	95.43	48,312	4.57	1,056,156	3.32	6.08
ศรีสะเกษ	631,997	99.57	2,751	0.43	634,748	595,988	99.65	2,096	0.35	598,084	-1.14	-4.76
ยโสธร	na	na	na	na	na	na	na	na	na	na	na	na
อำนาจเจริญ	na	na	na	na	na	na	na	na	na	na	na	na
รวม	1,496,244	97.41	39,799	2.59	1,536,043	1,603,832	96.95	50,408	3.05	1,654,240	1.44	5.33
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	9,461,076	95.49	447,140	4.51	9,908,216	14,472,820	95.54	675,668	4.46	15,148,488	10.59	10.22

ที่มา : จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

(2) เพศและอายุของนักท่องเที่ยว จากการสำรวจพบว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาในภาพรวม 4 จังหวัด จะมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเพศชายมากกว่าเพศหญิง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 57.86 ต่อ 42.14 โดยในแต่ละจังหวัดมีสัดส่วนที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มนักท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษและอำนาจเจริญ มีสัดส่วนนักท่องเที่ยวชายมากกว่าหญิง (อุบลราชธานี ร้อยละ 62 : 38 , ศรีสะเกษ 63 : 37,อำนาจเจริญ 60 : 40) ยกเว้น จังหวัดยโสธร มีสัดส่วนนักท่องเที่ยวหญิงมากกว่าชาย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 57:43 สำหรับอายุของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ระหว่างอายุ 36-45 ปี มากที่สุด รองลงมาได้แก่ อายุระหว่าง 46-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 20 สาเหตุที่นักท่องเที่ยวที่มีอายุระหว่าง 36-60 ปี มาเที่ยวกันมากอาจจะเป็นเพราะวัยนี้เป็นวัยที่มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ เป็นกลุ่มวัยคนทำงานที่มีความมั่นคงและรายได้ที่แน่นอน สามารถนำมาจับจ่ายใช้สอยและสนองตอบต่อความต้องการของตนเองได้มาก เมื่อพิจารณาอายุจังหวัดพบว่าเป็นไปในแนวเดียวกันทั้ง 4 จังหวัด (จังหวัดอุบลราชธานี ร้อยละ 70 ศรีสะเกษ ร้อยละ 43.33 ยโสธร ร้อยละ 50 และอำนาจเจริญ ร้อยละ 52.14)

ตารางที่ 4.2 แสดงเพศและอายุของนักท่องเที่ยว

เพศ	อุบลราชธานี		ศรีสะเกษ		ยโสธร		อำนาจเจริญ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รวม	50	100.00	30	100.00	30	100.00	30	100.00	140	100.00
-ชาย	31	62.00	19	63.33	13	43.33	18	60.00	81	57.86
-หญิง	19	38.00	11	36.67	17	56.67	12	40.00	59	42.14
อายุ (ปี)	50	100.00	30	100.00	30	100.00	30	100.00	140	100.00
-26-35	5	10.00	10	33.33	4	13.33	8	26.67	27	19.29
-36-45	35	70.00	13	43.33	15	50.00	10	33.33	73	52.14
-46-60	7	14.00	5	16.67	9	30.00	7	23.33	28	20.00
-60 ปีขึ้นไป	3	6.00	2	6.67	2	6.67	5	16.67	12	8.57

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนาม

(3) รายได้และอาชีพ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ส่วนใหญ่จะมีอาชีพรับราชการ ร้อยละ 35 รองลงมาเป็นกลุ่มประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 20 และลูกจ้างบริษัท ร้อยละ 10.71 ตามลำดับ ระดับรายได้เฉลี่ยต่อปีของผู้เยี่ยมชมอยู่ระหว่าง 15,001-20,000 บาทต่อปี

คิดเป็นร้อยละ 41.43 รองลงมา คือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ ระหว่าง 10,001-15,000 บาท คิดเป็น ร้อยละ 25 ดังมีรายละเอียดตามตาราง 4.3 และ 4.4

ตารางที่ 4.3 แสดงอาชีพของนักท่องเที่ยว

อาชีพ	อุตสาหกรรม		ศิลปะเกษตร		โยธา		อำนาจเจริญ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รวม	50	100.00	30	100.00	30	100.00	30	100.00	140	100.00
-เกษตรกรรม	0	0.00	2	6.67	0	0.00	0	0.00	2	1.43
-ค้าขาย	4	8.00	3	10.00	2	6.67	4	13.33	13	9.29
-ธุรกิจส่วนตัว	9	18.00	2	6.67	9	30.00	8	26.67	28	20.00
-ลูกจ้างบริษัท/พนักงาน	1	2.00	10	33.33	1	3.33	2	6.67	14	10.00
-รับราชการ	24	48.00	5	16.67	10	33.33	10	33.33	49	35.00
-รัฐวิสาหกิจ	6	12.00	3	10.00	4	13.33	2	6.67	15	10.71
-นักศึกษา	3	6.00	1	3.33	2	6.67	1	3.33	7	5.00
-แม่บ้าน	2	4.00	3	10.00	2	6.67	2	6.67	9	6.43
-ว่างงาน	1	2.00	1	3.33	0	0.00	1	3.33	3	2.14

ที่มา : จากการสำรวจ

ตาราง 4.4 แสดงรายได้ของนักท่องเที่ยว

รายได้เฉลี่ยต่อ เดือน (บาท)	อุตสาหกรรม		ศิลปะเกษตร		โยธา		อำนาจเจริญ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
-ต่ำกว่า 5,000	2	4.00	2	6.67	1	3.33	1	3.33	6	4.29
-5,001-10,000	3	6.00	2	6.67	7	23.33	3	10.00	15	10.71
-10,001-15,000	12	24.00	1	3.33	15	50.00	7	23.33	35	25.00
-15,001-20,000	22	44.00	15	50.00	4	13.33	17	56.67	58	41.43
-20,001-25,000	9	18.00	9	30.00	2	6.67	1	3.33	21	15.00
-มากกว่า 25,001	2	4.00	1	3.33	1	3.33	1	3.33	5	3.57
รวม	50	100.00	30	100.00	30	100.00	30	100.00	140	100

ที่มา : จากการสำรวจ

(4) แหล่งที่มาของนักท่องเที่ยว แหล่งที่มาของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ร้อยละ 49.34 เป็นนักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษา รองลงมาคือกลุ่มกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ร้อยละ 32.86 และภาคตะวันตก ร้อยละ 2.63 ภาคตะวันออก และภาคเหนือ ร้อยละ 1.97 และ 0.66 ตามลำดับ

ตาราง 4.5 แหล่งที่มาของนักท่องเที่ยว ในพื้นที่ศึกษา

แหล่งที่มา	นักท่องเที่ยว (ร้อยละ)
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	32.86
ภาคเหนือ	0.66
ภาคตะวันออก	1.97
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	49.34
ภาคตะวันตก	2.63

ที่มา :จากการสำรวจภาคสนาม

(5) พฤติกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยว

(5.1) ลักษณะการเดินทาง จากการสำรวจภาคสนาม ทราบว่านักท่องเที่ยวในพื้นที่ทั้ง 4 จังหวัด มีพฤติกรรมการเดินทางที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ส่วนใหญ่จะนิยมเดินทางท่องเที่ยวกันเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่นิยมเดินทางท่องเที่ยวกันเป็นกลุ่มเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 49.34 รองลงมา คือ เดินทางท่องเที่ยวกันเป็นครอบครัว ร้อยละ 33.55 และเดินทางมากับบริษัทนำเที่ยว ร้อยละ 9.21 และเดินทางท่องเที่ยวคนเดียว ร้อยละ 7.89 ส่วนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางท่องเที่ยวกันเป็นครอบครัวมากที่สุด (ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ ร้อยละ 45.05 , 45 , 35 ตามลำดับ) รองลงมาคือ เดินทางมากันเป็นกลุ่มเพื่อน ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ ร้อยละ 25.25 35.00 28.00 ตามลำดับ และนิยมเดินทางคนเดียว ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ ร้อยละ 15.00 10.00 และ 21.05 ตาม (ตาราง 4.6)

ตาราง 4.6 แสดงลักษณะการเดินทาง ของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

ลักษณะการเดินทาง	ร้อยละ			
	อุบลราชธานี	ศรีสะเกษ	ยโสธร	อำนาจเจริญ
คนเดียว	7.89	15.00	10.00	21.05
เพื่อน	49.34	25.25	35.00	28.00
ครอบครัว	33.55	45.05	45.00	35.00
บริษัทนำเที่ยวท้องถิ่น	9.21	14.70	10.00	15.95
รวม	100	100	100.00	100.00

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนาม

(5.2) รูปแบบการเดินทางของนักท่องเที่ยว ในพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 จังหวัด มีพฤติกรรมการเดินทางที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ กล่าวคือ ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะนิยมเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 60.53 รองลงมาคือ เดินทางโดยรถทัวร์ ร้อยละ 19.08 และบริษัทนำเที่ยว ร้อยละ 11.18 ตามลำดับ ส่วนนักท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ ร้อยละ 45 จะนิยมเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว รองลงมา ร้อยละ 18.75 เดินทางโดยรถประจำทาง และร้อยละ 15 เดินทางโดยบริษัทนำเที่ยว ส่วนจังหวัดยโสธร พฤติกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยว ร้อยละ 45.05 นิยมเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว รองลงมา ร้อยละ 20.95 โดยการเหมารถนำเที่ยวในท้องถิ่น และร้อยละ 13 เดินทางโดยบริษัทนำเที่ยว และกลุ่มนักท่องเที่ยวจังหวัดอำนาจเจริญ ร้อยละ 35 นิยมเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว รองลงมาคือ เดินทางโดยบริษัทนำเที่ยว และรถประจำทางตามลำดับ ตาราง 4.7

ตาราง 4.7 แสดงรูปแบบการเดินทางของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

รูปแบบการเดินทาง	ร้อยละ			
	อุบลราชธานี	ศรีสะเกษ	ยโสธร	อำนาจเจริญ
รถประจำทาง	2.63	18.73	5.00	15.00
รถทัวร์	19.08	10.00	10.00	13.00
รถยนต์ส่วนตัว	60.53	45.00	45.05	35.00
บริษัทนำเที่ยว	11.18	15.00	13.00	20.00
รถเหมา	2.63	6.25	20.95	12.25
รถไฟ	3.95	5.02	3.00	4.75
รวม	100	100.00	97.00	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

(5.3) จุดประสงค์หลักในการเดินทางของนักท่องเที่ยว ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ และยโสธร คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวเป็นหลัก (อุบลราชธานี ร้อยละ 81.58 ศรีสะเกษ ร้อยละ 35.25 ยโสธร ร้อยละ 30) รองลงมา คือ ราชการ (อุบลราชธานี ร้อยละ 9.87 ศรีสะเกษ ร้อยละ 28 ยโสธร ร้อยละ 25 และอำนาจเจริญ ร้อยละ 33) ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ ส่วนใหญ่มีจุดประสงค์เพื่อราชการเป็นหลัก ร้อยละ 33 รองลงมา คือ เพื่อการพักผ่อนและราชการ ร้อยละ 33 และเพื่อการท่องเที่ยว ร้อยละ 16 อย่างไรก็ตาม ถึงแม้พฤติกรรมทางการเดินทางของนักท่องเที่ยวเพื่อจุดประสงค์อื่น แต่กลุ่มนักท่องเที่ยวก็ยังแบ่งเวลามาเพื่อการท่องเที่ยวซึ่งถือเป็นผลพลอยได้จากการเดินทางด้วยโดยเหตุจูงใจที่สนับสนุนการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว ในแต่ละพื้นที่ก็มีความแตกต่างกันกล่าวคือ กลุ่มนักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่จะเข้ามาท่องเที่ยวเพราะมีคนชักชวนและแนะนำมา ร้อยละ 48.68 รองลงมา คือ มีขนบธรรมเนียมที่น่าสนใจ ร้อยละ 37.5 และไม่เคยมาท่องเที่ยวเลย ร้อยละ 33.55 ส่วนนักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ร้อยละ 45 ให้เหตุผลว่าเนื่องจากมีคนแนะนำ/ชักชวน รองลงมา คือ ไม่เคยมาท่องเที่ยวเลย ร้อยละ 25 และใกล้กับที่อยู่อาศัย ร้อยละ 20 ในขณะที่กลุ่มนักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดยโสธร ร้อยละ 25 เห็นว่ามีขนบธรรมเนียมที่น่าสนใจ รองลงมา คือ มีคนแนะนำ/ชักชวน ร้อยละ 15 และมีความสะดวกในการเดินทาง ร้อยละ 13 กลุ่มนักท่องเที่ยวจังหวัดอำนาจเจริญ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 25 ให้เหตุผลว่าเนื่องจากมีคนแนะนำ รองลงมา ร้อยละ 17 เห็นว่ามีขนบธรรมเนียมประเพณีที่น่าสนใจ และร้อยละ 16 เห็นว่าไม่เคยมาท่องเที่ยวเลย รายละเอียดตามตาราง 4.8 และ 4.9

ตาราง 4.8 แสดงจุดประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

จุดประสงค์ในการเดินทาง	ร้อยละ			
	อุบลราชธานี	ศรีสะเกษ	ยโสธร	อำนาจเจริญ
ท่องเที่ยว	81.58	35.25	30.00	16.00
ราชการ	9.87	28.00	25.00	33.00
เยี่ยมญาติ	5.50	11.75	13.00	23.00
ธุรกิจ	1.52	10.00	7.00	5.00
พักผ่อน	1.32	15.00	25.00	23.00
รวม	100	100	100	100

จากการสำรวจ

ตาราง 4.9 แสดงแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

แรงจูงใจในการท่องเที่ยว	ร้อยละ			
	อุบลราชธานี	ศรีสะเกษ	ยโสธร	อำนาจเจริญ
คนแนะนำ/ชักชวน	48.68	45.00	15.00	25.00
วารสารการท่องเที่ยว	20.39	18.05	5.00	10.00
การโฆษณาบริษัทนำเที่ยว	9.21	8.00	5.00	8.00
ใกล้กับที่อยู่อาศัย	26.32	20.00	3.00	11.05
สถานที่ท่องเที่ยวมาก	6.58	5.00	5.00	12.45
โบราณสถานที่น่าสนใจ	20.39	18.00	5.00	9.00
ชมธรรมชาติ/ประเพณีที่น่าสนใจ	37.5	10.00	25.00	17.00
มีความสะดวกในการเดินทาง	14.47	17.00	13.00	10.00
ไม่เคยมาเที่ยว	33.55	25.00	10.00	16.00
อื่นๆ	0.66	0.00	0.00	0.00

ที่มา : จากการสำรวจ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

(5.4) สถานที่พักผ่อน พหุกิจกรรมการพักผ่อนของนักท่องเที่ยวชาวไทย มีทั้งที่พักแรมในพื้นที่ศึกษา และมีส่วนหนึ่งเดินทางไปพักที่จังหวัด โดยร้อยละ 48.48 พักตามโรงแรม รองลงมา ร้อยละ 45.45 พักตามบ้านญาติ โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ร้อยละ 35.80 พักที่จังหวัดอุบลราชธานี รองลงมา คือ พักที่จังหวัดศรีสะเกษ ร้อยละ 30.20 และพักที่จังหวัดอำนาจเจริญ และยโสธรรตามลำดับและมีบางส่วนพักที่จังหวัดอื่นนอกพื้นที่ศึกษาร้อยละ 28.40 (ตามตาราง 4.10)

ตาราง 4.10 แสดงสถานที่พักของนักท่องเที่ยว

สถานที่พักแรม	ร้อยละ	จังหวัดที่พัก	ร้อยละ
โรงแรม	48.48	อุบลราชธานี	35.80
บังกะโล	1.01	ศรีสะเกษ	30.20
เกสเฮาส์	2.02	ยโสธร	18.80
บ้านญาติ /เพื่อน	45.45	อำนาจเจริญ	20.50
อื่นๆ	3.03	จังหวัดอื่นๆ	28.40

ที่มา : จากการสำรวจ

นักท่องเที่ยวสามารถพักมากกว่า 1 แห่งในการเดินทางแต่ละครั้ง

4.3.2. แหล่งท่องเที่ยว จากการสำรวจภาคสนาม เพื่อทำการสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจมากที่สุด โดยทำการสอบถามนักท่องเที่ยว จำนวน 140 ราย กระจายตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ซึ่งผลการสำรวจ เป็นดังนี้ (ตารางที่ 4.11)

(1) ประเภทและแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจมากที่สุด จากการสอบถาม นักท่องเที่ยว ทราบว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ร้อยละ 46 สนใจแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ มากที่สุด โดยแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสนใจมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม หาดคูเคื่อ อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ แก่งสะพือ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ รองลงมา ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประเพณี วัฒนธรรม ร้อยละ 35 ได้แก่ ประเพณีแห่เทียนพรรษา คำนการค้าขายแดนช่องเม็ก บุญบั้งไฟ สงกรานต์แก่งสะพือ บ้านศรีฐาน (หมอนิจ) และประเภทประวัติศาสตร์ ร้อยละ 19 ได้แก่ ผามออีแดง (ปราสาทเขาพระวิหาร) ผาแต้ม วัดทุ่งศรีเมือง วัดถ้ำคูหาสวรรค์ พุทธอุทยานและพระมงคลมิ่งเมือง โดยนักท่องเที่ยวได้แสดงเหตุผลประกอบความคิดเห็นในการตัดสินใจ ดังนี้

ประเภทธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากที่สุด ได้แก่ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม คิดเป็นร้อยละ 54.29 หาดคูเคื่อ ร้อยละ 47.86 อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ ร้อยละ 38.57 แก่งสะพือ ร้อยละ 25.71 และสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ (สวนดอกลำดวน) ร้อยละ 20 โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะมีคุณค่าในตัวเองและมีความโดดเด่นมีการเดินทางเข้าถึงสะดวกสามารถท่องเที่ยวได้ตลอดฤดูกาล และมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กันอย่างแพร่หลาย

ประเภทงานประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น ได้แก่ งานประเพณีแห่เทียนพรรษา ร้อยละ 57.14 คำนการค้าขายแดนช่องเม็ก ร้อยละ 53.57 งานประเพณีบุญบั้งไฟ ร้อยละ 46.43 สงกรานต์แก่งสะพือ ร้อยละ 21.43 และหัตถกรรมบ้านศรีฐาน (หมอนิจ) ร้อยละ 17.86 โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า เป็นงานประเพณีที่มีความโดดเด่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีการประชาสัมพันธ์กันอย่างแพร่หลาย เป็นที่รู้จักกันทั้งในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ประเภทประวัติศาสตร์ ได้แก่ ผามออีแดง ร้อยละ 24.29 ผาแต้ม ร้อยละ 18.57 วัดทุ่งศรีเมือง ร้อยละ 18.57 วัดถ้ำคูหาสวรรค์ ร้อยละ 17.86 และพุทธอุทยานและพระมงคลมิ่งเมือง ร้อยละ 16.43 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะให้เหตุผลสนับสนุนว่า เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว มีความสะดวกในการเดินทาง และมีการประชาสัมพันธ์กันอย่างแพร่หลาย

จากผลการสำรวจภาคสนามดังกล่าว สอดคล้องกับผลการสำรวจความนิยมของนักท่องเที่ยว ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ทำการสำรวจจากสถานการณ์การท่องเที่ยว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (แหล่งท่องเที่ยว 10 อันดับแรกของแต่ละจังหวัด ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้สำรวจไว้

คือ อุบลราชธานี ได้แก่ หาดคูเดื่อ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ช่องเม็ก แม่น้ำสองสี แก่งสะเทือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานี เขื่อนสิรินธร วัดหนองป่าพง วัดบ้านนาชาติ จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ ปราสาทเขาพระวิหารและผามออีแดง สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ปราสาทหินวัดสระกำแพงใหญ่ น้ำตกห้วยจันทร์ จังหวัดยโสธร ได้แก่ พระธาตุยโสธร พระธาตุก่องข้าวน้อย สวนสาธารณะพญาแถน หมู่บ้านทำหมอนจิ๊ดบ้านศรีฐาน จังหวัดอำนาจเจริญ ได้แก่ พุทธอุทยานและพระมงคลมิ่งเมือง วัดถ้ำแดง เพชร อ่างเก็บน้ำห้วยสีโท)

จากการสำรวจภาคสนามและจากผลการสำรวจข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทราบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะกระจายอยู่รอบนอกเมือง ที่อยู่ห่างจากตัวชุมชนเมืองที่เป็นศูนย์กลางการบริการด้านการท่องเที่ยว เช่น จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง บริเวณอำเภอโขงเจียม อำเภอพิบูลย์มังสาหาร อำเภอสิรินธร เป็นต้น (แผนที่ 4.1) จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอกันทรลักษ์ เป็นต้น (แผนที่ 4.2) จังหวัดยโสธร ได้แก่ บริเวณอำเภอเมืองยโสธร อำเภอป่าดิว (แผนที่ 4.3) และจังหวัดอำนาจเจริญ ได้แก่ บริเวณอำเภอเมืองอำนาจเจริญ อำเภอพนาม เป็นต้น (แผนที่ 4.4) ซึ่งจากการวิเคราะห์ที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวมแล้ว ทราบว่าการที่แหล่งท่องเที่ยวมีการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว จะส่งผลดีต่อประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากเป็นการกระจายกิจกรรม การท่องเที่ยวเข้าไปในชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากอำเภอเมืองซึ่งเป็นศูนย์กลางของแต่ละจังหวัด เป็นการกระจายกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้าถึงกลุ่มประชาชน และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้รับผลจากการท่องเที่ยวโดยตรง กล่าวคือ มีโอกาสเลือกประกอบอาชีพมากขึ้น มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น และลดการย้ายถิ่นฐานจากชนบทเข้าสู่เมือง เช่น ประชาชนในหมู่บ้านภูมิลอด อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขาย บริเวณผามออีแดง(เขาพระวิหาร)ชุมชนบ้านนาสะไมย์ และชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดยโสธร ซึ่งประชาชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทำเครื่องจักสาน และทำหมอนจิ๊ด สร้างรายได้ให้กับครอบครัวเป็นอาชีพหลัก แทนอาชีพเกษตรกรรมเดิม โดยมีตลาดจำหน่ายคือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาซื้อ ณ จุดผลิตในหมู่บ้าน และกลุ่มพ่อค้าแม่ค้า จากต่างจังหวัด เช่น ราชบุรี กรุงเทพมหานคร นครพนม หรือส่งออกนอกประเทศ ผ่านทางประเทศมาเลเซีย ซึ่งนอกจากจะทำให้ประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นแล้วยังสามารถลดการย้ายถิ่นฐานจากชนบทเข้าสู่เมืองเป็นการแก้ปัญหาชุมชนเมืองได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังอาจจะเป็นตัวดึงดูดให้ประชาชนจากต่างถิ่น อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพ ทำให้ประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร เช่น บริเวณด่านการค้าชายแดนช่องเม็ก ซึ่งจากการสำรวจภาคสนาม ทราบว่าพ่อค้าแม่ค้า และผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะเป็นคนมาจากพื้นที่อื่น ส่วนคนในพื้นที่อำเภอสิรินธร จะประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และค้าขายในกิจการที่ลงทุนไม่มาก ส่วนกิจการที่ต้องใช้เงินลงทุนสูง เช่น ร้านขายสินค้าปลอดภาษี ร้านอาหาร หรือรถนำเที่ยว ผู้ประกอบการ

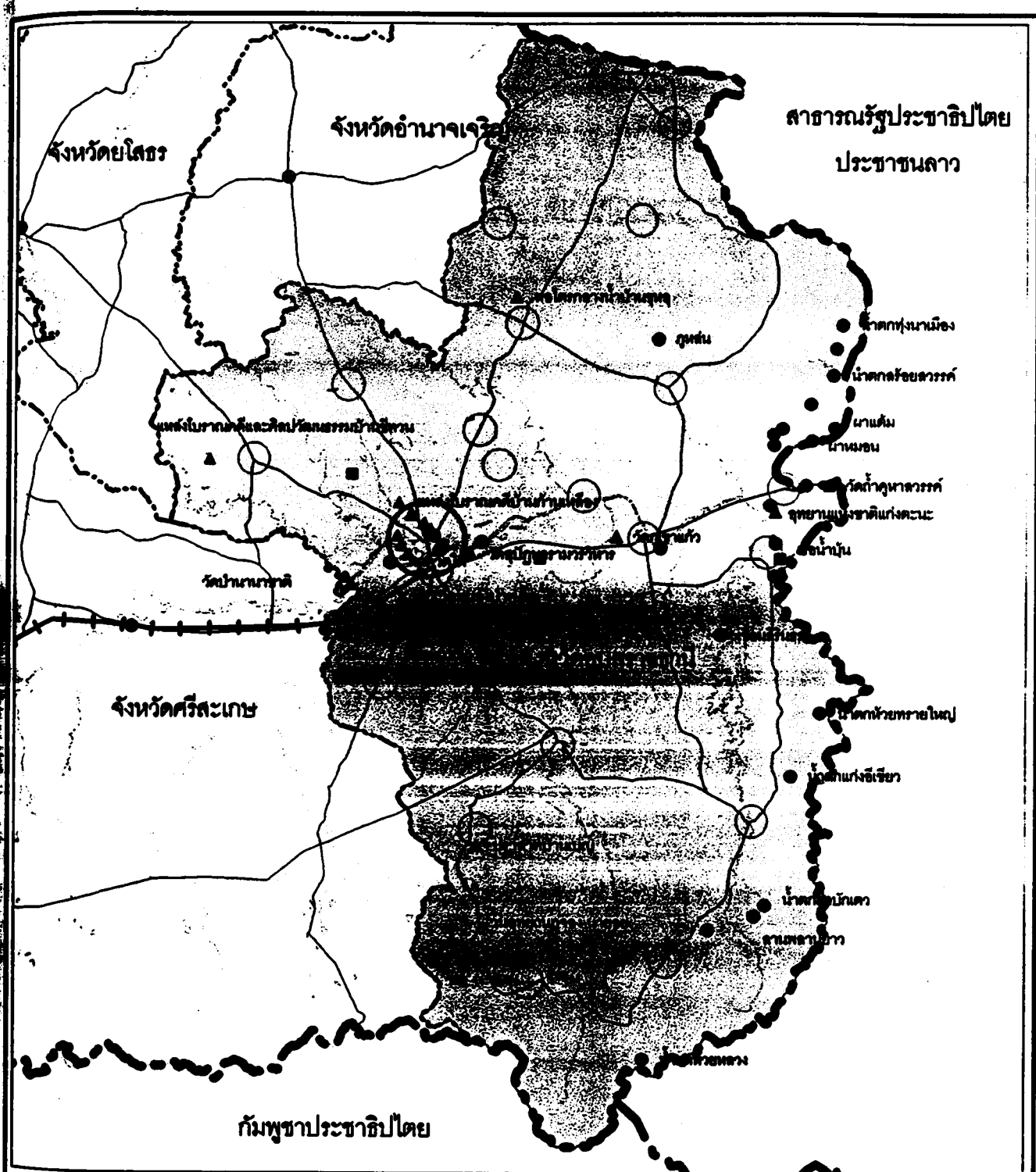
จะมาจากพื้นที่อื่น แต่อย่างไรก็ตามประชาชนในพื้นที่ก็ยังได้รับผลทางอ้อมจากการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การบริการพื้นฐาน ที่ค่อนข้างดี กว่าพื้นที่ที่ไม่มีบทบาททางด้านการท่องเที่ยว เช่น ระบบคมนาคมขนส่ง มีการบริการไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์สาธารณะเพียงพอกับความต้องการ เป็นต้น

ตาราง 4.11 แสดงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับประเภทและแหล่งท่องเที่ยว ที่สนใจ

ความสนใจ	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม				รวม	ร้อยละ
	อุบลราชธานี	ศรีสะเกษ	ยโสธร	อำนาจเจริญ		
1. ประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่สนใจ	50	30	30	30	140	100
-ประเภทธรรมชาติ	23	16	15	10	64	46
-ประเภทประวัติศาสตร์	9	8	5	5	27	19
-ศิลปวัฒนธรรม	18	6	10	15	49	35
2. แหล่งท่องเที่ยวที่สนใจ (ลำดับที่ 1-5)						
2.1 ประเภทธรรมชาติ						
-อุทยานแห่งชาติผาแต้ม	28	20	17	11	76	54.29
-หาดคูเคื่อ	23	20	14	10	67	47.86
-อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ	20	15	10	9	54	38.57
-แก่งสะพือ	13	10	5	8	36	25.71
-สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์	10	10	4	4	28	20
2.2. ประเภทประวัติศาสตร์						
-ผามออีแดง (เขาคู่พระวิหาร)	15	10	5	4	34	24.29
-ผาแต้ม	10	10	3	3	26	18.57
-วัดทุ่งศรีเมือง	10	9	4	3	26	18.57
-วัดถ้ำคูหาสวรรค์	7	5	5	8	25	17.86
-พุทธอุทยานและพระมงคลมิ่งเมือง	8	3	5	7	23	16.43
2.3. ประเภทศิลป วัฒนธรรม ประเพณี						
-ประเพณีแห่เทียนพรรษา	30	20	15	15	80	57.14
-ด้านการค้าขายแคนช่องเม็ก	27	20	13	15	75	53.57
-ประเพณีบุญบั้งไฟ	20	15	20	10	65	46.43
-สงกรานต์แก่งสะพือ	10	7	5	8	30	21.43
-บ้านศรีฐาน(หมอนซิด)	5	8	9	3	25	17.86

หมายเหตุ จากการสำรวจ

สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

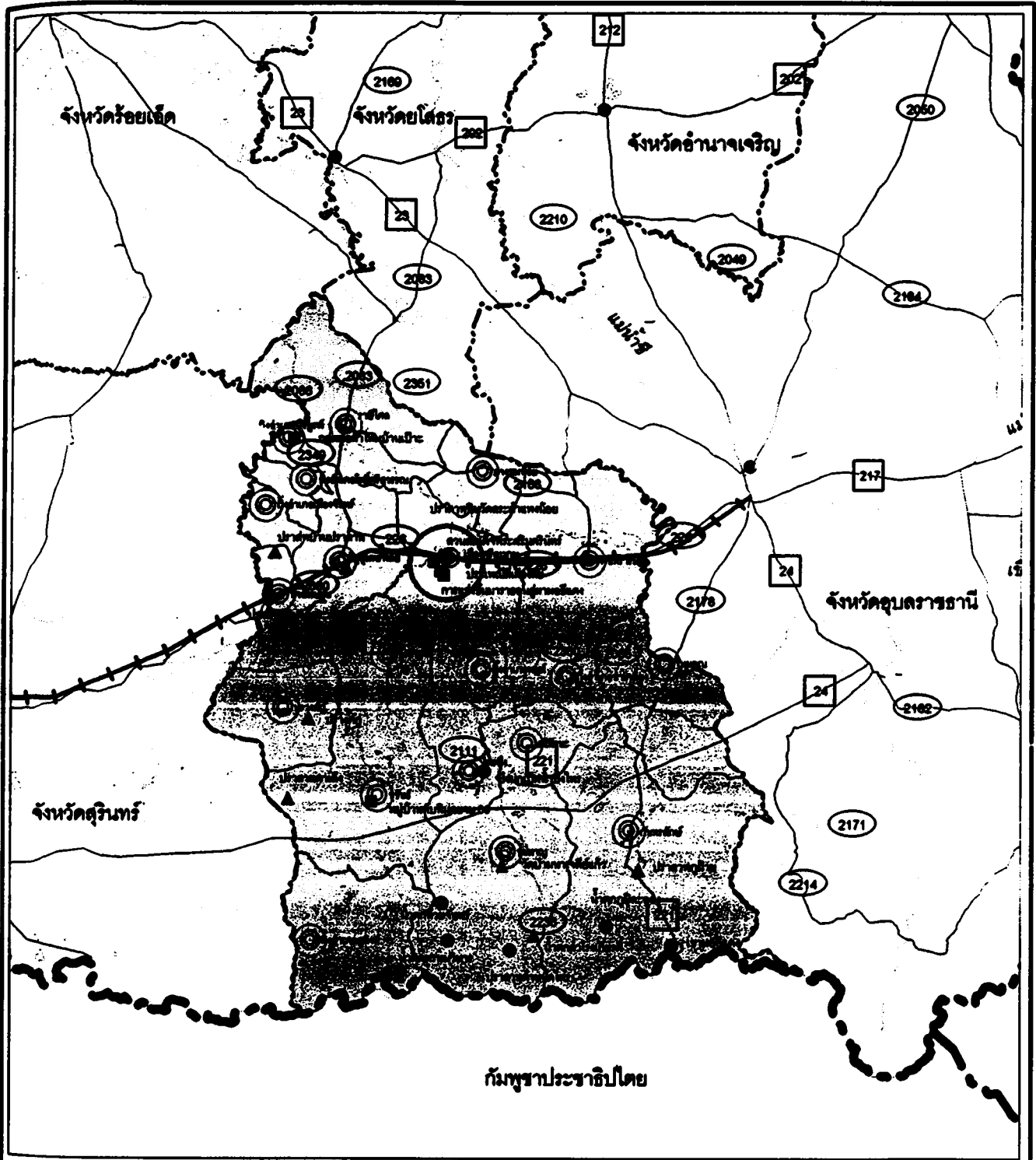

แผนที่ 4.1 แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนเมือง และเส้นทางคมนาคม จังหวัดอุบลราชธานี

สัญลักษณ์ 		
--- เส้นเขตประเทศ - - - - - เส้นเขตจังหวัด ——— ถนนสายหลัก + + + + + ทางรถไฟ ~~~~~ เส้นทางน้ำ	○ ชุมชนเมืองระดับจังหวัด ○ ชุมชนเมืองระดับอำเภอ ● แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ▲ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ ■ แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม	

มาตราส่วน 1:1,100,000

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และการวิเคราะห์

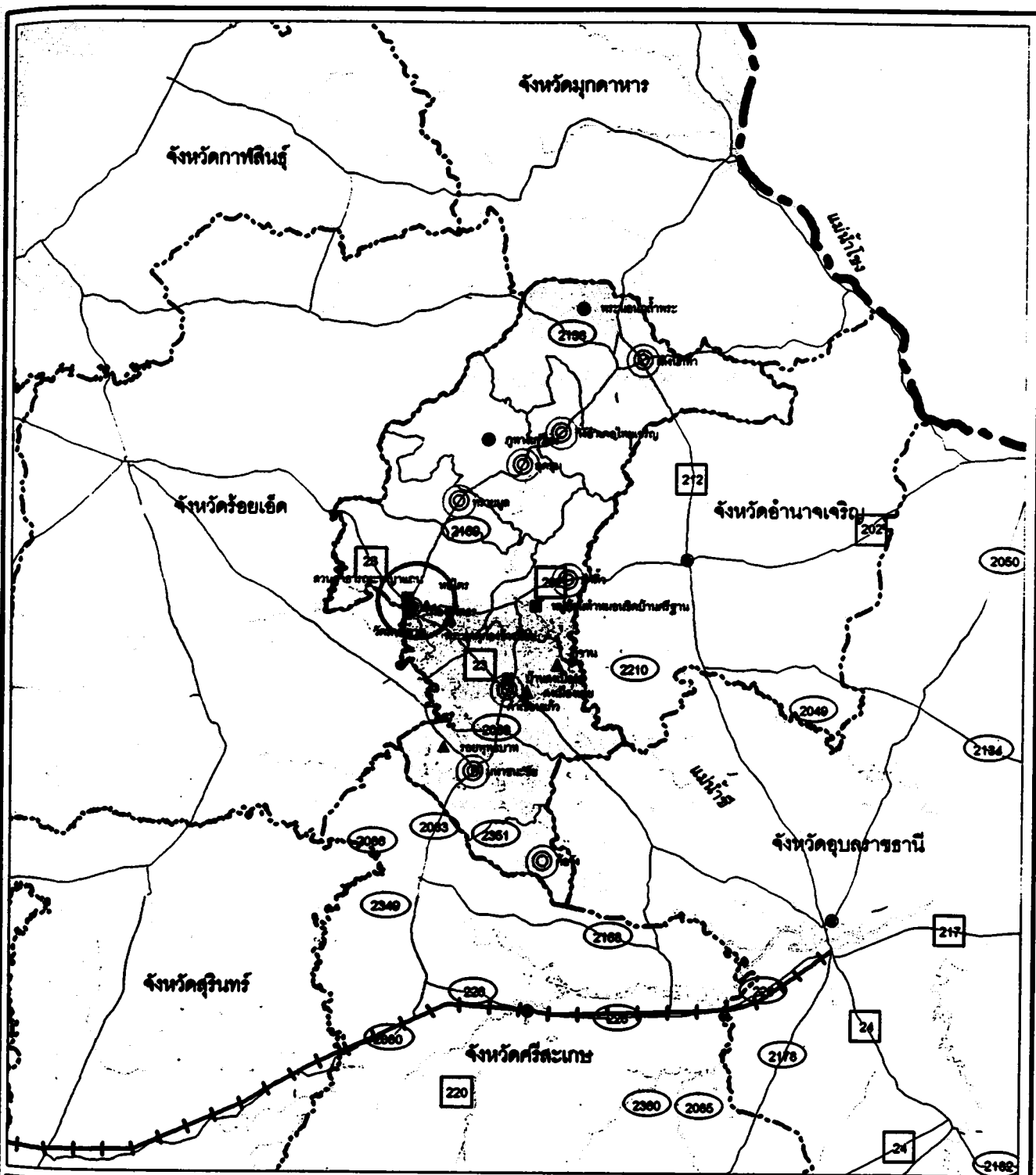

แผนที่ 4.2 แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามประเภท จังหวัดศรีสะเกษ

สัญลักษณ์	
	เส้นเขตประเทศ
	เส้นเขตจังหวัด
	ถนนสายหลัก
	ทางรถไฟ
	เส้นทางน้ำ
	ชุมชนเมืองระดับจังหวัด
	ชุมชนเมืองระดับอำเภอ
	แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ
	แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์
	แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม

มาตราส่วน 1:1,100,000

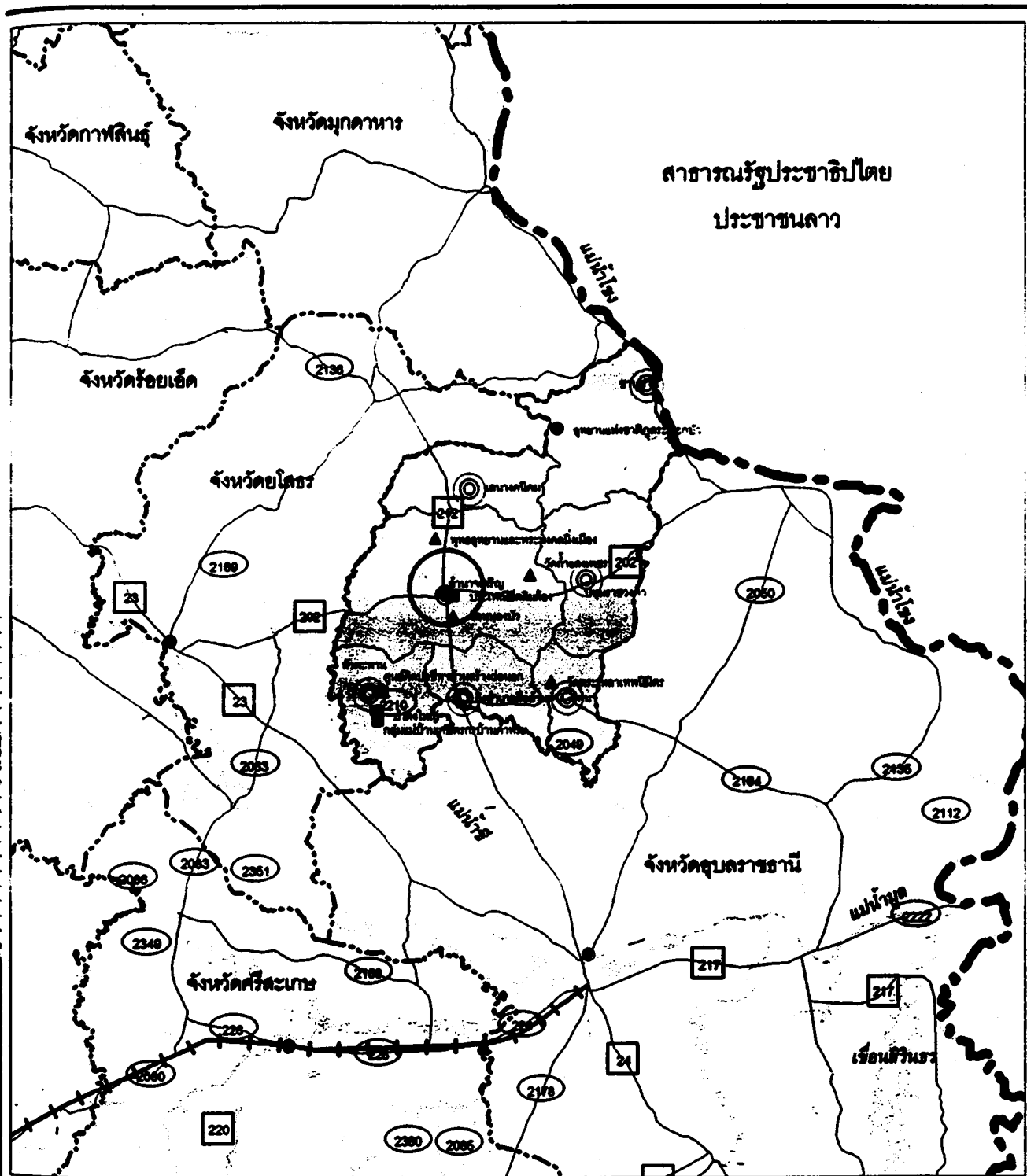
ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

แผนที่ 4.3 แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามประเภท จังหวัดอยุธยา

<p>สัญลักษณ์</p> <p>— — — — — เส้นเขตประเทศ</p> <p>- - - - - เส้นเขตจังหวัด</p> <p>————— ถนนสายหลัก</p> <p>+ + + + + ทางรถไฟ</p> <p>~~~~~ เส้นทางน้ำ</p>		<p>○ (Large) ชุมชนเมืองระดับจังหวัด</p> <p>○ (Small) ชุมชนเมืองระดับอำเภอ</p> <p>● แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ</p> <p>▲ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์</p> <p>■ แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม</p>		<p>มาตราส่วน 1:1,100,000</p>
---	--	---	--	------------------------------

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

แผนที่ 4.4 แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามประเภท จังหวัดอำนาจเจริญ

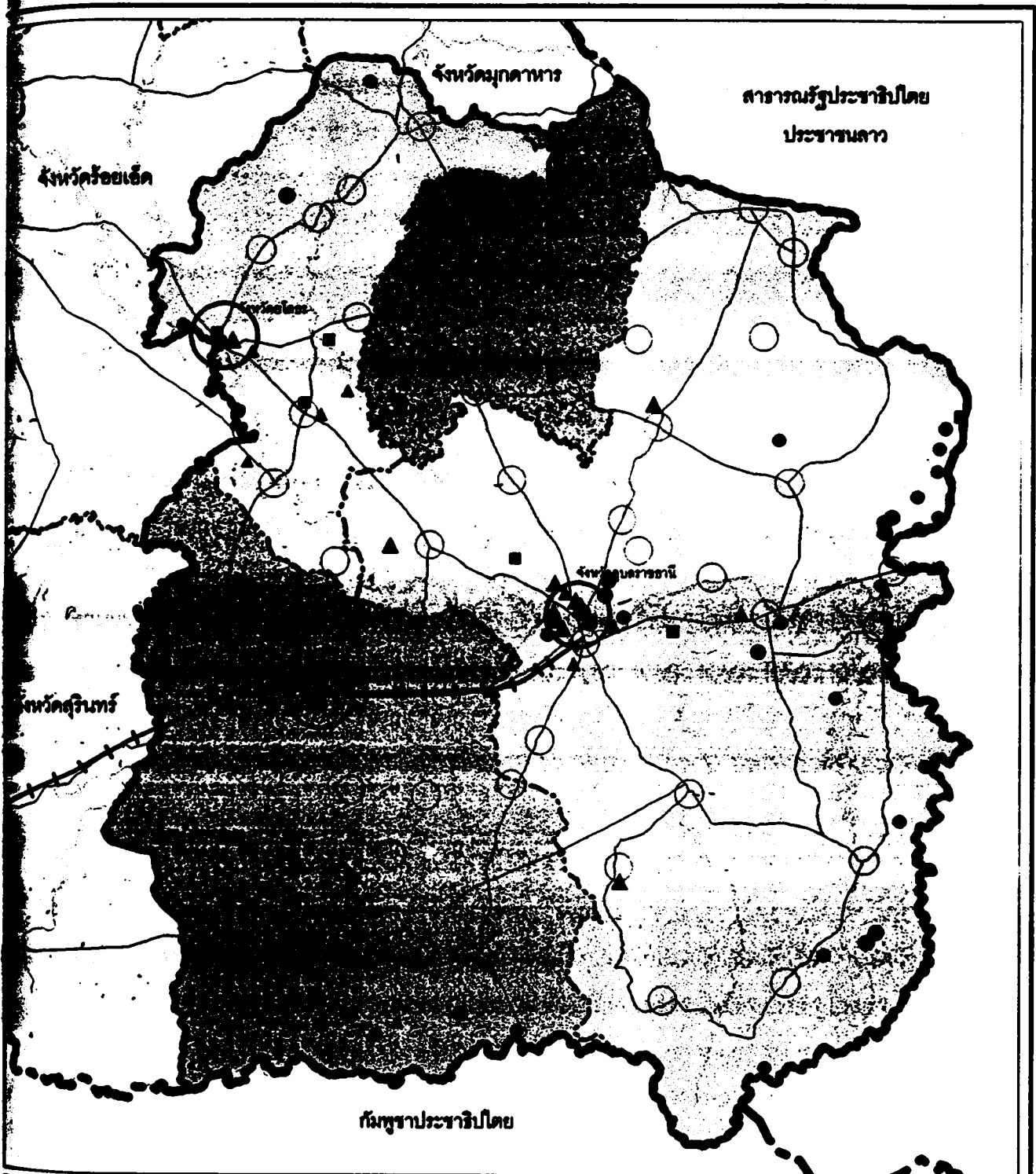
สัญลักษณ์

- เส้นเขตประเทศ
- เส้นเขตจังหวัด
- ถนนสายหลัก
- ทางรถไฟ
- เส้นทางน้ำ
- รุมนเมืองระดับจังหวัด
- รุมนเมืองระดับอำเภอ
- แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ
- แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์
- แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม

มาตราส่วน 1:1,100,000

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

แผนที่ 4.5 แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนเมือง และเส้นทางคมนาคม รวม 4 จังหวัด

สัญลักษณ์		 มาตรฐาน 1:270,000
	ขอบเขตพื้นที่ศึกษา	
	เส้นเขตประเทศ	
	เส้นเขตจังหวัด	
	ถนนสายหลัก	
	ทางรถไฟ	
	เส้นทางน้ำ	
	ชุมชนเมืองระดับจังหวัด	
	ชุมชนเมืองระดับอำเภอ	
	แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ	
	แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์	
	แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม	

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และการวิเคราะห์

4.3.3 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะได้จากสำรวจภาคสนาม ซึ่งความเหมาะสมของการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่เป็นปัจจัยที่จะใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยจะวิเคราะห์แยกแต่ละประเภทเปรียบเทียบกันระหว่างพื้นที่ ดังนี้ ด้านที่พักแรม จะพิจารณาในประเด็นของ คุณภาพที่พัก ในเรื่องของความสะอาด สะดวก สบายและความปลอดภัย ความเหมาะสมของราคาและแหล่งที่ตั้งที่เหมาะสม ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับสินค้าที่ระลึก จะสอบถามเกี่ยวกับ คุณภาพและความเหมาะสมของราคา การใช้ประโยชน์จากวัสดุท้องถิ่น และการให้บริการร้านอาหารและเครื่องดื่ม โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถระบุความ คิดเห็นได้มากกว่า 1 ข้อ ซึ่งผลการสำรวจเป็นดังนี้

(1) ที่พัก จากการวิเคราะห์สถานการณ์การพักแรมในพื้นที่ศึกษา ทราบว่าในอดีต ที่ผ่าน มาธุรกิจด้านที่พักแรมในภาพรวมทั้ง 4 จังหวัดไม่ค่อยมีการขยายตัวมากนัก แต่เมื่อวิเคราะห์ตามข้อมูล หัวข้อ 3.6.2.1 เป็นรายจังหวัดทราบว่าที่พักในจังหวัดอุบลราชธานี มีอัตราการขยายตัวทั้งในด้านของ จำนวนที่พักและห้องพักมากกว่าอีก 3 จังหวัด ทั้งนี้ อาจจะต้องย้อนในเรื่องของการให้บริการที่นอกจากจะ รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้าพักเที่ยวในพื้นที่แล้ว อาจจะต้องรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่จังหวัดอื่นๆ และเมื่อ จากสถานการณ์การเข้าพักแรมของนักท่องเที่ยว เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการให้บริการ ทราบว่าใน พื้นที่ศึกษามีจำนวนที่พักและห้องพัก เพียงพอต่อการให้บริการ เนื่องจากมีห้องพักส่วนเกินในสัดส่วนที่ สูงพอสมควร

จากการสอบถามนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับสภาพการให้บริการด้านที่พัก ทราบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่ ร้อยละ 42.90 มีความเห็นว่าในพื้นที่จังหวัด อุบลราชธานี มีจำนวนที่พักให้เลือกหลายระดับราคา รองลงมา ร้อยละ 30.60 เห็นว่าการบริการด้านที่พัก มีความสะดวกดี ส่วนในเรื่องของความสะอาด และแหล่งที่ตั้งที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากอยู่ไกลแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอุบลราชธานี คิดว่ามีผลกระทบน้อยมาก ร้อยละ 8.20 ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยว จังหวัดศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในเรื่องการให้บริการด้านที่พัก กล่าวคือ ส่วนใหญ่เห็นว่าที่พักอยู่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยว (จังหวัดศรีสะเกษ ร้อยละ 30 ยโสธร ร้อย ละ 36 และอำนาจเจริญ ร้อยละ 40) รองลงมา มีความคิดเห็นว่า ที่พัก โรงแรมควรมีการปรับปรุงใน เรื่องของความสะอาด (ศรีสะเกษ ร้อยละ 25 ยโสธร ร้อยละ 25 และอำนาจเจริญ ร้อยละ 20) รองลง มากกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าที่พัก โรงแรม มีราคาที่เหมาะสม และมีให้เลือกหลายระดับ (จังหวัด ศรีสะเกษ และยโสธร ร้อยละ 20 และจังหวัดอำนาจเจริญ ร้อยละ 15) สำหรับในเรื่องของความสะอาด สบายและความปลอดภัย จังหวัดอำนาจเจริญ ร้อยละ 20 และยโสธร ร้อยละ 18.30 ศรีสะเกษ ร้อย ละ 15 ดังมีรายละเอียดตามตาราง 4.12

ตาราง 4.12 แสดงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับการให้บริการด้านที่พัก

รายการ	อุปสรรค (%)	ศรีสะเกษ (%)	ยโสธร (%)	อำนาจเจริญ (%)
มีให้เลือกหลายระดับราคา	42.9	20	20	15
ไม่สะอาดเท่าที่ควร	8.2	25	25	20
สะดวกสบายและปลอดภัยดี	30.6	15	18.3	20
อยู่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยว	8.2	30	36	40
อื่น ๆ	10.2	10	0.7	5
รวม	100	100	100	100

ที่มา : จากการสำรวจ

(2) สินค้าที่ระลึก สินค้าที่ระลึกและสินค้าพื้นเมืองเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยวและยังแสดงถึงเอกลักษณ์ของพื้นที่ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแตกต่างกันออกไป ซึ่งผลของการสำรวจพบว่า นักท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีเห็นว่าสินค้าที่ระลึกมีความเหมาะสมในเรื่องราคามากที่สุด ร้อยละ 50 รองลงมาเห็นว่าสินค้าที่ระลึกขาดความหลากหลายและไม่มีความเป็นเอกลักษณ์ ร้อยละ 30 และการท่องเที่ยวก็ส่งผลดี คือ สินค้าที่ระลึกกระตุ้นให้เกิดการใช้วัสดุและแรงงานในท้องถิ่น ร้อยละ 20 และกลุ่มนักท่องเที่ยวจังหวัด ศรีสะเกษและอำนาจเจริญ มีความเห็นสอดคล้องกัน กล่าวคือ ส่วนใหญ่เห็นว่าสินค้าที่ระลึกกระตุ้นให้เกิดการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น (ศรีสะเกษ ร้อยละ 50 อำนาจเจริญ ร้อยละ 50) รองลงมา คือ การบริการทางด้านราคาที่มีความเหมาะสม (ศรีสะเกษ ร้อยละ 40 อำนาจเจริญ ร้อยละ 30) และประการสุดท้ายเห็นว่าสินค้าที่ระลึกขาดความหลากหลายและไม่มีเอกลักษณ์ (ศรีสะเกษ ร้อยละ 10 อำนาจเจริญ ร้อยละ 20) กลุ่มนักท่องเที่ยวจังหวัดยโสธร เห็นว่าสินค้าที่ระลึกไม่มีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาคือ สินค้าที่ระลึกกระตุ้นให้เกิดการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ร้อยละ 35 และมีความเหมาะสมในเรื่องของราคา ร้อยละ 25

ในด้านการให้บริการสินค้าที่ระลึก จากการสำรวจภาคสนามพบว่า จุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึก มี 2 จุดด้วยกัน คือ ณ จุดท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียงจุดท่องเที่ยว และจุดจำหน่ายในตัวเมือง ซึ่งจุดท่องเที่ยวที่มีสินค้าที่ระลึกจำหน่ายด้วย ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติผามออีแดง และแก่งตะนะ ซึ่งดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ แก่งตะเพอ ด้านการค้าขายแดนช่องเม็ก ผามออีแดง (เขาพระวิหาร) บริเวณด้านหน้าวัดหนองป่าพง พระธาตุก่องข้าวน้อย เป็นต้น ซึ่งพ่อค้าแม่ค้า และผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่ ยกเว้นบริเวณด้านการค้าขายแดนช่องเม็ก ที่ผู้ประกอบการมา

จากหลากหลายพื้นที่ ส่วนจุดจำหน่ายในตัวเมือง จะมีกระจายอยู่ทั่วไป หาซื้อได้สะดวก เช่น บริเวณ สถานีขนส่ง สถานีรถไฟ และร้านจำหน่ายภายในตัวเมือง เป็นต้น (ตาราง 4.13)

ตาราง 4.13 แสดงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสินค้าที่ระลึก

การให้บริการ	อุบลราชธานี (%)	ศรีสะเกษ (%)	ยโสธร (%)	อำนาจเจริญ (%)
-มีความเหมาะสมในเรื่องราคา	50	40	25	30
-กระตุ้นให้เกิดการใช้วัสดุและแรงงานในท้องถิ่น	20	50	35	50
-ขาดความหลากหลายและไม่มีเอกลักษณ์	30	10	40	20
รวม	100	100	100	100

ที่มา : จากการสำรวจ

(3) การให้บริการร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านอาหารเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทหนึ่งของนักท่องเที่ยวที่นับว่ามีความสำคัญ ดังนั้น การพิจารณาสภาพปัญหาการบริการร้านอาหารจึงมีความสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพปัญหา สภาพาท้องถิ่นที่และแนวทางในการแก้ไข โดยอาศัยตัวชี้วัดต่างๆ ได้แก่ เรื่องความสะดวก ราคา จำนวน ประเภทของอาหารรวมทั้งการบริการด้านสถานที่จอดรถ ผลจากการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ในพื้นที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาการให้บริการร้านอาหารปรากฏว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่ ร้อยละ 50 เห็นว่าอาหารมีราคาแพง และร้อยละ 45 เห็นว่าห้องน้ำ ห้องส้วมไม่มีความสะอาด และร้อยละ 20 เห็นว่าจำนวนร้านมีน้อย และที่จอดรถไม่เพียงพอ ส่วนจังหวัดศรีสะเกษ เห็นว่าห้องน้ำ ห้องส้วมไม่สะอาด ร้อยละ 50 รองลงมาคือ ราคาที่ไม่เหมาะสม และจำนวนร้านมีน้อย ร้อยละ 35 ไม่มีความหลากหลายของประเภทอาหาร และที่จอดรถไม่พอ ร้อยละ 20 ส่วนในพื้นที่จังหวัดยโสธร และอำนาจเจริญ มีความเห็นสอดคล้องกัน คือ ส่วนใหญ่เห็นว่าจำนวนร้านอาหารมีน้อย (ยโสธร ร้อยละ 35 อำนาจเจริญ ร้อยละ 36) รองลงมา ห้องน้ำ ห้องส้วมไม่สะอาด (ยโสธร ร้อยละ 33 อำนาจเจริญ ร้อยละ 30) และไม่มีความหลากหลายของประเภทอาหาร (ยโสธร อำนาจเจริญ ร้อยละ 30) รายละเอียดตามตาราง 4.14

ตาราง 4.14 แสดงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการบริการร้านอาหาร

การให้บริการ	อุบลราชธานี (%)	ศรีสะเกษ (%)	ยโสธร (%)	อำนาจเจริญ (%)
-ห้องน้ำ / ห้องส้วมไม่สะอาด	45	50	33	30
-ราคาแพง	50	35	15	12
-ที่จอดรถไม่เพียงพอ	20	20	21	17
-จำนวนร้านน้อย	20	35	35	36
-ไม่มีความหลากหลายของประเภทอาหาร	15	20	30	30

ที่มา : จากการสำรวจ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

(4) การบริการการขนส่ง การท่องเที่ยวเกิดจากการที่คนต้องเดินทางไปสู่สถานที่ซึ่งมีความแตกต่างในด้านวัฒนธรรม ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ดังนั้น การคมนาคมจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการท่องเที่ยว ถึงแม้แหล่งท่องเที่ยวจะอยู่ไกล มีการเดินทางด้วยระยะทางไกล แต่หากการเดินทางใช้เวลาสั้น ก็จะไม่เป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยวก็ยังนิยมเดินทางไป ดังนั้นการพัฒนาเส้นทางคมนาคมระบบการจราจร และการพัฒนายานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง จึงเป็นสิ่งจำเป็น

ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้ทำการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับการบริการการขนส่ง โดยการสอบถามนักท่องเที่ยว จำนวน 140 คน กระจายตามแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆ ของพื้นที่ 4 จังหวัด โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ผลการสำรวจทำให้ทราบว่า แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 จังหวัด ส่วนใหญ่จะไม่มีความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากไม่มีการบริการขนส่งสาธารณะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอโรงเจียม และพิบูลมังสาหาร ที่เป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวและริมฝั่งโขง เช่น ผาแต้ม แก่งตะนะ เรือนสิรินธร วัดถ้ำแสงเพชร หรือแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดยโสธร และกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น ส่วนแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มของอำเภอเมือง เช่น อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภอเมืองศรีสะเกษ อำเภอเมืองวารินชำราบ ส่วนใหญ่มีระบบการขนส่งสาธารณะเข้าถึง แต่ก็ประสบปัญหาในเรื่องเวลาเดินทางไม่เหมาะสม และเส้นทางเดินทาง ไม่เหมาะสม ซึ่งสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ ไม่ถือว่าเป็นปัญหารุนแรง แต่ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี และเหมาะสม ก็สามารถแก้ไขได้

ตาราง 4.15 แสดงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการบริการการขนส่ง

หน่วย : ร้อยละ

ปัญหา	อุบลราชธานี		ศรีสะเกษ		ยโสธร	อำนาจเจริญ
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5	กลุ่มที่ 6
จำนวนรถไม่เพียงพอ	35	27	45	23	20	33
เวลาเดินทางไม่เหมาะสม	42	12	32	12	42	37
เส้นทางเดินทางไม่เหมาะสม	8	12	8	15	8	15
ปัญหาความไม่ปลอดภัยจากการเดินทาง	5	5	5	10	5	5
ความไม่สะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	10	44	10	40	25	10
รวม	100	100	100	100	100	100

จากการสำรวจสามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

หมายเหตุ กลุ่มที่ 1 หมายถึง กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอำเภอเมืองอุบลราชธานี และวารินชำราบ

กลุ่มที่ 2 กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอำเภอโขงเจียม - อำเภอสิรินธร

กลุ่มที่ 3 กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอำเภอเมืองศรีสะเกษ และอำเภออุทุมพรพิสัย

กลุ่มที่ 4 กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอำเภออุทุมพรพิสัย และอำเภอกันทรวิชัย

กลุ่มที่ 5 กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธร

กลุ่มที่ 6 กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอำนาจเจริญ

4.4. ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ย่อมมีการใช้จ่ายในกิจกรรมต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 6 หมวดใหญ่ๆ ได้แก่ ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าบริการเดินทางท่องเที่ยว ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก ค่าใช้จ่ายบันเทิง และอื่น ๆ จากตาราง 4.16 แสดงรายจ่ายของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ปี 2546 จำแนกตามพื้นที่ จะเห็นว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว 4 จังหวัด มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มนักท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีและศรีสะเกษ จะมีค่าใช้จ่ายประเภทค่าเดินทาง ค่าอาหารและเครื่องดื่ม และค่าซื้อสินค้าที่ระลึกมากที่สุด ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธร มีค่าใช้จ่ายประเภทค่าเดินทาง ค่าที่พัก และค่าอาหารมากที่สุด ในขณะที่นักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ มีค่าใช้จ่ายประเภทค่าอาหาร ค่าเดินทาง และค่าที่พักมากที่สุด

อย่างไรก็ตามถึงแม้พฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาจะมีความแตกต่างกัน แต่ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่จะส่งผลโดยตรงต่อประชากรในพื้นที่ ได้แก่ ค่าเดินทางและค่าอาหาร ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ ของค่าใช้จ่ายโดยรวม จากการที่นักท่องเที่ยวมีการใช้จ่ายยอมทำให้ประชากรในพื้นที่ได้รับรายได้มากขึ้นเพราะค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ย่อมก่อให้เกิดเงินหมุนเวียนในพื้นที่ ก่อให้เกิดรายได้แก่คนในพื้นที่ ยิ่งนักท่องเที่ยวมีการใช้จ่ายมาก ย่อมส่งผลให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น โดยจุดท่องเที่ยวที่มีการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม เพื่อบริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ บริเวณผามออีแดง ผาแต้ม หาดคูเคือ หาดวัดใต้ เรือนสิรินธร ด้านชายแดนช่องเม็ก นอกนั้นก็กระจายอยู่ในบริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว และภายในตัวเมือง

นอกจากค่าใช้จ่ายประเภทค่าอาหารแล้ว ค่าใช้จ่ายประเภทซื้อสินค้าก็เป็นรายจ่าย อีกด้านหนึ่งที่เป็นรายได้กระจายลงสู่ประชากรในพื้นที่จริง เนื่องจากผู้ประกอบการที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึกและของฝากส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่ซึ่งสินค้าที่นำมาจำหน่ายจะเป็นสินค้าที่ผลิตขึ้นเอง และใช้วัสดุภายในพื้นที่ มิได้นำมาจากพื้นที่อื่น ยกเว้น ที่จุดการค้าชายแดนช่องเม็ก และผามออีแดง ซึ่งสินค้าที่นำมาจำหน่ายจะมีความหลากหลาย จากการสอบถามผู้ประกอบการ ทราบว่าสินค้าส่วนใหญ่จะมาจากประเทศจีน โดยเข้ามาทางฝั่ง ประเทศ สปป.ลาว และบางส่วนก็เป็นสินค้าที่มาจากกรุงเทพฯ และตลาดโรงเกลือ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วที่เป็นสินค้าที่ผลิตในพื้นที่มีสัดส่วนน้อยทำให้ประชากรในพื้นที่ไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร ในขณะที่จุดท่องเที่ยว ทั้งสองแห่งนี้เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ดังนั้น ควรจะมีการ ส่งเสริมสินค้าพื้นเมืองและนำผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาชาวบ้านมาเป็นจุดขายเพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์และเป็นจุดสร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่นด้วยซึ่งจะสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลชุดปัจจุบันที่จัดให้มีโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละชุมชนใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนา สินค้าเพื่อใช้เป็นแนวทางหนึ่งในการที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชนให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้นโดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น

ให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์สามารถจำหน่ายได้ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ และสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ในพื้นที่ศึกษามีสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่สามารถพัฒนาเป็นสินค้าที่ระลึกและของฝากสำหรับนักท่องเที่ยวได้มากมายหลายรูปแบบ ทั้งประเภทอาหารและเครื่องดื่ม ผักและสิ่งทอ เครื่องจักสาน และศิลปประดิษฐ์ต่างๆ โดยในปีงบประมาณ 2546 (ระหว่างเดือนตุลาคม 2545 - กันยายน 2546) พื้นที่ศึกษามียอดจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นเงินรวม 1,278,223,192 บาท (เอกสารโรเนียว กรมพัฒนาชุมชน) แต่สภาพปัญหาช่องทางตลาดที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน คือ แหล่งจำหน่ายส่วนใหญ่จะอยู่ตัวเมือง ยากแก่การเข้าถึงของคนต่างถิ่น ดังนั้น ควรจะมีการเชื่อมโยงเข้ากับ แหล่งท่องเที่ยว โดยอาจจะจัดหาจุดจำหน่ายที่เหมาะสม โดยอาจจะเป็นทางผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยว หรือเป็นจุดแวะพักริมทาง เป็นต้น

เมื่อนักท่องเที่ยวมีการใช้จ่ายในพื้นที่ ย่อมก่อให้เกิดการกระจายรายได้ในแต่ละหมวดค่าใช้จ่าย โดยคิดเป็นมูลค่าของการใช้จ่ายแต่ละประเภทการใช้จ่าย (โดยคำนวณจากจำนวนนักท่องเที่ยว x ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนในแต่ละประเภทการใช้จ่าย) ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงสถานการณ์ทางการเงิน อันเป็นผลมาจากสถานการณ์ทางการท่องเที่ยวโดยตรง โดยในปี 2546 จังหวัดอุบลราชธานี ได้รับส่วนแบ่งรายได้ที่เป็นมูลค่าการใช้จ่ายจากนักท่องเที่ยวเป็นเงิน จำนวนประมาณ 815,037,120 บาท รองลงมาได้แก่จังหวัดศรีสะเกษ อำนาจเจริญ และยโสธร ตามลำดับ (ตามตาราง 4.16)

ตารางที่ 4.16 แสดงค่าใช้จ่ายต่อคนต่อวัน ของผู้เยี่ยมชมในพื้นที่ศึกษา ปี พ.ศ.2546

ประเภทค่าใช้จ่าย	ค่าใช้จ่าย เฉลี่ยต่อคนต่อวันจำนวนเงิน(บาท)			
	อุบลราชธานี	ศรีสะเกษ	ยโสธร	อำนาจเจริญ
ค่าที่พัก	139.51	87.14	66.02	18.00
ค่าอาหารและเครื่องดื่ม	153.39	118.83	64.71	55.28
ค่าบริการเดินทางท่องเที่ยวภายในจังหวัด	177.69	141.23	75.10	39.77
ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก	149.34	96.35	25.79	17.68
ค่าใช้จ่ายบันเทิง	60.75	44.12	14.15	4.62
อื่นๆ	53.72	20.76	11.81	11.34
รวม	734.4	508.43	257.58	146.69

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตาราง 4.17 แสดงค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี 2548

ประเภทของการใช้จ่าย	อุปโภคบริโภค		ศรีสะเกษ		ยโสธร		อำนาจเจริญ	
	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย ต่อคน(บาท)	มูลค่าของการใช้จ่าย (บาท)	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย ต่อคน(บาท)	มูลค่าของการใช้จ่าย (บาท)	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย ต่อคน(บาท)	มูลค่าของการใช้จ่าย (บาท)	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย ต่อคน(บาท)	มูลค่าของการใช้จ่าย (บาท)
ค่าที่พัก	139.51	154,828,198	87.14	59,142,179	66.02	7,745,863	18.00	3,865,356
ค่าอาหารและเครื่องดื่ม	153.39	170,232,222	118.83	80,650,277	64.71	7,592,165	55.28	11,870,938
ค่าบริการเดินทางท่องเที่ยวภายในจังหวัด	177.69	197,200,362	141.23	95,853,225	75.1	8,811,183	39.77	8,540,289
ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก	149.34	165,737,532	96.35	65,393,034	25.79	3,025,838	17.68	3,796,639
ค่าใช้จ่ายบันเทิง	60.75	67,420,350	44.12	29,944,376	14.15	1,660,163	4.62	992,108
อื่น ๆ	53.72	59,618,456	20.76	14,089,874	11.81	1,385,620	11.34	2,435,174
รวม	734.4	815,037,120	508.43	345,072,966	257.58	30,220,831	146.69	31,500,504

ที่มา : จากการคำนวณ

4.5. การประมาณการณ์จำนวนนักท่องเที่ยว

การคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในอนาคต ในเรื่องการคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยว ในอนาคต อาจจะต้องถึงแนวโน้มการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจในอนาคตได้ ทั้งนี้ เนื่องจากเมื่อมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นก็จะก่อให้เกิดการจ้างงานในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม หลายกิจกรรม ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ จึงได้คาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา อีก 20 ปี ข้างหน้า โดยวิธี Linear (3 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ และยโสธร) โดยให้ปี 2530-2545 เป็นปีฐาน ส่วนจังหวัดอำนาจเจริญซึ่งเป็นจังหวัดที่เพิ่งจัดตั้งใหม่ จึงมีข้อจำกัดในเรื่องข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวย้อนหลังไม่เพียงพอสำหรับนำมาวิเคราะห์จึงใช้วิธีการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวจากอัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนนักท่องเที่ยว ปี 2537-2539 เป็นปีฐานเพื่อคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยว ตั้งแต่ปี 2540-2564 ปรากฏว่าในปี 2564 ซึ่งเป็นปีสิ้นสุดการคาดประมาณ คาดว่าพื้นที่ศึกษาจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ประมาณ 3,270,720 คน ซึ่งจะกระจายอยู่ทั้ง 4 จังหวัด เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ และยโสธร ดังนี้ 1,638,440 1,231,587 222,606 178,087 ดังมีรายละเอียดตามตาราง 4.18

4.6. ความคิดเห็นอื่นๆ ที่มีต่อการท่องเที่ยว

ความคิดเห็นอื่นๆ ที่มีต่อการท่องเที่ยว เช่น ความคิดเห็นในเรื่องโอกาสการกลับมาเที่ยวซ้ำพร้อมเหตุผล ซึ่งจากการสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับโอกาสในการกลับมาเที่ยวซ้ำ ปรากฏว่า นักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เห็นว่า ร้อยละ 45 จะกลับมาเที่ยวอีก เพราะการเดินทางสะดวก รองลงมาจะกลับมาเที่ยวซ้ำอีก เพราะติดใจในเรื่องของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงาม ร้อยละ 35 และร้อยละ 36 ให้ความคิดเห็นว่าไม่มาเพราะอากาศร้อน และร้อยละ 23.00 ไม่มาเพราะใช้เวลาในการเดินทางมาก นักท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ ร้อยละ 25 จะกลับมาเที่ยวซ้ำอีก เพราะมีการเดินทางสะดวก แต่ร้อยละ 20 เห็นว่า ไม่มาเพราะอากาศร้อน กลุ่มนักท่องเที่ยวจังหวัดยโสธร เห็นว่าร้อยละ 40 ไม่มาเที่ยวซ้ำอีก เพราะใช้เวลาเดินทางมาก รองลงมาร้อยละ 35 เห็นว่าไม่มาเที่ยวซ้ำอีก เพราะอากาศร้อน ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวจังหวัดอำนาจเจริญ เห็นว่า ร้อยละ 44.33 ไม่กลับมาเที่ยวซ้ำอีก เพราะอากาศร้อน แต่ร้อยละ 42.33 เห็นว่าจะกลับมาเที่ยวซ้ำอีกเพราะการเดินทางสะดวก ดังมีรายละเอียดตามตาราง 4.19

สรุป

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าการท่องเที่ยวได้นำรายได้จำนวนมหาศาลเข้าสู่ประเทศไทย แม้ว่าจะมีบางช่วงที่เกิดเหตุการณ์ไม่สงบทางการเมือง หรือได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ แต่ก็ไม่ได้ทำให้นักท่องเที่ยวลดจำนวนลงมากมาย ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวได้กระจายไปตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย ซึ่งแต่ละภาคก็มีแหล่งท่องเที่ยวดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมแหล่งนั้นๆ ในส่วนของภาคอีสานตอนล่างนับได้ว่ามีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวค่อนข้างสูง ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเยือนมีทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ที่เป็นที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวทำให้เดินทางเข้ามาเที่ยวได้แก่ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ผามออีแดง (ปราสาทเขาพระวิหาร) แก่งละเหือ แก่งตะนะ และเทศกาลงานประเพณีต่างๆ เช่น งานแห่เทียนพรรษา งานประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่เหลือจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ซึ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าท่องเที่ยว จะมีอายุระหว่าง 26-35 ปี และส่วนมากจะเดินทางมาท่องเที่ยวกันเอง โดยนิยมเดินทางมาเป็นกลุ่ม และเดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัว ในส่วนของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ยังมีการเติบโตน้อย ถ้าเทียบกับนักท่องเที่ยวชาวไทย แต่อย่างไรก็ตามจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ มีแนวโน้มว่าจะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวขอมส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ในด้านการจ้างงานและกระจายรายได้อย่างแน่นอน

ตาราง 4.18 แสดงการคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ตั้งแต่ปี 2544-2564

จังหวัด	จำนวนนักท่องเที่ยว								
	ปี 2544	ปี 2549	อัตราการเปลี่ยนแปลง ปี 2544-2548	ปี 2554	อัตราการเปลี่ยนแปลง ปี 2549-2554	ปี 2559	อัตราการเปลี่ยนแปลง ปี 2554-2559	ปี 2564	อัตราการเปลี่ยนแปลง ปี 2559-2564
อุบลราชธานี	1,051,063	1,197,907	2.79	1,344,751	2.45	1,491,595	2.18	1,638,440	1.97
ศรีสะเกษ	617,272	770,851	4.98	924,430	3.98	1,078,008	3.32	1,231,587	2.85
ยโสธร	110,575	127,453	3.05	144,331	2.65	161,209	2.34	178,087	2.09
อำนาจเจริญ	213,886	216,034	0.20	218,203	0.20	220,393	0.20	222,606	0.20
รวม	1,992,796	2,312,245	3.21	2,631,715	2.76	2,951,205	2.43	3,270,720	2.17

ที่มา : จากการคำนวณ

ตาราง 4.19 แสดงความคิดเห็นอื่นๆ ที่มีต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

ความคิดเห็น	จังหวัดอุบลราชธานี (%)	ศรีสะเกษ (%)	ยโสธร (%)	อำนาจเจริญ (%)
ความคิดเห็นต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำ				
-กลับมา เพราะการเดินทางสะดวก	45.00	25.00	10.15	42.33
-กลับมา เพราะแหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงาม	35.00	15.00	13.22	18.45
-ไม่มา เพราะใช้เวลาเดินทางมาก	23.00	15.00	40.00	34.25
-ไม่มา เพราะอากาศร้อน	36.00	20.00	35.00	44.33

ที่มา : จากการสำรวจ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

บทที่ 5

การวิเคราะห์ศักยภาพและผลของการท่องเที่ยวต่อพื้นที่ศึกษา

ในการวิเคราะห์ศักยภาพและผลของการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาครั้งนี้ จะทำการวิเคราะห์จากสถานการณ์การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ในภาพรวม และวิเคราะห์เป็นรายจังหวัด โดยใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ คือ SWOT Analysis ดังนี้

5.1. การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่

ในการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ศึกษาครั้งนี้ จะวิเคราะห์จากข้อมูลสภาพทั่วไปของพื้นที่ แผนงาน โครงการพัฒนาต่างๆ ตลอดจนข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม สามารถนำมาประมวลเพื่อประเมินศักยภาพของพื้นที่จากปัจจัยด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดในการพัฒนา โดยใช้หลักการวิเคราะห์ SWOT Analysis และผลจากการวิเคราะห์จะนำไปสู่การพิจารณาจัดทำแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ทางด้านการท่องเที่ยวต่อไป

5.1.1. การวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ในภาพรวม

(1) จุดแข็ง คือ ข้อได้เปรียบ หรือสิ่งที่จะทำได้ ถ้าหากมีการพัฒนาพื้นที่

(1.1) มีที่ตั้งที่เหมาะสม พื้นที่ศึกษาประกอบด้วยจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ ซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานใต้ สามารถติดต่อเชื่อมโยงกับกลุ่มอีสานตอนบน โดยผ่านจังหวัดยโสธร ติดต่อเชื่อมโยงกับแหลมฉบัง ผ่านมายังสระแก้ว สุรินทร์ และยโสธร นอกจากนี้ยังสามารถติดต่อเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศอินโดจีนโดยผ่านทางจังหวัดอุบลราชธานี และทางด้านจังหวัดอำนาจเจริญ ยังเป็นทางผ่านในการติดต่อเชื่อมโยงกับจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งกำลังมีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ดังนั้น ในอนาคตจึงอาจจะเป็นพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญในด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับกลุ่มอินโดจีน ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อพื้นที่ศึกษา ดังนั้น พื้นที่ศึกษาจึงมีความได้เปรียบในด้านของทำเลที่ตั้งที่อยู่กึ่งกลางระหว่างอนุภาคต่างๆ และสามารถเดินทางติดต่อเชื่อมโยงระหว่างอนุภาคได้โดยสะดวก

(1.2) ความแตกต่างของสภาพภูมิอากาศ จากสภาพภูมิอากาศที่มีความหลากหลาย ทั้งฤดูร้อน และฤดูฝน ส่งผลต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่ละช่วงได้รับความสนใจจากกลุ่มนักท่องเที่ยวแตกต่างกันแล้วแต่ความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ก็จะเป็นฤดูหนาว และฤดูฝน ส่วนแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรมประเพณี ก็จะเป็นช่วงฤดูร้อน เป็นต้น

(1.3) มีวิถีชีวิต และวัฒนธรรมประเพณี ที่โดดเด่น และมีความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสามารถนำมาเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวและผู้เยี่ยมเยือนได้ เช่น ประเพณีการลงแขก ซึ่งสะท้อนถึงความสามัคคี และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ที่ยังคงมีการช่วยเหลือ เกื้อกูลกันฉันญาติมิตร ประเพณีผูกเสี่ยว ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นมิตรกับผู้คนแปลกหน้า รวมถึงกลุ่ม นักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจต่อนักท่องเที่ยวให้กลับมาเที่ยวซ้ำอีก

(1.4) มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายประเภท ทั้งประเภทธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี โดยแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังมีความบริสุทธิ์ จึงควรมีการพัฒนาเพื่อใช้ในเชิงพาณิชย์ แต่ควรคำนึงถึงสภาพความเหมาะสม ซึ่งภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีแผนงาน โครงการสำหรับที่จะเตรียมการวางแผนเพื่อพัฒนา หรือปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต

(2) จุดอ่อน หมายถึง ปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อการพัฒนาพื้นที่ แต่เป็นสิ่งที่สามารถหลีกเลี่ยงหรือปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ ดังนี้

(2.1) แรงงานส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์และมีมือ จากข้อมูลแรงงานของประชากรในพื้นที่ศึกษา ในปี 2544 ทราบว่าประชากรส่วนใหญ่ประมาณ 64.98 เปอร์เซ็นต์ จะเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรม ในขณะที่มีแรงงานนอกภาคเกษตรกรรม เพียงร้อยละ 33.66 ของแรงงานทั้งหมด ซึ่งแรงงานนอกภาคเกษตรกรรม ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานในอุตสาหกรรมภาคเกษตรกรรมมากที่สุด โดยสถานภาพการทำงานส่วนใหญ่จะเป็นลูกจ้างมากกว่าเป็นเจ้าของผู้ประกอบการ สะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์และมีมือในการทำงาน ซึ่งจะต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อรองรับตลาดแรงงานในอนาคต

(2.2) คุณภาพแรงงานต่ำ โดยประมาณร้อยละ 80 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีแนวโน้มจะขาดแคลนแรงงานในสัดส่วนที่สูงขึ้น (ทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544) และเนื่องจากมีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อน จึงมีปัญหาในเรื่องแรงงานต่างด้าว ที่ผิดกฎหมาย ส่งผลกระทบต่อความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ยาเสพติด และการให้บริการทางด้านสังคม

(2.3) เป็นจังหวัดที่จัดอยู่ในกลุ่มอนุภาคยากจน ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ยังมีคุณภาพชีวิตต่ำกว่ามาตรฐานตามตัวชี้วัด (จปฐ.) ที่กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยกำหนด ยกเว้นจังหวัดอุบลราชธานี

(2.4) ขาดความปลอดภัยตามแนวชายแดน เนื่องจากมีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งทางด้านตะวันออก คือ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและทางด้านทิศใต้

ที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ซึ่งมีความแตกต่างกันในเรื่องของระบบการเมืองการปกครอง และการบริหารประเทศ จึงเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในด้านการค้า การลงทุน ร่วมกัน

(2.5) มีฐานการผลิตที่พึ่งพิงเกษตรกรรมเป็นหลัก ทั้ง 4 จังหวัด ทำให้เศรษฐกิจมีโอกาสในการเติบโตน้อยและฐานเศรษฐกิจแคบ ประกอบการผลิตภาคเกษตรกรรม ส่วนใหญ่จะพึ่งพิงน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งมีความผันผวนของฤดูกาล ประสบปัญหาภัยแล้ง น้ำท่วม ประกอบการคุกคามที่ดินที่ไม่เหมาะสมกับการเกษตร จึงส่งผลต่อผลผลิตต่อไร่ต่ำ ไม่คุ้มกับการลงทุน

(2.6) ระดับท้องถิ่นขาดการบริหารและดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ตามที่ภาครัฐได้มีการกระจายอำนาจ ให้ ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบัน (พ.ศ.2540) ตลอดจนขาดแผนงานโครงการ ในการเตรียมการเพื่อพัฒนา

(2.7) สินค้าที่ระลึกราคาความหลากหลาย ไม่มีความเป็นเอกลักษณ์และไม่ตรงกับความต้องการและรสนิยมของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังขาดการออกแบบและพัฒนาการบรรจุหีบห่อที่เหมาะสมกับการขนส่ง ทำให้เสียโอกาสในรายได้ จากนักท่องเที่ยว (เพ็ญศักดิ์ ศรีทอง, ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี, 2539)

(3) โอกาส หมายถึง ปัจจัยที่เหมาะสมและเป็นโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ มีดังนี้

(3.1) แนวนโยบายในการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นับตั้งแต่แผนฉบับที่ 4 ที่ให้ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ที่ให้ความสำคัญในเรื่องของการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคมุ่งเน้นการพัฒนาภูมิภาคมากขึ้น และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ที่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ที่ให้ความสำคัญในเรื่องของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบกับกรอบแนวทางการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จึงส่งผลให้กลุ่มจังหวัดในพื้นที่ศึกษามีโอกาสในการพัฒนา และส่งผลดีต่อประชาชนในพื้นที่

(3.2) ศักยภาพของประเพณีที่เอนบ้านทางด้านการท่องเที่ยว และทรัพยากรธรรมชาติ ที่สามารถเกื้อหนุนพื้นที่ศึกษาได้ เนื่องจากมีนโยบาย 3 ประสาน ที่พยายามประสานความร่วมมือกันระหว่าง 3 ประเทศ คือ ไทย ลาว กัมพูชา ทั้งด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว เพื่อร่วมกันพัฒนาพื้นที่ โดยใช้หลักการพัฒนาาร่วมกัน

(3.3) นโยบายหนึ่งผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบล จะก่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาดและการอนุรักษ์ชนภูมิปัญญาท้องถิ่น ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดการตื่นตัวในการที่จะคิดค้นพัฒนาสินค้า และปรับปรุงมาตรฐานสินค้า ให้ได้มาตรฐานและตรงกับความต้องการของตลาด และกระตุ้นให้เกิดการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น

(3.4) พื้นที่ที่มีความมั่นคงทางการเมืองและมีความปลอดภัยสูงทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวมีความรู้สึกปลอดภัย และอาจจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยวให้นานขึ้น

ซึ่งจะส่งผลดีต่อพื้นที่ในด้านเศรษฐกิจ เพราะนักท่องเที่ยวที่เข้ามาวันขึ้น โอกาสที่จะใช้จ่ายในพื้นที่ก็นานขึ้น รายได้ก็จะกระจายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าพาหนะในการเดินทาง รวมทั้งค่าซื้อของ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ซึ่งความปลอดภัยก็เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญ และเป็นนโยบายที่ภาครัฐให้ความสำคัญ

(4) อุปสรรค เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและขัดขวางการพัฒนา ได้แก่

(4.1) จากสภาพภูมิอากาศที่ร้อน และแห้งแล้ง ประกอบกับสภาพลักษณะเดิมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ส่วนใหญ่คิดว่าเป็นกลุ่มจังหวัดที่ยากจน แห้งแล้ง และไม่มีที่น่าสนใจ

(4.2) ความไม่แน่นอนของนโยบายทางการเมือง ของประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลต่อการขาดความเชื่อมั่นของนักลงทุน

(4.3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีการกระจายตัวสูง ทำให้ต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวสูง

(4.4) ประชากรส่วนใหญ่ยังมีฐานะยากจน หนี้สินมาก (เอกสารประกอบการสัมมนา วิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาของประชาชนในช่วงแผนฯ 9 . ศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) การเพิ่มรายได้โดยการเพิ่มผลผลิต และการกระจายความเล็ง โดยการเพาะปลูกที่ผลแบบผสมผสานหลายชนิด ส่วนแล้วแต่มีข้อจำกัดทั้งทางด้านต้นทุน ความรู้ เทคโนโลยีและการตลาด

5.12. การวิเคราะห์พื้นที่ศึกษารายจังหวัด

จังหวัดอุบลราชธานี

(1) จุดแข็ง คือ ไร่ได้เปรียบหรือสิ่งที่จะทำได้ดี ถ้าหากมีการพัฒนาพื้นที่

(1.1) มีที่ตั้งที่เหมาะสมและได้เปรียบในการทำหน้าที่เป็นประตูเศรษฐกิจใหม่เพื่อเชื่อมการค้าการลงทุนและการท่องเที่ยวไปสู่ประเทศในกลุ่มอินโดจีน ตามบทบาทที่ภาครัฐกำหนดไว้โดยมีจังหวัดนครราชสีมา ขอนแก่น และอุดรธานี เป็นฐานการผลิตด้านอุตสาหกรรมและบริการ และมีเมืองหลักบริเวณแนวชายแดน เช่น มุกดาหาร นครพนม หนองคายและอุบลราชธานี เป็นศูนย์กลางการค้า และการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน

(1.2) เป็นอนุภาคที่ติดต่อกับประเทศกลุ่มอินโดจีนถึง 2 ประเทศ คือ ลาวและกัมพูชา นับเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการพัฒนาด้านการค้าชายแดนการพัฒนาอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภค-บริโภค และการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีนโยบายระหว่างประเทศว่าด้วยความตกลงร่วมมือในการเปิดด่านชายแดนเพื่อการค้าขาย จะเอื้อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว และเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางการท่องเที่ยวโดยจะเป็นที่สนใจของตลาดท่องเที่ยวที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่สนใจการท่องเที่ยวเส้นทางอารย

ธรรมชาติที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา นอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทางภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งเป็นกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวเมืองปากเซ ก็จะมีส่วนดึงดูดนักท่องเที่ยวเช่นกัน เมื่อมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเที่ยวจำนวนมาก ก็จะเป็นแรงจูงใจให้เกิดการลงทุนในอนุภาคนี้อีกมากขึ้น

(1.3) มีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมประเพณี เช่น ประเพณีแห่เทียนพรรษา ที่จัดให้มีขึ้นเป็นประจำ ประมาณเดือนกรกฎาคม ของทุกปี ซึ่งเป็นงานประเพณีที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ

(1.4) ทรัพยากรท่องเที่ยวที่หลากหลาย และมีเอกลักษณ์ต่างจากภูมิภาคอื่น เช่น การท่องเที่ยวตามลำน้ำโขง ซึ่งเป็นแม่น้ำนานาชาติ เป็นรู้จักกันอย่างแพร่หลาย นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้านทางด้านประเทศ สปป.ลาว เช่น แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มเมืองปากเซ ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศ สปป.ลาว มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและเป็นที่ยอดนิยมของนักท่องเที่ยวหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มเมืองปากเซ กลุ่มสี่พันดอน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังสามารถติดต่อท่องเที่ยวกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยได้ โดยแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ และเป็นสิ่งมหัศจรรย์ เช่น ปราสาทหินนครวัด นครธม และมรดกโลก หลวงพระบาง เป็นต้น

(1.5) มีแรงงานจำนวนมากและเป็นแรงงานที่มีความซื่อสัตย์ อดทน ฝึกฝนได้ โดยเฉพาะแรงงานภาคเกษตร และมีค่าจ้างแรงงานต่ำ เมื่อเทียบกับค่าจ้างแรงงานในเมืองใหญ่ใน ภูมิภาคอื่นๆ

(1.6) มีความก้าวหน้าด้านการแพทย์และการศึกษามาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงเป็นผลให้ประชากรของประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาใช้บริการในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก โดยทางด้านสาธารณสุขมีโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ อุบลราชธานี เป็นโรงพยาบาลศูนย์ มีรอบเขตการให้บริการครอบคลุมพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ และประเทศเพื่อนบ้านทางฝั่งประเทศ สปป.ลาว นอกจากนี้ทางด้านการศึกษา อุบลราชธานี ยังเป็นเมืองศูนย์กลางทางการศึกษา เนื่องจากเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ซึ่งมีรอบข่ายการให้บริการทางการศึกษากับกลุ่มจังหวัดที่อยู่ทางด้านตะวันออกของภาคอีสาน

(1.7) มีโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมประเพณีที่แข็งแกร่ง ซึ่งชนบทรอบนิคมประเพณีที่ชาวอีสาน ได้ปฏิบัติและสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จนเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม คือ ประเพณีฮีตสิบสอง ซึ่งส่วนมากจะเป็นงานบุญที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาเป็นหลัก ดังนั้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามให้คงอยู่ต่อไป ควรจะมีการรวบรวมไว้เป็นประเพณีควบคู่ไปกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

(1.8) ความหลากหลายของภูมิอากาศ พื้นที่ศึกษาอยู่ใน 3 ลุ่มน้ำใหญ่ คือ ลุ่มน้ำชี มูล และโขง ทำให้ภูมิอากาศมีความหลากหลายตั้งแต่แห้งแล้งถึงชุ่มชื้น โดยมีการแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือ บริเวณตอนกลางของพื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ เพราะเป็นที่

ราบลุ่มแม่น้ำ ก็เหมาะสำหรับการปลูกข้าว โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ คุณภาพดี ในพื้นที่บริเวณรอบ
กะทะทั้งสองข้าง ก็เหมาะสำหรับการทำปศุสัตว์ และไม้ผล ไม้ยืนต้น เป็นต้น

(1.9) ชุมชนชาวบ้านมีวิถีชีวิต ความเป็นอยู่แบบชนบท มีขนบธรรมเนียมประเพณี ที่แตกต่าง
ต่างไปจากภาคอื่น มีความเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยว และเป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัยในการท่องเที่ยวสูง จึงเป็นสิ่ง
ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยู่เที่ยวได้นานวันขึ้น

(1.10) มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและการบริการโดยมีจังหวัดอุบลราชธานีเป็น
ศูนย์กลาง จึงสามารถรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวของอนุภาค และสามารถเชื่อมโยงกันได้ ในแง่ของการบริการ

(1.11) เป็นพื้นที่ภายใต้โครงการความร่วมมือกับกลุ่มอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ
ได้แก่ กัมพูชา จีน พม่า ลาว เวียดนาม และไทย ซึ่งจะช่วยพัฒนาการค้าและการลงทุน โดยกำหนดให้
จังหวัดอุบลราชธานี และศรีสะเกษ เป็นฐานการผลิต และเชื่อมโยงกับการกระจายสินค้ากับด้านการค้า
ชายแดนที่มุกดาหาร

(2) จุดอ่อน ปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อการพัฒนาพื้นที่ แต่เป็นสิ่งที่สามารถหลีกเลี่ยงหรือปรับ
ปรุงให้ดีขึ้นได้ ดังนี้

(2.1) ขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะ เพื่อรองรับการลงทุนที่ใช้เทคโนโลยีสูง

(2.2) มีแนวชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านทั้ง 2 ด้าน ซึ่งมีความแตกต่างกันใน
เรื่องระบอบการเมือง การปกครองทำให้มีความแตกต่างกันในเรื่องนโยบายการค้า การลงทุน รวมไปถึง
นโยบายด้านการท่องเที่ยว

(2.3) ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้นักท่องเที่ยวและ
ผู้ประกอบการลงทุนขาดความเชื่อมั่น และเป็นอุปสรรคต่อการค้าและการลงทุน

(2.4) โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกตามเมืองและด่านชายแดนยังไม่
เอื้อต่อการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวที่สามารถจะเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(2.5) การผลิตสารเกษตรมีฐานการผลิตแคบ ขึ้นอยู่กับพืชเพียง 3-4 ชนิด คือ ข้าว มัน
ลำปะหลัง และข้าวโพด (สถิติการเกษตร ปี 2544) และเกษตรกรมีความเสี่ยงสูงทั้งจากสภาพภูมิอากาศ
และราคา

(2.6) เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีฐานะยากจน หนี้สินมาก ถึงแม้จะมีการเพิ่มรายได้โดย
เพิ่มผลผลิตและการกระจายความเสี่ยงโดยเฉพาะปลูกพืชแบบผสมผสานหลายชนิดรวมทั้งการผลิตอื่นๆ
เช่น ปศุสัตว์ ประมง ล้วนแล้วแต่มีข้อจำกัดทั้งต้นทุน ความรู้ เทคโนโลยีและการตลาด

(3) โอกาส เป็นปัจจัยที่เหมาะสมและเป็นโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ มีดังนี้

(3.1) กรอบการพัฒนาในระดับชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9
กำหนดให้จังหวัดอุบลราชธานี เป็นศูนย์กลางหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อเป็นประตูเชื่อมโยง

กลุ่มประเทศอินโดจีน โดยมีหนองคาย มุกดาหาร นครพนม เป็นประตูการค้าชายแดนของภาค พร้อมทั้งพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจเชื่อมโยงภาคเหนือตอนล่างและพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยมีกลุ่มจังหวัดนครราชสีมาและขอนแก่น เป็นศูนย์กลาง

(3.2) นโยบายภาครัฐ เชื้อเพลิงกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่น ทำให้ท้องถิ่น มีโอกาสที่จะบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความรัก ความหวงแหน ความมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยวและยังสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น สร้างความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

(3.3) นโยบายภาครัฐ ในเรื่องหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การแข่งขัน การนำวิทยุมีปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มาตรฐาน และเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เป็นการสร้างรายได้ และสนับสนุนการท่องเที่ยว

(3.4) สะพานข้ามแม่น้ำโขงที่มุกดาหารที่กำลังจะสร้าง และการก่อตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จะทำให้การค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวดีขึ้น โดยเฉพาะการส่งสินค้าออกของไทยที่อาศัยเส้นทางไทย - ลาว - เวียดนาม ออกสู่ทะเลโดยผ่านทางท่าเรือน้ำลึกที่เมืองดานัง มีความสะดวกขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ปริมาณการค้ามีมากขึ้นด้วยในระยะยาว

(3.5) มีโอกาสใช้ทรัพยากรร่วมกับเพื่อนบ้านเพื่อขยายการพัฒนาเกษตรตลาดและการขนส่ง หรือนำสินค้าและผลผลิตจากประเทศเพื่อนบ้านมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าได้

(3.6) มีโอกาสที่จะใช้แรงงานราคาถูกจากประเทศเพื่อนบ้าน

(3.7) โอกาสทางการเกษตร เกษตรกรมีโอกาสที่จะเพิ่มรายได้โดยการเปลี่ยนมาปลูกพืชที่มีมูลค่าสูง เช่น ข้าวหอมมะลิในพื้นที่แถบทุ่งกุลาร้องไห้ หรือการทำสวนผลไม้ พืชผัก ไม้โตเร็ว ในแถบพื้นที่เพาะปลูกที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติอุดมสมบูรณ์

(3.8) การที่ได้รับความช่วยเหลือกับประเทศเพื่อนบ้านในการจัดทำกรอบแนวทางว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (ไทย-ลาว-กัมพูชา) จะช่วยส่งเสริมให้การค้าระหว่างประเทศและวงจรการท่องเที่ยวแถบอีสานตอนล่างของไทยที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ท่องเที่ยวของลาวและกัมพูชาเกิดความคึกคักขึ้น

(3.9) นโยบายภาครัฐ ในการหักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกร

(4) อุปสรรค เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคหรือขัดขวางการพัฒนา ได้แก่

(4.1) การกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวหลักๆ ในพื้นที่ศึกษา มีการกระจายตัวสูง ดังนั้น ในการท่องเที่ยวให้มีความทั่วถึงของนักท่องเที่ยว จึงต้องให้ระยะเวลาและค่าใช้จ่ายสูง ประกอบกับแต่ละแห่งก็มีประวัติความเป็นมาที่ค่อนข้างแตกต่างกัน จึงทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงและได้รับความความพึงพอใจได้ยาก

(4.2) ความผันผวนของภัยธรรมชาติ อาทิ ฝนแล้ง น้ำท่วม ที่เกิดเป็นประจำ ก่อให้เกิดผลเสียกับการผลิต การเกษตรและการค้าของอนุภาค

(4.3) ปัญหาความมั่นคงทางแนวชายแดนและความหวาดระแวงในเรื่องความปลอดภัย ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว ตกต่ำ

(4.3) ความแตกต่างของระบบการเมือง การปกครอง เนื่องจากมี 3 ประเทศ (ไทย ลาว กัมพูชา) มีระบบการเมืองการปกครองและการพัฒนาเศรษฐกิจแตกต่างกัน จึงจะเป็นปัญหาต่อการประสานความเชื่อมโยงต่อการพัฒนาและการกำหนดมาตรฐานและการให้บริการในด้านต่างๆ

จังหวัดศรีสะเกษ

(1) จุดแข็ง

(1.1) ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชา โดยมีจุดผ่านแดนการค้าที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดให้เป็นจุดผ่านแดนถาวร คือ ด่านการค้าชายแดนช่องสง่า อำเภอภูสิงห์ ซึ่งจากสถานภาพดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การพาณิชย์ การท่องเที่ยวและการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศ ตามนโยบายสามเหลี่ยมมรกตของรัฐบาล

(1.2) มีความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะปราสาทขอม จนได้รับฉายาว่าเป็นนครแห่งปราสาท ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยุ้มนักท่องเที่ยว คือ ปราสาทเขาพระวิหาร นอกจากนี้ยังมีปราสาทอีกหลายแห่งที่สามารถพัฒนาเป็นจุดท่องเที่ยวได้ เช่น ปราสาทบ้านปราสาท ปราสาทตาเล็ง ปราสาทหินวัดสระกำแพงใหญ่ ปราสาทหินวัดสระกำแพงน้อย เป็นต้น

(1.3) มีวัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่น เช่น ประเพณีสีเผ่าศรีสะเกษ ซึ่งประกอบด้วยเผ่าเขมร ลาว เขมร เนื่องจากจังหวัดศรีสะเกษ มีความหลากหลายของเผ่าพันธุ์ และมีความหลากหลายของวัฒนธรรม จึงเป็นจุดเด่นที่ควรนำมาเป็นขายในเรื่องของการท่องเที่ยว โดยสถานที่จัดงาน คือ สวนดอกลำดวน(สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์)จัดขึ้นราวต้นเดือนมีนาคมเพื่อเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดศรีสะเกษ ในงานจะมีขบวนแห่การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานใต้ สาธิตการทอผ้าประกวดเป่าแคนดีดพิณหมอลำการจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองที่ขึ้นชื่อ ได้แก่ หอมแดง กระเทียม และกระเทียมโทน

(1.4) นโยบายของภาครัฐที่ให้ความสำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงเป็นพื้นที่ที่อยู่ภายใต้โครงการการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมขอมในพื้นที่ภาคอีสานตอนล่าง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีโบราณสถานขอมกระจุกตัวอยู่จำนวนมาก และเป็นเส้นทางสัญจรโบราณที่เรียกกันว่าเส้นทางพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 โดยยึดเหตุการณ์ประวัติศาสตร์และได้มีความสัมพันธ์กับเส้นทางท่องเที่ยวหลักในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดอื่นๆ ที่มีเส้นทางต่อเนื่องกัน

(1.5) มีผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพ และมีผลผลิตหลายประเภท มีชื่อเสียง เช่น หอมแดง กระเทียม ข้าวหอมมะลิ และผลผลิตอื่นที่จังหวัดอื่นในภาคอีสานผลิตไม่ได้ เช่น เงาะ ทุเรียน ยางพารา เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะปลูกบริเวณอำเภออุทลักษ์ อำเภอกันทรลักษ์ เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูง เหมาะแก่การปลูกพืชไร่ พืชสวน

(1.6) ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นมีความหลากหลาย เพราะมีชนพื้นเมืองหลายเผ่า แต่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ผู้คนมีความร่วมมือ ร่วมใจ มีวิถีชีวิตเรียบง่าย มีน้ำใจและมีความเป็นเครือญาติ

(1.7) มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ต่างจากจังหวัดอื่น เช่น ปราสาทขอมโบราณ นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นสิ่งมหัศจรรย์ (นครวัด) และมรดกโลก (หลวงพระบาง) ได้ด้วย

(2) จุดอ่อน

(2.1) ด้านการค้าขายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ยังขาดบริการโครงสร้างพื้นฐานสำหรับส่งเสริมการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะในอำเภอชายแดน ที่สำคัญ เช่น ช่องสะง่า ช่องฮานม้า เป็นต้น

(2.2) ด้านการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีระยะทางที่ห่างไกลกันและเข้าถึงยากในบางพื้นที่ นอกจากนี้ยังขาดการพัฒนาและบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ทรัพยากร การท่องเที่ยวเสื่อมโทรมและไม่ดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว

(2.3) ความแตกต่างด้านนโยบายการเมืองการปกครองของประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลต่อสถานการณ์ด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ เช่น เหตุการณ์ที่เรพทระวิหารปิด ส่งผลต่อพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ทางด้านจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงอย่างเห็นได้ชัด ประชาชนก็ขายของไม่มีการเติบโตด้านเศรษฐกิจของจังหวัดศรีสะเกษ ได้รับกระทบโดยตรง

(3) โอกาส

(3.1) ด้านการค้า การลงทุน จากจุดแข็งทางด้านที่ตั้ง ทำให้จังหวัด ศรีสะเกษมีความได้เปรียบทางด้านเศรษฐกิจ เปรียบเสมือนเป็นประตูเปิดไปสู่กลุ่มประเทศอินโดจีน โดยเฉพาะประเทศ สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม โดยมีโอกาสส่งออกข้าว ผัก ผลไม้ สินค้าอุปโภค บริโภค ไปจำหน่ายยังประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ยังมีบทบาทในด้านการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา ที่ช่องสะง่า อำเภออุทลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นจุดที่สามารถเดินทางเชื่อมต่อไปยังเมืองเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา ประชาธิปไตย โดยทางจังหวัดได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ในการที่จะพัฒนาช่องสะง่าให้เป็นจุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลของภูมิภาคอีสานใต้ ซึ่งได้รับการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐแล้ว และอยู่ในระหว่างการจัดวางผังชุมชน ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

(3.2) รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มีบทบัญญัติส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นได้มีอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นและบัญญัติให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้

องค์ประกอบของส่วนท้องถิ่นมากขึ้น จากข้อกำหนดทั้งสองฉบับดังกล่าว จะส่งผลให้ท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการ และพัฒนาพื้นที่ตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

(3.3) ที่ตั้งอยู่ใกล้กับจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นศูนย์กลางของอีสานใต้ โดยมีที่ตั้งอยู่ห่างจากจังหวัดอุบลราชธานี ประมาณ 65 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 45 นาที จึงสามารถเดินทางไปกลับได้ภายในวันเดียวกัน ทำให้เกิดการพึ่งพิงการบริการทางด้านสังคม ที่จังหวัดอุบลราชธานี มีความพร้อมและมีมาตรฐานการบริการที่สูงกว่า เช่น ทางด้านการศึกษา การสาธารณสุข และการคมนาคมขนส่ง ทั้งทางรถยนต์ รถไฟและทางอากาศ

(4) ข้อจำกัด

(4.1) ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ค่อยพักค้างคืนที่จังหวัดศรีสะเกษ จึงควรมีการปรับปรุงระบบบริหารจัดการและปรับปรุงสถานที่พักและสถานที่ท่องเที่ยว สำหรับรองรับการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

(4.2) จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดที่มีการผสมผสานกันหลายเผ่าพันธุ์ เช่น เขมร ลาว ยะโฮ จึงเกิดการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี จนทำให้เกิดเอกลักษณ์ทางด้านภาษา ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นบางอย่างสูญหายไป ไม่มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่ลูกหลาน และจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้คนนิยมวัตถุมากขึ้น จึงขาดการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมและบางอย่างสูญหายไป เช่น ประเพณีการผูกเสี่ยว ประเพณีการลงแขกเกี่ยวข้าว เป็นต้น ดังนั้น จึงควรมีการฟื้นฟู และอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่ สืบต่อจนถึงลูกหลานในรุ่นต่อไป

(4.3) ขาดแผนการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สามารถถ่ายทอดจากนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับท้องถิ่น ขาดการบริหารและขาดการดูแลการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น ตามที่นโยบายภาครัฐได้มอบอำนาจให้ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2540 และข้อบัญญัติการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

(4.4) ในช่วงนอกเทศกาลการท่องเที่ยว ประมาณช่วงฤดูร้อน ปริมาณนักท่องเที่ยว มีจำนวนน้อย แต่ในช่วงเทศกาลการท่องเที่ยว ประมาณช่วงฤดูฝนต้นฤดูหนาว จะมีนักท่องเที่ยวมาก ส่งผลให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่พัก ร้านอาหารไม่เพียงพอ (บรรยายสรุปจังหวัดศรีสะเกษ ปี 2544) ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดการกระจายการท่องเที่ยว จึงควรมีการส่งเสริมกิจกรรม หรือมีการจัดทำโครงการเพื่อส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวตลอดปี

(4.5) การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวยังไม่ไปสู่นักท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย กล่าวคือ กลุ่มนักท่องเที่ยวทราบว่าจังหวัดศรีสะเกษ จัดงานวันดอกกล้าดวนทุกปี แต่นักท่องเที่ยวส่วนหนึ่ง ก็ไม่ทราบว่า จะจัดกันช่วงเดือนไหนสถานที่จัดและการเดินทางไปเที่ยว ดังนั้น ควรจะมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กันให้แพร่หลาย โดยใช้สื่อหลายประเภท และตรงตามกลุ่มเป้าหมาย

จังหวัดยโสธร

(1) จุดแข็ง

(1.1) ท่าเรือที่ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างอีสานบน และอีสานใต้ จึงเหมาะสำหรับพัฒนาให้เป็นจุดแวะพักของวงจรถวายการเดินทาง และการท่องเที่ยว ระหว่างอีสานตอนบนและตอนล่าง ประกอบกับจังหวัดยโสธรมีระบบโครงข่ายถนนเป็นใยแมงมุม สามารถติดต่อเชื่อมโยงได้กับทุกทิศทาง สภาพถนน ภายในตัวเมือง เป็นถนน 4 ช่องจราจร การสัญจรสะดวก และมีการเตรียมการเพื่อพัฒนาการขนส่งทางรถยนต์ ด้วยการที่กำลังก่อสร้างสถานีขนส่งแห่งใหม่บริเวณถนนเลียงเมือง ซึ่งคาดว่าจะเปิดให้บริการได้ประมาณสิ้นปี 2547

(1.2) มีศิลป วัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้านที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ งานประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งจัดให้มีขึ้นในวันเสาร์อาทิตย์ที่ 2 ของเดือนพฤษภาคม ในทุกปี เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ยังมีหัตถกรรมพื้นบ้านที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวและผู้เยี่ยมชมเยือนทั่วไป คือ หมูบ้านหัตถกรรมพื้นบ้านศรีฐาน ซึ่งมีชื่อเสียงในด้านการผลิตหมอนจิ๊ดและผลิตภัณฑ์จากผ้า และหมู่บ้านนาละไมย์ ซึ่งมีชื่อเสียงในด้านเครื่องจักสาน โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวจะนิยมแวะไปซื้อของฝากและของที่ระลึก ณ จุดผลิตโดยตรง ทำให้ได้สัมผัสกับบรรยากาศของชาวบ้านชนบทอย่างแท้จริง โดยไม่มีสร้างบรรยากาศเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งชาวบ้านประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ จะเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตและบางรายก็นำไปจำหน่าย สร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว จากการที่ประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ทำให้สภาพบ้านเรือน และการดำรงชีวิตของชาวบ้าน ค่อนข้างจะเป็นสังคมมากกว่าสังคมเกษตรกรรม ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีน้อย

(1.4) มีภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นทุนทางสังคม ที่จะนำมาพัฒนาและใช้ประโยชน์ เช่น หมูบ้านหัตถกรรมพื้นบ้าน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

(1.5) สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปยังบริสุทธิ์ ยังไม่ถูกทำลาย และยังไม่ปรากฏปัญหาในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะ หรือปัญหาทางด้านสภาวะแวดล้อมอื่นๆ จึงเป็นสิ่งที่ดีที่ภาครัฐควรจะมีการเตรียมการวางแผนในการที่พัฒนาหรือปรับปรุงพื้นที่ให้มีความเป็นระเบียบ เรียบร้อย และนำหลักการของผังเมืองมาใช้ ตามแนวความคิดเมืองน่าอยู่

(2) จุดอ่อน

(2.1) จากรูปลักษณะของพื้นที่ ที่มีลักษณะเป็นรูปพระจันทร์เสี้ยว ขาวจากเหนือไปได้ จึงเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในแง่ของการให้บริการทางด้านสังคมที่ไม่ทั่วถึง หรือครอบคลุมทุกพื้นที่ ประกอบกับจังหวัดยโสธร มีทำเลที่ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างจังหวัดใหญ่ เช่น มุกดาหาร อุบลราชธานี และศรีสะเกษ ทำให้จังหวัดยโสธร กลายเป็นจังหวัดที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของจังหวัดเหล่านี้ จึงถูกมองข้ามในแง่ของการลงทุนจากผู้ประกอบการต่างๆ ที่มุ่งลงทุนในจังหวัดที่ใหญ่กว่า เนื่องจากหวังผลตอบแทนที่คุ้มค่า

(2.2) ฐานการผลิตที่พาณิชยกรรมเป็นหลักทำให้เศรษฐกิจของพื้นที่แคบโดยที่ผลทางการเกษตรที่นิยมปลูกส่วนใหญ่ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะปลูกกันมากบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำรี ที่อยู่ทางตอนใต้ของจังหวัด นอกจากฐานการผลิตแคบแล้ว ยังประสบปัญหาราคาส่งผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำเหมือนกับจังหวัดอื่นในพื้นที่ศึกษาและอีกหลายๆ จังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(2.3) แรงงานส่วนใหญ่ขาดทักษะ ในปี 2544 จังหวัดยโสธร มีประชากรวัยแรงงาน ที่มีอายุระหว่าง 15-60 ปี ประมาณ 368,215 คน คิดเป็นร้อยละ 66.62 ของประชากรทั้งหมด ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรม และแรงงานในภาคบริการที่ไม่ต้องใช้ความรู้ ความชำนาญ หรือความสามารถสูงมากนัก

(2.3) ประชากรส่วนใหญ่ยากจน มีคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานตามตัวชี้วัด (จปฐ) ที่กรมการพัฒนารัฐบาลท้องถิ่นทำการศึกษา โดยเฉพาะตัวชี้วัดทางการศึกษาและการสาธารณสุข สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่ามาตรฐาน และภาครัฐควรพัฒนาการบริการให้ครอบคลุม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

(2.4) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก โรงแรม ร้านอาหาร ตลอดจนร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก มีจำนวนน้อย ไม่เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว เนื่องจากมีไร่ขาคงหมายปลายทางของการท่องเที่ยว ดังนั้น สถานะของจังหวัดยโสธร จึงเป็นจังหวัดที่เป็นทางผ่าน ไปยังอีสานตอนบน และเป็นจุดเชื่อมต่อกับอีสานใต้ โอกาสการลงทุนด้านที่พัก โรงแรม หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ จึงน้อย และมีโอกาสเติบโตช้า เนื่องจากมีผู้มาใช้บริการน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ รอบข้าง เช่น มุกดาหาร อุบลราชธานี หรือ ศรีสะเกษ

(2.6) มีการอพยพแรงงานตามฤดูกาล ขาดต่อการป้องกันและควบคุม เนื่องจากแรงงานในพื้นที่จังหวัดยโสธร ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรม ดังนั้น นอกฤดูกาลทำนา ก็จะมีประชากรส่วนหนึ่งที่เป็นวัยแรงงาน หนุ่มสาว พากันอพยพเข้าไปหางานทำในเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร ชลบุรี ภูเก็ต นครราชสีมา เป็นต้น

(2.7) ขาดสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา การศึกษานอกจากจะมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถหรือประสิทธิภาพให้แก่แรงงานในฐานะเป็นปัจจัยการผลิตสำคัญประเภทหนึ่งในกระบวนการผลิตแล้ว การศึกษายังเป็นส่วนสำคัญในการเพิ่มศักยภาพของการพัฒนาในด้านอื่น ๆ อีกหลายประการ เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและครอบครัว การพัฒนาด้านสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนการเมืองและการปกครอง ด้วยเหตุดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญในภาระหน้าที่นี้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการลงทุนอย่างหนึ่งซึ่งจะได้รับผลในระยะยาว การให้บริการทางการศึกษาในจังหวัดยโสธร มีสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับอาชีวศึกษา

จำนวน 433 แห่ง โดยเป็นโรงเรียนระดับอนุบาลและประถมศึกษา 408 แห่ง ระดับมัธยมศึกษา 30 แห่ง ระดับอาชีวศึกษา 5 แห่ง แต่ยังมีขาดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

(3) โอกาส

(3.1) รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มีบทบัญญัติส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นได้มีอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นและบัญญัติให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น และจะมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตน

(3.2) เป็นจังหวัดที่อยู่กึ่งกลางระหว่างอีสานตอนบน และอีสานตอนล่าง จึงมีความได้เปรียบในเรื่องการพึ่งพิงสิ่งอำนวยความสะดวกที่สามารถจะใช้บริการได้ทั้งสองพื้นที่ ที่ตามความสะดวก เช่น ประชาชนในพื้นที่ทางด้านเหนือ บริเวณอำเภอเมืองนกา จะอยู่ในเขตอิทธิพลของจังหวัดมุกดาหาร ในขณะที่อำเภอทางตอนใต้ บริเวณอำเภอค้ำเรือแก้ว อำเภอฆ้องชัย อำเภอคำอวัง ก็จะเป็นเขตอิทธิพลของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

(3.3) มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ยังบริสุทธิ์อีกหลายแห่ง ที่สามารถพัฒนาเพื่อการพาณิชย์ได้ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความยั่งยืนด้วย

(3.4) พระราชบัญญัติการศึกษาปัจจุบันส่งเสริมให้เกิดการสร้างองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจังหวัดยโสธร มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ ซึ่งจะส่งผลดีต่อพื้นที่และประชาชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ การสืบสานต่อทางสังคม และส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ได้

(3.5) นโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จะก่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย มีมาตรฐานและตรงตามความต้องการของตลาดมากขึ้น อันจะทำให้เกิดการขยายตลาดสำหรับจำหน่ายได้กว้างมากขึ้น

(3.6) จากนโยบายของภาครัฐที่มุ่งเน้นให้เกิดการกระจายรายได้ และกระจายการท่องเที่ยวจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางของประเทศ ออกสู่ภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น จังหวัดยโสธรก็เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว ทำให้มีโอกาสรองรับประโยชน์ที่จะได้จากนโยบายของภาครัฐดังกล่าว

(4) อุปสรรค

(4.1) เนื่องจากจังหวัดยโสธร มีทำเลที่ตั้งที่เป็นทางผ่าน ทำให้ถูกมองข้ามจากกลุ่มผู้ลงทุน ทำให้จังหวัดยโสธรมีโอกาสในการเติบโตช้า แต่ก็ยังเป็นผลดี เนื่องจากถ้าหากมีการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่เป็นการก้าวกระโดดมากเกินไป เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนค่อยๆ ปรับตัว และยอมรับการเปลี่ยนแปลงในที่สุด

(4.2) ขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

(4.3) ขาดแผนการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สามารถถ่ายทอดจากนโยบายสู่การปฏิบัติระดับท้องถิ่น

(4.4) ขาดการบริหารและการดูแลการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น

(4.5) ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่จะเป็นที่ราบสูง และที่ราบลุ่มแม่น้ำ ไม่มีความหลากหลายเชิงพื้นที่ จึงไม่มีความโดดเด่น และขาดความหลากหลายของประเภทแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดโดยรอบ ที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งสามารถนำเสนอขายได้ในเวลาสั้นๆ ไม่สามารถจะขายได้ตลอดปี

อำนาจเจริญ

(1) จุดแข็ง

(1.1) เป็นพื้นที่ที่มีที่ราบลุ่มแม่น้ำธรรมชาติ ที่สำคัญ 2 ลุ่มน้ำ คือ ลุ่มน้ำโขง ซึ่งเป็นแม่น้ำนานาชาติ โดยแม่น้ำโขงส่งผลดีต่อพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ ทั้งทางด้านการท่องเที่ยว และการเกษตรกรรม โดยทางด้านการท่องเที่ยว นั้น มีแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ได้แก่ ทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำโขง ที่อยู่ในพื้นที่อำเภอขามเฒ่า ส่วนความสำคัญทางด้านเกษตรกรรม ก็อาศัยแม่น้ำโขงในด้านการประมง และการเพาะปลูกเป็นส่วนใหญ่ จึงเป็นแหล่งเพาะปลูกที่ผลทางการเกษตรจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีลำเซบาย ซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำมูล ซึ่งมีความสำคัญต่อพื้นที่ในด้านการอุปโภค และบริโภค

(1.2) มีแหล่งท่องเที่ยวที่บริสุทธิ์ และพร้อมจะพัฒนาหลายแห่ง เช่น แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอขามเฒ่า เช่น แก่งต่างหล่าง ซึ่งเป็นแก่งหินขัดริมฝั่งแม่น้ำโขง ในฤดูแล้ง น้ำลดจะมองเห็นโขดหินสวยงามมาก นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด และโบราณสถาน ที่สำคัญ เช่น วัดพระเหลาเทพนิมิต วัดถ้ำแสงเพชร วนอุทยานคอนจ่าปู อำเภอพนา ซึ่งเดิมเป็นป่าดงดิบประกอบด้วยป่าไม้เบญจพรรณนานาชนิด เป็นที่อยู่ของสัตว์ป่านานาพันธุ์ ปัจจุบันวนอุทยาน คอนจ่าปู มีเนื้อที่ประมาณ 260 ไร่ สภาพโดยทั่วไปเป็นป่าดงดิบเป็นที่อยู่อาศัยของลิง จำนวนมาก

(1.3) เนื่องจากเป็นจังหวัดที่เพิ่งจะจัดตั้งขึ้นใหม่ จึงมีโอกาสดีบนานด้านการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวอีกมาก ประกอบกับมีศักยภาพหลายด้าน เช่น มีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมที่จะพัฒนาเพื่อรองรับการเติบโตของจังหวัดอุบลราชธานี ในอนาคต ซึ่งเป็นจังหวัดใหญ่ นอกจากนี้จังหวัดอำนาจเจริญ ยังมีทำเลที่ตั้งที่เป็นทางผ่านไปยังจังหวัดใหญ่ๆ เช่น อุบลราชธานี มุกดาหาร นครพนม มีสถานีขนส่งที่ได้มาตรฐาน และเป็นชุมทางรถยนต์ที่จะเดินทางต่อเนื่องไปยังจังหวัดต่างๆ มีระบบการสัญจรที่สะดวก เนื่องจากถนนในเขตชุมชนเมือง เป็นถนน 4 ช่องจราจร สภาพถนนดีมาก จึงมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการคมนาคมเชื่อมต่อระหว่างอนุภาคอีสานตอนบนและอีสานตอนล่าง

(1.4) มีโอกาสในการพัฒนาทางด้านการศึกษา จังหวัดอำนาจเจริญนอกจากจะได้รับการบริการทางการศึกษาในภาคบังคับครบทุกอำเภอแล้ว ยังเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ตั้งกัฒบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาเปิดให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่และผู้สนใจ นอกจากนี้มหาวิทยาลัยมหิดล ได้มีโครงการที่จะมาเปิดวิทยาเขตที่จังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างกา กำหนดทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม

จุดอ่อน

(2.1) มีการลงทุนในกิจกรรมที่ตอบสนองต่อการท่องเที่ยวน้อย เนื่องจากเป็นจังหวัดเล็ก และมีที่ตั้งเป็นทางผ่านไปจังหวัดใหญ่ ๆ เช่น อุบลราชธานี มุกดาหาร และยโสธร จึงส่งผลให้มีการลงทุนด้านกิจการร้านอาหารและสถานบันเทิงน้อย เนื่องจากผู้บริโภค หรือนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปใช้บริการที่จังหวัดข้างเคียงได้โดยสะดวก ซึ่งมีระยะทางไม่ไกล ใช้เวลาเดินทางประมาณ 45 นาทีก็ถึงแล้ว

(2.2) ขาดความสามารถในการจัดการผลผลิต ทั้งการกำหนดราคา การขายและการแปรรูป เนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดอำนาจเจริญ ขึ้นอยู่กับสาขาเกษตรกรรมเป็นหลัก เหมือนกับจังหวัดอื่นๆในพื้นที่ศึกษา ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ยังอาศัยกรรมวิธีการผลิตแบบดั้งเดิมที่ใช้แรงงานจากคนมากกว่าที่จะใช้เทคโนโลยีเข้าช่วย เพื่อจะได้ประหยัดเวลา นอกจากนี้ในเรื่องราคาเกษตรกร ก็ไม่ได้รับความเป็นธรรม ภาครัฐควรที่จะเข้ามาควบคุมในเรื่องของราคา และส่งเสริมในเรื่องของการแปรรูปสินค้าเกษตร เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า และสร้างรายได้เพิ่มให้กับเกษตรกร

(2.3) การตื่นตัวของประชาชนในพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวยังมีน้อย ทั้งนี้อาจจะเนื่อง มาจากแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอำนาจเจริญ ส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น ยังไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดดึงดูดในระดับกว้าง และไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย ในกลุ่มนักท่องเที่ยว ต่างถิ่น

(2.4) แหล่งท่องเที่ยวกระจัดกระจาย ทำให้นักท่องเที่ยวต้องใช้เวลาเดินทางนาน ไม่สะดวกต่อนักท่องเที่ยวที่มีช่วงเวลาท่องเที่ยวสั้น และเข้าถึงยากในบางพื้นที่ เช่น วัดถ้ำแสงเพชร ซึ่งอยู่ห่างจากอยู่ห่างจากอำเภอเมืองอำนาจเจริญ ประมาณ 13 กิโลเมตร การเข้าถึงค่อนข้างลำบากเนื่องจากอยู่บนยอดเขาภูพานซึ่งเป็นเทือกเขาสูง สภาพถนนขรุขระที่แยกจากถนนสายหลักมีสภาพเป็นถนนลูกรัง สลับกับถนนลาดยาง สภาพถนนบางช่วงขรุขระ ไม่สะดวกในการเดินทาง นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังขาดการพัฒนาและบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเริ่มเสื่อมโทรม และไม่ดึงดูดความสนใจ

(2.5) ข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยวมีน้อย และขาดการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวมีจำกัด และไม่ได้รับการปรับปรุง รวมทั้งขาดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว

โอกาส

(3.1) จังหวัดอำนาจเจริญ มีการรวมกลุ่มและแหล่งเงินทุนในท้องถิ่น เพื่อเป็นการยกฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชน โดยการรวมกลุ่มกันระดมแหล่งเงินทุนสำหรับประกอบอาชีพ การพัฒนาการลงทุน การผลิตและการตลาด รวมไปถึงลดการแข่งขันกัน และเพื่อมีอำนาจต่อรองในด้านราคา ซึ่งกลุ่มดังกล่าวได้แก่ กลุ่มอาชีพตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ กลุ่มอาชีพทั่วไป

(3.2) ภาครัฐกำลังให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว จึงเป็นโอกาสที่ดีที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติม

(3.4) ภาครัฐมีนโยบายเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาความยากจน เช่น การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย การจัดตั้งธนาคารประชาชน ซึ่งโครงการดังกล่าว ทำให้ประชาชนมีทุนในการประกอบอาชีพ และมีโอกาสในการสร้างรายได้เพิ่มมากขึ้น

(3.5) ภาครัฐให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและการบริหารจัดการต่อการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน

(2) อุปสรรค

(4.1) สินค้าที่ระลึกได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวค่อนข้างน้อย และขาดความหลากหลายของประเภทสินค้า ซึ่งสามารถจะปรับปรุงแก้ไขได้ โดยใช้โอกาสที่ภาครัฐมีนโยบายหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เกิดการแข่งขัน ตลอดจนมีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ มีคุณภาพ มีมาตรฐาน และมีความเป็นเอกลักษณ์

(4.2) แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดอุบลราชธานี หรือมุกดาหาร มีความน่าสนใจมากกว่าจึงทำให้บทบาทของจังหวัดอำนาจเจริญเป็นแค่ทางผ่าน นักท่องเที่ยวมีการแวะเที่ยวและแวะพักค้างแรมน้อย ดังนั้น ควรจะมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และนำเสนอขายในเรื่องของการท่องเที่ยวท่องเที่ยวท่องเที่ยวเข้ากับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานี และมุกดาหาร จะทำให้ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น โรงแรม สถานที่จัดสัมมนา ร้านอาหารหรือสถานบริการต่างๆ ให้ได้มาตรฐาน เนื่องจากที่พัก โรงแรมที่มีอยู่ ณ ปัจจุบันยังไม่มีปรับปรุงพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปจากการที่ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัด

5.2. การจัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

การจัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการวิเคราะห์การจัดกลุ่มตามลักษณะการรวมตัวกันในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว โดยทำการวิเคราะห์จากที่ตั้ง และการเดินทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกันในพื้นที่ โดยข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จะได้จากการข้อมูลทุติยภูมิ และปฐมภูมิ และลักษณะที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว การศึกษาครั้งนี้จึงได้แบ่งกลุ่มแหล่งท่องเที่ยว ได้เป็น 6 กลุ่ม ดังนี้ (แผนที่ 5.1)

(1) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอำเภอเมืองอุบลราชธานี และวารินชำราบ เป็นแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ ตั้งอยู่ในส่วนศูนย์กลางของตัวจังหวัดอุบลราชธานีและที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งก็ตั้งอยู่ไม่ห่างไกลกัน ในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวนี้จะมีแหล่งท่องเที่ยวครบทั้ง 3 ประเภท มีจำนวนแหล่งท่องเที่ยวรวม 21 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ ศาสนา มากที่สุด 10 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ที่สำคัญในกลุ่มนี้ เช่น วัดทุ่งศรีเมือง วัดปานานาชาติ วัดหนองป่าพง วัดหนองบัว วัดสุปฏิญนารามวรวิหาร วัดมหาวนาราม วัดศรีอุบลวัฒนาาราม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี วัดแจ้ง วัดบูรพาราม วัดบ้านนาเมือง แหล่งโบราณคดีบ้านก้านเหลือง ประเภทธรรมชาติ ได้แก่ หาดวัดไ้ หาดคูเคื่อ อำเภอเมืองอุบลราชธานี ส่วนแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปประเพณี วัฒนธรรม ที่เป็นที่ยู้งักกันของนักท่องเที่ยว เช่น หมู่บ้านหัตถกรรมพื้นบ้านทำทองเหลืองบ้านปะอาว ประเพณีแห่เทียนพรรษา บ้านทำร้องเหล็ก ทุ่งศรีเมือง ประเพณีไหลเรือไฟอุบลราชธานี เป็นต้น

ในเรื่องการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอุบลราชธานี - วารินชำราบ เป็นกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความได้เปรียบในเรื่องของความสะดวกในการเดินทาง โดยมีระยะทางในการท่องเที่ยว รวมประมาณ 45 กิโลเมตร สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ภายใน 1 วัน เนื่องจากกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวส่วนใหญ่ มีที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกันและใกล้กับชุมชนเมือง อันเป็นศูนย์กลางความเจริญของพื้นที่ จึงมีความพร้อมในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น มีรถบริการสาธารณะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว ยังมีความพร้อมในเรื่องการบริการร้านอาหาร โดยร้านอาหารที่ได้มาตรฐานส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ทั่วไปในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี และอำเภอวารินชำราบ หรือถ้าชอบบรรยากาศแบบธรรมชาติ ก็แวะพักผ่อนพร้อมรับประทานอาหารที่บ้านไ้ที่หาดคูเคื่อ หรือหาดวัดไ้ ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี ซึ่งหาดคูเคื่อ และหาดวัดไ้ นอกจากจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแล้วยังเป็นจุดแวะพักรับประทานอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบบรรยากาศแบบธรรมชาติ และนิยมรับประทานอาหารที่บ้าน มีให้เลือกหลากหลาย นอกจากนี้กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้ยังอยู่ใกล้กับจุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกและของฝาก ซึ่งจุดจำหน่ายของที่ระลึก และของฝากในจังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณถนนพโลชัย และถนนเรือนธานี นอกจากนี้ยังมีจำหน่ายทั่วไปในตัวเมือง นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อย่างแพร่หลาย และเป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นในเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณี และมีโบราณสถาน วัด ที่น่าสนใจ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

สำหรับสภาพปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้ สามารถประมวลสภาพปัญหา ได้ว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการให้บริการร้านอาหารไม่สะอาดเท่าที่ควร ปัญหาในเรื่องรองสถานที่จอดรถที่ไม่ได้มาตรฐาน และการบริการห้องน้ำ ห้องส้วมไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องรองราคาอาหารที่ไม่ได้มาตรฐาน นักท่องเที่ยวโดนเอาเปรียบในเรื่องของปริมาณ และราคาที่ไม่แน่นอน

แนวทางในการแก้ไขก็ควรจะสอดคล้องกับสภาพปัญหา กล่าวคือ ควรจะมีการปรับปรุงในเรื่องรองความสะอาดมากที่สุด รองลงมาควรมีการควบคุมในเรื่องรองราคาให้มีมาตรฐานเดียวกัน จัดหาห้องน้ำ ห้องส้วม ให้เพียงพอและปรับปรุงสถานที่จอดรถให้เพียงพอและมีความปลอดภัยซึ่งปัญหาดังกล่าวไม่ใช่ปัญหารุนแรงและสามารถ แก้ไขได้ โดยใช้วิธีการจัดการบริการที่ดีนำมาประยุกต์ใช้

(2) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอำเภอโรงเจียม-อำเภอลิพนธ์-พิบูลมังสาหาร แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ บริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง การท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ มีครบทั้ง 3 ประเภท โดยมีแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดจำนวน 18 แห่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ จำนวน 14 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ ถ้ำเทวดินบุรีย เต่าเจดียง แก่งตะนะ น้ำตกตาดโตน แม่น้ำสองสี เรือนปากมูล อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ถ้ำมิด น้ำตกสร้อยสวรรค์ น้ำตกทุ่งนาเมือง น้ำตกแดงจันทร์ บ่อน้ำนุ่น เรือนลิพนธ์ ประเภทประเภทประวัติศาสตร์ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ ผาแต้ม วัดถ้ำคูหาสวรรค์ ประเภทประเพณี วัฒนธรรม จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ ชายแดนช่องเม็ก ประเพณีแข่งเรืออำเภอพิบูลมังสาหาร นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาเสริมแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มดังกล่าว เช่น บ่อน้ำนุ่น วัดภูเขาแก้ว หอไตรกลางน้ำบ้านจุฑา ปราสาทบ้านเบ็ญ และกลุ่มแม่บ้านทอผ้า ก็กระตุก บ้านโนนสว่าง อำเภอเดชอุดม เป็นต้น

กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอำเภอโรงเจียม-ลิพนธ์-พิบูลมังสาหาร เป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวสำคัญรองพื้นที่ศึกษา และได้รับความสนใจจากกลุ่มนักท่องเที่ยวมาก โดยเฉพาะภาพเขียนสีประวัติศาสตร์ผาแต้ม ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ และด้านการค้าชายแดนช่องเม็ก ที่มีบทบาทสำคัญในเรื่องรองการค้าชายแดน ไทย-ลาว ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดขายที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ด้านการค้าชายแดนช่องเม็กและอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อยู่ห่างจากตัวจังหวัดอุบลราชธานี ประมาณ 89 กิโลเมตร ถึงแม้จะมีระยะทางค่อนข้างไกลจากตัวเมืองอุบลราชธานี ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางการบริการด้านการท่องเที่ยว แต่ก็ไม่ใช่อุปสรรคในการเดินทาง เนื่องจากสามารถเดินทางได้โดยสะดวก สภาพถนนเป็นถนนลาดยางเข้าถึงตัวแหล่งท่องเที่ยว สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ตลอดปี นอกจากนี้ยังสามารถเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในกลุ่มเดียวกันได้โดยสะดวก เนื่องจากมีโครงข่ายถนนเชื่อมโยงถึงกันเป็นได้โดยสะดวก มีการบริการขนส่งสาธารณะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบางจุด เช่น ด้านการค้าชายแดนช่องเม็ก แก่งสะพือ แม่น้ำสองสี เป็นต้น ส่วนแหล่งท่องเที่ยวอื่น ก็สามารถเดินทางเข้าถึง

ได้โดยรถยนต์ส่วนบุคคล สภาพถนนดีสามารถใช้การได้ตลอดปี ซึ่งอยู่ห่างจากอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ซึ่งเป็นศูนย์กลางแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่ม และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดอุบลราชธานี ประมาณ 95 กิโลเมตร สามารถเดินทางท่องเที่ยวภายในระยะเวลา 1 วัน ในเรื่องสินค้าที่ระลึก มีจุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกที่สำคัญ คือ ตลาดการค้าชายแดนช่องเม็ก ซึ่งเป็นจุดจำหน่ายสินค้าสำหรับกลุ่ม นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ นอกจากนี้ยังสามารถเดินทางเชื่อมโยงกับกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในประเทศ สปป.ลาว กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเมืองปากเซ ทางรถยนต์ได้โดยสะดวก โดยใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 217 เชื่อมต่อกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 16 ในประเทศ สปป.ลาว ส่วนในเรื่องที่พักนักท่องเที่ยวสามารถสำรองที่พักได้ที่อำเภอโขงเจียมหรืออำเภอบึงมูลมังสาหารหรือภายในตัวจังหวัดอุบลราชธานี

ในเรื่องของการบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มนี้ทราบว่า กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องของการบริการการขนส่งสาธารณะเข้าไม่ถึงแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น แนวทางในการแก้ไขสภาพปัญหาดังกล่าว คือ ควรให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบ ในเรื่องการจัดหารถบริการขนส่งสาธารณะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นเจ้าของพื้นที่และมีอำนาจโดยตรงตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (พ.ศ.2540) ที่รัฐบาลได้กระจายอำนาจให้กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นตัวเองได้ โดยอาจจะประสานขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ขนส่งจังหวัด ในการสำรวจเส้นทางเดินรถ และจัดหารถบริการ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว และประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงให้ได้รับความสะดวกในการสัญจร ส่วนในเรื่องของสินค้าที่ระลึกควรจะมีการขอความอนุเคราะห์กับหน่วยงานราชการ เช่น กรมการพัฒนาชุมชน พาณิชยจังหวัด ในการจัดหาวิทยากรมาให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการคิดสร้างสรรค์รูปแบบสินค้าที่ระลึกให้มีความหลากหลาย และมีเอกลักษณ์ รวมไปถึงช่องทางการจำหน่าย และกลยุทธ์ด้านการตลาด

(3) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอำเภอเมืองศรีสะเกษ และอำเภออุทุมพรพิสัย แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ที่เป็นที่รู้จักของกลุ่มนักท่องเที่ยว มีจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ ปราสาทหินวัดสระกำแพงน้อย ปราสาทหินวัดสระกำแพงใหญ่ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ งานประเพณีสีเฝ้าไทย กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ มีความสำคัญทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ และประเพณีวัฒนธรรม เป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในตัวเมือง มีการเดินทางที่สะดวก มีบริการขนส่งสาธารณะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่ง โดยรถจะออกทุกประมาณ 15 นาที โดยมีเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวภายในบริเวณดังกล่าว คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2084 และ 2080 และมีเส้นทางรถไฟ เชื่อมต่อระหว่างอำเภอคือ อำเภอห้วยทับทัน อำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอเมืองศรีสะเกษและอำเภอกันทรารมย์ เชื่อมโยงกับอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี นอกจากนี้มีความสะดวกในการเดินทางแล้ว ยังมีความสะดวกในเรื่องของที่พักร และบริการร้านอาหารและของฝากเนื่องจากสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้จะกระจุกตัวอยู่ในชุมชนเมือง โดย

เฉพาะอำเภอเมืองศรีสะเกษ ที่มีย่านการค้าอยู่บริเวณถนนอุษันธุ์และบริเวณตลาดใกล้สถานีรถไฟศรีสะเกษ นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอห้วยทับทันเพื่อเป็นการสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มดังกล่าว เช่น ปราสาทบ้านปราสาท หรือกลุ่มทอผ้าไหมบ้านเปาะ อำเภอบึงบูรพ์ เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มที่ 3 อยู่ห่างจากตัวเมืองศรีสะเกษ ประมาณ 45 กิโลเมตร สามารถเดินทางท่องเที่ยวไป-กลับได้ภายใน 1 วัน

จากการสำรวจภาคสนามทราบว่าสภาพปัญหาของกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว ส่วนใหญ่จะมีปัญหาที่จอดรถไม่เพียงพอ เช่น บริเวณสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ซึ่งอยู่ในบริเวณวิทยาลัยเกษตรกรรม ศรีสะเกษ สถานที่จอดรถไม่เพียงพอ เพราะต้องใช้สถานที่จอดรถร่วมกับวิทยาลัยเกษตรกรรม แต่ก็สามารถแก้ไขได้โดยการปรับปรุง พื้นที่อีกด้านหนึ่งของสวนฯ สำหรับเป็นที่จอดรถของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ แยกออกจากที่จอดรถของวิทยาลัยฯ ส่วนที่จอดรถของวัดปราสาทหินวัดสระกำแพงใหญ่ กำแพงน้อย จะเป็นลานดิน อยู่นอกวัด สามารถจอดได้ประมาณ 15 คัน ถ้าไม่ใช่ช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวก็ไม่เป็นปัญหา แต่ถ้าเป็นช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว เช่น ประมาณเดือนกรกฎาคม ซึ่งเป็นช่วงงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ที่อุบลราชธานี หรือประมาณเดือนธันวาคมซึ่งเป็นงานไหว้พระธาตุพนมที่จังหวัดนครพนมจะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวมาเที่ยวที่จังหวัดศรีสะเกษด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นทางผ่านและเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มเดียวกัน นักท่องเที่ยวจะจอดรถตามแนวถนนทางเข้าวัด ทำให้การสัญจรไม่สะดวก เพราะเป็นถนน 2 ช่องจราจร และค่อนข้างแคบ นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องของการให้บริการทางห้องน้ำ ห้องส้วมที่ไม่สะอาดเท่าที่ควร ส่วนในเรื่องของการบริการร้านอาหาร และสินค้าที่ระลึก นักท่องเที่ยวเห็นว่าปัญหาน้อยมาก ทั้งนี้ อาจจะเป็นเนื่องจากกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางเข้าพักที่จังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากมีการเดินทางที่สะดวกใช้เวลาเดินทางประมาณ 45 นาที และมีรถบริการสาธารณะรับส่งระหว่างสถานีขนส่งศรีสะเกษ และอุบลราชธานี วิ่งบริการตลอดวัน ซึ่งผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยวอาจจะไปใช้บริการที่จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีความพร้อมและมีมาตรฐานการให้บริการที่ดีกว่า

แนวทางในการแก้ไขปัญหาก็ควรจัดหาสถานที่จอดรถให้เพียงพอและปรับปรุงให้ได้มาตรฐานขึ้น โดยอาจจะปรับปรุงจากลานดิน เป็นลานปูน เนื่องจากจะเป็นการแก้ไขปัญหาด้านฝุ่นละอองได้ด้วย นอกจากนี้ควรจะมีการขยายถนนทางเข้าวัดสระกำแพงใหญ่ กำแพงน้อย ให้ได้มาตรฐานมากขึ้น ปัจจุบันเป็นถนนภายในหมู่บ้านที่ค่อนข้างแคบ นอกจากนี้ควรมีปรับปรุงในเรื่องของความสะอาดห้องน้ำส้วม ให้มีความสะอาดมากขึ้น

(4) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอำเภอขุนหาญและอำเภอกันทรลักษ์ณ์ กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ได้แก่ ผามออีแดง น้ำตกห้วยจันทร์ น้ำตกสำโรงเกียรตี น้ำตกพรหมวิหาร น้ำตกภูมิละออง ส่วนแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ปราสาทคำหนักไทร วัดป่ามหาเจดีย์แก้ว การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ สามารถเดินทางเข้าถึงได้โดยรถยนต์ส่วนตัว ยกเว้น ผามออีแดง ที่มีรถสองแถววิ่งบริการจากอำเภอกันทรลักษ์ณ์ถึงผามออีแดง วันละ 5 คัน หมุนเวียนกัน ทุก 15 นาที กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้อยู่ห่างจากตัวชุมชนเมืองศรีสะเกษ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการบริการด้านการท่องเที่ยว ประมาณ 95 กิโลเมตร ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไป-กลับ ได้ภายในเวลาประมาณ 1 วัน และสามารถเดินทางกลับไปพักที่ตัวเมืองศรีสะเกษหรือตัวเมืองอุบลราชธานีได้

สภาพปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่จะเกิดจากปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมเองตามธรรมชาติ เช่น แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก มักจะไม่มีน้ำในฤดูแล้ง ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวรู้สึกผิดหวังและไม่ประทับใจเมื่อได้มาท่องเที่ยว และปัญหาความปลอดภัยตามแนวชายแดนบริเวณผามออีแดง (เขาพระวิหาร) ซึ่งมีปัญหาข้อพิพาทไทยกัมพูชา และนโยบายด้านการปกครองและการท่องเที่ยวของประเทศกัมพูชาที่ไม่แน่นอนกระทบต่อการท่องเที่ยวดังที่ผ่านมานอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องของการบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การบริการร้านอาหาร จากสภาพความเป็นจริงร้านอาหารที่มีไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว จะมีเฉพาะบริเวณผามออีแดง มีผู้ประกอบการร้านอาหารประมาณ 6 ร้าน จำหน่ายอาหารพื้นบ้านเป็นส่วนใหญ่ มีอาหารให้เลือกไม่กี่อย่าง ส่วนแหล่งท่องเที่ยวจุดอื่นๆ ก็จะเป็นร้านอาหารที่มีไว้สำหรับบริการคนในพื้นที่ทั่วไป ไม่มีความหลากหลายของประเภทอาหาร ในด้านสินค้าที่ระลึกก็ประสบปัญหาคล้ายกับแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ คือ ขาดความเป็นเอกลักษณ์และไม่มีความหลากหลาย และไม่มีการบริการขนส่งสาธารณะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ไม่ได้รับความสะดวกในการเดินทางเข้าถึง

แนวทางในการแก้ไข ก็คือ ในด้านที่พัก ควรมีการส่งเสริมที่พักแบบ Home Stay ในบริเวณอำเภอขุนหาญ หรืออำเภอกันทรลักษ์ณ์ เนื่องจากอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว และมีสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวย เพราะสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่จะเป็นที่สูง ประชาชนประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวนเป็นส่วนใหญ่ เช่น สวนเงาะ สวนทุเรียน สวนมังคุด สวนยางพารา เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะเอื้อประโยชน์ด้านที่พักแล้ว ยังสามารถจำหน่ายพืชผลทางการเกษตรให้แก่นักท่องเที่ยวได้อีกด้วย ส่วนการให้บริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก นักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรมีการเพิ่มจำนวนร้านอาหาร และเพิ่มประเภทอาหารให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพิ่มความหลากหลายของประเภทสินค้าที่ระลึก และสนับสนุนให้เกิดการใช้วัสดุในท้องถิ่นมากขึ้นในเรื่องของการบริการ

ขนส่งก็ควรมีการจัดการบริการขนส่งสาธารณะบริการนักท่องเที่ยว โดยในระยะเริ่มต้น อาจจะเริ่มในแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวก่อน แล้วค่อยๆ เพิ่มขึ้นจนครบทุกแห่ง ทั้งนี้นอกจากจะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวแล้ว ประชาชนในพื้นที่ก็พลอยได้รับความสะดวกไปด้วย

(5) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธร แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธร มีครบทั้ง 3 ประเภท คือ ประเภทธรรมชาติ ได้แก่ ภูทางเกวียน อำเภอกุสุม ประเภทประวัติศาสตร์ เช่น พระธาตุ ก่องช้างน้อย อำเภอเมืองยโสธร หอไตร อำเภอเมืองยโสธร บ้านดงเปลือย อำเภอคำชะโนดแก้ว ประเภทศิลป วัฒนธรรม เช่น สวนสาธารณะพญาแถน อำเภอเมืองยโสธร หมู่บ้านหัตถกรรมพื้นบ้าน หมอนจิดบ้านศรีฐาน อำเภอป่าดิว ประเพณีบุญบังไฟ อำเภอเมืองยโสธร เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มที่ 5 อยู่ห่างจากตัวชุมชนเมืองยโสธร ประมาณ 45 กิโลเมตร นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไป-กลับได้ภายใน 1 วัน

ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดยโสธร ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย ยกเว้น งานประเพณีบุญบังไฟ (ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดยโสธร สำนักงานจังหวัด ยโสธร : 2544) ทั้งนี้ อาจจะเนื่องจากการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์น้อยจึงไม่เป็นที่รู้จักของกลุ่มนักท่องเที่ยว และยังไม่มีความพร้อมในเรื่องของการบริการนักท่องเที่ยว ดังนั้น ควรเพิ่มการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็ควรที่จะพัฒนา และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกไว้สำหรับบริการ นักท่องเที่ยว เพราะอาจจะเป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวแวะเที่ยวและแวะพักเพิ่มมากขึ้น การเดินทาง เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้โดยใช้รถยนต์ส่วนตัว หรือรถเช่าเหมา เนื่องจากยังไม่มีบริการขนส่งสาธารณะเข้าถึงและแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งก็อยู่กระจัดกระจายกัน สำหรับในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านที่พักนั้น ถึงแม้จังหวัดยโสธรจะมีที่พักให้บริการนักท่องเที่ยว แต่จากสถานการณ์การพักแรมของนักท่องเที่ยว ทราบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางไปพักที่จังหวัดอุบลราชธานี หรือมุกดาหาร ทั้งนี้ เนื่องจากมีที่พักให้เลือกหลายระดับราคามากกว่า และมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่า (แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดยโสธร สำนักงานจังหวัดยโสธร , 2546) และสามารถเดินทางท่องเที่ยวต่อไปแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ได้โดยสะดวก อย่างไรก็ตามจังหวัดยโสธร ยังมีข้อได้เปรียบในเรื่องของสินค้าที่ระลึก และสินค้าพื้นเมืองที่เป็นของฝาก ประเภทผลิตภัณฑ์จากผ้า และเครื่องจักสาน ณ จุดผลิตคือ หมู่บ้านศรีฐาน และหมู่บ้านนาสะไมย์ และจากการที่นักท่องเที่ยวเข้าไปซื้อ ณ จุดผลิตทำให้ไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร เพราะนอกจากจะเสียเวลาในการเดินทางแล้ว ในหมู่บ้านก็มีการเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การให้บริการห้องน้ำ ห้องส้วม การบริการที่จอดรถไว้สำหรับรองรับนักท่องเที่ยว

จากการสำรวจภาคสนามทราบว่าบริการสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ทราบว่าส่วนใหญ่จะประสบปัญหาทางการให้บริการร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และการบริการขนส่งสาธารณะ นอกจากนี้ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับสินค้าที่ระลึกที่ไม่ได้มาตรฐานและราคาคุณภาพ โดยจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบการในหมู่บ้านศรีฐาน จากสภาพปัจจุบันสินค้าที่ลดกรรมที่บ้านมีตลาดการจำหน่ายกว้าง ส่วนหนึ่งส่งไปจำหน่าย ณ ต่างประเทศ ดังนั้น จึงลดขั้นตอนการผลิต โดยมีการสั่งพิมพ์ลายผ้าจากกรุงเทพมหานคร และมีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าช่วย ซึ่งต่างจากสมัยก่อนที่ชาวบ้านต้องทอผ้าและพิมพ์ลายเอง อาจจะทำให้คุณภาพของสินค้าด้อยลงไปบ้าง เนื่องจากต้องเร่งผลิตเป็นจำนวนมากๆ นอกจากนี้อาจจะมีผลต่อการจ้างงานในพื้นที่ต่อไปในอนาคตถ้าหากมีการนำเครื่องจักรเข้ามาทำงานแทนแรงงานคนมากขึ้น ส่วนในเรื่องของการบริการร้านอาหาร กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ประสบปัญหาในเรื่องการบริการร้านอาหาร กล่าวคือ มีจำนวนร้านให้เลือกน้อย โดยร้านอาหารส่วนใหญ่จะเป็นร้านเล็กๆ กระจายอยู่ทั่วไปสำหรับแนวทางในการพัฒนานั้นก็สอดคล้องกับสภาพปัญหา กล่าวคือในเรื่องของการบริการการขนส่ง ก็ควรจะมีการจัดหาบริการขนส่งสาธารณะเข้าไปบริการ โดยอาจจะใช้มาตรการเดียวกันกับแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆที่ได้เสนอแนะในเรื่องของการบริการขนส่งสาธารณะ กล่าวคือ ควรจะให้เป็นที่รองท้องถึงเจ้ารองพื้นที่ที่จะจัดหา ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นเจ้าของพื้นที่โดยพล และมีความดำเนินการได้ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญมอบหมายให้กระทำ สำหรับเรื่องสินค้าที่ระลึกนั้น ควรจะมีการจัดหาจุดจำหน่ายในตัวเมือง หรือจุดที่เป็นทางผ่านสำหรับนักท่องเที่ยว จะได้แวะซื้อได้สะดวกไม่ต้องเสียเวลาเดินทางเข้าไป ณ จุดผลิต และควรมีการควบคุมในเรื่องของคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน ส่วนการบริการร้านอาหารควรมีการเพิ่มจำนวนร้านให้มากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากทำเลที่ตั้งของจังหวัดยโสธร อยู่กึ่งกลางระหว่างอีสานบน และอีสานใต้ ดังนั้นจึงเหมาะที่จะกำหนดให้เป็นจุดแวะพักสำหรับวงจรถวายการท่องเที่ยวเชื่อมต่อกับอีสานบนและอีสานใต้จึงควรที่จะสนับสนุนและส่งเสริมให้จังหวัดยโสธรมีบทบาทในด้านการเป็นจุดสำหรับแวะพักสำหรับรับประทานอาหาร ในระหว่างเดินทาง ซึ่งเป็นบทบาทที่เกื้อหนุนกับความได้เปรียบทางด้านที่ตั้ง

(6) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอำนาจเจริญ มีครบทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทธรรมชาติ คือ ป่าดงใหญ่ อำเภอหัวตะพาน ประเภทประวัติศาสตร์ เช่น พุทธอุทยานและพระมงคลมิ่งเมือง อำเภอเมืองอำนาจเจริญ วัดถ้ำแสงเพชร อำเภอเมืองอำนาจเจริญ วัดพระเหลาเทพนิมิต อำเภอพนา ประเภทศิลปวัฒนธรรม เช่น ศูนย์ศิลปาชีพ ฯ บ้านสร้างต่อนอก อำเภอ หัวตะพาน ประเภทมรดกโลก อำเภอเมืองอำนาจเจริญ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านคำพระ อำเภอหัวตะพาน แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้ อยู่ห่างจากตัวชุมชนเมืองอำนาจเจริญ ประมาณ 25 กิโลเมตร สามารถเดินทางไป-กลับ ภายในครึ่งวัน

ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอำนาจเจริญ ยังไม่เป็นที่รู้จักของกลุ่มนักท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย อาจจะเป็นเพราะมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์น้อยเกินไป จึงยังไม่เป็นที่รู้จักของกลุ่มนักท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็ยังไม่มีความพร้อม ในเรื่องของบริการการท่องเที่ยว ดังนั้น ควรจะมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้น และควรที่จะพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวและจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกไว้สำหรับบริการ นักท่องเที่ยว เพราะอาจจะเป็นอย่างใจให้นักท่องเที่ยวแวะเที่ยวและแวะพักเพิ่มมากขึ้นและเป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นการสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานี และกลุ่มประเทศอินโดจีน แหล่งท่องเที่ยวที่มีรถบริการขนส่งสาธารณะเข้าถึง ได้แก่ พุทธอุทยานและ พระมงคลมิ่งเมือง เนื่องจากตั้งอยู่ริมถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 ส่วนแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ต้องใช้รถยนต์ส่วนตัว สภาพถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวดี สามารถใช้ได้ตลอดฤดู สำหรับบริการด้านที่พัก ในตัวจังหวัดอำนาจเจริญก็มีโรงแรมที่พักไว้บริการนักท่องเที่ยว แต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะนิยมเดินทางไปพักที่จังหวัดอุบลราชธานี และมุกดาหาร ซึ่งเป็นจังหวัดใหญ่ มีห้องพักหลายระดับราคาให้เลือก และมีมาตรฐานการบริการที่สูงกว่า รวมไปถึงการบริการร้านอาหารและสถานบันเทิง ซึ่งส่วนใหญ่จะไปใช้บริการที่จังหวัดอุบลราชธานี เพราะสามารถบริการนักท่องเที่ยวได้ครบทั้ง 3 มื้อ สำหรับบริการสินค้าที่ระลึก นักท่องเที่ยวประสบปัญหาเช่นเดียวกับจังหวัดยโสธร คือ ยังไม่มีจุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกที่นักท่องเที่ยวสามารถแวะซื้อได้โดยสะดวก ต้องไปซื้อ ณ จุดผลิต ซึ่งกระจัดกระจายกัน นักท่องเที่ยวเสียเวลาในการเดินทาง พื้นที่ก็เสียโอกาสที่จะได้รับรายได้ในหมวดนี้ ซึ่งจะเป็นรายได้ที่จะส่งผลดีต่อประชาชนในพื้นที่โดยตรง

จากการสอบถามนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับการให้บริการร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และการบริการขนส่งสาธารณะส่วนใหญ่จะประสบปัญหาในเรื่องการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความไม่สะดวกในการซื้อหาสินค้าที่ระลึก เนื่องจากจุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกอยู่กระจัดกระจายไม่รวมอยู่ในกลุ่ม หรือย่านเดียวกัน และความไม่สะดวกในเรื่องของการบริการร้านอาหาร เนื่องจากมีจำนวนร้านให้เลือกน้อย และร้านอาหารส่วนใหญ่จะเป็นร้านเล็กๆ กระจายอยู่ทั่วไป

สำหรับแนวทางในการพัฒนานั้นก็สอดคล้องกับสภาพปัญหา กล่าวคือในเรื่องของการบริการการขนส่ง ก็ควรจะมีการจัดหาบริการขนส่งสาธารณะเข้าไปบริการ โดยอาจจะใช้มาตรการเดียวกันกับแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆที่ได้เสนอแนะในเรื่องของการบริการขนส่งสาธารณะ กล่าวคือ ควรจะให้เป็นที่รองท้องถิ่นเจ้าของพื้นที่ที่จะจัดหา ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นเจ้าของพื้นที่โดยตรง และมีอำนาจดำเนินการได้ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญมอบหมายให้กระทำ สำหรับเรื่องสินค้าที่ระลึก นั้นควรจะมีการจัดหาจุดจำหน่ายในตัวเมือง หรือจุดที่เป็นทางผ่านสำหรับนักท่องเที่ยวจะได้แวะซื้อได้สะดวก เช่น ภายในตัวเมืองอำนาจเจริญ ที่ใกล้กับจุดพักแรม หรือใกล้กับจุดท่องเที่ยวที่สำคัญ ส่วนการบริการร้านอาหารควรมีการ

เพิ่มจำนวนร้านให้มากขึ้น โดยจังหวัดอาจจะมีมาตรการในการจูงใจ เช่น จัดหาสถานที่ในทำเลที่เหมาะสม โดยการกำหนดเป็นโซนสำหรับจำหน่ายอาหาร โดยจุดประเด็นที่เป็นจุดแข็งของจังหวัด คือ มีผลผลิตข้าวหอมมะลิที่มีคุณภาพและมีปลาแม่น้ำโรงที่หารับประทานได้ยากแต่สามารถรับประทานได้ที่ อ่างน้ำเจียว เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจากที่ตั้งการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางคมนาคมสำหรับติดต่อเชื่อมโยงภายในพื้นที่ศึกษาแล้ว พบว่าแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ มีการกระจุกตัวอยู่บริเวณ ทางด้านตะวันออกสุดของพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งกระจายอยู่ตามรอบแม่น้ำโขง และบริเวณตอนใต้ ของจังหวัด ศรีสะเกษ ติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ส่วนแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม จะกระจายอยู่ภายในตัวชุมชนเมืองอุบลราชธานี และชุมชนเมืองศรีสะเกษ จึงอาจกล่าวได้ว่าจังหวัดอุบลราชธานี มีการกระจุกตัวของแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าอีก 3 จังหวัด และมีแหล่งท่องเที่ยวครบทุกประเภท กระจายอยู่ทั่วไป ในขณะที่จังหวัดศรีสะเกษมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โดดเด่น ส่วนในพื้นที่จังหวัดยโสธร และอำนาจเจริญ ยังต้องพึ่งพิงอยู่กับจังหวัดศรีสะเกษ และอุบลราชธานี เนื่องจากยังไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่จะเป็นจุดขายและดึงดูดนักท่องเที่ยวได้โดยตรง นอกจากประเพณีงานบุญบั้งไฟ

5.3. ศักยภาพของพื้นที่ทางด้านการท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาในภาพรวม และรายจังหวัด รวมไปถึงการวิเคราะห์พื้นที่ในด้านการท่องเที่ยว จึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ทางด้านการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การประเมินสถานการณ์พื้นที่ การส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่าพื้นที่ศึกษามีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวดังนี้

(1) มีความได้เปรียบในด้านที่ตั้ง ที่สามารถเอื้อประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกัน เนื่องจากพื้นที่ตั้งติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งสองด้าน ทำให้มีความได้เปรียบ ในเรื่องของการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวที่เอื้อประโยชน์ต่อกันทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมขอมที่เชื่อมโยงระหว่างไทยและกัมพูชา และยังสามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทางตอนใต้ของประเทศสปป.ลาว ทั้งทางโครงข่ายถนนที่สามารถเชื่อมประสานกันได้ โดยผ่านทางจุดการค้าชายแดนช่องเม็กที่เชื่อมระหว่างไทย-ลาวและจุดผ่อนปรนไทย-กัมพูชา ตรงจุดท่องเที่ยวธรรมชาติทางอากาศ สามารถเชื่อมต่อกันได้โดยผ่านทางกรุงเทพมหานคร-จำปาสัก ของ สปป.ลาว และกรุงเทพฯ - พนมเปญ ซึ่งการมีโครงข่ายการคมนาคมที่สมบูรณ์จะช่วยแก้ปัญหาการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวได้ ในขณะเดียวกันนโยบายระหว่างประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ดีก็เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่น ทั้งทางด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวได้

จากการที่พื้นที่ศึกษามีจุดแข็งและโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ในขณะที่เดียวกันก็มีอุปสรรค ในการพัฒนาด้วย กล่าวคือ ถึงแม้จะมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านได้ก็ตาม แต่ก็ยังประสบปัญหาความมั่นคงตามแนวชายแดน ทำให้นักท่องเที่ยวและผู้ลงทุน เกิดความหวาดระแวงในเรื่องความปลอดภัย ส่งผลต่อการค้าการลงทุนและการท่องเที่ยวในพื้นที่ลดลง รวมไปถึงความแตกต่างของระบบการเมือง การปกครอง และการพัฒนาเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน จึงเป็นปัญหาในด้านการประสานความเชื่อมโยงการพัฒนาและการกำหนดมาตรฐานการให้บริการด้านต่างๆ อย่างไรก็ตามในขณะนี้ บรรยากาศการเมืองของทั้ง 3 ประเทศ โดยเฉพาะ สปป.ลาว และกัมพูชา อยู่ภาวะที่สงบ ทำให้สภาพการณ์ของประเทศเข้าสู่ภาวะของการพัฒนา จึงเกิดความสงบและเริ่มเป็นที่เชื่อมั่น ต่อการเดินทางเข้าไปท่องเที่ยว

(2) ความมีเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวประเภทอารยธรรมขอม และแม่น้ำโขง ซึ่งมีลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมและแหล่งโบราณคดีทางด้านอารยธรรมขอม พบมากในบริเวณนี้โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ จนได้รับการขนานนามว่าเป็นดินแดน แห่งปราสาทขอม สำหรับแม่น้ำโขงนั้น ถือเป็นแม่เหล็กที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เนื่องจากความเป็นนานาชาติ และเป็นที่ยู่อักกันอย่างแพร่หลายของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้พื้นที่ศึกษายังมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด ที่มีการก่อสร้างอย่างยิ่งใหญ่ เช่น วัด

หนองบัว ที่มีโบสถ์ทรงพุทธศตวรรษ ใหญ่มาก หรือหน้าผา ซึ่งมีภาพเขียนโบราณที่ผาแต้ม ในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

(3) ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากแหล่งท่องเที่ยวหลัก เช่น ผามออีแดง (ปราสาทเขาพระวิหาร) ผาแต้ม แก่งตะนะ แม่น้ำสองสี ด้านชายแดนช่องเม็ก แล้ว พื้นที่ศึกษายังมีแหล่งท่องเที่ยวอีกจำนวนมากที่สามารถพัฒนาเชื่อมโยงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเสริม ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวเดียวกัน เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทางด้านอำเภอขุนหาญ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งอยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวเดียวกับปราสาทเขาพระวิหาร หรือจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น ปราสาทวัดสระกำแพงน้อย ปราสาทวัดสระกำแพงใหญ่ ที่อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอีกหลายแห่งที่กระจายอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ที่มีศักยภาพ และสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งรองรับนักท่องเที่ยวได้

(4) ทางด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจของพื้นที่ศึกษามีความหลากหลายทั้งทางด้านเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และการค้าขายคน ในขณะเดียวกันก็มีโอกาสใช้ทรัพยากรร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อการพัฒนาการผลิต การตลาดและการขนส่งหรือนำสินค้าและผลผลิตจากประเทศเพื่อนบ้านมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าได้ โดยในพื้นที่ที่มีความได้เปรียบในเรื่องของแรงงานที่มีจำนวนมาก และเป็นแรงงานที่มีความขยัน อดทน ฝึกฝนได้ ประการสำคัญ มีค่าจ้างแรงงานและค่าครองชีพต่ำเมื่อเทียบกับค่าจ้างแรงงานในเมืองใหญ่ ในภูมิภาคอื่นๆ

(5) ทางด้านสังคม พื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ ที่มีโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมประเพณีที่แข็งแกร่ง มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสูง ชุมชนชาวบ้านมีวิถีชีวิต ความเป็นอยู่แบบชนบท มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างไปจากภาคอื่น ประกอบกับความมีอัธยาศัยไมตรีและความเป็นมิตรกับคนต่างถิ่น จึงเป็นปัจจัยสำคัญดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยู่ได้นานวันขึ้น

5.4. ผลของการท่องเที่ยวต่อพื้นที่ศึกษา

ผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์มากมายต่อแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และประเทศซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เมื่อการท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาและขยายตัวมากขึ้น สิ่งตามมา คือ ผลกระทบด้านต่างๆ ซึ่งอาจเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นทางตรงหรือทางอ้อม เกิดในลักษณะทันทีทันใดหรือค่อยๆ เกิด โดยมีทั้งผลด้านดีและด้านลบ โดยทั่วไปผลกระทบที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ มี 4 ด้านใหญ่ๆ ด้วยกัน (ชญานภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว, 2537) คือ ผลทางด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสร้างอาชีพและการจ้างแรงงาน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมที่เหมาะสมกับสภาพประเทศที่กำลังพัฒนา เนื่องจากเป็นประเทศที่มีแรงงานส่วนเกินหรือการใช้แรงงานไม่เต็มที่ทั้งนี้เพราะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องการแรงงานที่มีลักษณะและความชำนาญ

ปานกลาง - ต่ำ เป็นจำนวนมาก จึงเปิดโอกาสให้แรงงานในท้องถิ่นได้รับการว่าจ้างให้ทำงาน (ชญาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ . 2537) ผลทางด้านสังคม ทำให้มาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่นดีขึ้น เนื่องจากผลทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการกระจายรายได้ และกระจายโอกาสการจ้างงานไปสู่คนในท้องถิ่นมากขึ้น เช่น การจ้างงานในธุรกิจโรงแรม ที่พัก การขนส่ง การบริการนำเที่ยว เป็นต้น การท่องเที่ยวกระตุ้นให้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาประดิษฐ์คิดค้นเป็นของใช้ ของที่ระลึกในรูปของสินค้าพื้นเมือง จำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นการหารายได้มาจุนเจือครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง และการท่องเที่ยวยังทำให้สามารถเลือกประกอบอาชีพได้หลากหลายมากขึ้น เช่น ค้าขาย รับจ้าง และอาชีพการบริการต่างๆ และผลทางด้านกายภาพ เมื่อเกิดการพัฒนากการท่องเที่ยว ณ แห่งใด การนำเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวมาให้เกิดประโยชน์ก็จะมีมากขึ้น ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะทำการวิเคราะห์ ผลของการท่องเที่ยวต่อพื้นที่ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และกายภาพ ซึ่งข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ประกอบด้วยข้อมูลทางด้านสถิติภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลจากแบบสอบถาม ดังนี้

5.4.1. ผลทางด้านเศรษฐกิจ การวิเคราะห์ผลของการท่องเที่ยวต่อพื้นที่ทางด้านเศรษฐกิจ ในที่นี้จะวิเคราะห์จากการจ้างงาน เงินหมุนเวียนจากการท่องเที่ยว และการกระจายรายได้ ดังนี้

(1) การจ้างงาน การวิเคราะห์สภาพการจ้างงาน จะศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่สำหรับการจ้างงานในปีปัจจุบันและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ประกอบด้วยข้อมูลสถิติภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม ดังนี้

(1.1) การท่องเที่ยวมีผลต่ออาชีพและการจ้างงานของประชากรในพื้นที่เนื่องจากเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้าไปในพื้นที่ย่อมก่อให้เกิดอาชีพอื่นๆ ตามมาอีกมากมายและก่อให้เกิดการจ้างงานในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ การท่องเที่ยวโดยตรง เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ภัตตาคาร และร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น และจากการศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (อ้างถึงใน นันทนา อนันต์ไทย . การศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี, ปรินญาการวางแผนภาคและเมือง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง . 2537 : 1) ทราบว่าการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวภายในประเทศ 73 คน มีผลต่อการจ้างงานเพิ่มขึ้น 1 คน และจากสถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ปี 2544 มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่ จำนวน 1,960,444 คน ดังนั้น จึงก่อให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่ ประมาณ 26,855 คน กระจายอยู่ในพื้นที่ จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ ดังนี้ 14,058 8,367 1,515 และ 2,916 คน โดยในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี มีสัดส่วนการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คิดเป็นสัดส่วนต่อ แรงงานทั้งหมด ร้อยละ 1.73 ใกล้เคียงกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ร้อยละ 1.73 รองลงมา คือ จังหวัดอำนาจเจริญ ศรีสะเกษ และยโสธร ตามลำดับ รายละเอียดตามตาราง 5.1

ตาราง 5.1 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวและการจ้างงานในพื้นที่ศึกษา ปี 2544

จังหวัด	จำนวนนักท่องเที่ยว	การจ้างงาน	จำนวนแรงงานทั้งหมด	สัดส่วนการจ้างงานต่อแรงงานทั้งหมด (%)
อุบลราชธานี	1,026,217	14,058	811,043	1.73
ศรีสะเกษ	610,766	8,367	807,263	1.04
ยโสธร	110,575	1,515	332,808	0.46
อำนาจเจริญ	212,886	2,916	190,665	1.53
รวม	1,960,444	26,855	2,141,779	1.25
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	13,829,884	189,450	10,882,126	1.74

ที่มา : จากการคำนวณ

(1.2) การจ้างงานในพื้นที่ที่จะเกิดขึ้นจากการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในอนาคต ซึ่งจากการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวอีก 20 ปีข้างหน้า (ปี พ.ศ.2564) ในพื้นที่ศึกษาจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ประมาณ 3,270,720 คน จะก่อให้เกิดการจ้างงานในกิจกรรมการท่องเที่ยว ประมาณ 44,804 คน กระจายอยู่ในแต่ละพื้นที่ โดยจะก่อให้เกิดการจ้างงาน มากที่จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ และยโสธร ดังนี้ 22,444 16,870 3,049 2,439 คน

ตาราง 5.2 แสดงการประมาณการณ้จ้างงานในอนาคต ปี 2564

จังหวัด	ปี 2564	
	จำนวนนักท่องเที่ยว	จำนวนการจ้างงาน
อุบลราชธานี	1,638,440	22,444
ศรีสะเกษ	1,231,587	16,871
ยโสธร	178,087	2,440
อำนาจเจริญ	222,606	3,049
รวม	3,270,720	44,804

ที่มา : จากการคำนวณ

(1.3) จากการสำรวจภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ประชาชนที่อยู่อาศัยอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวในรัศมี ประมาณ 2 กิโลเมตร จำนวน 140 ราย โดยใช้วิธีการนับซ้ำ ทราบว่าประชาชนในแต่ละพื้นที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ในด้านเศรษฐกิจทั้งในด้านบวก และด้านลบ ดังนี้ ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เห็นว่า ร้อยละ 47.06 คิดว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานและสร้างอาชีพ รองลง

มาก คือ ร้อยละ 29.41 เห็นว่าการท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมากขึ้น และร้อยละ 14.71 เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ประชากรมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ซึ่งก็เป็นไปในแนวเดียวกันกับจังหวัดอำนาจเจริญ คือ ประชากรส่วนใหญ่ ร้อยละ 30.56 เห็นว่าการท่องเที่ยวส่งผลดีต่อพื้นที่ โดยก่อให้เกิดการกระตุ้นการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมากขึ้น รองลงมา ร้อยละ 27.78 เห็นว่าการท่องเที่ยวส่งผลดีต่อการจ้างงานและสร้างอาชีพ และร้อยละ 22.22 เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของประชากรดีขึ้น ส่วนนักท่องเที่ยวจังหวัดยโสธร และศรีสะเกษ เห็นว่าการท่องเที่ยวส่งผลต่อเศรษฐกิจของพื้นที่ คือ ประชากรในพื้นที่จังหวัดยโสธร ร้อยละ 39.47 เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ประชากรมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น และร้อยละ 23.68 เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น ในขณะที่จังหวัดศรีสะเกษ เห็นว่า ร้อยละ 28.57 การท่องเที่ยวทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น และร้อยละ 25.71 เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ประชากรมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ดังมีรายละเอียดตามตาราง 5.3

ตาราง 5.3 แสดงความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับผลของการท่องเที่ยวต่อด้านเศรษฐกิจ

ผลของการท่องเที่ยว	อุบลราชธานี		ศรีสะเกษ		ยโสธร		อำนาจเจริญ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ผลต่อเศรษฐกิจ	34	100.00	35	100.00	38	100.00	36	100.00
-ก่อให้เกิดการจ้างงานและสร้างอาชีพ	16	47.06	9	25.71	5	13.16	10	27.78
-ทำให้ประชากรมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น	5	14.71	9	25.71	15	39.47	8	22.22
-ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น	2	5.88	10	28.57	9	23.68	5	13.89
-ทำให้ราคาที่ดินแพงขึ้น	1	2.94	2	5.71	2	5.26	2	5.56
-กระตุ้นให้เกิดการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น	10	29.41	5	14.29	7	18.42	11	30.56

ที่มา: จากการสำรวจ

(2) เงินหมุนเวียนจากการท่องเที่ยว สามารถสะท้อนถึงผลของการท่องเที่ยวต่อพื้นที่ ในด้านเศรษฐกิจได้ เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวย่อมมีผลต่อการใช้จ่ายในพื้นที่ โดยตรง และถ้าพื้นที่ใดมีเงินหมุนเวียนจากการท่องเที่ยวมาก ก็อาจเป็นตัวชี้วัดว่าการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อพื้นที่นั้นมากกว่าพื้นที่อื่น เนื่องจากเงินหมุนเวียนจากการท่องเที่ยวจะวิเคราะห์จากค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว คุณ กับจำนวนนักท่องเที่ยว ซึ่ง ทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวและค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวก็สามารถสะท้อนถึงสถานการณ์ทางการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ได้และจากการคำนวณทราบว่า ในปี 2546 จังหวัดอุบลราชธานี มีเงินหมุนเวียนจากการท่องเที่ยวประมาณ 815,037,120 บาท ซึ่งมีส่วนแบ่งของเงินหมุนเวียนจากการท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือ ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ และยโสธร ดังมีรายละเอียดตามตาราง 5.3 สำหรับการคาดประมาณ

เงินหมุนเวียนในอนาคต จนถึงสิ้นสุดปีประมาณการณ คือ ปี 2564 จะคำนวณโดยใช้ปี 2544 เป็นปีฐาน และคำนวณเงินหมุนเวียน โดยอิงค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันของนักท่องเที่ยว กับภาวะเงินเฟ้อ ขึ้นต่ำเท่ากับร้อยละ 5 ต่อปี ซึ่งเมื่อสิ้นสุดปีประมาณการณ 2564 พื้นที่ศึกษามีเงินหมุนเวียนที่เกิดจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัดประมาณการณ ดังนี้ อุบลราชธานี 1,535,711,745 ศรีสะเกษ 799,176,601 ยโสธร 58,545,140 และอำนาจเจริญ 41,675,793 บาท ตาราง 5.4

ตาราง 5.4 แสดงการประมาณการณเงินหมุนเวียนในพื้นที่ศึกษา ปี 2546

จังหวัด	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการท่องเที่ยว (บาทต่อคน)	จำนวนเงินหมุนเวียน (บาท)
อุบลราชธานี	1,109,800	734.40	815,037,120
ศรีสะเกษ	678,703	508.43	345,072,966
ยโสธร	117,236	257.58	30,197,649
อำนาจเจริญ	214,742	146.69	31,500,504

ที่มา : จากการคำนวณ

ตาราง 5.5 แสดงการประมาณการณเงินหมุนเวียนจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ตั้งแต่ปี 2544-2564

จังหวัด	จำนวนเงินหมุนเวียน (บาท)				
	ปี 2544	ปี 2549	ปี 2554	ปี 2559	ปี 2564
อุบลราชธานี	810,495,701	969,916,548	1,143,253,241	1,331,498,812	1,535,711,745
ศรีสะเกษ	329,531,583	432,095,961	544,092,947	666,208,774	799,176,601
ยโสธร	29,906,004	36,194,351	43,036,769	50,472,942	58,545,140
อำนาจเจริญ	32,943,684	34,938,255	37,053,490	39,296,648	41,675,793

ที่มา : จากการคำนวณ

(3) การกระจายรายได้ เป็นผลต่อเนื่องและสัมพันธ์กับเงินหมุนเวียนจากการท่องเที่ยว เนื่องจากเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปในพื้นที่ย่อมก่อให้เกิดการใช้จ่ายในกิจกรรมต่างๆตามหัวข้อ 4.4. และมีการกระจายรายได้ไปในแต่ละประเภทของกิจกรรม เนื่องจากไม่สามารถหาตัวเลขมาอ้างอิงได้ จึงวิเคราะห์โดยอ้างอิงจากข้อมูลสัมฤทธิ์ทางด้านการขยายตัวสภาพบ้านเรือน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในชีวิตประจำวัน และวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

และจำหน่ายผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เช่นหมู่บ้านศรีฐานและหมู่บ้านนาสะไมย์ จังหวัด ยโสธร โดยประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน ประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนทั้งหมด เข้าร่วมผลิตสินค้า ที่ระลึก โดยมีตลาดจำหน่าย คือ กลุ่มนักท่องเที่ยว ที่เข้ามาซื้อ ณ จุดผลิตและส่งขายให้กับลูกค้าประจำที่ จังหวัดราชบุรี นครพนม กรุงเทพมหานคร และนอกจากนี้ยังส่งออกนอกประเทศ โดยกลุ่มตลาดจำหน่ายประจำ คือ ประเทศเกาหลี ซึ่งสินค้าที่ผลิต สามารถจำหน่ายได้ตลอดปี เพราะมีลูกค้าประจำ สร้างรายได้ให้กับชุมชน ดีกว่าอาชีพหลัก และมีบางครัวเรือนยึดเป็นอาชีพหลักแทนอาชีพเกษตรกรรมเดิม ทำสภาพสังคมและวิถี ชีวิตของคนในชุมชน เปลี่ยนไปจากสังคมเกษตรกรรม เป็นสังคมเกษตร กึ่งพาณิชย์กรรม

เมื่อพิจารณาในภาพรวมจะเห็นได้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่ศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนจะเกิดขึ้นในเขตพื้นที่อำเภอ เมือง และบริเวณใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยว โดยประชาชนจะประกอบอาชีพเสริม ทำรายได้ให้กับ ครอบครัวและท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ทำให้ประชาชนและครัวเรือนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวมีสถานะทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เหตุผลอย่างหนึ่งที่สนับสนุนว่า กิจกรรมการ ท่องเที่ยวมีผลต่อเศรษฐกิจของชุมชน คือ ข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่าในแหล่งท่องเที่ยว มักจะมีสถานที่ขายสินค้าและบริการต่างๆ หลายประเภททั้งที่เป็นของอุปโภคบริโภคและของใช้อื่นๆ เช่น ของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้นในท้องถิ่น ตลอดจนบริการต่างๆ เช่น โรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร และบริการนำ เที่ยว เป็นต้น และจากผลการศึกษาเพื่อทบทวนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภาคอีสาน ของการท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย ทราบว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มจากการจ้างงานในธุรกิจการท่องเที่ยวสูงขึ้น เกิดการกระจุกตัวของการทำงานในเมืองศูนย์กลางหลัก และเกิดการกระจายการทำงานในแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งผลิตสินค้าในชนบทเกิดการรวมกลุ่มเพื่อผลิตและจำหน่ายสินค้า และผลการศึกษาขององค์กร ท่องเที่ยวโลก ระบุว่าประเทศที่มีธุรกิจท่องเที่ยวก้าวหน้าและมั่นคง จะมีการจ้างงานในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง กับการท่องเที่ยวสูงถึงร้อยละ 5-6 ของการจ้างงานทั้งหมดของประเทศ (ศรีญา วาฑุสวิทย์ อ้างถึงใน ประม นิเทศอุตสาหกรรมท่องเที่ยว, 2543: 24)

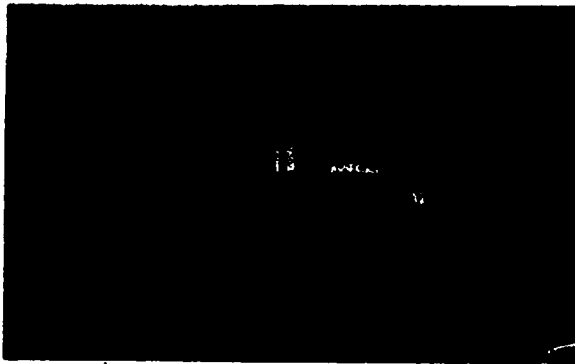
รูปภาพแสดงผลของการท่องเที่ยวที่มีต่อประชาชนในด้านเศรษฐกิจ

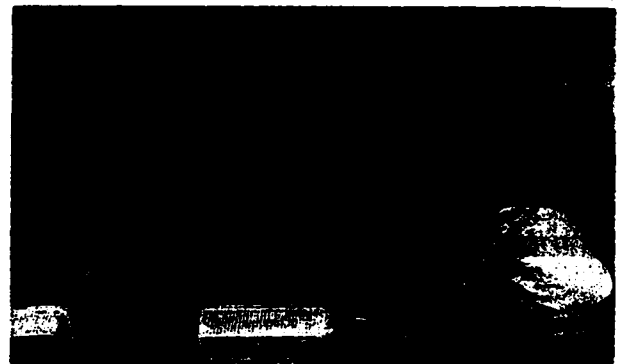
รูปภาพที่ 1 จุดจำหน่ายของฝากภาชนอกวัดหนองป่าพง

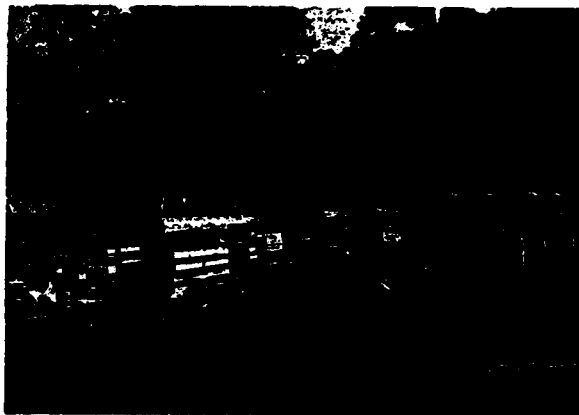
รูปภาพที่ 2 ตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ช่องสะงะ

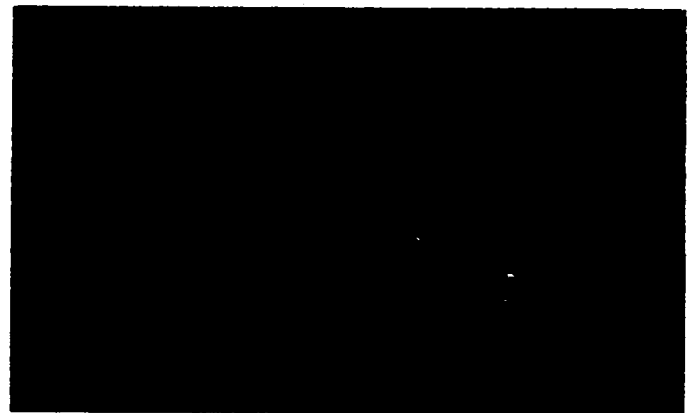
รูปภาพที่ 3 แสดงสภาพบ้านเรือนชุมชนบ้านนาตะไผ่

รูปภาพที่ 4 แสดงการทำงานในกิจกรรมเกี่ยวเนื่องการท่องเที่ยว

รูปที่ 5 รถรับจ้างหน้าบริเวณตลาดการค้าชายแดนช่องเม็ก

รูปภาพที่ 6 ร้านอาหารบริเวณหาดคูเค็ด จังหวัดชลบุรี

5.4.2 ผลของการท่องเที่ยวต่อด้านสังคม การวิเคราะห์ผลของการท่องเที่ยวต่อด้านสังคม จะวิเคราะห์จากแบบสอบถามประชาชนในพื้นที่ 4 จังหวัด จำนวน 140 ชุด โดยจะทำการสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทน ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในรัศมีของแหล่งท่องเที่ยว ภายใน 2 กม. โดยใช้วิธีการนับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ซึ่งประเด็นคำถามจะวัดในเรื่องรองความรุนแรงของสภาพปัญหา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมือง และการท่องเที่ยวช่วยลดปัญหาการว่างงาน ซึ่งผลการสำรวจจะกล่าวในแต่ประเด็นดังนี้ (ตารางที่ 5.5)

(1) การท่องเที่ยวทำให้ประชาชนสามารถเลือกประกอบอาชีพได้มากขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า การท่องเที่ยวทำให้สามารถเลือกประกอบอาชีพได้มากขึ้น (อุปการชานาญ ร้อยละ 42.06 ศรีสะเกษ ร้อยละ 39.03 อำนาจเจริญ ร้อยละ 53.33 และยโสธร ร้อยละ 38.57) โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในใกล้ชุมชนที่เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว เช่น บริเวณหาดคูเคื่อ ร่องเม็ก แก่งสะพือ พระธาตุก่องข้าวน้อย เป็นต้น ซึ่งผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษารอง อมรา จำรูญศิริ ซึ่งทำการศึกษาค้นคว้าผลของการท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดอาชีพใหม่เพิ่มขึ้นจากเดิมที่ชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างเดียว แต่หลังจากที่ภูเรือได้รับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ทำให้ชาวบ้านมีอาชีพใหม่เพิ่มขึ้น เป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ การทำร้านอาหาร ขายของที่ระลึก ที่พักรีสอร์ท ขายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับขาย รับส่งนักท่องเที่ยวและทำสวนผลไม้ เป็นต้น นอกจากนี้ ชาญภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อด้านสังคมไว้ว่า การท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ประกอบอาชีพรายย่อยหรือทำอุตสาหกรรมหัตถกรรมในครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น และจากการศึกษาของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ซึ่งได้ทำการศึกษารวบรวมความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวภาคหุบเขาและฉะเชิงเทรา แสดงระดับ ได้ทำการศึกษเกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว หมู่บ้านบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลการศึกษา ทั้ง 2 กรณี ทราบว่า ผลของการท่องเที่ยวทำให้เกิดอาชีพใหม่ๆ เพิ่มขึ้น เช่น อาชีพด้านการบริการ และการท่องเที่ยว ทำให้เกิดความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ประชุม สุวัตติ ยังได้กล่าวไว้ว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชนบทเกิดอาชีพและสร้างงานนอกฤดูกาลทำนา

(2) การท่องเที่ยวช่วยลดปัญหาการว่างงาน ประชาชนส่วนใหญ่ เห็นว่า เมื่อมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นผลทำให้ชาวบ้านมีงานทำมากขึ้นทั้งประกอบอาชีพเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยว และทำงานในแหล่งอุตสาหกรรม เป็นการลดภาวะการว่างงาน ไม่เป็นปัญหาสังคม เมื่อชาวบ้านมีงานทำ มีราย

ได้ เกรขรุกิจของครอบครัวดีขึ้น (ศรีสะเกษ ร้อยละ 35.81 ยโสธร ร้อยละ 28.57 และอำนาจเจริญ ร้อยละ 26.67 และจังหวัดอุบลราชธานี ร้อยละ 20.59)

ส่วนผลทางด้านสภาพปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเสพติด ในพื้นที่ศึกษา ประชาชนในพื้นที่มีความเห็นว่าเป็นปัญหาน้อยมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาทบทวนแผนพัฒนาการท้องถิ่นภาคอีสาน ของการท่งเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่สรุปไว้ว่าผลของการท่งเที่ยวทางด้านปัญหาทางสังคม ในพื้นที่ภาคอีสานยังไม่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่มากนัก ทั้งนี้ เนื่องจากยังมีความตื่นตัวทางด้านกาการท่งเที่ยวอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย ซึ่งสภาพปัญหาทางสังคมส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในเมืองใหญ่ๆ เช่น ขอนแก่น นครราชสีมา ซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญของภูมิภาค

สำหรับสภาพปัญหาการลอกเลียนแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทำให้ประชาชนในพื้นที่มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป ก็ถือว่ามีสัดส่วนน้อย จนถือว่ายังไม่เป็นปัญหา ทั้งนี้ อาจจะเป็นเนื่องมาจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาท่องเที่ยวจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ดังนั้น จึงไม่มีความแตกต่างในเรื่องของพฤติกรรมและการแต่งกายมากนัก(โครงการศึกษาเพื่อทบทวนแผนพัฒนาการท้องถิ่นภาคอีสานการท่งเที่ยวแห่งประเทศไทย , 2540 : 4-4)

ตาราง 5.6 แสดงความคิดเห็นประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับผลของการท่งเที่ยวทางด้านสังคม

ผลของการท่งเที่ยว	อุบลราชธานี (%)	ศรีสะเกษ (%)	ยโสธร (%)	อำนาจเจริญ (%)
-สามารถเลือกประกอบอาชีพได้มากขึ้น	42.06	39.03	38.57	53.33
-ลดปัญหาการว่างงาน	20.59	35.81	28.57	26.67
-ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม	12.05	10.05	13.08	10.00
-ปัญหาเสพติด	11.06	7.81	15.00	5.00
-การลอกเลียนแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	14.24	7.30	4.78	5.00

ที่มา :จากการสำรวจ

5.4.3. ผลของการท่งเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทางด้านกายภาพ เมื่อมีการท่งเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้องกับพื้นที่ใดก็ตาม ย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ทั้งด้านบวกและด้านลบ กล่าวคือ ด้านบวกจะก่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ ด้านรองการคมนาคมขนส่ง การสาธารณสุข โภค สาธารณูปการต่างๆ การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของเมือง ในขณะที่เดียวกันการท่งเที่ยวก็ได้มีส่วนก่อให้เกิดผลกระทบในด้านลบหลายประการ เช่น ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ถูกทำลาย ปัญหาทัศนอุจาด

ปัญหาความชำรุดทรุดโทรมของสิ่งที่มีคุณค่าในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไป ทำให้จุดเด่นในแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งชำรุด เช่น น้ำตกมีน้ำลดลง โบราณสถานชำรุดผนังถ้ำถูกขีดเขียน สภาพโดยทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวแห้งแล้ง รวมไปถึงการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ สำหรับผลของการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพในพื้นที่ศึกษาที่ได้จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม โดยการสอบถามประชาชนในพื้นที่ ซึ่งผลการสำรวจประชาชนในพื้นที่จะมองผลของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทางด้านลบมากกว่า ทั้งนี้ เพื่อจะได้เป็นข้อมูลในการพัฒนาพื้นที่ต่อไป ซึ่งจากการสำรวจได้สรุปสภาพปัญหาทางด้านกายภาพ ดังนี้

(1) การท่องเที่ยวส่งผลต่อปัญหามลภาวะทางด้านสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ ได้แก่ ปัญหาขยะเพิ่มขึ้น ปัญหาแหล่งน้ำธรรมชาติเน่าเสีย การระบายน้ำไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งผลการสำรวจพบว่า ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การท่องเที่ยวส่งผลทำให้ขยะเพิ่มขึ้นมากที่สุด (อุบลราชธานี ร้อยละ 35.09 ศรีสะเกษ ร้อยละ 34.47 ยโสธร ร้อยละ 30.25 และอำนาจเจริญ ร้อยละ 19.44) เช่น บริเวณผามออีแดง วัดถ้ำแสงเพชร พระธาตุก่องข้าวน้อย อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ซึ่งส่วนใหญ่จะเกิดจากการที่นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกในการที่จะรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว มีการปล่อยทิ้งถุงพลาสติก ขวดเครื่องดื่ม หรือ พวกเศษกระป๋องซึ่งเป็นวัสดุที่ยากต่อการย่อยสลาย ไร้ตรงจุดพักผ่อน ไม่มีการรวบรวมขยะไปทิ้งยังจุดที่กำหนดให้ รองลงมาเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้แหล่งน้ำธรรมชาติเน่าเสีย (อุบลราชธานี ร้อยละ 13.49 ยโสธร ร้อยละ 25.17 ศรีสะเกษ ร้อยละ 35.06 และอำนาจเจริญ ร้อยละ 24.17) ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากผู้ประกอบการขาดจิตสำนึกในการที่จะรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น การปล่อยน้ำเสียลงในลำน้ำธรรมชาติ โดยเฉพาะลำน้ำมูล บริเวณตลาดสดเทศบาลเมืองอุบลฯ หรือบริเวณหาดคูเคื่อ เป็นต้น

(2) ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อม ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะเสื่อมโทรมไปโดยธรรมชาติหรือจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ที่ฝ่าฝืนระเบียบและข้อปฏิบัติที่ทางราชการกำหนด ประกอบกับการดูแลไม่ทั่วถึงของเจ้าหน้าที่ หากทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม จากการสำรวจภาคสนาม โดยการสอบถามประชาชนในพื้นที่ทราบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยว มีสาเหตุมาจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งหมายถึงนักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกในการที่จะรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว (จังหวัดอุบลราชธานี ร้อยละ 29 ศรีสะเกษ ร้อยละ 28.75 ยโสธร ร้อยละ 25.63 และอำนาจเจริญ ร้อยละ 31.25) โดยมีพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนระเบียบและข้อปฏิบัติของทางราชการขาดจิตสำนึกของความเป็นนักท่องเที่ยวที่ดีได้มีการทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งในกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งโบราณสถาน โดยมีการขีดเขียนตามฝาผนังและตามโบราณสถานต่างๆ เช่น บริเวณวัดถ้ำแสงเพชร

จังหวัดอำนาจเจริญ หรือบริเวณทางขึ้น - ลงน้ำตกคลองหลวง ภูจอง - นายออย จังหวัดอุบลราชธานี และ บริเวณทางขึ้นลงไปปรมาภพแกะสลัก ผามออีแดง จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น

(3) ทัศนอุจาด ชาติระเบียบวินัย และชาติการจัดการที่ไม่ดี เช่น บริเวณด้านการค้าขาย แคนช่องเม็ก ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวและผู้เยี่ยมชมเป็นจำนวนมากทั้ง ชาวไทยและชาวต่างประเทศ เดิมสภาพพื้นที่ไม่มีการจัดระเบียบการให้สอยให้ดูดี ชาติความเป็นระเบียบ เรียบร้อย ท่อค้ำแม่ค้ำตั้งแผงขายของรูกกล้าเข้ามาในถนน ซีดขวางทางสัญจรไปมา นอกจากนี้ยังมี หาด วัลได้ หาดคูเคื่อ ที่มีการปลูกสร้างเพิงและแผงขายอาหารรูกกล้าเข้าไปในชายหาดลำนน้ำมูล ชาติความเป็น มีระเบียบ และสูญเสียทัศนียภาพตามธรรมชาติ

ตาราง 5.7 แสดงความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับผลของการท่องเที่ยวทางด้านกายภาพ

ประเภทปัญหา	อุบลราชธานี (%)	ศรีสะเกษ (%)	ยโสธร (%)	อำนาจเจริญ (%)
ปัญหาสิ่งแวดล้อม	48.58	58.64	65.31	63.61
-ปัญหาขยะ	35.09	34.47	30.25	39.44
-ปัญหาน้ำเน่าเสีย	13.49	24.17	35.06	24.17
ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ	29.00	28.75	25.63	31.25
ทัศนอุจาด	22.42	12.61	9.06	5.14

ที่มา : จากการสำรวจ

5.5. แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ศึกษา

จากบทบาทที่ถูกกำหนดให้เป็นประตูสู่อินโดจีน ในด้านการท่องเที่ยวทั้งทางบกและทางน้ำไปยังประเทศลาว กัมพูชาและเวียดนาม โดยมีอุบลราชธานีและศรีสะเกษ เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังมีบทบาทในการเป็นประตูสู่เส้นทางโบราณสถานรอมเชื่อมโยงกับโบราณสถานในไทย โดยให้ศรีสะเกษ เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมรอม ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาภาค ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญๆ ได้แก่ สถานการณ์ทั่วไป สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวและตลาดการท่องเที่ยว ปัญหาทางการท่องเที่ยว โอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อพื้นที่ศึกษา นโยบายและโครงการต่างๆ ของรัฐที่มีผลต่อการท่องเที่ยว ในพื้นที่ศึกษา ประกอบกับแนวนโยบายวัตถุประสงค์ เป้าหมายและมาตรการในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวระดับชาติ ซึ่งกำหนดไว้เป็นกรอบในร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)

ดังนั้นจึงขอเสนอแนวทางในการพัฒนาอนุภาคพื้นที่ศึกษา จำแนกเป็นรายจังหวัด ในแต่ละด้าน เช่น แนวทางในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยแยกพิจารณาเป็นกรอบกว้างๆ ในแต่ละจังหวัด ดังนี้

5.5.1. แนวทางพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา มีวัตถุประสงค์ นโยบาย และมาตรการในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา มีดังนี้

วัตถุประสงค์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่

5.5.1.1. เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม พร้อมทั้งจะอำนวยความสะดวกให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้อย่างมากที่สุด

5.5.1.2. เพื่ออนุรักษ์ไว้ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และศาสนา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่สืบไปพร้อมกับก่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจต่อส่วนรวม

5.5.1.3. เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นฐานทางเศรษฐกิจอีกสาขาหนึ่ง นอกเหนือไปจากการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมบริการของจังหวัด ทั้งนี้ เพื่อให้ อุตสาหกรรมประเภทบริการเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการลงทุน การสร้างงาน สร้างอาชีพและการกระจาย รายได้ รวมทั้งการสร้าง ความเจริญให้แก่พื้นที่ในระยะยาว

5.5.1.4. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้พร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่คาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นตามเป้าหมายของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวระดับชาติ

นโยบาย ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ได้แก่

5.5.1.5. ควรมีการประสานงานกันโดยตรงระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านการท่องเที่ยวทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ เพื่อเป็นการประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน ตลอดจนเพื่อหาแนวทางในการอำนวยความสะดวกและเสริมสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน

5.5.1.6. ส่งเสริมและควบคุมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยยึดหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมทั้งคำนึงถึงธำรงรักษาในด้านต่างๆ เช่น โครงสร้างพื้นฐานและความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งให้ประสานประโยชน์กับการพัฒนาเศรษฐกิจสาขาอื่นๆ ได้แก่ การเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร เป็นต้น

5.5.1.7. เร่งรัดและให้ความร่วมมือกับธุรกิจภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นรวมทั้งเกิดการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับแนวโน้มของตลาดการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เช่น ธุรกิจที่พัก อาหาร สินค้าของที่ระลึก และการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ

5.5.1.8. เร่งส่งเสริม รั้งรัดและประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเดินทาง เข้ามาสู่พื้นที่ท่องเที่ยวทั้งจำนวนนักท่องเที่ยว วันพักแรม และการใช้จ่าย ทั้งนี้โดยมุ่งตลาดนักท่องเที่ยว ชาวไทยเป็นเป้าหมายหลัก และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเป็นเป้าหมายรอง เพื่อสนองนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวระดับชาติในการลดจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางไปต่างประเทศ

มาตรการในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ควรมีกำหนดมาตรการไว้ 3 ประการ ได้แก่ มาตรการด้านการพัฒนาและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว มาตรการด้านการพัฒนาบริการการท่องเที่ยวและมาตรการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

5.5.1.9. มาตรการด้านการพัฒนาและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่

(1) เร่งรัดพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงของจังหวัดให้เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยยึดหลักการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมให้มากที่สุด โดยเฉพาะกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และศาสนา ประเภทวิถีชีวิต และวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งมักจะเกิดการเปลี่ยนแปลงและเสื่อมโทรมได้ง่ายและรวดเร็ว ส่วนกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีศักยภาพต่ำนั้นให้พยายามอนุรักษ์และชะลอการเสื่อมโทรมเพื่อจะได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป ในโอกาสที่การท่องเที่ยวได้ขยายตัวกว้างขวางขึ้น

(2) ให้จังหวัดเป็นแกนกลางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัด โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง ทำหน้าที่กำหนดนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด แล้วมอบหมายและกระจายความรับผิดชอบไปยังหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่

ในพื้นที่ของตนเป็นผู้นำการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและควบคุมให้การพัฒนาเป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด

(3) รมรณรงค์และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวให้กับประชาชนเจ้าของพื้นที่ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือกับอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวอันเป็นสมบัติของส่วนรวม พร้อมทั้งให้การสนับสนุนต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว ให้เจริญก้าวหน้าในท้องถิ่นของตน

(4) รมรณรงค์หางบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด โดยจัดสรรจากงบประมาณประจำปีของทางราชการ และการจัดหารายได้จากการลงทุน ในกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้เมื่อมีการพัฒนาแล้ว อาจพิจารณาแนวทางจัดหาผลประโยชน์เพื่อใช้เป็นทุนบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวอันให้สมบูรณ์ต่อไป พร้อมทั้งหากจัดเก็บผลประโยชน์ได้มาก ก็อาจนำไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในเขตใกล้เคียงต่อไป

(5) จัดทำแผนหลักเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด ทั้งนี้ภายใต้กรอบการควบคุมของแผนหลักเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ทำการศึกษาไว้แล้ว

(6) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด เช่น งานเทศกาลประจำปี งานบุญทางศาสนา การละเล่นพื้นบ้าน และกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวหลักที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางมาเยี่ยมเยือน

5.5.1.10. มาตรการด้านการพัฒนาบริการการท่องเที่ยว ได้แก่

(1) อนุรักษ์ปรับปรุงและขยายโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง และให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่นั้นด้วย พร้อมทั้งจะเป็นปัจจัยดึงดูดให้เกิดการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ ด้วย

(2) รักษาระดับส่งเสริมให้เกิดการลงทุนด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยอาจขอความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจากส่วนกลางในการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยวด้านต่างๆ เช่น ขอความร่วมมือจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนในการหานักลงทุนที่จะมาลงทุนด้านธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัด หรือขอความร่วมมือคณะกรรมการร่วม ภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยว ส่งเสริมและแก้ไขปัญหาการลงทุนด้านธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัด เป็นต้น พร้อมทั้งเตรียมข้อมูลและข่าวสารการท่องเที่ยวของจังหวัดโดย ขอความร่วมมือจากกระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสำนักงานสถิติแห่งชาติ จัดกับข้อมูลไว้บริการแก่นักลงทุน นักธุรกิจการท่องเที่ยวและผู้สนใจทั่วไป

(3) ส่งเสริมการผลิตสินค้าที่ระลึกไว้จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว โดยเน้นสินค้าหัตถกรรมซึ่งเป็นเอกลักษณ์พื้นบ้านและมีการพัฒนาการออกแบบอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งสนับสนุน

ให้การผลิตเป็นลักษณะอุตสาหกรรมในครัวเรือนและเป็นอาชีพอดิเรกเสริมอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักนับเป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่เกษตรกรในท้องถิ่น

(4) พยายามให้มีการใช้แรงงานในท้องถิ่นให้มากที่สุดในการบริการทางการท่องเที่ยวต่างๆ โดยพยายามลดการนำอุปกรณ์หรือสิ่งของต่างๆ ให้นำเข้าที่จำเป็น เพื่อเป็นการสร้างงานให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและแก้ไขปัญหาการว่างงานให้กับจำนวนประชากร ที่เพิ่มขึ้น

(5) จัดให้มีการฝึกอบรมด้านการโรงแรมและการท่องเที่ยวแก่ผู้สนใจและผู้ประกอบอาชีพอยู่ในธุรกิจการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเพิ่มพูนบุคลากรที่มีความสามารถทางด้านการโรงแรมและการท่องเที่ยวให้เพียงพอับตลาดการท่องเที่ยว พร้อมทั้งเป็นการยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีอยู่แล้ว

(6) กำหนดมาตรฐานการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่ โรงแรม ร้านอาหาร ร้านค้าของที่ระลึก การนำเที่ยวและการขนส่ง และดำเนินการควบคุมให้กิจการดังกล่าวมีการบริการตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อเป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีและความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวอันจะยังผลการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดให้กว้างขวางต่อไป

(7) จัดการกวาดล้างและให้ความสนใจด้านรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในบริเวณพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวไปเยือนให้มากเป็นพิเศษ โดยยึดหลักดำเนินหน้าที่ตำรวจเฉพาะกิจเจ้าหน้าที่ประจำท้องที่ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำแหล่งท่องเที่ยว เช่น เจ้าหน้าที่รองกรมป่าไม้ ทำหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยในเขตอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น

(8) ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชมรม สมาคม หรือกลุ่มบุคคลในสาขาอาชีพต่างๆ เพื่อให้การสนับสนุนและเกื้อกูลต่อนักท่องเที่ยว พัฒนาการบริการและการดำเนินงาน ในกลุ่มของตน และช่วยกันแก้ไขปัญหาค่าบริการท่องเที่ยวในท้องถิ่นด้วย เช่น ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำจังหวัด สมาคมผู้ประกอบการโรงแรม สมาคมผู้ประกอบการนำเที่ยว ชมรมผู้ประกอบการค้าของที่ระลึก ชมรมผู้ประกอบการขนส่ง และสมาคมผู้ประกอบการกวดคารและไนท์คลับ เป็นต้น

5.5.1.11. มาตรการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่

(1) ให้คณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด ซึ่งประกอบด้วย ข้าราชการในหน่วยงานต่างๆ ของจังหวัด พร้อมทั้งนักธุรกิจและบุคคลสำคัญของจังหวัด ทำหน้าที่เป็นแกนกลางสำคัญในการดำเนินงานส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

(2) ดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวในสื่อมวลชนต่างๆ ทุกประเภท ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาคและระดับประเทศ โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย และสื่อมวลชนต่างๆ ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ธุรกิจนำเที่ยวและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

(3) จัดทำเอกสารแผ่นพับ คู่มือการท่องเที่ยวของจังหวัด ประกอบด้วย แผนที่และรายละเอียดต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวโดยขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากธุรกิจภาคเอกชนแล้วเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจให้กว้างขวาง

(4) จัดงานเทศกาลประจำปี ที่แสดงออกถึงความสำคัญด้านเอกลักษณ์ของจังหวัด เช่น ประวัติศาสตร์ ประเพณี ศาสนาและความเชื่อ ชาติพันธุ์ และฤดูกาล โดยมีการกำหนดระยะเวลาการจัดงานที่แน่นอนเพื่อให้ธุรกิจนำเที่ยวมีเวลาวางแผนจัดนำเที่ยวได้ล่วงหน้า ผลของการจัดงานจะเป็นโอกาสประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัด และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาเยือนได้ดีมาก

5.5.1.12. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา การพัฒนาการท่องเที่ยว สามารถดำเนินการได้ตามนโยบาย วัตถุประสงค์และบรรทัดฐานเป้าหมายได้ โดยอาศัยมาตรการทางด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาบริการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตามรายละเอียดดังกล่าวข้างต้นแล้ว แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและสอดคล้องกันจึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องคำนึงถึง ในที่นี้ขอเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษา โดยแบ่งพื้นที่พิจารณาเป็นรายจังหวัด คือ แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธรและอำนาจเจริญ และในแต่ละจังหวัดก็ขอแบ่งกล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็น 2 กลุ่ม โดยพิจารณาจากศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยวและตลาดการท่องเที่ยวรวมถึงความได้เปรียบในเส้นทางท่องเที่ยวด้วย

ในบริเวณพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดแยกตามลักษณะที่ตั้งและการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบในด้านต่างๆ พร้อมทั้งคำนึงถึงความสามารถและข้อจำกัดของงบประมาณในการพัฒนาและความเป็นไปได้ในการลงทุนในการพัฒนาเป็นสำคัญ จึงสรุปผลได้ว่า กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว และมีจุดท่องเที่ยวสำคัญๆ ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งอาจจะอนุมานได้ว่าเป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยว ที่มีแนวโน้มและศักยภาพทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปได้มาก ควรดำเนินการเร่งรัดพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักที่สามารถจะแข่งขันกับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดใกล้เคียง พร้อมทั้งจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งอื่นๆ ต่อไป

ส่วนแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีค่าความสำคัญรองลงมาควรมีการกำหนดลำดับการพัฒนาไว้ในลำดับถัดมา แต่ในขณะเดียวกันนั้นก็ควรมีการดำเนินการด้านควบคุมและป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรมขึ้นด้วย ดังนั้น จึงอาจกำหนดระยะเวลาการดำเนินการเป็น 2 ระยะ คือ การดำเนินการระยะสั้น 5 ปี มุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มแรกให้สมบูรณ์ จนกระทั่งมีแนวโน้มการขยายตัวทางตลาดการท่องเที่ยว และได้รับผลกำไรจากการลงทุนทางการท่องเที่ยวและการดำเนินการระยะยาว 10 ปี เป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มหลัง โดยในช่วง 5 ปีแรก เป็นดำเนินการ

ด้านการควบคุมและป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม และในร่าง 5 ปี หลังก็นำผลกำไรจากการลงทุน
พัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มแรกมาดำเนินการพัฒนาในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มหลังเพื่อรองรับ
รับตลาดการท่องเที่ยวของจังหวัดที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น ซึ่งผลที่สุดของการพัฒนาการท่องเที่ยวในช่วงระยะ
เวลา 10 ปี ก็จะทำให้ตลาดการท่องเที่ยวกระจายอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัด และบรรลุตามเป้าหมายที่
กำหนดไว้

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่ม
อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภอโขงเจียมและอำเภอสรินทร เป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัด
โดยในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน รวมทั้งสิ้น
50 แห่ง โดยมีแหล่งท่องเที่ยวครบทั้ง 3 ประเภท คือ ประเภทธรรมชาติ 22 แห่ง ประเภทประวัติ
ศาสตร์และศาสนา 19 แห่ง ประเภทวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี 10 แห่ง และจากผลการสำรวจความ
นิยมของนักท่องเที่ยว พบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว 10 อันดับแรก ซึ่งนับได้ว่าเป็น
แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง ได้แก่ แก่งสะพือ แก่งตะนะ หาด คูเคือ เรือนสิรินทร ผาแต้ม วัดหนอง
ป่าพง วัดปานานาชาติ วัดหนองบัว วัดสุปฏิหาราม และวัดภูเขาก้าวและจากทำเนียบแหล่งท่องเที่ยว
ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2543 พบว่าในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับ
ความสำคัญปานกลาง หรือมีศักยภาพในการพัฒนาปานกลาง จำนวน 20 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวที่
มีศักยภาพต่ำ จำนวน 20 แห่ง โดยกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมต่อ
การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากจึงควรนำมาเร่งพัฒนาเป็นลำดับแรกของการพัฒนาการท่องเที่ยว
โดยให้เสร็จสมบูรณ์ภายใน 5 ปี

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่อยู่นอกเขตพื้นที่ของกลุ่มแต่หากได้รับการพัฒนาไป
พร้อมๆ กัน ก็จะส่งผลสนับสนุนการท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ด้วย โดยเฉพาะจะดึงดูดให้เกิดวันพักผ่อนเพิ่มขึ้น
ดังนั้น แนวทางของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีดังนี้

1. กำหนดให้จังหวัดอุบลราชธานี มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และศาสนา
และแหล่งท่องเที่ยวประเภทวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก โดยเฉพาะแหล่ง
ท่องเที่ยวที่อยู่ในเขตตัวอำเภอเมืองอุบลราชธานี และมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติเป็นแหล่งท่องเที่ยว
รอง พร้อมทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวสนับสนุน และขยายฐานการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานี
โดยที่มวงจรเชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้าน

2. ส่งเสริมงานเทศกาล ประเพณีสำคัญ ของท้องถิ่นให้เป็นงานที่มี เอก
ลักษณะของศิลปวัฒนธรรมและมีความน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวซึ่งได้แก่ งานมหาสงกรานต์ งานลอย
กระทง งานผูกเสี่ยว เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่มุ่งสู่ประเทศลาว มีวันพักค้างแรมที่จังหวัดอุบลราชธานี
นานขึ้น แทนที่จะเป็นประตูไปสู่กลุ่มประเทศอินโดจีน ตามบทบาทปัจจุบัน นอกจากนี้ อาจมีการริเริ่มงาน

เทศกาลใหม่ๆเพื่อเป็นการสร้างสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวขึ้นไปชมงานเทศกาลประจำปี และจะได้ถือโอกาสเดินทางท่องเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ของจังหวัดด้วย พร้อมทั้งได้ผลทางการประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงของจังหวัดให้แพร่หลายด้วย

3. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีสถานที่พักผ่อนให้มีกิจกรรมทางการพักผ่อนหย่อนใจเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มีวันพักเฉลี่ยเพิ่มขึ้น คือ ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวพักผ่อนในตัวเมืองโดยมีบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน พร้อมทั้งจัดงานเลี้ยง การแสดงทางศิลปวัฒนธรรมเป็นกิจกรรมเสริม

4. พัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในเขตตัวเมืองอุบลราชธานี และวารินชำราบ ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการอนุรักษ์โบราณวัตถุสถาน พร้อมทั้งหากจำเป็นต้องมีสิ่งก่อสร้างใหม่เกิดขึ้นให้ยึดแบบสถาปัตยกรรมดั้งเดิมเพื่อความกลมกลืนและสอดคล้องกัน จะเห็นตัวอย่างวัดสำคัญบางวัดมีสิ่งก่อสร้างเกิดขึ้นขัดแย้งกับรูปแบบสถาปัตยกรรมดั้งเดิม

5. จัดฝึกอบรมและสัมมนาวิชาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาความสามารถของบุคลากรที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอยู่แล้ว พร้อมทั้งเป็นการเพิ่มบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวให้เพียงพอกับแนวโน้มการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยว ทั้งนี้อาจขอความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาในจังหวัด เช่น สถาบันราชภัฏ วิทยาลัยอาชีวศึกษา และสถาบันฝึกอบรมวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ร่วมโครงการและดำเนินการจัดฝึกอบรมขึ้นอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

6. จัดเส้นทางท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีบริการนักท่องเที่ยว และผู้สนใจทั่วไป สำหรับเป็นข้อมูลในการตัดสินใจท่องเที่ยวและเพิ่มการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งจะอำนวยความสะดวกให้แก่ทั้งประชาชนในท้องถิ่นและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุงถนนหนทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว การเพิ่มหมายเลขโทรศัพท์และขยายพื้นที่บริการ การปรับปรุงระบบประปา เป็นต้น โดยรัฐจูงใจผู้ได้รับผลประโยชน์จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวรายใหญ่ เช่น โรงแรม ภัตตาคาร มีส่วนร่วมด้วย เพื่อให้ทางราชการสามารถลดการลงทุนด้วยงบประมาณแผ่นดินและสามารถขยายพื้นที่บริการได้กว้างขวางขึ้น

7. ส่งเสริมการผลิตสินค้าหัตถกรรมที่ใช้วัตถุดิบในจังหวัดและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดให้มีการออกแบบ ประโยชน์ใช้สอย และคุณภาพสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายเงินในท้องถิ่นมากขึ้น สินค้าของที่ระลึกที่นำเสนอเสริมได้แก่ การทอผ้าฝ้าย ผ้าไหมและการตัดเย็บเสื้อผ้าพื้นเมือง การจักสานไม้ไผ่ การแกะสลักไม้ซึ่งควรเน้นฝีมือและศิลปะมากกว่าขนาด เพื่อป้องกันการลักลอบตัดไม้เพิ่มขึ้น การผลิตเครื่องปั้นดินเผา การผลิตเศษวัสดุเหลือใช้ที่นำมาได้ในท้องถิ่น เป็นต้น

8. เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้กับพ่อค้าและประชาชนเจ้าของท้องถิ่น พร้อมทั้งนักท่องเที่ยว เพื่อให้ตระหนัก

ในการประสานประโยชน์ซึ่งกันและกันในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในทุกประเภทเพื่อป้องกันและแก้ไขผลกระทบในด้านลบ ที่อาจจะเกิดขึ้นต่อสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและสังคมของพื้นที่ต่อไป

9. พัฒนจังหวัดให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวอินโดจีน เนื่องจากอุบลราชธานี มีข้อได้เปรียบที่ติดกับชายแดนประเทศลาว และสามารถเดินทางข้ามไปยังลาวได้ ดังนั้น การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับลาวและเวียดนามจึงน่าจะกระทำได้ ทางจังหวัดจึงน่าจะได้มีการติดต่อกับประเทศลาวถึงนโยบายด้านการท่องเที่ยวและจัดให้บริการท่องเที่ยวไปยังประเทศลาว โดยผ่านทางจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งหากสามารถเป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวได้ จะทำให้อุตสาหกรรมการพัฒนาและลงทุนด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมีแนวโน้มดีขึ้นกว่าเดิม

10. จัดให้มีศูนย์ข้อมูลและการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของจังหวัด ซึ่งจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดและประชาสัมพันธ์งานท่องเที่ยวต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งคอยสนับสนุนข้อมูลต่างๆ แก่ นักท่องเที่ยว การมีศูนย์บริการด้านข้อมูลดังกล่าว จะทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในจังหวัดมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

11. ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ของจังหวัดและสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ควบคู่ไปกับเทศกาลที่คนนิยมเดินทางมาท่องเที่ยว เช่น ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกับจังหวัดอุบลราชธานี เช่น แหล่งท่องเที่ยวของประเทศลาว ในงานแห่เทียนพรรษา เป็นต้น จะช่วยให้นักท่องเที่ยวรู้จักแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี ดียิ่งขึ้น

12. พัฒนา และปรับปรุงสนามบินอุบลราชธานี ให้เป็นสนามบินนานาชาติอย่างสมบูรณ์แบบพร้อมทั้งให้บริการบินไทยจัดเที่ยวบินเพิ่มเติมสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ และใช้มาตรการให้สายการบินต่างๆ เปิดเส้นทางบินไปสู่ประเทศอินโดจีน โดยแวะจอด ณ สนามบินนานาชาติอุบลราชธานี

13. ขยายและปรับปรุงโครงข่ายถนนเชื่อมโยงพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญๆ ในจังหวัด โดยการเน้นเส้นทางสายอุบลราชธานี - ทิพมูลมังสาหาร และเส้นทางสู่แหล่งท่องเที่ยวตามชายฝั่งแม่น้ำโขงเป็นสำคัญ ให้มีการขยายเป็นถนน 4 ช่องจราจร

14. ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมระหว่างอำเภอให้ได้มาตรฐาน ตลอดทั้งการพัฒนาไปยังแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในเขตอำเภอต่างๆ และแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของประเทศลาว

15. ปรับปรุงการคมนาคมทางรถไฟให้มีความสะดวก รวดเร็ว พร้อมเพิ่มขบวนรถไฟให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนและนักท่องเที่ยว ตลอดทั้งดูแลความสะอาดและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

16. จัดการควบคุมและดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มที่มีศักยภาพปานกลางและต่ำเพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายสภาพแวดล้อมและพยายามอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้เป็น

ธรรมชาติมากที่สุด เพื่อจะได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่อไป เมื่อตลาดการท่องเที่ยวของจังหวัดขยายตัวเพิ่มขึ้น ในระยะสั้นนี้ควรส่งเสริมให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่นใกล้เคียงของจังหวัดไปก่อน

17. ส่งเสริมการผลิตสินค้าหัตถกรรมของชาวบ้าน และจัดตลาด นักท่องเที่ยวในตัวจังหวัดเพื่อจำหน่ายสินค้าที่ผลิตขึ้น ทั้งนี้ โดยประสานงานกับส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พัฒนาการชุมชนจังหวัด และหอการค้าจังหวัด

18. สำรวจและเตรียมแนวทางพัฒนาสถานที่อื่นๆ ในพื้นที่กลุ่มนี้เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่อไป พร้อมทั้งทำให้พื้นที่รองกลุ่มนี้มีแหล่งท่องเที่ยวหนาแน่นขึ้นและมีความหลากหลายในประเภทเพิ่มขึ้น อันจะเป็นการสอดคล้องที่จะพัฒนาให้เป็นพื้นที่กลุ่มท่องเที่ยว ที่สำคัญของจังหวัดรองรับการขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวของจังหวัดที่จะกระจายมาสู่บริเวณรอบนอกในอนาคต

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมืองศรีสะเกษและอำเภออุทุมพรพิสัย เป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดศรีสะเกษ โดยจังหวัดศรีสะเกษ มีแหล่งท่องเที่ยว รวมจำนวนทั้งสิ้น 17 แห่ง มีแหล่งท่องเที่ยวครบทั้ง 3 ประเภท คือ ประเภทธรรมชาติ 5 แห่ง ประเภทประวัติศาสตร์และศาสนา 7 แห่ง ประเภทวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี 5 แห่ง ส่วนทางด้านศักยภาพในการพัฒนามัน กลุ่มนี้มีแหล่งท่องเที่ยว ที่มีศักยภาพสูงถึง 4 แห่ง ได้แก่ ปราสาทเขาพระวิหารและผามออีแดง สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ (สวนป่าลำดวน) ปราสาทหินวัดสระกำแพงใหญ่ และน้ำตกห้วยจันทร์ แหล่งท่องเที่ยวศักยภาพปานกลาง 10 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวศักยภาพต่ำ 3 แห่ง โดยแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูง นับเป็นกลุ่มซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก จึงควรนำมาเร่งรัดพัฒนาเป็นลำดับแรกของการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด โดยให้เสร็จสมบูรณ์ภายใน 5 ปี

ฉะนั้นแนวทางของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษควรดำเนินการดังนี้

1. กำหนดให้จังหวัดศรีสะเกษ มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และศาสนา และแหล่งท่องเที่ยวประเภทวิถีชีวิต และวัฒนธรรมประเพณีเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวในตัวอำเภอเมืองศรีสะเกษ และมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติเป็นแหล่งท่องเที่ยวรอง ซึ่งลักษณะคล้ายกันกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี แต่ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และโบราณต่างก็มีความยิ่งใหญ่และน่าสนใจ ไม่แพ้กัน

2. พยายามส่งเสริมงานเทศกาลและประเพณีสำคัญ ๆ ของท้องถิ่นให้เป็นงานที่มีเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและมีความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว เช่น งานสงกรานต์ งานลอยกระทง งานวันดอกลำดวน เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวซึ่งมักจะคับคั่งในจังหวัดอุบลราชธานีในช่วง มีงานเทศกาลสำคัญๆ กระจายมาสู่จังหวัดศรีสะเกษเพิ่มขึ้น นอกจากนี้อาจมีการริเริ่มงานกิจกรรมใหม่ๆ และงานเทศกาลใหม่ๆ เพื่อจูงใจการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เช่น จัดการแสดงแสงและเสียงในบริเวณสวนสมเด็จพระ

พระศรีนครินทร์ ผนวกในงานนมัสการและเปิดทองในวัดระฆังโฆสิตาราม วัดระฆังโฆสิตารามน้อย วิเริ่มจัดงานเทศกาลใหม่ ๆ โดยให้แต่ละงานที่จัดขึ้นอยู่ในช่วงเวลาที่สอดคล้องกับฤดูกาลการท่องเที่ยวและในงานจัดให้มีกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เช่น จัดให้มีการแสดงนาฏศิลป์ ดนตรี และการละเล่นพื้นเมืองประกอบ

3. พัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในเขตตัวเมืองศรีสะเกษ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดที่สำคัญที่สุดของจังหวัด โดยการพัฒนาและปรับปรุงนั้นถูกต้องตามหลักวิชาการอนุรักษ์และโบราณวัตถุสถานมีการจัดผังบริเวณใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสม เช่น จัดที่จอดรถ จัดกลุ่มร้านค้าของที่ระลึกและร้านอาหาร จัดห้องสุราและจัดปลูกไม้ดอกไม้ประดับตกแต่งภูมิทัศน์ เป็นต้น พร้อมทั้งหากจำเป็นต้องมีการก่อสร้างใหม่เกิดขึ้นให้ยึดแบบสถาปัตยกรรมดั้งเดิมเพื่อความกลมกลืนและความสวยงาม และมีป้ายชี้แจงประวัติความเป็นมาและความสำคัญของสิ่งก่อสร้างทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษด้วย

4. พัฒนาระบบขนส่งระหว่างตัวเมืองอุบลราชธานีและศรีสะเกษ ให้สวยงาม โดยพยายามบำรุงรักษาต้นไม้ที่ปลูกเรียงรายอยู่สองข้างทางถนนหลายสิบปีแล้วให้เป็นเอกลักษณ์ของถนนสายนี้

5. ส่งเสริมการลงทุนด้านร้านอาหารและร้านขายสินค้าของที่ระลึก ในบริเวณใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวเพราะการท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ไม่สามารถดึงดูดให้เกิดการพักแรมได้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะนิยมพักแรมที่จังหวัดอุบลราชธานี ดังนั้น จึงควรสร้างสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยว มาใช้จ่ายในด้านอาหาร สินค้าของที่ระลึก และบริการอื่นๆ แทนการพักแรม

6. ส่งเสริมการผลิตสินค้าหัตถกรรมที่ใช้วัตถุดิบในจังหวัดและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดโดยให้มีการออกแบบ ประโยชน์ใช้สอยและคุณภาพสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาใช้จ่ายเงินในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น สินค้าของที่ระลึกที่น่าส่งเสริม ได้แก่ การทอผ้าฝ้าย ผ้าไหมและการตัดเย็บเสื้อผ้าพื้นเมือง ทั้งนี้การผลิตสินค้าของที่ระลึกนั้นสามารถจำหน่ายในตลาดการท่องเที่ยวของจังหวัดได้

7. จัดการฝึกอบรมและสัมมนาผู้ประกอบการเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นครั้งคราว เช่น ผู้ประกอบการร้านอาหาร ผู้ประกอบการร้านสินค้าของที่ระลึก เพื่อเพิ่มความรู้ ความสามารถในการประกอบงานอาชีพ พร้อมทั้งเพื่อทบทวนปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและหาแนวทางป้องกันแก้ไขต่อไป

8. เร่งรัด ปรับปรุงและขยายโครงสร้างพื้นฐานซึ่งจะอำนวยความสะดวกให้ทั้งประชาชนในท้องถิ่นและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยเฉพาะการปรับปรุงถนนหนทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นตามแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น การรักษาความปลอดภัย ป้ายชี้ทาง ที่จอดรถ และห้องสุรา เป็นต้น

9. เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้กับพ่อค้าและประชาชนเจ้าของท้องถิ่นพร้อมทั้งนักท่องเที่ยว เพื่อให้ตระหนักในการประสานประโยชน์ซึ่งกันและกันในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในทุกประเภท พร้อมทั้งร่วมกันประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย

10. ปรับปรุงและสร้างถนนเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ โดยเฉพาะถนนเชื่อมปราสาทเล็กๆและปรับปรุงคุณภาพถนนที่เข้าแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

11. จัดการควบคุมและดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่ม เพื่อป้องกันกรรมากรุกทำลายและพยายามรักษาสภาพแวดล้อมให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด เพื่อจะได้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและนำมาพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมต่อไป เมื่อตลาดการท่องเที่ยวของจังหวัดขยายตัวเพิ่มขึ้น แต่ในระยะสั้นนี้ควรส่งเสริมให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่น และอำเภอใกล้เคียงไปก่อน

12. ดำรวจแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อนำมาพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่อไป หรือจัดหาแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติเพื่อเสริมความหลากหลายของประเภทแหล่งท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้น

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดยโสธร มีดังนี้

แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธร นอกจากงานบุญบั้งไฟแล้ว นอกนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับการพัฒนาต่ำ ต้องพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพอีกมาก ประกอบกับไม่มีระบบการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นระบบคมนาคมและกรเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธร ควรดำเนินการ ดังนี้

1. ส่งเสริมงานบุญบั้งไฟ ให้เป็นที่รู้จักทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ ควบคู่ไปกับการดำเนินมาตรการป้องกันผลกระทบที่จะมีต่อสิ่งแวดล้อม

2. พัฒนาให้จังหวัดยโสธร เป็นจุดเชื่อมต่อหรือจุดแวะพักของวงจรถวายการท่องเที่ยวระหว่างอีสานตอนบน อีสานตอนล่างและกลุ่มประเทศอินโดจีน

3. สนับสนุนการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการให้เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญๆ และมีชื่อเสียงของจังหวัดเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและผู้เยี่ยม

ส่วนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดอำนาจเจริญก็จะควรจะมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอุบลราชธานี โดยแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอำนาจเจริญที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะเป็นโบราณสถาน วัด ที่สำคัญ ได้แก่ วัดถ้ำแสงเพชร (วัดศาลาพันห้อง) วัดพระเหลาเทพนิมิต พุทธอุทยานและพระมงคลมิ่งเมือง เป็นต้น

โดยสรุปแนวทางการพัฒนาได้พยายามมุ่งเน้นไปสู่กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับ ความสนใจจากนักท่องเที่ยวก่อน เป็นอันดับแรก เพื่อให้ดำเนินการไปได้เลยในระยะแรก แต่ในระยะเดียวกันก็ไม่ได้ละเลยแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ เพียงแต่เก็บรักษาไว้เพื่อการมุ่งกลับมาพัฒนาในระยะต่อไป เพราะการเจริญเติบโตของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา มีแนวโน้มจะผลักดันในภาวะเจริญเติบโตของนักท่องเที่ยวก้าว ตามไปด้วย โดยมีกรอบการพัฒนาในภาพรวม ดังนี้

1. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ มีการจัดการไม่ให้เกิดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมและให้เกิดการพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. เน้นการพัฒนาแบบเป็นกลุ่มอนุภาค เพื่อมิให้เกิดการแข่งขันกันระหว่าง จังหวัด และสร้างความเชื่อมโยงของกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสัมพันธ์กันเพื่อสร้างความหลากหลาย และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มอุปทานทางการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ
3. เพิ่มทุนและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น สนับสนุนให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมใน การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เจริญเกษตร และเชิงวัฒนธรรม ทั้งในระดับผู้ ประกอบการ และระดับองค์กรปกครองท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

5.5.2. แนวทางพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์

1. จัดทำแผนที่ที่มีคุณภาพสวยงาม ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และแจกจ่ายให้กับนักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวและตามสถาน เอกอัครราชทูตของประเทศต่างๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร
2. จัดทำคู่มือนักท่องเที่ยวที่สามารถใช้ได้อย่างสะดวก โดยมีรายละเอียดข้อมูล การท่องเที่ยวโดยสังเขป เข้าใจง่ายและมีแผนที่ประกอบอย่างชัดเจน
3. ขอความร่วมมือจากภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจสถานีบริการน้ำมัน จัดทำแผนที่แสดง แหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งเป็นที่ให้บริการข่าวสารข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว
4. ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวที่หลากหลายเพิ่มขึ้น

5.5.3. แนวทางพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยการเพิ่มประสิทธิภาพของโครงสร้างพื้นฐานทำให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เพิ่มมากขึ้น ดังนี้

1. โครงข่ายถนน โดยการขยายเส้นทางหลวงแผ่นดินสายหลักให้มีช่องทางจราจร 4 ช่องทางและมีการจัดการสภาพภูมิทัศน์สองข้างทางให้เกิดความสวยงาม ร่มรื่น และมีการ เชื่อมต่อเส้นทางไปยังประเทศเพื่อนบ้านข้างเคียง และมีการขยายโครงข่ายเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อ การเข้าถึงที่สะดวก

2. โครงข่ายรถไฟ ควรมีการศึกษาเส้นทางเชื่อมต่อกับอุบลราชธานีไปยัง ชายแดน ประเทศลาว บริเวณช่องเม็ก และจัดให้มีการบริการรถไฟท่องเที่ยวอีสานใต้ และเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกยิ่งขึ้นควรมีสถานีรถไฟย่อยบริเวณใกล้แหล่งท่องเที่ยว

5.5.4. แนวทางการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ควรเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์การปกครองท้องถิ่นและองค์กรชุมชนในการกำกับดูแลและควบคุมกิจกรรมในพื้นที่เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากเกินไป จนทำให้ทรัพยากรในพื้นที่เสื่อมโทรมลง ดังนั้น ควรมีการนำกลวิธีการพัฒนาที่ยั่งยืนมาใช้ โดยการสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวรองเชื่อมโยงกัน เพื่อเป็นการกระจายนักท่องเที่ยวมิให้กระจุกตัวอยู่แต่ในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมและยังเป็นการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่เป็นเครือข่ายกัน ให้กับนักท่องเที่ยว ทำให้เพิ่มระยะเวลาทำนุและเพิ่มการใช้จ่ายมากขึ้น โดยหาวิธีแนวทางปฏิบัติในการกำกับดูแลและพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ในอนาคต

สรุป และข้อเสนอแนะ

6.1. สรุปการท่องเที่ยวในพื้นทีศึกษา

จากการศึกษารายข้อมูลด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนตลาดการท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษา ทอจะสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

พื้นที่ศึกษาอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ไปทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลาง ประมาณ 629 , 571 , 530 และ 568 กม. มีพื้นที่ศึกษา รวมทั้งสิ้นประมาณ 31,907.74 ตร.กม. โดยจังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่มากที่สุด ประมาณ 15744.85 ตร.กม. รองลงมา คือ จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ประมาณ 8,839.98 ตร.กม.และจังหวัดอำนาจเจริญ มีพื้นที่น้อยที่สุด ประมาณ 3,161.25 ตร.กม. ลักษณะภูมิประเทศ ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง อาชีพหลักของคนในพื้นที่ คือ อาชีพเกษตรกรรม และนับถือศาสนาพุทธ เป็นส่วนใหญ่

ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนสาธารณูปโภคและสาธารณูปการนั้น สามารถให้บริการทั้งประชาชนในจังหวัดและนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวชม ซึ่งการบริการที่ให้บริการนั้น ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ โรงพยาบาล ธนาคาร การคมนาคม นาคมขนส่ง เป็นต้น โดยมีการให้บริการกระจายไปในพื้นที่ต่าง ๆ ของพื้นที่ศึกษา

สำหรับในด้านตลาดการท่องเที่ยว นั้น จะมีทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ คือ ในปี 2541 มีจำนวนนักท่องเที่ยว รวมทั้งสิ้น 1,496,244 คน และมีจำนวนเพิ่มขึ้น เป็น 1,654,240 คน ในปี 2545 กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยมากที่สุด แต่จะมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 2.59 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาจะมีอายุอยู่ในช่วง 36-45 ปี โดยมีสัดส่วนเพศชายมากกว่าเพศหญิง แต่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน อาชีพของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมีอาชีพรับราชการ รองลงมา ได้แก่ ธุรกิจส่วนตัว ลักษณะการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาด้วยกันเป็นกลุ่ม โดยส่วนใหญ่จะเดินทางโดยรถยนต์ นักท่องเที่ยวชาวไทย นิยมโรงแรมมากที่สุด รองลงมาคือ หักตามบ้านญาติ สำหรับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวัน ในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในปี 2546 นักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันสูงที่สุด คือ ประมาณ 734 บาทต่อคนต่อวัน ในขณะที่นักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวัน น้อยที่สุด คือ ประมาณ 147 บาทต่อคนต่อวัน

ในส่วนรองทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่นันทศึกษาที่มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 87 แห่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 38 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนา 35 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวที่แสดงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ประเพณี 16 แห่ง ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ กระจายอยู่ทั่วไปในแต่ละจังหวัด

6.2. ศักยภาพของพื้นที่ด้านการท่องเที่ยว

จากบทสรุปสภาพการท่องเที่ยวของพื้นที่ อาจจะกล่าวได้ว่าพื้นที่ศึกษาเป็นกลุ่มจังหวัดหนึ่งที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจและเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งจะดูได้จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี สาเหตุอาจจะเป็นเพราะความได้เปรียบบางประการของพื้นที่ อันได้แก่

6.2.1. ลักษณะการเดินทาง แม้ว่าพื้นที่ศึกษาจะอยู่ห่างไกลจากกรุงเทพมหานคร แต่ระยะทางก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการเดินทาง ทั้งนี้ เพราะสามารถเดินทางเข้าถึงพื้นที่ได้ทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และทางเครื่องบินซึ่งนับว่าเป็นความได้เปรียบกว่าพื้นที่อื่น และค่อนข้างที่จะมีความสะดวก รวดเร็วในการเดินทาง

6.2.2. ความหลากหลายของประเภทแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษามีความหลากหลายมาก ทั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติที่สวยงาม เช่น แก่งสะพือ แก่งตะนะ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ และน้ำตกต่างๆ แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานและโบราณวัตถุ เช่น ภาพเขียนก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นภาพที่ชี้ให้เห็นถึงการดำรงชีวิตของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ เป็นภาพเขียนที่เก่าแก่ และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาก มีอยู่ทีเดียวในประเทศไทย นอกจากนี้ ยังมีภาพแกะสลักปูนต้ำ บนผามออีแดง และปราสาทเขาพระวิหาร สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นประเภทประเพณีวัฒนธรรมนั้น ก็นับว่ามีประเพณีที่มีความสำคัญในระดับชาติ ได้แก่ ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี และงานประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดยโสธร ซึ่งทำติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาถึง 200 กว่าปี แล้ว ซึ่งงานประเพณีดังกล่าว ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมาก

6.2.3. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มขึ้น ด้วยภาพลักษณ์เดิม ที่ในอดีตคนส่วนใหญ่มักจะมองว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่ต้องได้รับการพัฒนามาก ทั้งนี้ เพราะสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปจะแห้งแล้ง ขาดสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ แต่จากการศึกษาและจากการสำรวจภาคสนาม พบว่าพื้นที่ศึกษามีความเจริญและมีการขยายตัวทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมมากขึ้น ในปัจจุบันมีการคมนาคมที่ทันสมัย นอกจากนี้ยังมีการขยายตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น คือ มีการก่อสร้างโรงแรมเพิ่มขึ้นหลายแห่ง มีการขยายสาขาของธนาคารต่างๆ มีการขยายโทรศัพท์ ประปา ไฟฟ้า ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ นอกจากจะสนองตอบหรือมีไว้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่แล้ว ยังสามารถสนองตอบและให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้จะเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะคอยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเพิ่มขึ้น

6.3. ปัญหาและอุปสรรคด้านการท่องเที่ยว

ถึงแม้พื้นที่ศึกษาจะมีคุณค่าและข้อได้เปรียบในด้านการท่องเที่ยวบางประการก็ตาม แต่พื้นที่ศึกษาก็ยังประสบปัญหาและอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวบางประการ เช่นกัน คือ

6.3.1. ปัญหาด้านแหล่งท่องเที่ยว เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษามีจำนวนมาก ซึ่งในแต่ละแห่งนั้นก็ประสบปัญหาที่จะเป็นอุปสรรคที่ทำให้การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระงักได้ โดยปัญหาโดยทั่วไปที่พบในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่

(1) ปัญหาเรื่องแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่มีเอกลักษณ์และขาดแรงดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ได้แก่ น้ำตก ก็มีน้ำน้อยในฤดูแล้ง หรือแทบไม่มีน้ำเลย ซึ่งส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่ประทับใจในแหล่งท่องเที่ยวเท่าที่ควร เช่น น้ำตกห้วยหลวง น้ำตกสำโรงเกียรติ น้ำตกสร้อยสวรรค์ น้ำตกภูชะออบ เป็นต้น

(2) ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม เช่น หาดคูเคื่อ หาดวัดใต้ เนื่องจากมี นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งกิจกรรมหลักของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 2 แห่ง คือ เล่นน้ำ และรับประทานอาหาร โดยหาดคูเคื่อ และหาดวัดใต้ จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของคนในเมือง สภาพปัจจุบันมีผู้มาใช้บริการมาก เนื่องจากอยู่ใกล้ตัวเมืองและการเดินทาง สะดวก มีรถสองแถวสาธารณะวิ่งบริการเข้าไปจนถึงชายหาด แต่จากการสำรวจภาคสนามและสอบถามประชาชนในพื้นที่ ทราบว่าหาดคูเคื่อและหาดวัดใต้ กำลังประสบปัญหาเรื่องน้ำเริ่มมีกลิ่นเหม็น เนื่องจากการไหลเวียนของน้ำไม่สะดวกและระบบการถ่ายเทไม่ดี เพราะผู้ประกอบการสร้างเรือนแพ กีดขวางการไหลของน้ำ จึงเกิดการถ่ายเทไม่สะดวกเท่าที่ควร

(3) ปัญหาการขาดป้ายนำทางหรือสัญลักษณ์ในการที่จะบอกทางเข้าไปที่แหล่งท่องเที่ยวไม่ชัดเจน โดยแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบปัญหานี้ ได้แก่ ป้ายที่จะชี้ไปสู่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เช่น น้ำตกภูชะออบ น้ำตกสำโรงเกียรติ น้ำตกห้วยหลวง วัดพระเหลาเทพนิมิต เป็นต้น

(4) ปัญหาเรื่องการรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อบริการนักท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ ห้องส้วม ที่ไม่เพียงพอ และไม่สะอาด ที่จอดรถ ไม่เพียงพอ เป็นต้น แต่ปัญหาเหล่านี้ยังไม่รุนแรงมากนักสามารถที่จะห้มีจำนวนในสิ่งเหล่านี้ได้มากขึ้นก็สามารถลดปัญหเหล่านี้ลงได้

6.3.2. ปัญหาตลาดการท่องเที่ยว จากการศึกษพบว่า ตลาดการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ยังประสบปัญหาอย่างมากในด้านจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศน้อยมาก ถ้าเทียบกับนักท่องเที่ยวไทย คือ 97.41: 2.59 และถึงแม้ปัจจุบันจะมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ก็ยังถือว่าน้อย ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า ตลาดการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ไม่สามารถขยายตัวได้มากเท่าที่ควร

6.3.3. ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน จากการศึกษาพบว่าความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานนั้นจะอยู่ในเขตอำเภอ แต่สำหรับแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งที่อยู่ห่างออกไปจากเขตอำเภอ มักประสบปัญหาในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การขาดบริการขนส่งสาธารณะ เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การขาดสิ่งบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พัก ร้านอาหาร ห้องน้ำ โทรศัพท์สาธารณะ เป็นต้น

6.3.4. ปัญหาด้านสินค้าที่ระลึก เนื่องจากการกระจายตัวและการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ยังไม่เป็นระบบ เช่น ในพื้นที่จังหวัดยโสธร และอำนาจเจริญ จุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึก จะอยู่ ณ แหล่งผลิต เช่น บริเวณบ้านศรีฐาน หรือบ้านนาละไมย จังหวัดยโสธร จึงการจำหน่ายสินค้า ณ จุดผลิตดังกล่าว ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร ทั้งนี้ เนื่องจากต้องเสียเวลาเดินทางไป ณ แหล่งผลิต และยังไม่ประสบปัญหาด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ที่จอดรถ หรือห้องน้ำ ห้องส้วม เป็นต้น และยังไม่สามารถควบคุมด้านราคาได้ จึงเกิดการแข่งขันกันในด้านราคาและด้านการตลาด ส่วนจุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของจังหวัดอำนาจเจริญ ก็มีกระจายอยู่ในตัวเมือง แต่มีศูนย์แสดงสินค้าตัวอย่างอยู่ที่สถานีขนส่ง เป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าให้ผู้สนใจ สำหรับจุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ค่อนข้างจะมีจุดจำหน่ายที่ชัดเจน กล่าวคือ ถ้าเป็นสินค้าประเภทอาหาร จะมีกระจุกตัวกันอยู่บริเวณถนนพโลชัย และถนนเรือนธานี แต่ถ้าเป็นประเภทผ้า จะมีวางจำหน่ายทั่วไป บริเวณตลาดสด และภายในตัวเมือง สำหรับการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของจังหวัดศรีสะเกษจะอยู่บริเวณใกล้กับสถานีรถไฟ ตลาดสดในตัวเมืองและมีจุดจำหน่ายสินค้า และรองฝากอยู่ริมถนน บริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 24 ช่วงบ้านจำตารมย์ อำเภอกันทรลักษ์

ปัญหาต่างๆ ดังกล่าว ส่วนแต่เป็นปัญหาที่จำเป็นที่จะต้องแก้ไขและจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและทันเวลาที่ โดยจะต้องเร่งระดมผู้มีความรู้ และความสามารถ ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาพัฒนาและแก้ไขปัญหาดังๆ ให้ลุ่ล่งไปด้วยดี และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและยังก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของประชาชนในพื้นที่เช่นกัน

6.4. ผลของการท่องเที่ยวต่อพื้นที่ศึกษา

จากการเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือนพื้นที่ศึกษาของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เป็นจำนวนมากๆ และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นต่อไป ย่อมจะส่งผลต่อพื้นที่ในด้านต่างๆ ซึ่งพอประมวลประเด็นสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

6.4.1. ผลทางด้านเศรษฐกิจ ประชากรในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ประมาณ ร้อยละ 80 มีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่และทำสวน เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นหรือผลผลิตในพื้นที่ถือครอง ทำกินไม่เพียงพอ เพราะ

สมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้น และมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ทำกินไปตามป่าสงวน จนกระทั่งเป็นปัญหาในปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่า ในทัศนะของประชากรและผู้ประกอบการทุกกลุ่ม เห็นว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจของพื้นที่มากกว่าผลเสีย เช่น ก่อให้เกิดการสร้างงานและสร้างอาชีพเพิ่มขึ้น ทำให้ประชากรมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น เป็นต้น สำหรับในพื้นที่ศึกษาการท่องเที่ยวส่งผลต่อเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ ในด้านการจ้างงาน โดยในปี 2544 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่ประมาณ 26,855 คน และในอนาคตอีก 20 ปีข้างหน้า (ปี 2564) การท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น เป็น 3,270,720 คน และก่อให้เกิดเงินหมุนเวียนในพื้นที่ที่เกิดจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว ในปี 2544 ประมาณ 1,202,876,974 บาท และก่อให้เกิดเงินหมุนเวียนในพื้นที่ในปี 2564 เพิ่มขึ้นเป็น 2,435,109,279 บาท ซึ่งการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายรายได้ในกิจกรรมต่างๆ เช่น ค่าอาหาร ค่าซื้อของ ค่าขนส่ง และค่าที่พัก เป็นต้น นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังทำให้เกิดลักษณะการเปลี่ยนแปลงอาชีพบางประการเพื่อสนองตอบความต้องการ อันเกิดจากการจ้างงาน และสร้างอาชีพอื่นเสริมอาชีพหลัก เช่น อาชีพค้าขาย อาชีพรับจ้างในโรงแรม ร้านอาหาร อาชีพนำเที่ยวรถรับจ้าง เป็นต้น

สำหรับมาตรการ ในการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างมาตรฐานและคุณภาพของสินค้า ตลอดจนการบริการด้านการท่องเที่ยวนั้นควรมีการกำหนดนโยบายและกลไกที่จะให้ท้องถิ่นเข้าร่วมและประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยพยายามให้คนในท้องถิ่นได้เข้าร่วมในแรงงาน นอกจากนี้จะต้องมีการดำเนินการที่จะรักษาผู้ประกอบการรายย่อยในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นคนพื้นเมืองให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพระยะยาวตลอดจนจัดให้มี การอบรมหรือฝึกฝนความชำนาญให้กับคนในท้องถิ่น เพื่อสามารถเข้าร่วมกับงานอุตสาหกรรมด้านแหล่งท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น การฝึกอบรมอาจเริ่มตั้งแต่การฝึกทักษะ การจัดหลักสูตรระยะสั้น อบรมอาชีพ หรือความชำนาญบางสาขา และการจัดหลักสูตรในสถาบันศึกษาของรัฐและเอกชนในสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

6.4.2. ผลทางสังคม การท่องเที่ยวส่งผลต่อสังคมในหลายๆ ด้าน ทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม เช่น ก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเพิ่มมากขึ้น ทั้งในด้านการศึกษา การสาธารณสุข และการบริการทางสังคมด้านอื่นๆ ทำให้ชุมชนเมืองมีการขยายตัว มีการอพยพที่อยู่ของประชากรจากชุมชนอื่น เพื่อมาประกอบอาชีพในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว ก็ลดอัตราการเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่ลง เนื่องจากมีโอกาสในการประกอบอาชีพต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงและทางอ้อม

สำหรับในพื้นที่ศึกษาพบว่าการท่องเที่ยวมีผลต่อพื้นที่ในด้านภูมิธรรมค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ เช่น ภาคกลาง และภาคเหนือ เนื่องจากนักท่องเที่ยวยังมีจำนวนน้อย และส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย มากกว่านักท่องเที่ยวต่างประเทศ ทำให้ไม่มีความแตกต่างกันมากในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีและค่านิยมต่างๆ ประกอบกับยังมีการตื่นตัวในด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนใหญ่จะเป็นผลมาจากความเจริญทางด้านอื่น ที่ไม่ใช่ผลของการท่องเที่ยว แต่สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านรูปธรรม เช่น การบริการทางสังคม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ปรากฏว่าประชาชนในพื้นที่ได้รับการพัฒนาและมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

6.4.3. ผลทางกายภาพ การเติบโตของการท่องเที่ยวทางด้านปริมาณนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวหรือท้องถิ่นย่อมมีส่งผลต่อลักษณะทางกายภาพในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในการรองรับนักท่องเที่ยวสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวเท่านั้น ยังเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นหรือแหล่งท่องเที่ยวนั้นด้วย โดยเฉพาะทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ความพร้อมในด้านสิ่งจำเป็นอื่นๆ เช่น น้ำสำหรับอุปโภคบริโภค โทรศัพท์ เป็นต้น การท่องเที่ยวยังทำให้มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้สะอาด ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการดึงดูดใจอย่างหนึ่งที่สามารถดึงดูด นักท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบันการเผยแพร่ให้มีการตระหนักในเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวดำเนินไปอย่างกว้างขวางมีแนวโน้มให้ประชาชนให้ความร่วมมือในการรักษาสภาพแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้นตลอดไป

สำหรับผลของการท่องเที่ยวทางด้านกายภาพในพื้นที่ศึกษาพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม และปัญหาทัศนียภาพ ซึ่งจะได้หามาตรการในการแก้ไขต่อไป

อาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวมีประโยชน์ต่อประเทศและท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่โดยตรง โดยสิ่งที่ยกท่องเที่ยวได้รับคือ ความรู้และประสบการณ์ที่แปลกใหม่ ในสถานการณ์ที่เป็นจริงสามารถสัมผัสได้โดยตรง ในขณะที่เดียวกันเจ้าของพื้นที่ โดยเฉพาะท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ก็มีการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนทุกระดับชั้น สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณภาพสังคมที่ดีขึ้น และมีการตระหนักในการรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีให้ยั่งยืน สนับสนุนส่งเสริมและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่ตลอดไปเพื่อให้เกิดการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยวชม เพิ่มมากขึ้นและตลอดไปการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลดีแก่เศรษฐกิจของประเทศและท้องถิ่นเกิดการจ้างงานประชาชนสามารถเลือกงานที่เหมาะสมกับตนเองได้ ทำให้เกิดการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของประเทศประชาชนมีมาตรฐานการดำเนินชีวิตสูงขึ้น สาธารณูปโภคได้รับการพัฒนา สร้างความเจริญแก่พื้นที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว

6.5. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำการศึกษาผลของการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาพื้นที่ทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ในพื้นที่ 4 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธรและอำนาจเจริญ เนื่องจากขอบเขตของการศึกษากว้างและครอบคลุมหลายประเด็น ดังนั้น ถ้าหากจะมีการศึกษาอันเกี่ยวเนื่องกับพื้นที่ศึกษา 4 จังหวัดนี้ ต่อไป ผู้ศึกษามีความเห็น ว่า ควรได้มีการศึกษาเจาะลึกเฉพาะแต่ละประเด็น เพื่อจะได้ทราบผลของการท่องเที่ยวในแต่ละด้านให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ผลของการท่องเที่ยวต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม ผลของการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การย้ายถิ่นกับกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบของประเพณีและวัฒนธรรมที่เหมาะสม เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . เอกสารประกอบการสัมมนาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ภาคตะวันออก เชียงเหนือ . โรงแรมปทุมรัตน์ จังหวัดอุบลราชธานี , 2539.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . กองบริการท่องเที่ยว . งานพัฒนาข่าวสาร . ข้อมูลการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว . กรุงเทพมหานคร , 2536.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . กองบริการท่องเที่ยว . งานพัฒนาข่าวสาร . เยือนอีสาน 19 จังหวัด การท่องเที่ยวภาคตะวันออกเชียงเหนือ . กรุงเทพมหานคร , 2537
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อประเทศชาติในทุกทาง กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . (ม.ป.ป.)
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . ความร่วมมือทางด้านการท่องเที่ยวระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน . กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย , (ม.ป.ป.)
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . เอกสารแนะนำจังหวัดอุบลราชธานี . (ม.ป.ป.)
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . เอกสารแนะนำจังหวัดศรีสะเกษ . (ม.ป.ป.)
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . เอกสารแนะนำจังหวัดยโสธร . (ม.ป.ป.)
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . เอกสารแนะนำจังหวัดอำนาจเจริญ . (ม.ป.ป.)
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . กองสถิติและวิจัย . ฝ่ายวิชาการ . ผลกระทบการท่องเที่ยวต่อประชาชนท้องถิ่น (จังหวัดอุบลราชธานี) กรุงเทพมหานคร , 2526.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . รายงานประจำปี 2543 . กรุงเทพฯ : งานพัฒนาข่าวสารการบริการนักท่องเที่ยว สำนักนายกรัฐมนตรื , 2544.
- คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย . เอกสารประกอบการสัมมนา แนวทางการพัฒนา ภาคตะวันออกเชียงเหนือ . 2540.
- จังหวัดอุบลราชธานี . แผนลงทุนจังหวัดอุบลราชธานี . รายงานฉบับสมบูรณ์ (ม.ป.ป.)
- จังหวัดศรีสะเกษ . แผนลงทุนจังหวัดศรีสะเกษ . รายงานฉบับสมบูรณ์ (ม.ป.ป.)

- จังหวัดยโสธร . แผนลงทุนจังหวัดยโสธร . รายงานฉบับสมบูรณ์ (ม.ป.ป.)
- จังหวัดอำนาจเจริญ . แผนลงทุนจังหวัดอำนาจเจริญ . รายงานชุดข้อมูลพื้นฐาน (ม.ป.ป.)
- จุฑามาศ นิลเรน . การศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดสระบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง (อุทัย) . ปรินญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2531.
- นันทนา อนันต์ไทย . การศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดอุบลราชธานี . ปรินญา มหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง , 2537.
- ณัฐพร แสงประดับ . การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่เป็นผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยว : ศึกษาเฉพาะกรณี หมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ . นครปฐม : วิทยาลัยนพนธ์ปรินญาสังคมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม ,มหาวิทยาลัยมหิดล . 2527.
- ปกรณ์ ปรีชากร . ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนา ในการบริหารการพัฒนา . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สามเจริญพานิช , 2528.
- ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล . ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ . รายงานการวิจัยและโครงการวิจัยทุนสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ,2529.
- วิรัช เทียนน้อย . ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว . พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนดโตร์ , 2543.
- วุฒิพร อินทปัญญา . ผลทางด้านเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทย . โครงการวิจัย ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , 2528.
- งานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ในอนุภาครุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (ลาว-กัมพูชา-เวียดนาม-จีน-พม่า-ไทย) : 2539 .
- ปรีชา แดงโงจน์ . อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21 . มหาวิทยาลัยรังสิต .
- ยศ สันตสมบัติ . มนุษย์กับวัฒนธรรม . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2537.
- ฉลองศรี ทิมลสมพงศ์ . การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว . กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2544.

ดุษฎี ชุมสาย . หม่อมหลวง และอุบิพัน พรหมโยธี . ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว . กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช , 2527 .

สถิติแห่งชาติ . สำนักงาน . สำนักนายกรัฐมนตรี . แผนที่ และข้อมูลพื้นฐาน จังหวัด ปี 2544
กรุงเทพมหานคร , 2543 .

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย . การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการ
พัฒนาการท่องเที่ยว ของแหล่งท่องเที่ยวเกาะสมุย . สนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
. กรุงเทพฯ , 2531 .

สุริย์ บุญญาพงศ์ . ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน . สถาบันวิจัย
สังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2539 .

อมรา จำรูญศิริ . การท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม : กรณีศึกษา
ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย . ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏ
เลย , 2546 .

R.W.MC INTOSH, TOURISM:PRINCIPLES,PRACTICE,PHILOSOPHICS,
(OHIO:GRID.INC.,1972) , P 52.

CHARLES E GEARING , WILLIAM W SWART AND TURGUT VAR, PLANNING FOR
TOURISM DEVELOPMENT (NEW YOUK : PRAEGER, 1976) , P 93.

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว และแบบสอบถามประชาชนในพื้นที่ศึกษา

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง :
กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หรือเติมข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

จังหวัดที่สำรวจ.....จุดสำรวจ.....วันที่.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ () ชาย () หญิง
2. อายุ
() 26-35 ปี () 36-45 ปี
() 46-60 ปี () 60 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา
() ไม่ได้เรียน () ประถมศึกษา
() มัธยมศึกษาตอนต้น () มัธยมศึกษาปลาย, ปวช.
() อนุปริญญา, ปวส., ปวท. () ปริญญาตรี
() ปริญญาโท () ปริญญาเอก
4. อาชีพ
() เกษตรกรรม () รับราชการ
() ค้าขาย () รัฐวิสาหกิจ
() ธุรกิจส่วนตัว () นักศึกษา
() ลูกจ้างบริษัท / พนักงาน () แม่บ้าน
() ว่างาน () อื่นๆ ระบุ.....

5. รายได้ต่อเดือน

- () ต่ำกว่า 5,000 บาท () 5,001-10,000 บาท
 () 10,001-15,000 บาท () 15,001-20,000 บาท
 () 20,001-25,000 บาท () มากกว่า 25,000 บาท

6. ที่อยู่ปัจจุบัน อำเภอ.....จังหวัด.....

ส่วนที่ 2 รูปแบบและพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยว

7. ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยต่อครั้งประมาณ (รวมทั้งที่จ่ายเป็นเงินสดและบัตรเครดิต)

ค่าอาหาร / เครื่องดื่ม.....บาท

ค่าที่พัก.....บาท

ค่ารถเช่าที่ระลึก.....บาท

ค่าพาหนะในจังหวัด.....บาท

อื่นๆ ระบุ.....บาท

ในกรณีเหมากับบริษัท.....บาท / คน / วัน

ส่วนที่ 3 ทักษะคดีที่มีต่อการท่องเที่ยว

8. ประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่ท่านประทับใจมากที่สุด

- () ประเภทธรรมชาติ () ประเภทประวัติศาสตร์
 () ประเภทศิลปวัฒนธรรม () อื่นๆ ระบุ.....

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับที่พักของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () ราคาสิ่งอำนวยความสะดวก ด้าน.....
 () มีให้เลือกมากและมีหลายระดับราคา
 () ไม่สะอาดเท่าที่ควร () สะอาด สบายและปลอดภัยดี
 () อยู่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยว () อื่นๆ ระบุ.....

10. ท่านเคยไปแหล่งท่องเที่ยวต่อไปนี้หรือไม่ ถ้าเคยไปโปรดระบุจุดเด่นและจุดด้อย

สถานที่ท่องเที่ยว	ไม่เคยไป	เคยไป (ถ้าเคยไป โปรดระบุจุด เด่นจุดด้อย)	จุดเด่น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จุดด้อย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
			1.ทิวทัศน์สวยงามแปลกตา 2.มีโบราณสถานที่น่าสนใจ 3.มีความโดดเด่นด้านประเพณี วัฒนธรรม 4.ความมีมนุษยสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่น 5.ความสะดวก สบายในการเดินทาง 6.ความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว 7.มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อย่างแพร่หลาย 8.สภาพแหล่งท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์ มีการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเป็นอย่างดี 9.อื่นๆ ระบุ.....	1.ขาดความปลอดภัยตามแนวชายแดน 2.อากาศร้อนไม่มีศาลาที่พักรับประทาน 3.ขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 4.ไม่มีจุดเด่นและราคาส่งถึงจุด 5.อยู่ไกลและเสียเวลาเดินทางมาก 6.ถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวขรุขระ ขาดการดูแล ไม่สะดวกต่อการเดินทางด้วยรถยนต์ 7.ไม่มีระบบการขนส่งในท้องถิ่นเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 8.ไม่มีร้านอาหารและเครื่องดื่มให้บริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะมีเพียงร้านอาหารประจำหมู่บ้าน 9.มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์น้อยมาก 10.อื่นๆ ระบุ.....
1.วัดมหาธาตุ				
2.พระธาตุยโสธร (หอไตร)				
3.พระธาตุก่องข้าวน้อย				
4.สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์				
5.ปราสาทหินวัดสระกำแพงน้อย				
6.ปราสาทหินวัดสระกำแพงใหญ่				

10. ท่านเคยไปแหล่งท่องเที่ยวต่อไปนี้หรือไม่ ถ้าเคยไปโปรดระบุจุดเด่นและจุดด้อย

สถานที่ท่องเที่ยว	ไม่เคยไป	เคยไป (ถ้าเคยไป โปรดระบุจุด เด่นจุดด้อย)	จุดเด่น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จุดด้อย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
			1.ทิวทัศน์สวยงามแปลกตา 2.มีโบราณสถานที่น่าสนใจ 3.มีความโดดเด่นด้านประเพณี วัฒนธรรม 4.ความมีมนุษยสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่น 5.ความสะดวกสบายในการเดินทาง 6.ความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว 7.มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อย่างแพร่หลาย 8.สภาพแหล่งท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์ มีการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเป็นอย่างดี 9.อื่นๆ ระบุ.....	1.ขาดความปลอดภัยตามแนวชายแดน 2.อากาศร้อนไม่มีศาลาที่พักชั่วคราว 3.ขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 4.ไม่มีจุดเด่นและขาดสิ่งดึงดูด 5.อยู่ไกลและเสียเวลาเดินทางมาก 6.ถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวขรุขระ ขาดการดูแล ไม่สะดวกต่อการเดินทางด้วยรถยนต์ 7.ไม่มีระบบการขนส่งในท้องถิ่นเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 8.ไม่มีร้านอาหารและเครื่องดื่มให้บริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะมีเพียงร้านอาหารประจำหมู่บ้าน 9.มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์น้อยมาก 10.อื่นๆ ระบุ.....
7.ผามออีแดง (ปราสาทเขาพระวิหาร)				
8.ทิวทัศน์ริมฝั่งโขง				
9.พุทธอุทยานพระมงคลมิ่งเมือง				
10.วัดถ้ำแสงเพชร (วัดศาลาหันห้อง)				
11.ทุ่งศรีเมือง				
12.หาดคูเดื่อ				

10. ท่านเคยไปแหล่งท่องเที่ยวต่อไปนี้หรือไม่ ถ้าเคยไปโปรดระบุจุดเด่นและจุดด้อย

สถานที่ท่องเที่ยว	ไม่เคยไป	เคยไป (ถ้าเคยไป โปรดระบุจุด เด่นจุดด้อย)	จุดเด่น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จุดด้อย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
			1.ทิวทัศน์สวยงามแปลกตา 2.มีโบราณสถานที่น่าสนใจ 3.มีความโดดเด่นด้านประเพณี วัฒนธรรม 4.ความมีมนุษยสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่น 5.ความสะดวกสบายในการเดินทาง 6.ความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว 7.มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อย่างแพร่หลาย 8.สภาพแหล่งท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์ มีการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเป็นอย่างดี 9.อื่นๆ ระบุ.....	1.ราคาความปลอดภัยตามแนวชายแดน 2.อากาศร้อนไม่มีศาลาที่พักชั่วคราว 3.ขาดการพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 4.ไม่มีจุดเด่นและราคาส่งถึงจุด 5.อยู่ไกลและเสียเวลาเดินทางมาก 6.ถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวขรุขระ ขาดการดูแล ไม่สะดวกต่อการเดินทางด้วยรถยนต์ 7.ไม่มีระบบการขนส่งในท้องถิ่นเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 8.ไม่มีร้านอาหารและเครื่องดื่มไว้บริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะมีเพียงร้านอาหารประจำหมู่บ้าน 9.มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์น้อยมาก 10.อื่นๆ ระบุ.....
13.แก่งละเหือ				
14.อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ				
15.เตาเจดีย์				
16.แม่น้ำสองสี				
17.วัดทุ่งศรีเมือง				
18.พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลฯ				

10. ท่านเคยไปแหล่งท่องเที่ยวต่อไปนี้หรือไม่ ถ้าเคยไปโปรดระบุจุดเด่นและจุดด้อย

สถานที่ท่องเที่ยว	ไม่เคยไป	เคยไป (ถ้าเคยไป โปรดระบุจุด เด่นจุดด้อย)	จุดเด่น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จุดด้อย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
			1.ทิวทัศน์สวยงามแปลกตา 2.มีโบราณสถานที่น่าสนใจ 3.มีความโดดเด่นด้านประเพณี วัฒนธรรม 4.ความมีมนุษยสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่น 5.ความสะดวกสบายในการเดินทาง 6.ความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว 7.มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อย่างแพร่หลาย 8.สภาพแหล่งท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์ มีการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเป็นอย่างดี 9.อื่นๆ ระบุ.....	1.ขาดความปลอดภัยตามแนวชายแดน 2.อากาศร้อนไม่มีศาลาที่พักชั่วคราว 3.ขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 4.ไม่มีจุดเด่นและขาดสิ่งดึงดูด 5.อยู่ไกลและเสียเวลาเดินทางมาก 6.ถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวขรุขระ ขาดการดูแล ไม่สะดวกต่อการเดินทางด้วยรถยนต์ 7.ไม่มีระบบการขนส่งในท้องถิ่นเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 8.ไม่มีร้านอาหารและเครื่องดื่มไว้บริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะมีเพียงร้านอาหารประจำหมู่บ้าน 9.มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์น้อยมาก 10.อื่นๆ ระบุ.....
19. อุทยานแห่งชาติผาแต้ม				
20. ชองเม็ก				
21. อื่นๆ ระบุ.....				

ท่านเคยไปเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวต่อไปนี้หรือไม่ ถ้าเคยไปโปรดระบุปัญหาและแนวทางแก้ไข

สถานที่ท่องเที่ยว	ไม่เคยไป	เคยไป (ถ้าเคยไปโปรดระบุปัญหาและแนวทางแก้ไข)	ร้านอาหาร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		ร้านขายของที่ระลึก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		การบริการขนส่งและยานพาหนะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
			ปัญหา	แนวทางแก้ไข	ปัญหา	แนวทางแก้ไข	ปัญหา	แนวทางแก้ไข
			1.ร้านอาหารไม่สะอาดเท่าที่ควร	1.ปรับปรุงด้านความสะอาด	1.สินค้าราคาแพง	1.ปรับปรุงราคา	1.จำนวนไม่เพียงพอ	1.เพิ่มจำนวนให้มากขึ้น
2.อาหารราคาแพง	2.ปรับปรุงราคาให้เหมาะสม	2.ขาดความหลากหลายของประเภทสินค้า	2.เพิ่มความหลากหลายของประเภทสินค้า	2.เวลาเดินทางไม่เหมาะสม	2.ปรับปรุงเวลาเดินทางให้เหมาะสม			
3.มีจำนวนร้านให้เลือกน้อย	3.เพิ่มจำนวนร้านอาหารให้มากขึ้น	3.จำนวนร้านน้อยเกินไป	3.เพิ่มจำนวนร้านค้า	3.เส้นทางเดินทางไม่เหมาะสม	3.เพิ่มมาตรการในเรื่องการรักษาความปลอดภัย			
4.ไม่มีความหลากหลายของประเภทอาหาร	4.เพิ่มความหลากหลายของประเภทอาหาร	4.สินค้าไม่มีมาตรฐานและขาดคุณภาพ	4.สนับสนุนการใช้วัสดุภายในท้องถิ่น	4.ปัญหาความปลอดภัยจากการเดินทาง	4.อื่นๆ ระบุ.....			
5.รสชาติอาหารไม่ถูกปาก	5.จัดหาห้องน้ำห้องส้วมให้เพียงพอ	5.สินค้าขาดความเป็นเอกลักษณ์	5.ควบคุมมาตรฐานและคุณภาพสินค้า	5.ความไม่สะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	5.อื่นๆ ระบุ.....			
6.ห้องน้ำห้องส้วมไม่สะอาดเท่าที่ควร	6.จัดหาสถานที่จอดรถให้เพียงพอและมีความปลอดภัย	6.ร้านค้าอยู่กระจัดกระจายและไกลกัน	6.ส่งเสริมร้านค้าในรูปแบบของศูนย์รวมสินค้าและของที่ระลึก	6.ส่งเสริมให้มีร้านจำหน่ายสินค้าครบวงจร	6.อื่นๆ ระบุ.....			
7.ที่จอดรถไม่เพียงพอ	7.อื่นๆ ระบุ.....	7.อื่นๆ ระบุ.....	7.ส่งเสริมให้มีร้านจำหน่ายสินค้าครบวงจร	7.ส่งเสริมให้มีร้านจำหน่ายสินค้าครบวงจร	7.อื่นๆ ระบุ.....			
8.การบริการห้องน้ำไม่เพียงพอ	8.อื่นๆ ระบุ.....	8.อื่นๆ ระบุ.....	8.อื่นๆ ระบุ.....	8.อื่นๆ ระบุ.....	8.อื่นๆ ระบุ.....			
9.อื่นๆ ระบุ.....	9.อื่นๆ ระบุ.....	9.อื่นๆ ระบุ.....	9.อื่นๆ ระบุ.....	9.อื่นๆ ระบุ.....	9.อื่นๆ ระบุ.....			
มหาวิทยาลัย								
ระชาคยโคตร (หอโคตร)								
ระชาคยกองข้าวน้อย								
วนสมเด็จศรีนครินทร์								
ภาสาหินวัดสระกำแพงน้อย								
ภาสาหินวัดสระกำแพงใหญ่								
เมอฮิแดง (ปราสาทเขาพระวิหาร)								
วัดศรวิมมังโขง								

1. ท่านเคยไปเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวต่อไปนี้หรือไม่ ถ้าเคยไปโปรดระบุปัญหาและแนวทางแก้ไข

สถานที่ท่องเที่ยว	ไม่เคยไป	เคยไป (ถ้าเคยไปโปรดระบุปัญหาและแนวทางแก้ไข)	ร้านอาหาร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		ร้านขายของที่ระลึก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		การบริการขนส่งและยานพาหนะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
			ปัญหา	แนวทางแก้ไข	ปัญหา	แนวทางแก้ไข	ปัญหา	แนวทางแก้ไข
			1.ร้านอาหารไม่สะอาดเท่าที่ควร	1.ปรับปรุงด้านความสะอาด	1.สินค้าราคาแพง	1.ปรับปรุงราคา	1.จำนวนไม่เพียงพอ	1.เพิ่มจำนวนให้มากขึ้น
2.อาหารราคาแพง	2.ปรับปรุงราคาให้เหมาะสม	2.ขาดความหลากหลายของประเภทสินค้า	2.เพิ่มความหลากหลายของประเภทสินค้า	2.เวลาเดินทางไม่เหมาะสม	2.ปรับปรุงเวลาเดินทางให้เหมาะสม			
3.มีจำนวนร้านให้เลือกน้อย	3.เพิ่มจำนวนร้านอาหารให้มากขึ้น	3.จำนวนร้านน้อยเกินไป	3.เพิ่มจำนวนร้านค้า	3.เส้นทางเดินทางไม่เหมาะสม	3.เพิ่มมาตรการในเรื่องการรักษาความปลอดภัย			
4.ไม่มีความหลากหลายของประเภทอาหาร	4.เพิ่มความหลากหลายของประเภทอาหาร	4.สินค้าไม่มีมาตรฐานและขาดคุณภาพ	4.สนับสนุนการใช้วัสดุภายในท้องถิ่น	4.ปัญหาความปลอดภัยจากการเดินทาง	4.อื่นๆ ระบุ.....			
5.รสชาติอาหารไม่ถูกปาก	5.จัดหาห้องน้ำห้องส้วมให้เพียงพอ	5.สินค้าขาดความเป็นเอกลักษณ์	5.ควบคุมมาตรฐานและคุณภาพสินค้า	5.ความไม่สะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว				
6.ห้องน้ำห้องส้วมไม่สะอาดเท่าที่ควร	6.จัดหาสถานที่จอดรถให้เพียงพอและมีความปลอดภัย	6.ร้านค้าอยู่กระจัดกระจายและไกลกัน	6.ส่งเสริมร้านค้าในรูปแบบของศูนย์รวมสินค้าและของที่ระลึก	6.อื่นๆ ระบุ.....				
7.ที่จอดรถไม่เพียงพอ	7.อื่นๆ ระบุ.....	7.อื่นๆ ระบุ.....	7.ส่งเสริมให้มีร้านจำหน่ายสินค้าครบวงจร					
8.การบริการห้องน้ำไม่เพียงพอ			8.อื่นๆ ระบุ.....					
9.อื่นๆ ระบุ.....								
พุทธอุทยานพระมงคลมิ่งเมือง								
วัดถ้ำแสงเพชร (วัดศาลาหินห้อง)								
1.ทุ่งศรีเมือง								
2.หาดคูเดื่อ								
3.แก่งสะพือ								
1.อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ								
5.เขาเจ็ดยิง								
3.แม่น้ำสองสี								

ข้อ 12 รูปแบการเดินทางของท่านครั้งนี้และก่อนหน้านี้ (โปรดระบุรายละเอียดของการเดินทางของท่านตามลำดับครั้งที่มาเยือน)

ครั้งที่ ของการ เดินทาง	สถานที่เดินทางไป (เลือกได้มากกว่า 1 แห่ง)		จุดประสงค์ ของการเดินทาง	ผู้ร่วมเดินทาง	พาหนะที่ใช้ ในการเดินทาง	ประเภทที่พัก ที่เลือกไว้	จังหวัดที่พัก ค้างคืน	เหตุผลในการเลือก แหล่งท่องเที่ยว (เลือกได้มากกว่า 1)
		1. วัดมหาธาตุ 2. พระธาตุยาคู (หอไตร) 3. พระธาตุก่องข้าวน้อย 4. สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ 5. ปราสาทหินวัดสระกำแพงน้อย 6. ปราสาทหินวัดสระกำแพงใหญ่ 7. ผามออีแดง (ปราสาทเขาพระวิหาร) 8. ทิวทัศน์ริมฝั่งโขง 9. พุทธอุทยานพระมงคลมิ่งเมือง 10. วัดถ้ำแสงเพชร (วัดศาลาหินห้อง)	11. หุ่นศรีเมือง 12. หาดคูเดื่อ 13. แก่งสะพือ 14. อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ 15. เสาเฉลียง 16. แม่น้ำสองสี 17. วัดทุ่งศรีเมือง 18. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุบลราชธานี 19. อุทยานแห่งชาติผามดัม 20. ช่องเม็ก	1. ท่องเที่ยว 2. เยี่ยมญาติ 3. พักผ่อน 4. ธุรกิจ 5. ราชการ 6. อื่นๆ ระบุ.....	1. คนเดียว 2. กลุ่มเพื่อน 3. ครอบครัว 4. อื่นๆ ระบุ.....	1. รถโดยสาร ประจำทาง 2. รถยนต์ส่วนตัว 3. รถเช่าเหมา 4. รถบริษัทนำเที่ยว 5. รถไฟ 6. เครื่องบิน 7. อื่นๆ ระบุ.....	1. โรงแรม 2. บังกะโล 3. เกตเฮาส์ 4. แพนดันท์ 5. บ้านญาติ/เพื่อน 6. วัด/โรงเรียน 7. อื่นๆ ระบุ.....	1. อุบลราชธานี 2. ศรีสะเกษ 3. ยโสธร 4. อำนาจเจริญ 5. อื่นๆ ระบุ....
1								
2								
2								
4								
5								

13. ตามความคิดเห็นของท่านรองที่ระลึกและสินค้าพื้นเมืองเป็นอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () ราคาถูก หาซื้อง่าย สะดวก () มีความเป็นเอกลักษณ์
- () ใช้วัสดุและแรงงานในท้องถิ่น () ไม่มีสินค้าที่ระลึก
- () อื่นๆ ระบุ.....
14. ท่านแวะเที่ยวจังหวัดอื่นหรือไม่
- () แวะ ระบุ จังหวัด..... () ไม่แวะ
15. ท่านคิดจะกลับมาเที่ยวที่นี่อีกหรือไม่
- () กลับมา เพราะเดินทางสะดวก () กลับมา เพราะสินค้าราคาถูก
- () กลับมา เพราะมีทิวทัศน์สวยงามแปลกตา () ไม่มา เพราะใช้เวลาเดินทางมาก
- () ไม่มา เพราะอากาศร้อน () อื่นๆ ระบุ.....
16. ความคิดเห็นอื่นๆ.....
-
-

แบบสอบถามประชาชนในพื้นที่

ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนล่าง : กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หรือเติมข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของท่าน

วันที่.....สถานที่.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ () ชาย () หญิง
2. ปัจจุบันท่าน อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา

() ไม่ได้เรียน	() ประถมศึกษา
() มัธยมศึกษา	() มัธยมศึกษา ,ปวช.
() อนุปริญญา,ปวส., ปวท.	()ปริญญาตรี
() ปริญญาโท	() ปริญญาเอก
4. อาชีพหลัก

() เกษตรกรรม	() รับราชการ
() ค้าขาย	() รัฐวิสาหกิจ
() ธุรกิจส่วนตัว	() เจ้าของธุรกิจบังกะไล ที่พัก/โรงแรม
() ลูกจ้างบริษัท / พนักงาน	() แม่บ้าน
() ว่างาน	() อื่นๆ ระบุ.....
5. อาชีพรอง

() ไม่มีอาชีพรอง	() เจ้าของธุรกิจบังกะไลที่พัก / โรงแรม
() ค้าขาย	() พนักงานบังกะไล / โรงแรม
() ลูกจ้างบริษัท / พนักงาน	() คนขับรถ
() มัคคุเทศก์	() อื่นๆ ระบุ.....

6. รายได้ต่อเดือน
- () ต่ำกว่า 5,000 บาท () 5,001-10,000 บาท
- () 10,001-15,000 บาท () 15,001-20,000 บาท
- () 20,001-25,000 บาท () มากกว่า 25,000 บาท
7. ที่อยู่ปัจจุบัน อำเภอ.....
จังหวัด.....
8. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ตามที่อยู่ปัจจุบัน.....
ปี.....เดือน
9. จำนวนสมาชิกในครอบครัวท่าน.....คน เป็นชาย.....คน, หญิง.....คน

ส่วนที่ 2 ทักษะชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว

10. ท่านคิดว่าปัญหาต่อไปนี้ ปัญหาใดเป็นปัญหาเร่งด่วนรองพื้นที่ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () ปัญหาสาธารณูปโภค () ปัญหาเรื่องที่พัก (ไม่เพียงพอ/ราคาสูง)
- () ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวสูง () ปัญหาความปลอดภัย
- () ปัญหาเรื่องอาหาร (ไม่สะอาด/ราคาแพง)
- () ปัญหาสิ่งแวดล้อม (ขยะ/มลพิษทางเสียง/มลพิษทางอากาศ/ฝุ่นละออง)
- () ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายเนื่องจากการท่องเที่ยว
- () อื่นๆ ระบุ.....
11. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอันเป็นผลจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () มีการขยายโครงข่ายเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงกันมากขึ้น
- () อุตสาหกรรมการค้า การบริการ มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว
- () ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการขยายตัวเพิ่มขึ้น
- () มีการจ้างงานมากขึ้น
- () อื่นๆ ระบุ.....
12. เหตุผลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมเนื่องจาก
- () ไม่มีเวลา () ไม่มีเงินทุน
- () เป็นอาชีพที่ไม่น่าสนใจ () อื่นๆ ระบุ.....

13. ท่านคิดว่า การท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นที่อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () ทำให้เกิดการจ้างงานและสร้างอาชีพ () ทำให้ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น
- () ทำให้ประชากรมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น () กระตุ้นให้เกิดการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น
- () ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น () อื่นๆ ระบุ.....
14. ท่านคิดว่า การท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อประชากรและสังคมในพื้นที่อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () ประชากรสามารถเลือกประกอบอาชีพได้มากขึ้น
- () เกิดการย้ายถิ่นฐานจากชนบทเข้าสู่เมืองเพิ่มมากขึ้น
- () ประชากรในพื้นที่มีพฤติกรรมการบริโภคเปลี่ยนไป เนื่องจากมีรายได้มากขึ้น
- () ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม
- () ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต
- () ทำให้เกิดปัญหาโศกณิ
- () ช่วยลดปัญหาการว่างงาน
- () ก่อให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่
- () อื่นๆ ระบุ.....
15. ในความคิดเห็นของท่านผลที่ได้จากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- 15.1 ผลดี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) เนื่องจาก
- () เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้
- () เกิดการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค
- () เกิดการกระจายรายได้
- () มีผลผลิตสินค้าในชุมชนเพิ่มขึ้น
- 15.2 ผลเสีย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () ค่าครองชีพสูงขึ้น () ขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- () ชยะเพิ่มขึ้น () ปัญหาชุมชนแออัด
- () เสียดั้ง () ฝุ่นละออง
- () แหล่งน้ำธรรมชาติเน่าเสีย () ขาดระเบียบวินัย
- () อื่นๆ ระบุ.....

อ 16 ท่านเคยไปแหล่งท่องเที่ยวต่อไปนี้หรือไม่ ถ้าเคยไปท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวมีจุดเด่น หรือจุดด้อยอย่างไรบ้าง

สถานที่ท่องเที่ยว	ไม่เคยไป	เคยไป (ถ้าเคยไป โปรดระบุจุด เด่นจุดด้อย)	จุดเด่น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จุดด้อย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
			1.ทิวทัศน์สวยงามแปลกตา 2.มีโบราณสถานที่น่าสนใจ 3.มีความโดดเด่นด้านประเพณี วัฒนธรรม 4.ความมีมนุษยสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่น 5.ความสะดวกสบายในการเดินทาง 6.ความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว 7.มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อย่างแพร่หลาย 8.สภาพแหล่งท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์ มีการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเป็นอย่างดี 9.อื่นๆ ระบุ.....	1.ขาดความปลอดภัยตามแนวชายแดน 2.อากาศร้อนไม่มีศาลาที่พักชั่วคราว 3.ขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 4.ไม่มีจุดเด่นและราคาส่งถึงจุด 5.อยู่ไกลและเสียเวลาเดินทางมาก 6.ถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวขรุขระ ขาดการดูแล ไม่สะดวกต่อการเดินทางด้วยรถยนต์ 7.ไม่มีระบบการขนส่งในท้องถิ่นเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 8.ไม่มีร้านอาหารและเครื่องดื่มให้บริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะมีเพียงร้านอาหารประจำหมู่บ้าน 9.มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์น้อยมาก 10.อื่นๆ ระบุ.....
วัดมหาธาตุ				
พระธาตุยโสธร (หอไตร)				
พระธาตุก่องข้าวน้อย				
สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์				
ปราสาทหินวัดสระกำแพงน้อย				
ปราสาทหินวัดสระกำแพงใหญ่				
ถ้ำเข็กสีแดง (ปราสาทเขาพระวิหาร)				

ว 16 ท่านเคยไปแหล่งท่องเที่ยวต่อไปนี้หรือไม่ ถ้าเคยไปท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวมีจุดเด่น หรือจุดด้อยอย่างไรบ้าง

สถานที่ท่องเที่ยว	ไม่เคยไป	เคยไป (ถ้าเคยไป โปรดระบุจุด เด่นจุดด้อย)	จุดเด่น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จุดด้อย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
			1.ทิวทัศน์สวยงามแปลกตา 2.มีโบราณสถานที่น่าสนใจ 3.มีความโดดเด่นด้านประเพณี วัฒนธรรม 4.ความมีมนุษยสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่น 5.ความสะดวกสบายในการเดินทาง 6.ความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว 7.มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อย่างแพร่หลาย 8.สภาพแหล่งท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์ มีการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเป็นอย่างดี 9.อื่นๆ ระบุ.....	1.ขาดความปลอดภัยตามแนวชายแดน 2.อากาศร้อนไม่มีศาลาที่พักรับประทาน 3.ขาดการพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 4.ไม่มีจุดเด่นและขาดสิ่งดึงดูด 5.อยู่ไกลและเสียเวลาเดินทางมาก 6.ถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวขรุขระ ขาดการดูแล ไม่สะดวกต่อการเดินทางด้วยรถยนต์ 7.ไม่มีระบบการขนส่งในท้องถิ่นเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 8.ไม่มีร้านอาหารและเครื่องดื่มให้บริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะมีเพียงร้านอาหารประจำหมู่บ้าน 9.มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์น้อยมาก 10.อื่นๆ ระบุ.....
ทิวทัศน์ริมฝั่งโขง				
พุทธอุทยานพระมงคลมิ่งเมือง				
0.วัดถ้ำแสงเพชร (วัดศาลาทันห้อง)				
1.ทุ่งศรีเมือง				
2.หาดคูเดื่อ				
3.แก่งสะพือ				
4.อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ				

16 ท่านเคยไปแหล่งท่องเที่ยวต่อไปนี้หรือไม่ ถ้าเคยไปท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวมีจุดเด่น หรือจุดด้อยอย่างไรบ้าง

สถานที่ท่องเที่ยว	ไม่เคยไป	เคยไป (ถ้าเคยไป โปรดระบุจุด เด่นจุดด้อย)	จุดเด่น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จุดด้อย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
			1.ทิวทัศน์สวยงามแปลกตา 2.มีโบราณสถานที่น่าสนใจ 3.มีความโดดเด่นด้านประเพณี วัฒนธรรม 4.ความมีมนุษยสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่น 5.ความสะดวก สบายในการเดินทาง 6.ความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว 7.มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อย่างแพร่หลาย 8.สภาพแหล่งท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์ มีการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเป็นอย่างดี 9.อื่นๆ ระบุ.....	1.ขาดความปลอดภัยตามแนวชายแดน 2.อากาศร้อนไม่มีศาลาที่พักรับประทาน 3.ขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 4.ไม่มีจุดเด่นและขาดสิ่งดึงดูด 5.อยู่ไกลและเสียเวลาเดินทางมาก 6.ถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวขรุขระ ขาดการดูแล ไม่สะดวกต่อการเดินทางด้วยรถยนต์ 7.ไม่มีระบบการขนส่งในท้องถิ่นเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 8.ไม่มีร้านอาหารและเครื่องดื่มให้บริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะมีเพียงร้านอาหารประจำหมู่บ้าน 9.มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์น้อยมาก 10.อื่นๆ ระบุ.....
5.เสาเจดีย์				
3.แม่น้ำสองสี				
7.วัดทุ่งศรีเมือง				
8.พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลฯ				
9.อุทยานแห่งชาติผาแต้ม				
0.ช่องเม็ก				
1.อื่นๆ ระบุ.....				

ข้อ 17 ปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยว	ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)	ปัญหาสิ่งแวดล้อม (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)	ปัญหาแหล่งท่องเที่ยว (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)
		1.โทรศัพท์สาธารณะไม่เพียงพอ 2.การให้บริการห้องน้ำไม่เพียงพอ 3.ห้องน้ำห้องส้วมไม่สะอาด 4.ความไม่สะดวกในการเข้าถึง 5.ที่จอดรถไม่เพียงพอ 6.อากาศร้อน 7.อื่นๆ ระบุ.....	1.น้ำท่วม 2.ขยะ 3.ฝุ่นละออง 4.มลพิษทางอากาศ 5.อื่นๆ ระบุ.....
1.วัดมหาธาตุ			
2.พระธาตุยาคู (หอไตร)			
3.พระธาตุก่องข้าวน้อย			
4.สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์			
5.ปราสาทหินวัดสระกำแพงน้อย			
6.ปราสาทหินวัดสระกำแพงใหญ่			
7.มามอฮินแดง (ปราสาทเขาพระวิหาร)			
8.พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพนมเปญ			
9.พุทธอุทยานพระบรมศพสมเด็จพระนเรศวรมหาราช			
10.วัดบ้านดงเพชร (วัดศาลาพันห้อง)			
11.ทุ่งศรีเมือง			
12.หาดคูเคื่อ			
13.แก่งตะเพิน			
14.อุทยานแห่งชาติแก่งตะเพิน			
15.ศาลเจดีย์			
16.แม่ภูคองสี			
17.วัดทุ่งศรีเมือง			
18.พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานี			
19.อุทยานแห่งชาติผานาง			
20.ช่องเม็ก			
21.อื่นๆ ระบุ.....			

ข้อ 18 ผลกระทบปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยว	ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)	ด้านสิ่งแวดล้อม (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)	แหล่งท่องเที่ยว (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)
	1.ขาดความสะดวกสบาย 2.ขาดปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยว 3.การพัฒนาพื้นที่ซ้ำ 4.อื่นๆ ระบุ.....	1.ส่งผลต่อสุขภาพร่างกาย 2.ส่งผลต่อภาพพจน์การท่องเที่ยว 3.เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 4.อื่นๆ ระบุ.....	1.จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง 2.ไม่เหมาะแก่การส่งเสริมการลงทุนด้านการท่องเที่ยว 3.อื่นๆ ระบุ.....
1.วัดมหาธาตุ			
2.พระธาตุยาคูไฮดร (หอไตร)			
3.พระธาตุก่องข้าวน้อย			
4.สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์			
5.ปราสาทหินวัดสระกำแพงน้อย			
6.ปราสาทหินวัดสระกำแพงใหญ่			
7.ผามออีแดง (ปราสาทเขาพระวิหาร)			
8.พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพนมเปญ			
9.พุทธอุทยานพระบรมมหาราชวัง			
10.วัดบ้านแสงเพชร (วัดศาลาพันห้อง)			
11.ทุ่งศรีเมือง			
12.หาดคูเคือ			
13.แก่งสะพือ			
14.อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ			
15.เขาเจ็ดยัง			
16.แม่น้ำสองสี			
17.วัดทุ่งศรีเมือง			
18.พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลฯ			
19.อุทยานแห่งชาติผานาง			
20.ช่องเม็ก			
21.อื่นๆ ระบุ.....			

ข้อ 19 แนวทางแก้ไขปัญหารองแหล่งท่องเที่ยว

	ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (เลือกได้มากกว่า 1)	ด้านสิ่งแวดล้อม (เลือกได้มากกว่า 1)	แหล่งท่องเที่ยว (เลือกได้มากกว่า 1)
สถานที่ท่องเที่ยว	1. จัดหาโทรศัพท์เพิ่ม 2. จัดหาห้องน้ำ ห้องส้วมเพิ่ม และรักษาความสะอาด 3. ปรับปรุงซ่อมแซมถนน 4. สร้างศาลาที่พัก	1. จุดจอดรถจอด 2. จัดหาถังขยะเพิ่ม 3. เพิ่มจำนวนเที่ยวในการจัดเก็บขยะ 4. อื่นๆ ระบุ.....	1. ควรปรับปรุงสภาพแหล่งท่องเที่ยว ให้ดีขึ้น 2. ภาครัฐควรเพิ่มมาตรการในด้าน การรักษาความปลอดภัย 3. ควรดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของท้องถิ่น 4. ภาครัฐควรเข้มงวดในเรื่องกฎ ระเบียบ เพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว 5. รณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ท้องถิ่น ตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว 6. อื่นๆ ระบุ.....
1. วัดมหาธาตุ			
2. พระธาตุยาคู (หอไตร)			
3. พระธาตุก่องข้าวน้อย			
4. สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์			
5. ปราสาทหินวัดสระกำแพงน้อย			
6. ปราสาทหินวัดสระกำแพงใหญ่			
7. ฆาตอั้งแดง (ปราสาทเขาพระวิหาร)			
8. หิวทศวรรษมิ่งเมือง			
9. หุทธอุทยานพระมงคลมิ่งเมือง			
10. วัดถ้ำแสงเพชร (วัดศาลาพันห้อง)			
11. หุ่นศรีเมือง			
12. หาดคูเคื่อ			
13. แก่งตะพิอ			
14. อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ			
15. เตาเหล็ก			
16. แม่น้ำสองสี			
17. วัดทุ่งศรีเมือง			
18. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลฯ			
19. อุทยานแห่งชาติผานาง			
20. ช่องเม็ก			
21. อื่นๆ ระบุ.....			

ข้อ 20 ท่านหรือบุคคลในครอบครัวของท่านมีส่วนร่วมหรือทำงานในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือไม่ ถ้าเคยโปรดระบุประเภทกิจกรรม

ประเภทกิจการ	ไม่มีส่วนร่วม	มีส่วนร่วม (ถ้ามีส่วนร่วม โปรดระบุ รายละเอียด)	รายละเอียด (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)					ลักษณะการดำเนินงาน
			1.รถโดยสารประจำทาง 2.รถรับจ้าง 3.บริการรถเช่านำเที่ยว 4.บริการเรือเช่า 5.บริการท่องเที่ยว 6.บ่อน้ำมัน 7.อื่นๆ ระบุ.....	1.โรงแรม 2.บังกะโล 3.หอพัก 4.เกสเฮ้าส์ 5.รีสอร์ท 6.เรือนแพ 7.อื่นๆ ระบุ.....	1.ร้านอาหารไทย 2.ร้านอาหารประจำชาติต่างๆ 3.อาหารจานด่วนและศูนย์อาหาร 4.ร้านกาแฟและเครื่องดื่ม 5.ร้านอาหารพื้นเมือง 6.ร้านอาหารและสวนอาหารทั่วไป 7.ร้านขนม/ไอศกรีม 8.อื่นๆ ระบุ.....	1.บริษัททัวร์นำเที่ยว 2.ตัวแทนจำหน่ายตั๋วโดยสาร 3.พาหนะเดินทางทุกประเภท 4.การโฆษณาประชาสัมพันธ์ 5.การบริการต่างๆ 6.อื่นๆ ระบุ.....	1.เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย 2.เครื่องหนัง 3.รองเท้าแฟชั่น 4.ของที่ระลึกที่เป็น ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน 5.เครื่องประดับ 6.เครื่องแต่งบ้าน 7.เครื่องใช้ประจำบ้าน 8.อื่นๆ ระบุ.....	
1.การขนส่ง								
2.ที่พัก								
3.ร้านอาหาร/ภัตตาคาร								
4.บริการนำเที่ยว								
5.ร้านขายของที่ระลึก								
6.บันเทิง								

21. **ความคิดเห็นอื่นๆ**.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

ข้อมูลร้านอาหารและสถานที่พักผ่อนในพื้นที่ศึกษา

รายชื่อร้านอาหารที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

ร้านอาหาร	ที่ตั้ง	ประเภทอาหาร
จังหวัดศรีสะเกษ		
1. จั่วลหมีตรภักตาคาร	740-1 ถ.กวางเฮง	ไทย-จีน-ฝรั่ง
2. ภักตาคารมิตรภาพ	431/5 ถ.ปลัดมณฑล	ไทย-จีน-อิสลาม
3. ห้องอาหารเทอดฟ้า	897 ถ.อุบล	ไทย-จีน-ฝรั่ง-อิสลาม-อาหารทะเล
4. ห้องอาหารพิมาน	849/1 ถ.หลักเมือง	ไทย-จีน-ฝรั่ง
5. ห้องอาหารพันทิพาคาเฟ่	620/14-16 ถ.อุบล	ไทย-จีน-ฝรั่ง
6. ร้านอาหารไทย	ศรีสะเกษบริการ ถ.อุบล	ไทย-จีน
7. สวนอาหารห้วยน้ำคำ	335 ถ.ศรีสะเกษ-กันทรลักษณ์	ไทย-จีน-ฝรั่ง-อิสลามและอาหารพื้นเมือง
จังหวัดอุบลราชธานี		
1. สุรัตน์ภักตาคาร	13/17-18 ถ.อุปรีสถาน	ไทย-จีน-ฝรั่ง
2. ภักตาคารสวนกุหลาบ	1 ถ.พิริตรังสรรค์	ไทย-จีน-ฝรั่ง
3. ห้องอาหารอุบลรัตน์	224/1-2 ถ.ชยางกูร	ไทย-จีน-ฝรั่ง
4. ห้องอาหารราชธานี	229 ถ.เรือนธานี	ไทย-จีน-ฝรั่ง
5. ห้องอาหารอินโดจีน	12/10 ถ.สรรพสิทธิ์	เวียดนาม
6. ห้องอาหารปทุมรัตน์	173 ถ.ชยางกูร	ไทย-จีน-ฝรั่ง
7. ห้องอาหารกระยาทิพย์	14 ถ.พโลชัย	ไทย-จีน-ฝรั่ง
8. ห้องอาหารมณีนยา	333 ถ.อุบลกิจ	ไทย-จีน-ฝรั่ง
9. ห้องอาหารบักกิง	ถ.บูรพาใน	ไทย-จีน
10. ร้านอาหารสวนมะพร้าว	ถ.แจ้งสนิท	ไทย-จีน
11. ร้านทวีผล (ชาหมู)	ถ.ชยางกูร	ไทย-จีน
12. ร้านอาหารพร	ติศตโมสรข้าราชการพลเรือน	ไทย-จีน
	จังหวัดอุบลราชธานี	

13. ร้านสาคร	ถ.ผานแดง	ไทย-จีน
14. ร้านเอื้องฟ้า	ถ.พิริตรังสรรค์	ไทย-พื้นเมือง
15. คีอท์ที่ร้อฟจีเซ่	ถ.อุปลิตาน	เครื่องคัม
16. กรุงทองคาเฟ	24 ถ.ศรีณรงค์	ไทย-จีน
17. ปทุมคาเฟ	173 ถ.ชยางกูร	ไทย-จีน-ฝรั่ง
จังหวัดยโสธร		
1. ร้านอาหารสามบี	ถ.อุทัยรามฤทธิ์	ไทย-พื้นเมือง
2. ซีนใจ	388-5 ถ.แจ้งสนิท	ไทย-จีน
3. ยศนคร	191 ม.3 ถ.แจ้งสนิท	ไทย-จีน
4. ห้องอาหารแม่พร	ช่างที่ว่าการอำเภอ	ไทย-พื้นเมือง
5. สวนอาหารเจ้าเตด็จ	ถ.วิทยอำรงค์	ไทย-จีน-พื้นเมือง
6. ชายเบเกอรี่	257/4 ถ.รัตนเขต	ไทย-จีน
7. รีมน้ำ	ถ. ห้าธันวา เยื้องโรงแรมยโสธร เฮงหลี	ไทย-จีน-พื้นเมือง
8. สวนอาหารวังใหม่	ถ.ยโสธร-อำนาจเจริญ	ไทย-จีน-พื้นเมือง
จังหวัดอำนาจเจริญ		
1. ชิคสกล	40 ม.14 ต.ปุง	ไทย-จีน-ฝรั่ง
2. เรือนไทยพิชชิงปาร์ค	109 ถ.ชยางกูร ม.8 ต.ปุง	ไทย-จีน-ฝรั่ง

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ที่ตั้งของโรงแรมและห้องพักในพื้นที่ศึกษา ปี 2544

จังหวัด/อำเภอ	ลำดับที่	ชื่อโรงแรม	ที่ตั้ง	จำนวนห้อง
จังหวัดยโสธร อำเภอเมืองยโสธร	1	99 ริเจนท์	567 ถ.วิทยารำรงค์ (ถนนเลี่ยงเมือง)	43
	2	คุ้มบัวคำ รีสอร์ท	ต.น้ำคำใหญ่	8
	3	ยคนคร	143 ถ.สุทัยรามฤทธิ์	66
	4	วโรธร	600-602 ถ.แจ้งสนิท	17
	5	สุรเวทวัฒนา	128/1-3 ถ.แจ้งสนิท	30
	6	อาร์. ที.แมนชั่นปาร์ค	275 ถ.ประชาสัมพันธ์	56
	7	เจ.ที.เอ็มเมอร์ลด์	36 ถ.ประชา	120
	8	เสริมศิริ	ถ.แจ้งสนิท	22
	9	บังกะโล 29	73/3 ถ.แจ้งสนิท ต.ลำราญ	12
	10	เทัญตะวัน รีสอร์ท	238 ม.9 ถ.แจ้งสนิท ต.เชียงคำ	7
จังหวัดศรีสะเกษ อำเภอเมืองศรีสะเกษ	1	โรงแรมพรหมพิมาน	849/1 ถ.หลักเมือง	205
	2	ศรีสะเกษไฮเต็ล	384-5 ถ.ศรีสะเกษ	60
	3	ศรีไพบูลย์	540-541 ถ.ศรีสะเกษ	19
	4	สันติสุขไฮเต็ล	373 ซ.วัดทะเล ต.ศรีสะเกษ	39
	5	เกษสิริไฮเต็ล	1120-50 ถ.สุรินทร์ ต.เมืองใต้	100
	6	ไทยเสริมไทย ไฮเต็ล	ถ.ศรีสะเกษ	32
	7	ราวา บังกะโล	ถ.ทองมาก ต.โพธิ์	16
	8	บังกะโล ริมน้ำ	ถ.ศรีสะเกษ	4
อำเภอกันทรลักษณ์	1	กันทรลักษณ์พาเลซ	131/24-25 ซ.หลังไปรษณีย์ ถ.สินประดิษฐ์ ต.น้ำอ้อม	15
	2	เอ็ม เค ไฮเต็ล	148 ถ.อนันตภักดิ์	22
	3	ขวัญยืน บังกะโล	571 ถ.สินประดิษฐ์ ต.น้ำอ้อม	18
อำเภอขุนหาญ	1	อมรเทพ ไฮเต็ล	113 ถ.ขุนหาญ-ศรีสะเกษ	20

จังหวัด/อำเภอ	ลำดับที่	ชื่อโรงแรม	ที่ตั้ง	จำนวนห้อง
จังหวัดอุบลราชธานี				
อำเภอเมืองอุบลราชธานี	1	กรุงเทพมหานคร	24 ถ.ศรีณรงค์	116
	2	ทองแดง-อุบลไฮเต็ล	251 ถ.พโลชัย	76
	3	นิวนครหลวงไฮเต็ล	66-70 ถ.ยุทธภักดิ์	57
	4	บดินทร์ไฮเต็ล	14 ถ.พโลชัย	110
	5	ปทุมรัตน์ไฮเต็ล	337 ถ.ชยางกูร	168
	6	ปิกนิก	17 ถ.ชวลาใน	40
	7	พี.วี. ทาวเวอร์	48 ถ.สุรศักดิ์	100
	8	มณฑานา ไฮเต็ล	176/1 ถ.อุปราชา	40
	9	ราชธานี ไฮเต็ล	292 ถ.เรือนธานี	92
	10	ราชาไฮเต็ล	19 ถ.ชยางกูร	59
	11	ริเจนท์ พาเลซ	265-271 ถ.ชยางกูร	120
	12	ลายทองไฮเต็ล	50 ถ.พิริตรังสรรค์	124
	13	วี ไอ ที	ถ.ชยางกูร	52
	14	ศรีกมล	ถ.อุบลศักดิ์	42
	15	ศรีอีสาน 1	62-66 ถ.ราชบุตร	26
	16	ศรีอีสาน 2	60 ถ.ราชบุตร	36
	17	สมเกียรติไฮเต็ล	416 ถ.เทพโยธี	37
	18	สุริยาตรีไฮเต็ล	302 ถ.สุริยาตรี	50
	19	อุบลไฮเต็ล	2 ถ.อุบลกิจ	126
	20	ฮอลิเดย์	264 ถ.ชยางกูร	35
	21	เนวาด้าอินน์	434 ถ.ชยางกูร	62
	22	เนวาด้าแกรนด์ ไฮเต็ล	434 .ชยางกูร	138
	23	เรื่องรังษี แมนชั่นปาร์ค	600 ซ.สายสิน ถ.ราชธานี	50
	24	โตเกียว ไฮเต็ล	360 ถ.อุปราชา	64
อำเภอโขงเจียม	1	ทองแดง-โขงเจียม ไฮเต็ล	68 หมู่ 7	48
	2	อารยา รีสอร์ท	ถ.ริมโขง	28

จังหวัด/อำเภอ	ลำดับที่	ชื่อโรงแรม	ที่ตั้ง	จำนวนห้อง
	3	อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ	ต.โขงเจียม	4
	4	โขงเจียม	ต.โขงเจียม	18
	5	แอปเปิ้ล เกสต์เฮ้าส์	267 ถ.แก่งบัวประดิษฐ์	16
	6	บ้านริมโขง รีสอร์ท	ต.โขงเจียม	6
	7	ริมโขง รีสอร์ท	ต.โขงเจียม	6
อำเภอเขมรราชู	1	ศรีมงคลไฮเต็ล	200/7 ถ.วิศิษฐ์	7
อำเภอเดชอุดม	1	โรงแรมเปรมกมล	ถ.บุญจันทร์	24
	2	ทัศนสุตารีสอร์ท	ถ.เดชอุดม-บุญชริก	9
	3	ธัชสุดา รีสอร์ท	ถ.เดชอุดม-บุญชริก	10
อำเภอตระการพืชผล	1	ดาวहन ไฮเต็ล	28 ถ.อุปลิต	18
อำเภอวารินชำราบ	1	ริเวอร์มูล เกสต์เฮ้าส์	21 ถ.ศรีสะเกษ 2	
	2	ศรีภูหาลาบ	1-2 ถ.เกษมสุข	61
	3	อุบลบุรี ไฮเต็ล	1 ถ.ศรีมงคล	110
	4	เจริญสุข	107-109 ถ.สถิตยนิมานกาล	15
อำเภอพิบูลมังสาหาร	1	โรงแรมพิบูลกิจ 1	65/1-3 ถ.พิบูล	40
	2	สนามชัย เกสต์เฮ้าส์	ช.บ้านสนามชัย ถ.วาริน-พิบูล	22
	3	แก่งตะเพอ ริเวอร์ไรด์	117 ม.6 ต.โพธิ์ศรี	92
อำเภอสิรินธร	1	โรงแรมพิบูลกิจ 2		2
	2	เรือนสิรินธร	30 ม.11 ต.นิคมลำโดมน้อย	40
จังหวัดอำนาจเจริญ				
อำเภอเมืองอำนาจเจริญ	1	โรงแรมชิตตกนต์ ปาร์ควิว	ถ.อรุณประเสริฐ	20
	2	สวนน้ำ หันตะวัน	127 ม.8 ถ.ชยางกูร	13
	3	อำนาจเจริญ ไฮเต็ล	288/267 ถ.วิจิตรสัน	20
	4	เลิศวิจิตร	ถ.อรุณประเสริฐ	34
	5	ชิตตกนต์ รีสอร์ท	42 ม.14 ต.นุ่ง	34
	6	ฮอท์โลน รีสอร์ท	67 ม.5 ถ.ชยางกูร ต.นุ่ง	20

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ประวัติ

นางกาญจนา สีสกุล เกิดเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2510 ที่จังหวัดอุบลราชธานี จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อปี 2533 คณะรัฐศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ ได้เข้าปฏิบัติงานที่สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2532 ต่อมาได้โอนไปรับราชการ ที่กรมโยธาธิการและผังเมือง (กรมการผังเมืองเดิม) กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2536 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาการวางแผนภาค ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ.2544 ปัจจุบันรับราชการสังกัดสำนักพัฒนามาตรฐานผังเมือง กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย